

Mark
Twain

Pustolovine
Huckleberryja Finna

e-Lektire
lektire.skole.hr

E. W. Kemble

1884

Mark
Twain

Pustolovine
Huckleberryja Finna
(druga Toma Sawyera)

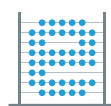
s engleskog preveo
Zvonimir Bulaja

e-Lektire
lektire.skole.hr

CARNET

e-Škole

USPOSTAVA SUSTAVA RAZVOJA
DIGITALNO ZRELIH ŠKOLA
(PILOT PROJEKT)

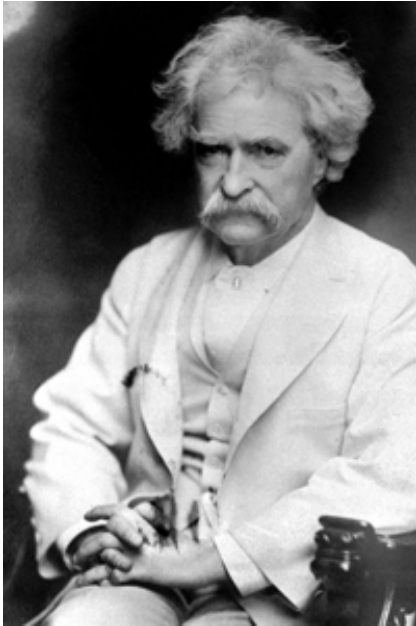
Projekt je sufinancirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda.
Više informacija o EU fondovima možete naći na web stranicama Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije:
www.strukturnifondovi.hr

Sadržaj ovog materijala isključiva je odgovornost Hrvatske akademske i istraživačke mreže – CARNET.

Sadržaj

Mark Twain	5
Prije čitanja.....	12
Pustolovine Huckleberryja Finna.....	13
Pojašnjenje.....	15
Upozorenje	16
Poglavlje I.....	17
Poglavlje II.	20
Poglavlje III.....	24
Poglavlje IV.....	27
Poglavlje V.....	30
Poglavlje VI.....	33
Poglavlje VII.	38
Poglavlje VIII.....	43
Poglavlje IX.....	51
Poglavlje X.....	54
Poglavlje XI.....	57
Poglavlje XII.....	63
Poglavlje XIII.....	68
Poglavlje XIV.....	72
Poglavlje XV.....	76
Poglavlje XVI.....	81

Poglavlje XVII.....	88
Poglavlje XVIII.....	96
Poglavlje XIX.....	105
Poglavlje XX.....	112
Poglavlje XXI.....	119
Poglavlje XXII.....	128
Poglavlje XXIII.....	132
Poglavlje XXIV.....	138
Poglavlje XXV.....	143
Poglavlje XXVI.....	148
Poglavlje XXVII.....	154
Poglavlje XXVIII.....	159
Poglavlje XXIX.....	166
Poglavlje XXX.....	173
Poglavlje XXXI.....	176
Metodički instrumentarij.....	183
Poticaji za daljnji rad.....	186
Impresum.....	189

Mark Twain

Florida, Missouri, 30. studenoga 1835.
- Redding, Connecticut, 21. travnja 1910.

Mark Twain o dječaćkim snovima:

Tu i tamo nadali smo se, budemo li u životu dobri, Bog će nam možda dopustiti da budemo pirati.

Život na Mississippiju

Samuel Langhorne Clemens (Mark Twain) rođen je 1835. u gradiću Floridi u saveznoj državi Missouri (SAD). Svjetski je poznati književnik, humorist i novinar, predavač i poduzetnik. Otac mu je bio odvjetnik i sudac. Obitelj se često selila. Bio je šesto od sedmero djece. Osim njega, samo su mu sestra Pamela, mlađi brat Henry i stariji Orion preživjeli djetinjstvo. U to vrijeme harale su zarazne bolesti za koje nije bilo lijekova kao danas. U gradiću Hannibal, riječnu luku u državi Missouri, koji je Twainu kasnije inspiracija za fiktionalni grad St. Petersburg u njegovim romanima, obitelj je doselila kad je Samuelu bilo pet godina. U djelima *Pustolovine Toma Sawyera* (1876.) i *Pustolovine Huckleberryja Finna* (1884.) prikazao je djelomice svoje djetinjstvo i djetinjstvo dječaka s kojima se družio. U ovome drugom dječak Huck bježi od oca nasilnika i alkoholičara, ploveći na splavi rijekom Mississippi zajedno s odbjeglih robom Jimom. U djetinjstvu je Mark Twain bio svjedokom velikih okrutnosti, pa čak i ubojstava crnačkih robova u gradiću Hannibalu (što tada nije još bilo zakonom kažnjivo jer robovi nisu imali nikakva prava, pa ni na vlastiti život), a u zreloj dobi bio je veliki zagovornik rasne ravnopravnosti. U svojim je djelima stvorio nezaboravne likove crnaca, a tijekom života novčano je podupirao studiranje crnačkih studenata.

Prekretnica u Samuelovom djetinjstvu dogodila se u dvanaestoj godini sa smrću njegova oca. Prema romansiranoj biografiji Joan Howard *Priča o Marku Twainu*, u ožujku 1847. *Samuelov otac otišao je poslom u susjedni gradić. Pri povratku u Hannibal uhvatila ga je snježna mećava. Kad je stigao kući, i on i konj bili su prekriveni ledom. Poslije nekoliko dana Samuelov otac je umro od upale pluća.* Nakon toga Samuel se dogovorio s majkom da više neće ići u školu. Ona za to više nije imala ni financijskih mogućnosti. Radio je kao

pomoćnik u dućanu, pridržavao je kovaču nemirne konje dok se potkivaju, radio je u štavionici kože. *Pokušavao je stupiti u vojsku da bi se borio u Meksičkom ratu, ali nitko nije želio vojnika kojem je tek dvanaest godina.* Onda je odlučio da će biti slagar slova u tiskari kao i njegov stariji brat Orion. Bio je to još jedan veliki životni preokret za Samuela. Zaposlio se u časopisu *Missouri vjesnik*. Kao šegrt nije primao nikakvu plaću. Obećali su mu stan, hranu i dva odijela godišnje. Stan se sveo na slamaricu na podu, odijela su bila iznošena odijela vlasnika tiskare, a hrane češće nije uopće bilo. Posao slagara slova i pomoćnika u tiskari bio je težak i dugočasan. Čistio je i slagao slova, subotom namakao hrpu papira i nedjeljom ujutro ga okretao. Prao je valjke i kalupe za slova, radio najteže poslove. Nosio je vodu sa gradske česme, ložio vatru u ledena, zimsko jutro. *»Nije mi žao što spavam na podu«* – znao je reći – *»ali mrzim ići na spavanje gladan.«* Kad od gladi nije mogao spavati, usred noći bi s još jednim šegrtom silazio u podrum po krumpire i kuhao ih na peći u tiskari. Naš pisac postao je pravi stručnjak za poslove u tiskari. Igrom slučaja, u ruke mu je došla neka knjiga o Ivani Orleanskoj, koju je pročitao do kraja. Toliko mu se svidjela i Ivana i knjiga, da je počeo redovito posuđivati knjige i čitati ih. Njegov stariji brat u to je vrijeme osnovao vlastite novine i tiskaru u Hannibalu. Pozvao je Samuela i najmlađeg brata da mu budu šegrti. *Nije sve išlo glatko: u tiskari je izbio požar prilikom kojega su vatrogasci vodom napravili još veću štetu, uredništvo je jednom napala krava – dok su je dječaci istjerali, izgrizla im je dva valjka i oštetila sandučić sa slovima. Potom je izbila epidemija opasne bolesti kolere duž cijele obale rijeke Mississippi.* Vremena su bila teška i teško je bilo naći pretplatnike za novine. Čak i ako bi nekoga pridobili, taj im obično nije mogao platiti novcem već u drvima, jajima, kupusu, krumpiru ili repi. Pretplatnici su najviše plaćali repom, tako da je u obitelji Clemens repa svima *»išla na nos«*. Da se riješi omrznute repe i poboljša prodaju novina, Samuel je prvi puta u njima otisnuo svoj tekst: *Nemojte se razboljeti od kolere... kupujte naše novine. Jedan ugledni liječnik kaže da je repa sigurna zaštita od kolere. U cilju javne pomoći naš Dnevnik će POTPUNO BESPLATNO davati po jedan struk repe za svaku novu pretplatu u gotovini. NE ODLAŽITE, SPAŠAVAJTE ZDRAVLJE!* Samuel je zaboravio da ljudi imaju repe koliko god žele u svojim vrtovima, a i njegov se brat naljutio što je tu reklamu otisnuo bez njegova znanja. Ipak, ljudi su se smijali, a smijeh ponekad također liječi (makar dušu). A Samuela je obuzela želja za pisanjem. Kad god bi mu se pružila prilika, napisao bi u obiteljskom listu koji smiješan i zabavan člančić. Ubrzo su svi kupovali novine da bi pročitali njegov podlistak *»Tajne gradića«*. Njegov brat nije baš imao smisla za šalu, pa su se razišli.

Samuel je otišao trbuhom za kruhom. Radio je i kao kopač srebra, potom kao pomoćni kormilar na brodu koji je plovio rijekom Mississippi... znao je promatrati i učiti od ljudi. Slao je svoje priče u razne časopise, i one su ga polako počele proslavljati. Prva je bila *Glasoviti skočižabac iz Calaveraškoga okruga*, koju je uspio objaviti u jednim njujorškim novinama. Uzeo je sebi umjetničko ime Mark Twain – to je uzvik brodarka na Mississippiju koji znači da brod može ploviti jer je dubina sigurna, do druge (*twain* je

arhaični način da se kaže *two*) oznake (*mark*) na štapu kojom se dubina mjeri, odnosno 12 stopa ili tri i pol metra.

Zahvaljujući njegovim pričama, uredništvo nekog časopisa šalje ga na putovanja kako bi pisao putopise. Na putovanju u Sredozemlje i Palestinu dogodit će mu se treći preokret u životu – zaljubit će se i oženiti, a putopis *Naivčine na putovanju* (1869.) učvrstit će mu popularnost među čitateljima. Za svoju ljubav Oliviu Langdon vjenčao se 1870. godine. Prema zapisu Ivana Kušana – zbog lošeg ulaganja zaradenog novca (u neuspjeli tiskarski stroj, tvornicu satova, proizvodnju sagova, ljekovitu hranu, proizvodnju škara...), Mark Twain je kasnije bankrotirao. Da bi vratio dugove krenuo je na svjetsku turneju kao predavač i zabavljač, pišući humoreske i filozofsko-sociološke rasprave. Turneja je bila više nego uspješna i pribavila mu je još veću slavu. Morao je preživjeti više obiteljskih tragedija (smrt supruge, sina i dvije kćeri).

Poznavao je i prijateljevao s mnogim poznatim osobama svoga vremena. Jedan od njih bio je i Nikola Tesla, u čiji je laboratorij u New Yorku Twain rado navraćao i koji mu je znao pokazivati na kakvim pokusima radi. Osim građanskom ratu u Americi, svjedočio je i industrijskoj revoluciji. Između 1872. i 1907. proveo je više od jedanaest godina u inozemstvu (u Engleskoj, Njemačkoj, Italiji). Razočaran vremenom u kojem je živio, mučen depresijom, tražio je zaborav i nadahnuće u prošlim vremenima. Istodobno, želio je svima dokazati da je sposoban pisati uzvišenim stilom arhaičnog engleskog jezika, pa i govoriti o životu u šesnaestome stoljeću. O tome govori roman iz engleske prošlosti *Kraljević i prosjak* (1882.).

U vrijeme njegove mladosti smatralo se da je humoristička književnost manje vrijedna nego ozbiljna i »uzvišena«. Tek na početku dvadesetog stoljeća, kad se počela razvijati popularna kultura, Marka Twaina i Charliea Chaplina kritika će staviti na postolje najuspješnijih ljudi svoga vremena. Priče Marka Twaina smatraju se opravdano vrhuncem humoristične literature. Bio je prvi američki romanopisac, na kojega nije utjecalo europsko književno nasljeđe. Njegovi pustolovni romani majstorski kombiniraju elemente više žanrova: detektivskog, gusarskog, gotičkog zapleta. Poznat je i po majstorskoj izmjeni ozbiljnih i komičnih dijelova priče. To je posebno došlo do izražaja u njegovom djelu *Yankee na dvoru kralja Arthura* (1889.) gdje govori o doživljajima američkog mladića iz 19. stoljeća koji se iznenada nađe u Engleskoj u doba vitezova Okrugloga stola. Njegovi doživljaji otvaraju nove poglede na povijesne događaje i legende o Arthuru. Ovo satirično djelo prozvano je „američkim Don Quijoteom“. Memoarske zapise *Život na Missisippiju* objavio je 1883.

Na sedamdeseti rođendan (1905.) časopis *New York Times* nazvat će ga *najvećim živućim humoristom i neokrunjenim kraljem američke literature*. Dobio je i počasne doktorate, jedan od njih na Sveučilištu u Oxfordu.

Sjajno je vladao jezikom i govorima američkoga Juga i Zapada, i oni su mu izvrsno poslužili za humorističko štivo. Različite govore unio je i u svoje djelo *Pustolovine Huckleberryja Finna*. Ovaj postupak dao je romanu iskren i realističan prikaz ljudskih

vrлина, zloće i strasti. To će otvoriti put i drugim piscima da pišu onako kako se govori u različitim predjelima prostranog američkog područja i u različitim društvenim sredinama. Savršeni, uglašeni književni jezik više nije bio jedini zanimljiv književnicima, i nije besprijekorna gramatika bila najvažnije mjerilo uspješnoga stila. Zahvaljujući njemu, u književnost su ušli razgovorni jezik i narječja, govori različitih sredina i društvenih slojeva. Mark Twain naglavačke je izokrenuo napisana pravila i nepisane propise! To mu je omogućilo da se razvije u sjajnoga humorista i istovremeno izbori dostojanstvo humoru dok se mislilo da je »visoka« književnost samo ozbiljna književnost. Ova jezična raznovrsnost, bogatstvo i sloboda potaknut će mnoge kasnije velike pisce, poput Ernesta Hemingwaya i Williama Falknera, da dalje razvijaju jezičnu izražajnost i svoje stilove. Mark Twain izborio je i dostojanstvo humoru u umjetničkoj književnosti. Na svojim proslavljenim predavanjima pokazivao je sposobnost uživljavanja glumca, pa su mnogi žalili što se nije posvetio tom pozivu. Odatle ta predavačko-glumačka nota i u književnim djelima, pa mu romani katkada više podsjećaju na autobiografsku isповijest negoli što su to uistinu.

Smatrajući da je Twain zapravo na pozornici davao još više svoje osobnosti negoli u književnim djelima, američki je glumac Hal Holbrook načinio seriju nastupa u vlastitoj zemlji i u inozemstvu odjeven i maskiran kao Mark Twain, tako što je složio ulomke iz Twainovih djela i raznih drugih zapisa. Jednom je tako nastupio i u Zagrebu, 1960. godine.

Twain je umro od bolesti srca 1910. godine u Connecticutu (SAD).

Svaki od tri ovdje spomenuta Twainova najvažnija romana napisan je u drugačijem stilu. Nemjerljiv je njegov utjecaj i na europsku književnost. Vrlo je utjecao i na hrvatske pisce za mlade, Ivana Kušana osobito, koji je također unio humorističke elemente u svoje romane. On je i preveo sva tri Twainova najpoznatija romana. I u romanima Milivoja Matošeca osjeća se utjecaj Twaina, osobito u građenju dječaćkih likova i pustolovne, akcijske atmosfere.

Otac suvremenog hrvatskog dječjeg romana Ivan Kušan na jednom od svojih putovanja posjetio je i gradić Hannibal u kojemu je odrastao Mark Twain. U tamošnji muzej posvećen Twainu pristizhu izdanja njegovih romana iz cijeloga svijeta.

* * *

Djelo *Pustolovine Huckleberryja Fina* (1884.) najslavnija je knjiga Marka Twaina, uz romane *Pustolovine Toma Sawyera* (1876.) i *Kraljević i prosjak* (1882.). Prve dvije navedene knjige povezane su likovima i vremenom odvijanja radnje, jer se u jednoj i u drugoj pojavljuju i Tom Sawyer i Huck. Mark Twain je nadahnuće za lik Huckleberryja pronašao u liku dječaka kojega je poznao, kao vjerojatno i za sve druge likove u ovome djelu. Ono što je puno važnije jest da je njime pred čitatelje razastro bogatu i zanimljivu

sliku života i ljudi uz obalu Mississippija u vrijeme prije američkog građanskog rata, kojemu je i sam kao mladić svjedočio. Djetinjstvo provedeno u gradiću Hannibal i iskustva u mladenaštvu na riječnome brodu bila su u tom smislu najbolji izvor za priču.

Huckleberry je mudar i domišljat dječak. Da nije tako, vrlo bi brzo stradao u neprikladama kojima je bio izložen. Njegova životna energija zadivljuje. Pri svakome susretu s ocem, bilo u gradu, bilo kad ga je otac silom odveo u kolibu na rijeci, dječak unaprijed predviđa svaki očev korak. O tome mu ovisi opstanak. Dobro zna da od oca ne može očekivati ništa dobrog, i to ga ne baca u očajanje. Upravo suprotno – potiče ga da smišlja najbolje načine za spas. Uzda se u sebe. Ne opterećuje se mržnjom, jer mu inteligencija govori da mržnja samo ograničava čovjeka i ukopava ga u propast. Puno je primjera u djelu gdje svjedočimo razboritosti i maštovitosti Huckleberryja Finna: kad inscenira svoju tobožnju smrt kako bi otac i drugi ljudi pomislili da je mrtav i prestali ga tražiti; kad se preruši u djevojčicu kako bi doznao što se događa u gradu; kad spašava roba Jima tako što odvraća ljude od njihove splavi izmišljenom pričom o velikim boginjama (tada opasnoj smrtonosnoj bolesti)...

Mark Twain sva zbivanja zaodijeva u humor koji krase njegov stil. Čak i kad Huckov otac u alkoholnom ludilu lovi sina s nožem u ruci jer mu se priviđa da je Huck anđeo smrti, a dječak mu se izmiče u zaključanoj kolibici, Twain nađe načina da situaciju predstavi s puno humora. To poglavlje slično »slapstick« komediji u filmovima Charliea Chaplina, jer dječak stražari nad zaspalim ocem držeći u ruci njegovu staru pušku da se može obraniti, ali i njega na kraju prevari san. Kad svane jutro, Huck otvori oči i ugleda oca koji zbudjeno stoji nad njime, ne sjećajući se ničega, i čudi se što će mu puška... U jednom od svojih posljednjih djela Twain je napisao: *Ljudski rod ima u svojoj bijedi samo jedno pravo oružje: smijeh*. Humor je zapravo Twainova pripovjedačka tehnika, izraz načina na koji je on gledao na svijet.

Huck je odrastao u robovlasničkoj državi, i odgojen je u tom duhu. Najljepše stranice ove knjige Mark Twain piše o njegovim moralnim mukama: treba li izdati Jima jer su ga učili da se odbjegli rob mora prijaviti vlastima i jer ne želi prijatelja Toma Sawyera uvaliti u neprilike, ili mu treba pomoći – jer Jim je u nevolji i postao mu je prijatelj. Jim zna na kojim je mukama dječak premda o tome ne govori, pa mu zato u odlučujućim trenucima zahvaljuje na odanosti i što u njega uvijek može imati povjerenja, da ga potakne na vjernost. Ipak se skriva kad Huck razgovara s bijelcima. Iz toga je jasno da je i Jim mudar, na svoj način. Ima i dobro srce. Nije dopustio da Huck ugleda raspadajući leš mrtvoga oca, znajući da taj stravični prizor dječak ne bi zaboravio do kraja života. Obojica su neobrazovani, pa nam Twain daje priliku da im se smijemo kad razgovaraju o likovima i događajima iz Biblije, o jezicima kojima govore ljudi, o povijesnim događajima. Huck ima svoje moralne principe, kojih se drži. Ne ostavlja ljude u nevolji ako ne mora. Tako se trudi spasiti trojicu koji su ostali u oluji na nasukanom brodu, premda je jasno da su nepošteni i da jedni drugima rade o glavi. Puno je akcije u ovoj knjizi, pogibeljnih pustolovina, ali ni u jednoj Huck ne iznevjeruje svoj smisao za pravdu i ono

što je njemu važno u životu: zdrav razum, slobodan život u prirodi i uživanje u lijepim trenucima dok traju.

Twain je znalac pisanja sjajnih razgovora među likovima koji se pamte jer govore o njihovim karakterima, o ljudskome ponašanju u ekstremnim situacijama, o znanju i intuiciji o kojima nam često ovise životi.

Uz dinamičnu i duhovitu priču kojom bjegunce sve više međusobno zbližava, puno je još zanimljivosti kojima Twain održava pažnju svoga čitatelja: primjerice, tu je praznovjerje ljudi – osobito vještice i duhovi mrtvaca »muče« robove, pa se na različite načine štite od njih. Imaju i posebne načine da se zaštite od vraga, a mnoštvo je znakova koje im šalju Mjesec, zvijezde, ptice i druge životinje kako bi preduhitrili nesreću. A nevolje čekaju na svakome koraku, bilo u likovima pijanaca i razbojnika, ili goniča robova sa psima, ili bolesti za koje u to vrijeme nije bilo lijeka, ili moćne velike rijeke koja može biti okrutna i razarajuća.

Putovanje rijekom na splavi mogućnost je da se upoznaju i drugi ljudi koji plove, bilo u čamcima, bilo na splavima. Tako Jima i Hucka zarobljavaju dvojica varalica, pa i prodaju Jima kako bi došli do novaca. Upoznajemo i one koji žive uz obalu rijeke, ponekad suosjećajne ljude spremne pomoći dječaku u nevolji. Međutim, ostaje dojam da je najviše stranica, i najviše događaja poklonjeno ljudima koji putuju, koji se ne zadržavaju stalno u svojim kućama i svojim gradićima. I sam pisac neprestano je putovao, od svoje dvanaeste godine. Ni u starosti nije mogao biti miran i na jednome mjestu. Uvijek ga je nešto tjeralo dalje, u nove predjele. Neprestano se kretao, svojom zemljom i inozemstvom. I smrt ga je zadesila tjedan dana nakon što se vratio s posljednjega putovanja, s otočja Bermuda. Kretanje je bilo način njegova postojanja. Taj unutrašnji poticaj osjeća se i u ovome djelu, i osjećajima Huckleberryja Finna.

Tom Sawyer također će se pojaviti u ovome djelu. U usporedbi s Huckom on puno više živi u mašti negoli u stvarnosti. Svaku, pa i najozbiljniju priliku koristi da bi se iz nje izvukla kakva pustolovina. Da bi život postao igra. Tako se »igra« i s Jimovim zarobljeništvom. Ne oklijeva pomoći Hucku da oslobode ponovno zarobljenog Jima, no uz svoje uvjete: to mora biti što pustolovnije i »pogibeljnije«. Istodobno, zna da je Jim praktički slobodan čovjek, budući da mu je vlasnica prije smrti poklonila slobodu. Smiješno je što mu prostodušni Jim na kraju ne zamjera. Naprotiv, zahvalan je obojici dječaka što su imali s njime tako dobre namjere. Na kraju ostaje najvažnije što čovjek nosi u srcu, bio on ovakve ili onakve boje kože.

Roman je najprije objavljen u Velikoj Britaniji 1884. godine, a u Sjedinjenim Državama u veljači iduće, 1885. godine, s poznatim ilustracijama Edwarda Windsora Kemplea (1861.-1933) kojega je odabrao Twain. Bilo je onih koji su roman tada kritizirali, ali Kempleove ilustracije hvalili su baš svi.

dr. sc. Diana Zalar

Knjiga *Pustolovine Huckleberryja Finna* veliki je izazov za svakog prevoditelja. Roman nije pisan književnim engleskim jezikom, nego se Twain trudi u pisani oblik prenijeti različite dijalekte i načine govora. Njegov glavni junak i pripovjedač pametan je i snalažljiv, ali neobrazovan dječak koji je školu pohađao kratko i jedva tek nešto naučio čitati i pisati. Ovo je prvi značajniji američki roman napisan na takav način. Twain prenosi različita narječja i žargone (npr. crnački govor), različite južnjačke dijalekte – to je detaljnije objašnjeno u autorovoj napomeni na početku romana i u prvih nekoliko komentara u knjizi – i sve to skupa vrlo originalno i maštovito prenosi u engleski način pisanja (*spelling*). Jezik mu je bogat svakodnevnim izrazima, poštapalicama, frazama, izrekama, pučkim mudrostima, a i blagim psovka, koji su svi karakteristični za različite rase i društvene slojeve, zanimanja, vjerska uvjerenja i grupe itd. I baš u tom »reproduciranju« različitih govora koje je oko sebe slušao leži ljepota, ali i dobar dio humora i duhovitosti Twainove knjige.

Naravno, to sve baš se nikako ne može prenijeti u prijevodu... Kod jednog od naših najpoznatijih prevoditelja Zlatka Crnkovića glavni likovi govore različitim varijantama slavonskog narječja – što itekako ima smisla, jer je najbolji pandan rijeci Mississippi u Hrvatskoj rijeka Dunav. Kod njega crnci koriste neku varijantu bosanskog govora, i slično.

Mi smo htjeli postići da naš prijevod bude razumljiv svim čitateljima u Hrvatskoj, neovisno iz kojeg dijela zemlje dolaze i kojim se narječjem služe. Pokušali smo prenijeti govorni jezik Twainovih likova tako da oni ne koriste ni jedan određeni, konkretni dijalekt. No problem je to što u hrvatskom jeziku ne postoji: kod nas su svi govorni jezici uvijek vezani uz neki dijalekt – urbani zagrebački, splitski, riječki, osječki, odnosno kajkavski, štokavski slavonski, lički, dalmatinsko-zagorski, hercegovački, čakavski otočki, priobalni, istarski, i na stotine drugih. No nadamo se da smo u tome makar djelomično uspjeli i da će naš »književni«, »univerzalni« hrvatski govorni jezik biti čitljiv i razumljiv, prihvatljivo rješenje barem većini čitatelja.

Zvonimir Bulaja, prevoditelj

Prije čitanja...

- Na portalu e-Lektire za ovo djelo pripremili smo [audiomamac](#). Poslušajte ga, ili pogledajte njegov prijevod na hrvatski znakovni jezik.
- Jeste li već čuli za Huckleberryja Finna?
Ako jeste, ispričajte gdje i što ste čuli o njemu.
Ako niste, zamislite, kakav bi mogao biti lik koji nosi ime Huckleberry Finn?
- Što mislite, o čemu će biti riječ u ovome romanu? Zapišite ili snimite svoja očekivanja. Kasnije ćete usporediti svoje misli sa sadržajem romana.
- Saznajte nešto o rijeci Mississippi. Koliko je dugačka? Gdje se nalazi?

Pustolovine Huckleberryja Finna

Mjesto zbivanja: dolina rijeke Mississippi
Vrijeme: pred četrdeset do pedeset godina¹

¹ Dakle, između 1835. i 1845. godine.

Pojašnjenje

U ovoj se knjizi koristi nekoliko narječja, to jest: crnačko narječje iz Missourija, najekstremniji oblik narječja iz jugozapadne zabiti,² obično narječje okruga »Pike«³, te četiri modificirane varijante ovog zadnjeg.⁴ Nijansiranja narječja nisu se provodila nasumično ili nagađanjem, nego mukotrpno i uz pouzdano vodstvo i podršku osobnog poznavanja ovih nekoliko različitih načina govora.

Ovo pojašnjenje stavljam zato što bi bez njega mnogi čitatelji mogli pretpostaviti da svi ovi likovi pokušavaju govoriti slično, ali u tome ne uspijevaju.

PISAC

² Autor misli na dijalekt kakvim se govori u državi Arkansas; tim narječjem govore sestra Hotchkiss i drugi likovi u 41. poglavlju.

³ Okrug u državi Missouri, uz rijeku Mississippi, nešto nizvodno od grada Hannibala u kojemu je Twain odrastao. Tim narječjem govore Huckleberry, Tom Sawyer, tetka Polly, Ben Rogers, Huckov otac, Judith Loftus, vojvoda, Buck Grangerford, Wilksove kćeri i čuvar skele nedaleko olupine *Waltera Scotta*.

⁴ Tim varijantama govore: 1) Razbojnici na *Walteru Scottu*, 2) kralj, Tim Collins; 3) dangube iz Bricksvillea; 4) Tetka Sally i stric Silas Phelps, dječak iz Pikesvillea.

Upozorenje

Onaj tko u ovoj pripovijesti pokuša pronaći neki motiv, bit će kazнено gonjen. Onaj tko u njoj pokuša pronaći kakvu pouku, bit će protjeran. Onaj tko u njoj pokuša pronaći zaplet bit će strijeljan.

Prema naredbi pisca.

G. G.,⁵ zapovjednik artiljerije.

⁵ Inicijali se možda odnose na generala Granta, kojega je Twain osobno poznao. Ulysses S. Grant (1822-1885) bio je zapovjednik vojske Unije u Američkom građanskom ratu. Godine 1865. u bitci kod Richmonda prisilio je generala Roberta E. Leeja, vrhovnog zapovjednika snaga Juga, na kapitulaciju, čime je rat završen. Od 1869. do 1877. bio je predsjednik SAD-a u dva mandata.

Poglavlje I.

Siviliziranje Hucka. – Gđica. Watson. – Tom Sawyer čeka.

Za mene ne znate ako niste pročitali knjigu s naslovom »Pustolovine Toma Sawyera«. Al nema veze. Tu je knjigu napravio gospodin Mark Twain i govorio je istinu, uglavnom. Ima stvari koje je navuko, ali je uglavnom govorio istinu. Al to nije ništa. Nisam nikad upoznao nikoga tko tu ili tamo nije lagao, osim ako se radi o teti Polly, ili o udovici, ili možda o Mary. O teti Polly – to jest, o Tomovoj teti Polly – i o Mary, i o udovici Douglas sve je rečeno u toj knjizi, koja je uglavnom istinita knjiga, s nekim navlačenjima, kao što sam već rekao.

I eto, ta knjiga završava ovako: Tom i ja našli novac kojega su razbojnici sakrili u pećini, pa se obogatili. Dobili smo šest tisuća dolara svaki – sve u zlatu. Bio je to samo takav prizor kad smo ga stavili na hrpu. Dobro, doduše, sudac Thatcher ga je uzeo i uložio ga uz kamatu, pa smo dobivali po jedan dolar dnevno svaki tijekom cijele godine – više nego što bi iko znao kako potrošit. Udovica Douglas me je uzela za sina i obavezala se da će me sivilizirat. Al bilo je teško cijelo vrijeme živit u kući, ako se uzme u obzir kako je grozno uredna i pristojna udovica uvijek u svemu bila, pa sam, kad to više nisam mogao podnijet, zbrisao. Vratio sam se opet u svoje stare krpe i u svoju bačvu za šećer i bio sam slobodan i sretan. Ali Tom Sawyer me je tražio i pronašao, i rekao da će osnovat svoju razbojničku bandu, al da mu se mogu pridružiti samo ako se vratim udovici i budem pristojan. Pa sam se vratio.

Udovica se zbog mene rasplakala i nazvala me jadnim izgubljenim janjetom, i zvala me je još mnogim drugim imenima, ali time nikada nije mislila ništa loše. Obukla me opet u ono novo ruho i nisam mogo ništa nego se preznojavat i preznojavat, i osjećao sam se skroz sputano. I onda je opet počelo sve po starom. Udovica bi zazvonila za večeru i moraš doć na vrijeme. Kad sjedneš za stol, ne smiješ odma jest, nego moraš čekat da udovica zguri glavu i promrmlja nešto malčice nad jelom, mada mu nikad nije ništa falilo – to jest, ništa osim šta je sve uvijek bilo skuvano posebno. Skroz je druga stvar kazan sa splačinama i ostacima, stvari se tamo izmiješaju, a i umak nekako kao da se izmućka, pa sve bolje prija.

Nakon jela izvadila bi svoju knjigu i učila me o Mojsiju i trstici, a ja sam se dobro preznojio dok nisam sve o njemu naučio. Ali malo-pomalo i ona se izlanula da je Mojsije već neko određeno vrijeme mrtav, pa me za njega više nije bilo briga, jer ne berem brigu oko mrtvih ljudi.

Onda bi mi došlo da zapalim, pa bi pitao udovicu da me pusti. Al ona mi ne bi dala. Rekla je da je to zla navika i da se sve zaprlja, i da moram probat s tim prestat. Tako je to s nekim ljudima. Uhvate se nečega a da o tome pojma nemaju. Evo nje: dosadna s tim Mojsijem, koji joj nije ništa u rodu i od kojega niko nema nikakve koristi, jer je, kako znate, preminuo, a onda meni nalazi zamjerku zato šta radim stvar koja u sebi ipak ima nešto dobro. A i ona je šmrkala burmut⁶. Ali naravno, to je bilo u redu, zato šta to ona radi.

Njezina sestra, gđica. Watson, malko mršava stara gospojica, s cvikerima, taman je tada došla živjet kod nje, pa se odmah uhvatila mene sa svojom početnicom. Radila bi sa mnom žestoko oko sat vremena, a onda bi joj udovica rekla da me pusti. Duže nisam ni mogo izdržat. Onda bi sat vremena bilo smrtno dosadno, a ja bi se uzvrpoljio. Gospođica Watson bi rekla: »Spusti noge, Huckleberry!«, i »Ne grbi se tako, Hucklebery – ispravi se!«, a onda bi uskoro rekla: »Ne zijevaj i ne proteži se tako, Huckleberry – zašto se ne pokušaš pristojno ponašati?« Onda se raspričala o paklu, a ja sam rekao da bi baš volio tamo bit. Ona je onda poludjela, ali ja nisam mislio ništa loše. Samo sam poželio negdje otić. Samo sam htio promjenu, bilo kakvu. Rekla mi je da je grijeh reći to što sam ja rekao, da ona to ne bi rekla nizašta na svijetu. Ona će živjet tako da ode u raj. Al ja nisam vidio ništa dobro u tome da odem tamo gdje ide i ona, pa sam odlučio da se neću ni truditi. Al to nisam rekao, jer bi to donijelo samo gnjavažu i ništa dobra.

Al ona je sada tek bila na početku, pa bi mi naširoko pričala sve o raj. Rekla je da tamo niko ništa ne radi nego svi po cijeli dan idu naokolo s harfom i pjevaju, za vijeke vjekova. Tako da mi se to baš nije dopalo. Al ništa nisam reko. Pitao sam je jel misli da će i Tom Sawyer tamo završit, a ona je rekla da po svemu sudeći neće. Zbog toga mi je bilo drago, jer sam htio da on i ja budemo zajedno.

Gospođica Watson bi me i dalje gnjavila, i postalo je naporno i dosadno. Na koncu su pozvale crnje⁷ u kuću i pomolile se, a onda su se svi pokupili u krevet. Otišao sam u svoju sobu s komadom svijeće i stavio je na stol. Onda sam sjeo na stolicu pokraj prozora i pokušao mislit o nečem veselom, al zaludu. Bio sam tako usamljen da sam htio da sam mrtav. Zvijezde su sjale, a lišće je u šumi šuštalalo sve tužnije, i čuo sam sovu u daljini kako huhuče o nekome ko je mrtav, a leganj⁸ i pas zavijaju o nekome ko upravo umire. I vjetar mi je nešto pokušavao prišapnut, a ja nisam mogao razumjet šta, pa su me zbog toga obuzeli ledeni žmarci. Onda sam daleko u šumi čuo onaj zvuk kojega pravi duh kada želi reć nešto što ga muči, a ne može ga se razumjet, pa onda ne može mirno počivat u svome grobu nego mora tako tumarat naokolo svake noći i naricat. Bio sam tako tužan i uplašen da sam poželio bilo kakvo društvo. Zatim mi je po ramenu počeo puzati pauk, i kvrcnuo

⁶ Duhan za šmrkanje.

⁷ Twain koristi riječ *nigger*, koja je u današnje vrijeme izrazito pogrđni naziv za crnce, ali u njegovo doba ta riječ nije imala tako negativno značenje i normalno se koristila u govoru.

⁸ Vrsta noćne ptice za koju se vjeruje da predskazuje nesreću ili smrt.

sam ga tako da je izgorio na svijeći, prije nego što sam se stigao i mrđnut bio je skroz smežuran. Nitko mi nije trebao reć da je to užasno loš znak i da će mi donijet neku nesreću,⁹ pa sam se prepao i tako tresao da mi je odjeća skoro spala s mene. Ustao sam i okrenuo se tri puta oko sebe i svaki put sam prekrižio ruke na prsima, a onda sam si uvojak kose privezao špagom,¹⁰ da otjeram vještice. Al nisam vjerovao da će mi to pomoć. To radiš ako si izgubio potkovu, koju si pronašao a nisi je zakucao iznad vrata, al nisam nikad nekoga čuo da kaže da postoji neki način da se otjera nesreća kad se ubije pauka.

Opet sam sjeo, sav se tresući, i izvadio lulu da zapalim. Jer kuća je sada bila sasvim tiha kao grob, pa udovica ne bi doznala. Ali, nakon nekog vremena, začujem kako sat u daljini u gradu čini bum-bum-bum – dvanaest puta. A onda se opet sve smirilo – smirilo više nego ikad. Uskoro sam čuo kako je zapucketala grančica u tami među stablima – nešto se pomaknulo. Sjedio sam mirno i osluškivao. Odjednom sam jedva otamo dolje čuo »mjau! mjau!« To je bilo dobro! Kažem i ja »mjau! mjau!« što sam laganije mogo, a onda ugasm svjetlo i iskradem se kroz prozor na nadstrešnicu. Potom kliznem na zemlju i otpužem među stabla, i – naravno – tamo me čekao Tom Sawyer.

⁹ Vjeruje se da ubiti pauka donosi nesreću.

¹⁰ Vjerovalo se da to štiti od vještica, jer one noću ljudima pletu pletenice kako bi ih mogle opsjesti.

Poglavlje II.

Dječaci pobjegnu Jimu. – Banda Toma Sawyera. – Duboko promišljeni planovi.

Na prstima smo pošli stazom između stabala nazad prema kraju udovičinog vrta, pognuvši se da nas grane ne grebu po glavi. Kada smo prošli kraj kuhinje, pao sam preko nekog korijena i napravio buku. Šćućurili smo se i legli nepomično. Veliki crnja gospođice Watson, imenom Jim, sjedio je na kuhinjskim vratima, mogli smo ga skroz jasno vidit jer je svjetlo bilo iza njega. Ustao je i isturio vrat, na trenutak osluškujući. Onda je rekao:

– Ko 'e tamo?

Još je malo osluškivao, onda je sišao na prstima i stao točno između nas; mogli smo ga dotaknut, skoro. E pa činilo se da ko zna kolko minuta nije bilo ni glasa, a svi smo bili tako blizu. Jedno me mjesto na mom gležnju počelo svrbít, ali nisam se usudio počešat, a onda me i uho počelo svrbít, a zatim i leđa, točno između lopatica. Činilo mi se da ću umrijet ako se ne počešem. I to sam puno puta poslije primijetio. Ako si u nekom finom društvu, ili na sprovodu, ili ako pokušavaš zaspat kad nisi pospan – ako si negdje gdje se ne smiješ počešat, zasvrbjet će te odmah na tisuću mjesta. Uskoro Jim reče:

– Kaži, ko si? Šta 'e? Đavo me nosi ak' nis' čuo neš'. Dobro, znam šta ću: tu ću sjest i slušat dok ne čujem opet.

I tako je sjeo na zemlju između mene i Toma. Naslonio je leđa na stablo i tolko protego noge da mu se jedna skoro dotakla jedne od mojih nogu. Počeo me svrbít nos. Svrbilo me da su mi suze na oči izašle. Ali nisam se usudio počešat. Onda me je počelo svrbít iznutra. Pa onda ispod nosa. Nisam znao kako da ostanem miran. Taj je jad potrajao skoro šest ili sedam minuta, al činilo se da traje puno duže. Svrbilo me je na jedanaest različitih mjesta. Mislio sam da neću izdržat više ni minute, ali sam čvrsto stisnuo zube i bio spreman bar pokušat. Baš je tada Jim počeo teško disat, onda je počeo hrkat – i onda mi je laknulo.

Tom mi je dao znak – napravivši tihi zvuk usnama – i otišli smo puzeći četveronoške. Kad smo se udaljili jedno desetak koraka, Tom mi šapne da želi zavezat Jima za stablo za šalu. Al rekao sam ne, mogao bi se probudit i napravit larmu, a onda će se otkrit da me nema doma. Tom onda reče da nije uzeo dovoljno svijeća i da će se ušuljat u kuhinju i uzet ih još. Ja sam bio protiv toga da proba. Rekao sam da se Jim može probudit i doć. Ali Tom je htio riskirat, pa smo se ušuljali i uzeli tri svijeće, a Tom je ostavio pet centi na stolu za plaću. Onda smo izašli, a ja sam se preznojavao da što prije odemo; ali Tom neće,

on baš mora četveronoške otpuzat do Jima i napraviti spačku. Čekao sam činilo mi se dosta dugo, sve je bilo mirno i tiho.

Čim se Tom vratio, udarili smo stazom oko vrtne ograde i malo-pomalo stigli do strmog vrha brežuljka s druge strane kuće. Tom je rekao da je skinuo Jimu šešir s glave i objesio ga na granu točno iznad njega, a da se Jim malo mrdnuo al se nije probudio. Poslije je Jim pričao da su ga vještice začarale i stavile ga u trans, i da su na njemu onda jahale po cijeloj državi, pa da su ga onda opet vratile pod drvo i objesile njegov šešir na granu kako bi pokazale ko je to napravio. A sljedeći put kad je Jim to pričao rekao je da su na njemu jahale skroz do New Orleansa. A onda je svaki put kad bi nakon toga opet o tome pričao sve više i više povećavao udaljenost, dok malo-pomalo nije pričao da su na njemu jahale skroz oko svijeta i da su ga izmorile skoro do smrti, a leđa su mu bila sva puna rana od sedla. Jim je bio užasno ponosan zbog toga, toliko da više nije htio niti pogledat druge crnje. Crnje su izdaleka dolazile da bi čuli Jima kako o tome priča, i postao je najcjenjeniji crnja u kraju. Nepoznati su crnje stajali otvorenih usta i zurili u njega, baš kao da je neko čudo. Crnje uvijek pričaju o vješticama u mraku oko kuhinjskog ognjišta, al kad god bi neki od njih nešto govorio i pretvarao se da sve zna o tim stvarima, Jim bi ga odma prekinuo i rekao: »He! Šta ti znaš o vješticama?«, a taj bi crnja odma umukao i sjeo u zadnji red. Jim je uvijek nosio pet centi oko vrata na uzici, i govorio je da je to amajlija koju mu je dao sam đavo svojim rukama i rekao mu da s tim može svakoga izliječiti i dozvati vještice kad god oće, samo tako da novčiću kaže neke riječi, al nikad nije odao koje su to riječi. Crnje su dolazile odasvuda i davale Jimu sve šta imaju, samo da bace pogled na taj novčić, ali ga se ne bi usudili dotaknut, zato jer je đavo na njega stavio svoje ruke. Jim više nije bio nikakav sluga, jer se uobrazio zato šta je vidio đavla i zato što su ga jahale vještice.

I onda, kad smo Tom i ja došli do vrha brijega, pogledali smo u daljinu na selo i mogli smo viditi kako trepere tri ili četiri svjetla, tamo gdje je bilo bolesnih valjda, a zvijezde su iznad nas sijale nikad ljepše, a dolje je pokraj sela bila rijeka, široka skoro cijelu milju i strašno mirna i veličanstvena. Spustili smo se s brežuljka i pronašli Joa Harpera i Bena Rogersa i još dva ili tri dječaka skrivena u staroj kožari. I onda smo odvezali jedan čamac i spustili se niz rijeku dvije i po milje, do velike stijene na obali, i tu se iskricali.

Odosmo u grmlje, a Tom nas natjera da se svi zakunemo da ćemo čuvati tajnu, pa nam je onda pokazao rupu u brdu, točno na mjestu gdje je grmlje najgušće. Onda smo zapalili svijeće i upuzali četveronoške unutra. Išli smo oko dvjesto jardi¹¹ i onda se pred nama otvorila pećina. Tom je malo istražio prolaze koji su bili okolo i onda se sagnuo ispod zida, gdje nikad ne biste primijetili da postoji rupa. Prošli smo kroz taj uski prolaz i došli do nekakve prostorije, skroz vlažne i ljigave i hladne, i tu smo stali. Tom reče:

– Evo, sad ćemo osnovati razbojničku bandu i nazvat je Banda Toma Sawyera. Svako ko se želi pridružiti mora dati zakletvu i napisati svoje ime u krvi.

¹¹ Jard (*yard*) je anglosaksonska mjera za duljinu, iznosi tri stope ili oko 0,90 metara.

Svi su pristali. I Tom onda izvadi list papira na kojemu je napisao zakletvu i pročitava je. Svaki se dječak kune da će bit uz bandu i da nikad nikom neće odat ni jednu tajnu, a ako bilo ko išta napravi bilo kojem dječaku iz bande, kojemu god da se dječaku naredi da ubije tu osobu i njegovu obitelj mora to učiniti i ne smije ni jest ni spavat dok ih ne ubije i ne ureže križ na njihovim prsima, šta je bio znak bande. I niko ko ne pripada bandi ne smije koristiti taj znak, a ako to učini mora ga se tužiti sudu, a ako to ponovi, mora ga se ubiti. I ako bilo ko iz bande odat tajnu, mora mu se prerezati grlo, a onda njegov leš spaliti i pepeo razbacati naokolo, a njegovo se ime mora krvlju isprat s popisa i nikad ga se više ne smije spomenuti u bandi, nego se na njega stavlja prokletstvo i mora ga se zauvijek zaboraviti.

Svi su rekli da je to stvarno lijepa zakletva i pitali Toma je li je on sam smislio svojom glavom. Rekao je – neke dijelove, ali ostalo je iz gusarskih knjiga i razbojničkih knjiga, i da svaka banda koja drži do sebe ima ovakvu zakletvu.

Neki su mislili da bi bilo dobro ubiti i *familije* dječaka koji odaju tajne. Tom reče da je to dobra ideja, pa je uzeo olovku i to nadopisao. Onda Ben Rogers reče:

– Al evo Huck Finn nema nikakve familije. Šta ćemo onda s njim?

– Pa, zar nema oca? – reče Tom Sawyer.

– Da, ima oca, ali ko zna di je taj. Obično je ležao pijan sa svinjama u kožari, ali ga u ovom kraju niko nije vidio godinu dana ili više.

Raspravili su o tome i odlučili da će me isključiti, jer, vele, svaki dječak mora imati familiju ili nekoga koga se može ubiti, ili to inače neće bit pošteno i u redu prema drugima. I onda, niko se nije mogao sjetiti šta napraviti – svi su bili zbunjeni i samo su mirno sjedili. Skoro sam zaplakao, a onda sam se odjednom sjetio šta i kako, pa sam im ponudio gospođicu Watson – nju bi mogli ubiti. Svi su rekli:

– Da, može ona. To je u redu. Huck može unutra.

Onda su svi zaboli iglu u prst da bi skupili krv za potpisati se, a i ja sam napravio svoj znak na papiru.

– I onda, – rekao je Ben Rogers – šta će sve raditi ova banda?

– Ništa, samo pljačkat i ubijati – reče Tom.

– Al koga ćemo pljačkat? – kuće, ili stoku, ili...

– Svašta! Krađa stoke i takvih stvari nije pljačkanje, to je krađa – reče Tom Sawyer. – Mi nismo kradljivci. To nije baš neki stil. Mi smo razbojnici. Mi zaustavljamo poštanske kočije i kola na cesti, s maskama na glavi, i ubijamo ljude i uzimamo im satove i pare.

– Moramo li uvijek ubijati ljude?

– Pa naravno! To je najbolje. Neki stručnjaci se ne slažu, ali se uglavnom smatra da ih je najbolje ubiti – osim nekih koje možemo dovesti ovde u špilju pa ih držati dok se ne otkupe.

– Otkupe? Šta je to?

- Nemam pojma. Al to se radi. Vidio sam to u knjigama, pa ćemo naravno i mi to radit.
- Al kako ćemo to radit kad ne znamo šta je to?
- A kvragu, to *moramo* radit. Jesam vam reko da je to u knjigama? Oćete li radit drugačije od onoga šta je u knjigama, pa sve upropastit?
- Ej, lako je sve to *reć*, Tome Sawyer, ali kako će se do vruga svi ti ljudi otkupit, ako ne znamo kako se to radi? – O tome oću malo raspravit. Onda, šta mislite o tome?
- Pa, ne znam. Al možda ako ih zadržimo dok se ne otkupe to znači da ih zadržimo dok ne umru.
- Eto, to je *nešto*. To je odgovor. Zašto to odma nisi reko? Držat ćemo ih dok se ne otkupe nasmrt. Al bit će baš dosadni – sve će izjest i stalno pokušavat uteć.
- Šta ti to pričaš, Ben Rogers. Kako mogu uteć kad će uz njih bit stražar, spreman da ih upuca ako mrdnu i malim prstom?
- Stražar! E, *to* je dobro. Onda će neko morat bit budan cijelu noć i nikad ni malo ne spavat da bi ih čuvao. Mislim da je to glupo. Zašto neko ne bi uzeo toljagu i otkupio ih odma čim stignu?
- Zato jer to nema u knjigama – eto zašto! Dobro, Ben Rogers, oćeš li radit stvari kako treba, il nećeš? – O tome se radi. Ne shvaćaš li ti da ljudi koji su napravili knjige znaju šta je pravilno? Misliš li da ćeš *ti* njih učit? E pa nećeš! Ne, gospodine, otkupljivat ćemo na pravilan način.
- U redu. Briga me, ali samo kažem da je to svejedno glupo. Reci, jel ubijamo i žene?
- Joj, Ben Rogers, da sam takva neznalica ko ti, umuko bi. Ubijat žene? Ne, niko nikad u knjigama nije vidio ništa takvo. Uhvatiš ih i dovedeš u pećinu, i prema njima si najpristojniji šta možeš bit, i malo po malo one se u tebe zaljube i nikad više ne žele ić kući.
- Pa, ako je tako, ja se slažem, al ja se ne bi na to kladio. Skroz brzo imat ćemo pećinu pretrpanu ženskama i ljudima koji čekaju da se otkupe, pa neće bit mjesta za razbojnike. Al samo ti nastavi, ja više nemam ništa za reć.

Mali je Tommy Barnes sada zaspao, a kad su ga probudili uplašio se i plakao, i rekao da želi ić kući mami i da više neće bit razbojnik.

I zato su se svi s njim sprdali i zvali ga plačkom, a on je zbog toga poludio i rekao da odma ide i da će odat sve tajne. Ali Tom mu je dao pet centi da ušuti i rekao da svi idemo doma i da se nađemo drugi tjedan, pa da nekoga opljačkamo i još koga ubijemo.

Ben Rogers je rekao da on ne može puno izlazit, samo nedjeljom, pa je htio da počnemo u drugu nedjelju, ali svi su drugi dječaci rekli da bi bilo čudno to radit u nedjelju, i na tome je ostalo. Dogovorili su se da se nađemo i odredimo dan čim budemo mogli, a onda smo izabrali Toma Sawyera za harambašu, a Joa Harpera za zamjenika, pa smo krenuli doma.

Uspentrao sam se na nadstrešnicu i otpuzao kroz prozor taman prije nego šta je zora svanula. Moja je nova odjeća bila skroz flekana i blatnjava, i bio sam krepan ko pas.

Poglavlje III.

Jutarnja prodika. – Milosrđe pobjeđuje. – »Jedna od laži
Toma Sawyera.«

I onda sam ujutro od stare gospođice Watson dobio prodiku radi moje odjeće, ali me udovica nije ispsovala, samo je očistila fleke i blato, i izgledala je tako tužno da sam promislio kako ću se pristojno ponašat neko vrijeme, ako mi uspije. Onda me je gospođica Watson odvela u sobu i pomolila se, al od toga nije bilo nikakve koristi. Rekla mi je da se molim svaki dan, pa da ću dobit šta god da tražim. Al to nije bilo tako. Probao sam. Jednom sam dobio tunju za pecanje, al bez udica. Ničem mi nije služila bez udica. Probao sam molit za udice tri ili četiri puta, al nekako opet ništa od toga. Malo-pomalo, jednog dana pitao gospođicu Watson da ona proba molit za mene, ali ona je rekla da sam budala. Nikad mi nije rekla zašto, a ja nisam nikako uspio shvatit.

Sjeo sam jedan put u šumi i dugo o tome razmišljao. Rekoh sam sebi, ako iko može dobit ono za šta se moli, zašto onda crkvenjak Winn ne dobije natrag lovnu koju je izgubio na svinjama? Zašto udovica ne može dobit natrag svoju srebrnu kutiju za duvan koju joj je ukralo? Zašto se gospođica Watson ne može udebljat? Ne, rekoh ja sam sebi, nema tu nikakve koristi. Otišao sam i rekao to udovici, a ona je rekla da se molitvom može dobit samo »duhovna dobra«. To mi je bilo previše, al ona mi je rekla šta misli – moram pomagat drugim ljudima i činit sve šta mogu za druge ljude, i cijelo im vrijeme pomagat i nikad ne mislit samo na sebe. To bi uključivalo i gospođicu Watson, ako sam dobro shvatio. Otišao sam opet u šumu i još dugo vremena to vrtio po glavi, al nisam u tome vidio nikakve koristi – osim za te druge ljude. Tako sam na kraju zaključio da o tome više neću brinut, nego da ću pustit. Nekad bi me udovica odvela na stranu i pričala o božanskoj providnosti tako da bi svakome voda potekla iz usta, al možda već sljedećeg dana bi me uvatila gospođica Watson i sve to srušila. Zaključio sam da se čini da postoje dvije providnosti i da bi neki jadnik mogao odlično proć s udovičinom providnosti, al ako bi ga tu uvatila gospođica Watson, ne bi mu više bilo pomoći. Razmišljao sam i razmišljao i zaključio da bi se rado okrenuo udovičnoj providnosti, ako bi me htjela, iako nisam mogao shvatit šta će joj to dobra donijet kad shvati da sam ja takva budala i tako niskog roda i takva ništarija.

Oca niko nije vidio više od godinu dana, al meni je to bilo u redu. Nisam ga htio više vidit. Uvijek me je lovaio kad je bio trijezan i istukao bi me, mada sam skoro uvijek gibao u šumu kad je on bio blizu. I onda su ga pronašli u rijeci utopljenog, oko dvanaest milja više grada, tako su ljudi rekli. Zaključili su da je on, nekako; rekli su da je taj utopljenik

taman njegove veličine i da je bio u krpama, i da je imao neobično dugu kosu, što je sve nalikovalo starom, al nisu ništa mogli zaključit iz face, jer je bila toliko dugo u vodi da više uopće nije izgledala ko faca. Rekli sa da je plutao na leđima u vodi. Uzeli su ga i sahranili ga na obali. Al ja dugo vremena nisam imao mira jer sam se nečeg sjetio. Znao sam skroz dobro da muški utopljenici ne plutaju na leđima, nego licem prema dolje. Tako sam znao da to nije stari, nego neka žena obučena u mušku odjeću. I tako opet nisam imao mira. Zaključio sam da će se stari opet kad-tad pojavit, iako sam htio da neće.

Igrali smo se razbojnika tu i tamo oko mjesec dana, a onda sam odustao. I svi drugi dječaci. Nikog nismo opljačkali, nikog nismo ubili, samo smo se pravili. Iskočili bi iz šume i ganjali svinjare i žene koje u kolima voze povrće na tržnicu, al nikad nikog od njih nismo uvatili. Tom Sawyer je svinje zvao »zlatnim polugama«, a repu i takve stvari »draguljima«, i mi bi otišli do špilje i falili se na sva zvona šta smo učinili i koliko smo ljudi ubili i žigosali. Al od toga nije bilo nikakve valjde. Jednom je Tom poslao jednog dječaka da protrči po gradu sa zapaljenim štapom, što je on zvao »lozinka« (a to je bio znak bandi da se okupi), a onda je rekao da je dobio tajne vijesti od svojih špijuna da će se sljedećeg dana cijela hrpa španskih trgovaca i bogatih Arapina ulogoriti kraj Šuplje špilje sa dvije stotine slonova i šest stotina deva, i preko hiljadu »tovarnih« mazgi, sve natovareno dimantima, i da neće imat neku stražu nego samo četiristo vojnika, pa da ćemo se sakrit u sačekuši, kako on to reče, i pobit sve i pokrast sve stvari. Rekao je da moramo izglatcat naše mačeve i puške i pripremit se. On ne bi krenuo u potjeru ni za kolima natovarenim repom bez da ima mačeve i puške skroz izglatcane, mada su to bile samo daske i drške od metle, pa si ih mogao glancat koliko očeš, a one opet ne bi vrijedile ni zrna prašine više nego prije. Nisam vjerovao da možemo navladat tolku hrpu Španaca i Arapina, al sam htio vidit deve i slonove, tako da sam sutradan, u subotu, bio na svom mjestu u sačekuši, i kad smo dobili komandu izjurili smo iz šume i niz brdo. Al nije bilo ni Španaca ni Arapina, i nije bilo ni deva ni slonova. Nije bilo ništa nego samo izlet vjeronaučne škole, i to samo prvi razred. Potjerali smo djecu i ganjali ih uz dolinu, al ništa nismo dobili nego samo nešto krafni i džema, mada je Ben Rogers dobio krpenu lutku, a Jo Harper crkvenu pjesmaricu i još neku knjigu, a onda se umiješo učitelj i natjero nas da sve ostavimo i zбриšemo.

Nisam vidio nikakve dimante, i to sam rekao Tomu Sawyeru. Rekao mi je da ih je tamo svejedno bilo puno, i rekao je da su tamo bili i Arapini, i slonovi i tako to. Ja sam rekao – zašto ih onda i mi nismo vidili? Rekao mi je – da nisam takva neznalica i da sam pročitao knjigu koja se zove *Don Quijote*, da bi i sam znao bez da pitam. Rekao je da se sve to dogodilo zbog čarolije. Rekao je da je tamo bilo stotine vojnika, i slonova i blaga, i tako dalje, ali da smo imali neprijatelje koje on zove čarobnjacima, i da su oni sve to pretvorili u dječji nedjeljni izlet, iz čiste zlobe. Rekao sam – u redu, ono šta sad trebamo napraviti je da idemo na te čarobnjake. Tom Sawyer je rekao da sam tikvan.

– Zato jer – rekao je – čarobnjak može pozvat hrpu duhova, a oni bi te sasjekli prije nego šta kažeš britva. Oni su visoki ko stablo i široki ko crkva.

– Dobro, – rekoah ja – a šta ako neke duhove pridobijemo da *nama* pomažu – možemo li onda sredit neku drugu hrpu ljudi?

– A kako da ih pridobijemo?

– Nemam pojma. Kako su ih *oni* pridobili?

– Pa, trljali su staru limenu lampu ili željezni prsten, a onda su duhovi izašli, uz munje i gromove oko njih, i dim, i sve šta im se kaže da naprave oni naprave. Nije im nikakav problem iščupat toranj za lijevanje tanadi iz korijena i njime odalomit ravnatelj škola po glavi – il bilo koga drugoga.

– A ko ih tjera da tako rade?

– Pa, ko god protrlja lampu ili prsten. Oni pripadaju onome ko protrlja lampu ili prsten i moraju učinit šta god im on kaže. Ako im kaže da izgrade palaču dugu četrdeset milja od dimanata, i napune je žvakačom gumom,¹² il čime god oćeš, i da uvate carevu ćerku iz Kine da je oženiš, oni to moraju napraviti – i moraju to napraviti prije nego šta sunce izađe sljedećeg jutra. I još: moraju nosat tu palaču gdje god ti oćeš, razumiješ?

– E pa, – rekoah ja – mislim da su oni jedna hrpa tupana ako palaču ne zadrže za sebe, umjesto da ih se tako zafrkava. A i još gore – da sam ja jedan od njih, prije bi ti vidio dragog boga nego šta bi ja ostavio svoj posao i došao onom ko je samo protrljao staru limenu lampu.

– Šta ti to pričaš, Huck Finn. Jer ti bi *morao* doć kad bi je on protrljao, htio ti ili ne.

– Šta? A ja visok ko stablo i velik ko crkva? U redu onda, *došao* bi, al bi natjero tog tipa da se popne na najviše stablo u okolini.

– Joj, nema koristi s tobom razgovarat, Huck Finn. Ti ništa ne znaš, baš si pravi tupan.

O svemu sam ovome razmišljao sljedeća dva il tri dana, i onda sam zaključio da ću probat sam vidit ima li šta istine u tome. Nabavio sam neku staru limenu lampu i željezni prsten i otišo u šumu i trljo i trljo dok se nisam oznojio ko Indijanac,¹³ računajući napraviti palaču i prodat je, al ništa od toga, nije došao nikakav duh. I onda sam samo zaključio da je sve to samo još jedna laž Toma Sawyera. Shvatio sam da on vjeruje u Arapine i u slonove, al šta se mene tiče, ja mislim drugačije. Sve mi to malo previše slični na vjeronaučnu školu.

¹² Guma za žvakanje od smrekine smole prodavala se u Americi još od početka 19. stoljeća, a još prije toga koristili su je Indijanci.

¹³ Američki Indijanci imali su posebne kolibe za znojenje u kojima bi se zapalila vatra, za zdravstvene i ceremonijalne svrhe.

Poglavlje IV.

Huck i sudac. – Praznovjerje.

I prošlo je tri il četri mjeseca, i već smo dobrano zagazili u zimu. Skoro sam uvijek išao u školu i naučio sam nešto pisat i čitat, i znao sam tablicu množenja, da je šest puta sedam trideset pet, i mislim da dalje od toga ne bi naučio ni kad bi živio vječno. Ne marim ja za matematiku, ionako.

Na početku sam mrzio školu, al malo-pomalo mogao sam je podnijeti. Kad bi se god zamorio, markirao bi, a batine koje bi dobio sljedeći dan dobro bi mi došle i oraspoločile bi me. I šta sam duže išao u školu, to je bilo sve lakše. Nekako sam se, isto tako, navikavao na udovičine sisteme, i nisu mi više bili tako užasni. Živjet u kući i spavat u krevetu bilo mi je uglavnom muka, al prije nego šta je zahladilo iskrao bi se nekad i spavao u šumi, pa mi je to bio ko odmor. Najviše su mi se sviđali moji stari sistemi, al su mi se sviđali i novi, malo. Udovica je rekla da se pomalo al sigurno dovedim u red i da napredujem zadovoljavajuće. Rekla je da me se više ne stidi.

Jedno jutro sam slučajno prevrnuo sol za doručkom. Sagnuo sam se što sam brže mogo i malo pokupio, da bi je mogo bacit preko lijevog ramena i otjerat nesreću, al gospođa Watson je bila brža od mene i prekrižila me. Rekla je: – K sebi ruke, Huckleberry, kakav to nered stalno praviš! – Udovica je rekla koju dobru riječ za mene, al ja sam znao da to neće otjerat nesreću, to sam dobro znao. Izašao sam nakon doručka zabrinut i tresući se, pitajuć se gdje će me nesreća zadesit, i šta će to bit. Postoji način da se sačuvaš od nekih vrsta nesreće, al ovo nije bila ni jedna nesreća od takvih, pa više ništa nisam poduzeo nego sam samo lunjo naokolo snužden i oprezan.

Otišao sam dolje do prednjeg vrta i popeo se preko vrata gdje se ide kroz visoki plot. Na zemlji je bilo prst novog snijega i vidio sam nečije tragove. Dolazili su od kamenoloma i išli malo oko vrata, a onda su išli oko vrtne ograde. Bilo je čudno šta nisu ušli u vrt, kad su tako išli okolo. Nisam mogao shvatit zašto. Bio sam nekako skroz radoznao. Išao sam ih pratit, al sam prvo spustio pogled da izbliza pogledam tragove. Najprije ništa nisam primijetio, al onda jesam. Na peti lijeve čizme bio je križ napravljen od velikih čavala, da bi otjerao đavla.

U sekundi sam se uspravio i sjurio nizbrdo. Pogledao bi preko ramena svako tolko, al nikoga nisam vidio. Bio sam kod suca Thatcherera što sam brže mogao. On je rekao:

- Ej, dječaće moj, skroz si bez daha. Jesi li došao po svoju kamatu?
- Ne, gospodine, – rekoh ja – al jel ima šta za mene?

– O, da, polugodišnja kamata je stigla sinoć – preko sto pedeset dolara. Za tebe pravo bogatstvo. Najbolje će biti da to dalje uložim s onih tvojih šest tisuća, jer ako to uzmeš, spiskat ćeš.

– Ne, gospodine, – rekoh ja – ne želim to spiskat. Ne želim to uopće – a ni tih šest tisuća. Hoću da vi to uzmete, hoću vam to darovat – i tih šest tisuća i sve.

Pogledao me iznenađeno. Činilo se da ne shvaća. Rekao mi je:

– No, kako to zapravo misliš, dječaće moj?

Ja rekoh: – Ne pitajte me više ništa o tome, molim vas. Uzmite... Šta, nećete?

On reče:

– He, zbunjen sam. U čemu je stvar?

– Molim vas, uzmite – rekoh ja – i više me ništa ne pitajte – pa onda neću morat ni lagat.

Malo je razmišljao, a onda je rekao:

– Oho-ho! Mislim da razumijem. Ti želiš meni *prodati* svu svoju imovinu – ne dati. To bi bilo to.

Onda je nešto napisao na papiru i pročitao, pa rekao:

– Evo! Vidiš, tu piše: »Na ime protuusluge«. To znači da sam od tebe kupio sve to i platio ti. Evo ti dolar. A sad potpiši.

I tako sam potpisao i otišao.

Crnja gospojice Watson, Jim, imao je kuglu od dlake veliku kao šaka, koju je izvadio iz četvrtog želuca nekog vola, pa je s njome činio čarolije. Rekao je da je u njemu duh koji sve zna. I tako sam te večeri otišao kod njega i rekao mu da se stari opet vratio, jer da sam našao njegove tragove u snijegu. Ono šta sam htio doznat bilo je šta će on sad napraviti, i oće li ostati? Jim je izvadio svoju kuglu i nešto joj promrmljao, a onda ju je podigao i bacio na pod. Pala je ko kamen i samo se malo zakotrljala. Jim je pokušao opet, i onda opet, al bi se svaki put dogodilo isto. Jim je kleknuo i naslonio uho na kuglu i poslušao. Al nikakve valjde, rekao je da neće ništa kazat. Rekao je da nekad neće govorit bez para. Rekao sam mu da imam staru istrošenu lažnu kovanicu od četvrt dolara, koja nije valjala jer se kroz srebro malo vidi mesing, a i da ionako ne bi nigdje prošla jer, čak i da se mesing ne vidi, bila je tako izlizana da je pod prstima bila ko masna, pa bi se po tome to svaki put znalo. (Odlučio sam da neću ništa reć o dolaru kojeg sam dobio od suca.) Rekao sam da taj novčić ništa ne valja, al da će ga možda kugla od dlake uzet, jer možda neće to shvatit. Jim ga je malko pomirisao i protrljao, pa je rekao da će to sredit tako da kugla misli da je novčić dobar. Rekao je da će razrezat sirovi krumpir i zabit novčić u taj prorez i držat ga tamo cijelu noć, pa da se drugo jutro neće više moć vidit mjed i da više neće bit mastan, tako da će ga bilo ko u gradu odma uzet, a kamoli ne kugla od dlake. Dobro, znao sam i prije da se to može s krumpirom, al se nisam sjetio.

Jim je stavio novčić ispod kugle, sagnuo se i opet slušao. Ovaj je put rekao da je, šta se kugle tiče, sve u redu. Rekao je da će mi reć svu moju sudbinu ako hoću. Ja rekoh – ajde. I tako je kugla govorila Jimu, a Jim meni. Rekao je:

– Tvoj stari ćaća još ne zna šta oće napravit. Čas misli da će otić, a čas da će ostat. Najbolje je pustit neka stari čini šta oće. Dva anđela lete oko njega. Jedan je bijel i sjajan, a drugi je crn. Bijeli mu čini da malo radi dobro, a crni dođe pa sve pokvari. A niko ne zna koji će ga na kraju uvatit. Al šta se tebe tiče, sve u redu. Imat ćeš velki' nevolja u svom životu, i velki' gušta. Nekad će bolit, nekad ćeš se i razbolit, al ćeš svaki put opet bit dobro. Oko tebe će se vrtit dvije cure u životu. Jedna od nji' je plava, a druga je crna. Prva je bogata a druga siromašna. Ti 'š najprije oženit siromašnu, a onda poslije bogatu. Bjež' od vode šta dalje moš, i ne radi belaja, jer piše ti u knjigama da 'š visit.

A kad sam te noći zapalio svijeću i otišao u svoju sobu, tamo je sjedio stari glavom i bradom!

Poglavlje V.

Huckov otac. – Krasan roditelj. – Preobraženje.

Zatvorio sam vrata. Onda sam se okrenuo, i eto ti njega. Uvijek sam ga se bojao, tolko me je lemao. Činilo mi se da se i sad bojim, al za trenutak sam vidio da sam pogriješio – to jest, nakon prvog šoka, štono bi se reklo, kad mi se dah oduzeo jer ga uopće nisam očekivao, al odma potom sam vidio da ga se uopće ne bojim i da se ne brinem.

Bilo mu je negdje pedeset godina, i to se vidilo na njemu. Kosa mu je bila duga i raščupana i masna, padala mu je tako da si mogo vidit kako mu oči kroz nju sjaje ko da vire iza živice. Bila je skroz crna, ni jedne sijede, isto ko i njegova dugačka zapetljana brada. U licu mu nije bilo nikakve boje, bar tamo di mu se lice moglo vidit. Bilo je bijelo, ne bijelo ko u drugih ljudi, nego bijelo tako da ti dođe zlo, bijelo tako da ti se sve zgrči – bijelo ko šumska krastača, bijelo ko riblji trbuh. A njegova odjeća – same krpe, eto šta. Jedno je stopalo stavio na drugo koljeno, čizma mu je na toj nozi bila probušena, a dva su mu prsta virila van i njima bi tu i tamo mrdao. Šešir mu je bio na podu – stari crni pohabani šešir s vrhom udubljenim ko neki poklopac.

Stajao sam i buljio u njega. On je tu sjedio i buljio u mene, nagevši malo stolicu. Ugasio sam svijeću. Primijetio sam da je prozor podignut, pa se sigurno popeo preko nadstrešnice. I dalje je buljio u mene. Malo-pomalo i reče:

– Fine li robe – baš! Misliš sad da si ne znam šta, jel?

– Možda jesam, možda nisam – rekoh ja.

– Nemoj mi tu sad glumatat – reče on. – Lijepo si mi se nakinđurio dok mene nije bilo. Al spustit ću ja tebe kad te se dovatim. Sad si i školovan, jel, kažu – znaš čitat i pisat! Misliš da si bolji od svog oca, jel, zato šta on ne zna? Istjerat ću ja to iz tebe! Ko ti je reko da se smiješ petljat s tim uzvišenim budalaštinama, ej? Ko ti je rekao da smiješ?

– Udovica. Ona mi je rekla.

– Udovica, a? – A ko je udovici reko da smije zabadat svoj nos u nešto šta je se ne tiče?

– Niko joj nikad nije reko.

– Dobro, naučit ću ja nju pameti. I slušaj amo – neš više u tu školu, jel čuješ? Pokazat ću ja onima koji odgajaju dječaka tako da digne nos prema svom vlastitom ocu i bude bolji od njega! Samo neka te uvatim da se motaš oko te škole još jedan put, jes' čuo? Tvoja majka nije znala čitat i nije znala ni pisat dok nije umrla. Niko od familje nije znao dok nije umro. Ni ja ne znam, a evo ti tebe pa se tako napuhuješ! Al neš ti meni tako – jel čuješ? Ajd da te čujem kako čitaš!

Uzeo sam knjigu i počeo čitat nešto o generalu Washingtonu¹⁴ i o ratovima. Nakon šta sam čitao pola minute, on zvizne knjigu šakom tako da je odletjela preko cijele sobe, i reče:

– Znači, točno je. Znaš. Bilo mi je sumnjivo kad si mi reko. Al slušaj sad amo, nemoj mi se više praviti važan. Neću to trpit. Pazit ću ja dobro, pametnjakoviću moj, i ako te opet uvatim oko te škole dobro ću te izlemat. Još ćeš postat i bogomoljac! Neću da čujem za takog sina!

Onda je uzeo malu plavo-žutu sličicu nekakvih krava i dječaka, pa rekao:

– Šta je ovo?

– To su mi dali jer sam dobro naučio lekcije.

On je razdera, pa reče:

– Dat ću ja tebi nešto bolje – dat ću ti bičem.

Sjedio je tamo mrmljajući i gundajući na trenutak, a onda reče:

– I ti si mi sad neki mirišljavi šmiker, jel? Krevet, i posteljina, i naočale, i komad tepiha na podu – a tvoj otac mora spavat sa krmcima u kožari. Nisam nikad čuo za takvog sina. Kladam se da ću ti te mušice izbit iz glave kad te se dovatim. Jel, tome nema kraja – kažu da si se i obogatio? Ej! Kako to?

– Lažu – eto kako.

– Slušaj amo – pazi kako sa mnom razgovaraš! Ovo dalje više neću trpit – nemoj me zafrkavat. U gradu sam dva dana i ne čujem ništa drugo nego da si se ti obogatio. Čujem ja sve o tom i dolje niz rijeku. Zato sam i došao. Dat ćeš mi te pare sutra – to oću!

– Al ja nemam para.

– To je laž. Kod suca Thatcherera su. Uzmi ih. Ja ih oću.

– Nemam ja nikakvih para, kažem ti. Pitaj suca Thatcherera, on će ti to potvrdit.

– U redu. Pitat ću ga, i natjerat ću ga da ih pljune, il će mi morat sve objasniti. Reci, koliko imaš u džepu? Daj mi amo.

– Imam samo jedan dolar, al mi treba...

– Baš me briga zašto ti treba – isprsi ga amo!

Uzeo ga je i zagrizao da vidi jel pravi, a onda je rekao da ide u grad po viski. Rekao je da nije ništa popio cijeli dan. Kad je izašao na nadstrešnicu, još jednom je provirio glavom kroz prozor i izgudio me šta se pravim važan i pokušavam bit bolji od njega, a kada sam već bio siguran da je otišao, vratio se i opet provirio kroz prozor, pa mi rekao da se čuvam zbog te škole, jer da će me pratit i da će me nalemat ako s tim ne prestanem.

¹⁴ *George Washington* (1732-1799), »otac nacije«, zapovjednik američke vojske tijekom Američkog rata za neovisnost i prvi predsjednik Sjedinjenih Američkih Država (1789-1797).

Drugog se dana opio i otišao kod suca Thacthera i napao ga, pa ga pokušao natjerat da mu da pare, al nije uspio, pa se onda zakleo da će ga prisilit sudom.

Sudac i udovica otišli su na sud da bi isposlovali da me sud od njega oduzme i da mi nekog od njih dvoje odredi za skrbnika, al bio je to novi sudac koji je tek došao, pa nije poznavao starog. Zato je rekao da se sudovi ne smiju miješat i razdvajat familije, osim ako baš nema druge, i rekao je da radije ne bi uzimao dijete od oca. I tako su sudac Thatcher i udovica morali od tog posla odustat.

To je toliko obradovalo starog da više nije imao mira. Rekao je da će me izbičevat dok sav ne pocrnim i poplavim, ako mu ne nabavim nešto para. Posudio sam tri dolara od suca Thacthera, a stari ih je uzeo i napio se, pa je išao okolo i vikao i psovao i galamio i svašta izvodio; i tako je išao po cijelom gradu, s nekakvom limenom tavom, skoro skroz do ponoća, a onda su ga strpali u zatvor, a sljedećeg su ga dana izveli pred sud i ponovo ga strpali u zatvor na tjedan dana. Ali on je rekao da je zadovoljan, rekao da je on gazda svome sinu, i da će mi dobro zapaprit.

Kada je izašao, novi je sudac rekao da će od njega napraviti čovjeka. I tako ga je odveo u svoju vlastitu kuću, pa ga je obukao u čistu i lijepu odjeću i ostavio ga na doručku i ručku i večeri sa svojom familijom, i bio je prema njemu ko stari pajdaš, da tako kažem. A poslije večere mu je govorio o trezvenosti i takvim stvarima dok se stari nije rasplakao i rekao da je bio budala, i da je glupo protratio život, al da će sad okrenut novi list i bit čovjek kojeg se niko ne mora stidit i da se nada da će mu sudac pomoć i da ga neće gledat svisoka. Sudac je rekao da bi ga mogao zagrlit zbog tih riječi, pa se i on rasplako, a i njegova se žena isto rasplakala. Čaća je rekao da je on čovjek kojega su svi uvijek krivo shvaćali, a sudac je rekao da u to vjeruje. Stari je rekao da čovjeku kad je na dnu treba sažaljenja, a sudac je rekao da je to tako, pa su opet plakali. A kada je bilo vrijeme za u krevet, stari se digne, ispruži ruku, i reče:

– Pogledajte ovo, gospodo i dame, stisnite je i protresite. To je bila ruka jedne svinje, al to više neće bit tako. To je sad ruka čovjeka koji počinje novi život i radije će umrijet nego se vratit na staro. Zapamtite naše riječi – nemojte zaboravit da sam ih reko. Ovo je sad čista ruka, stisnite je – ne bojte se!

I tako su mu svi stisnuli ruku, jedan za drugim, sve ukrug, i plakali. Sučeva žena ju je poljubila. Onda je stari potpisao zavjet – stavio je svoj križić. Sudac je rekao da je to najsvetija stvar koju pamti, il tako nešto. Starog su onda odveli u jednu lijepu sobu, koja je bila gostinska soba, pa je u neka doba tijekom noći postao silno žedan i popeo se na krov trijema i spuzao niza stup i trampio svoj novi kaput za vrč brlje, i popeo se opet gore i napravio sve ko u stara dobra vremena. A prije nego šta je svanulo opet je ispuzao van i skoro se bio već nasmrt smrzo kad ga je neko našao nakon šta je sunce izašlo. A kada su došli povirit u tu gostinjsku sobu, morali su je prokrčit da uopće mogu po njoj hodat.

Sudac se osjećao nekako povrijeđen. Rekao je da bi se starog moglo možda promijenit sačmaricom i da za drugi način on ne zna.

Poglavlje VI.

Tužio suca Thatcherera. – Huck je odlučio pobjeći. –
Politička ekonomija. – Bauljanje.

I tako, stari je uskoro bio opet na nogama, pa je onda otišao na sud tužit suca Thatcherera, da mu da te pare, a tužio je i mene jer nisam prestao ić u školu. Nekoliko me je puta uhvatio i izlemao, ali ja sam svejedno išao u školu, a od njega sam se najčešće klonio i bježao mu. Nisam baš nešto htio ić u školu prije, al sam sad odlučio da ću ić starome za inat. Ono je suđenje bilo usporeno – činilo se ko da nikad neće ni započeti, pa bi ja svako tolko posudio dva il tri dolara od suca za staroga, da se on ne bi uvatio volovske žile. Svaki put kad bi dobio pare on bi se napio, a svaki put kad bi se napio napravio bi krš po gradu, i svaki put kad bi napravio krš završio bi u zatvoru. Njemu je to bilo u redu – takve su mu stvari bile baš po guštu.

Malo se je previše motao oko udovičine kuće, pa mu je ona napokon rekla da ako se ne prestane tuda motat da će bit nevolje. I onda, šta nije bio lud? Rekao je da će pokazat ko je gazda Hucka Finna. I tako me je jedan dan u proljeće čekao i uvatio me, pa me odveo uz rijeku čunom oko tri milje uzvodno i prešao na drugu obalu u Illinois,¹⁵ tamo gdje je bilo šumovito i gdje nije bilo kuća osim neke stare brvnare, oko koje je drveće bilo toliko gusto da je nikad ne bi mogli pronać ako baš ne znate di je.

Cijelo me vrijeme držao sa sobom i nisam uvatio šansu da mu uteknem. Živjeli smo u toj staroj kolibi, a on je uvijek zaključavao vrata i noću stavljao ključ ispod glave. Imao je i pušku koju je negdje, mislim, ukrao, pa smo pecali i lovili i od toga smo živili. Svako malo bi me zaključao i otišao do dućana, tri milje do skele, pa bi trampio ribu i divljač za viski, donio bi ga doma i napio se i dobro se zabavio, a mene bi izdevetao. Udovica je nekako doznala gdje sam, pa je poslala nekog čovjeka da me dovede, ali stari ga je otjerao puškom, i nije prošlo dugo dok se nisam navikao da budem tu gdje jesam, i svidilo mi se – sve osim volovske žile.

Dangubio sam i uživao, izležavao se ugodno po cijeli dan, pušio i pecao, nema knjiga, nema učenja. Proletjela su dva mjeseca ili više, moja se odjeća pretvorila u same krpe i prljavštinu, i više nisam razumio kako mi se ikad moglo toliko svidit kod udovice, gdje se moraš prat i jest iz tanjura i češljat se i ić u krevet i ustajat na vrijeme, i stalno se gnjaviti s knjigom, i još imat uza se gospojicu Watson da te cijelo vrijeme gnjavi. Nisam se više

¹⁵ Američka savezna država s lijeve strane rijeke Mississippi, preko puta države Missouri.

htio vratit. Prestao sam psovati jer se to udovici nije sviđalo, al sad sam opet počeo jer stari nije imao primjedbi. Bila su to dobra vremena, tu u šumi, kad se sve zbroji.

Al malo-pomalo stari je počeo sve lakše potezati za batinom, pa to više nisam mogao podnijeti. Jednom me je zaključao i nije ga bilo tri dana. Bilo mi je užasno dosadno. Mislio sam da se utopio i da nikad više neću izaći van. Uplašio sam se. Odlučio sam da ću pronaći neki način da odatle izađem. Probao sam izaći iz kolibe puno puta, al nikako nisam uspijevao. Nije imala dovoljno veliki prozor ni da se pas kroz njega provuče. Nisam mogao ni kroz dimnjak, bio je preuzak. Vrata su bila debela, čvrste hrastove daske. Čaća je dobro pazio da u kolibi ne ostavi nož il bilo šta takvo slično kad ga nema. Mislim da sam i sto puta sve pretražio, zapravo sam stalno to radio jer sam jedino tako mogao ubiti vrijeme. Al taj sam put konačno nešto i našao: našao sam staru zarđalu pilu za drvo, bez ikakve ručke. Bila je spremljena između grede i crijepa pod krovom. Podmazao sam je i bacio se na posao. Na dnu kolibe, iza stola, bio je čavlima na brvna prikucan nekakav stari konjski prekrivač, da propuh ne bi ulazio kroz pukotine i gasio svijeću. Zavuko sam se pod stol i dignuo pokrivač, pa se uvatio pilit komad debelog brvna na dnu – dovoljno debelog da se tu mogu provući. Bio je to dosta dug posao, al bližio sam se kraju, kad sam začuo kako je ćaćina puška opalila u šumi. Posakrivao sam tragove tog svog posla, nabacio natrag pokrivač i sakrio svoju pilu, a zatim je uskoro ušao stari.

Stari nije bio dobre volje – znači, bio je ko i obično. Rekao je da je bio u gradu i da je sve pošlo po zlu. Njegov je advokat rekao da mu se čini da će dobiti na sudu i dobiti pare, ako suđenje ikad i započne, al da postoje načini da se dugo zavlači i da sudac Thatcher dobro zna kako se to radi. I rekao je da svi govore da će biti još jedno suđenje da me se uzme od njega i dade udovici da mi bude skrbnik, i da svi misle da će ona pobijediti ovaj put. To me je jako uzdrimalo jer se nisam više htio vratiti udovici da me opet onako svežu i siviliziraju, kako su to oni zvali. Onda je stari počeo psovati, i psovao je sve i svakoga koga se mogao sjetiti, a onda ih je sve ispsovao još jednom da bi bio siguran da nije nešto preskočio, a onda je sve to uglancao s nekom sveopćom psovkom, uključujući i oveći broj ljudi kojima nije znao imena, pa bi ih zvao »onaj, kako se već zove« kad bi do njih došao, i tako je i dalje još psovao.

Rekao je da bi volio vidjeti da me udovica dobije. Rekao je da će paziti, pa ako probaju s njim igrati takvu neku igru, da on zna jedno mjesto šest il sedam milja dalje gdje će me smjestiti, pa da mogu tražiti dok ne padnu s nogu, al da me nikad neće naći. To me je opet dobro uznemirilo, al samo za minutu: znao sam da neću samo mirno stajati dok se njemu ne ukaže takva prilika.

Stari me natjerao da odem do čuna i pokupim stvari koje je donio. Bila je tu vreća s pedeset funti¹⁶ kukuruznog brašna, komad slanine, nešto metaka, i veliki vrč s četiri galona¹⁷ viskija, i neka stara knjiga i dvije novine za nabijanje puške, uz nešto kudjelje. Uzmem toga koliko sam mogao nositi, pa se onda vratim i sjednem na pramac čuna da se

¹⁶ Funta je mjera za težinu, oko pola kilograma.

¹⁷ Galon je mjera za tekućinu, 3,78 litara.

odmorim. O svemu sam dobro razmislio i odlučio da ću otić s puškom i nekoliko pecaljki i sklonit se u šumu kad uteknem. Mislio sam da neću stat na jednom mjestu, nego ću se smucat naokolo po cijelom kraju, uglavnom noću, i lovit i pecat da preživim, pa ću onda završit tolko daleko da me ni stari ni udovica više nikad ne nađu. Zaključio sam da ću prepilit brvno i otić te noći ako se ćaća dovoljno napije, a bio sam siguran da oće. Tolko sam se zanio tim mislima, da nisam ni primijetio da tolko dugo tu stojim, dok stari nije počeo vikat i dok me nije pito jesam li zaspao il se utopio.

Donio sam sve stvari u kolibu, a onda je već počeo padat mrak. Dok sam kuvao večeru, stari je potego gutljaj il dva i nekako se već zagrijo, pa opet počeo lupetat. Bio se on već napio u gradu i ležao je u jarku cijelu noć, pa ga je bilo baš lijepo vidit. Neko bi mogo pomislit da je on Adam – bio je sav blato. Kad bi mu cuga počela djelovat, on bi se uvijek uvatio vlasti. Ovaj put je rekao:

– I to ti je neka vlast! Samo pogledaj i vidi kakva je. Ima zakon koji može čovjeku uzet sina – nje'ovog vlastitog sina, s kojim je prošo svakake nevolje i muke i troškove da bi ga podigo. Da, i baš kad taj čovjek napokon podigne na noge tog sina, da počne radit i da on nešto za *njega* učini pa da se može malko odmorit, eto ti zakona da mu ga uzme. I oni *to* zovu vlast! A to još nije sve! Zakon čuva onog starog suca Thatcherera i meni brani da dobijem svoju imovinu. Eto šta ti zakon čini: zakon tjera čovjeka koji ima šest iljada dolara i više, pa ga strpa u ovaku staru kolibu, i čini ga da okolo ide u robi koja nije ni za prasca. To oni zovu vlast! Čovjek s ovakvom vlasti ne može dobit svoja prava. Dođe mi nekad da odem iz ove zemlje zauvijek. Da, i reko sam ja to njima, reko sam starom Thatcheru to u lice. Čuli su oni mene i mogu ponovit šta sam im reko. Reko sam da ću za dva centa otić iz ove proklete zemlje i nikad joj se više neću ni približit. Eto to sam im reko. Reko sam – vidite moj šešir – ako se to može uopće nazvat šeširom – gore mi rupa, a ostalo visi dolje ispod brade, nije to zapravo nikakav šešir nego ko da sam glavu zavuko u dimnjak. Pogledajte ga, rekoh ja – ovakav šešir ja nosim – ja, koji bi trebao bit jedan od najbogatijih ljudi u gradu, samo da mogu dobit svoja prava!

– O, da, odlična je to vlast, odlična. Pazi ovo! Bio je tamo neki slobodnjak crnja iz Ohija¹⁸ – mulat, bijel skoro ko pravi bijelac. I imao je na sebi najbjelju košulju šta si je ikad vidio, i najsjajnji šešir, i nema ti u gradu nikoga ko ima bolju odjeću od njega, i imao je i zlatni sat i lanac, i štap sa srebrnom drškom – ko najgori sijedi stari glavan u cijeloj državi. I šta ti misliš? Rekli mi da je on profa na koledžu i da govori sve moguće jezike i da svakog vraga zna. Al nije ti to najgore. Kažu da on ima pravo glasa tamo odakle je. E, pa to mi je bilo previše. Mislim si ja, u šta se ova zemlja pretvara? Bio je dan izbora i baš sam mislio ić i glasat, da nisam bio previše pijan da do tamo dođem. Al kad su mi rekli da u ovoj zemlji ima država gdje i taj crnja može glasat, e onda sam odusto. Velim ja da nikad više neću glasat. E baš sam im to reko, svi su me čuli, a ova zemlja šta se mene tiče može i istrunut – al ja nikad više neću glasat, dok god živim. A da ti vidiš tog crnju, mrtav ladan – zamisli, ni s puta mi se ne bi mako da mu nisam pokazo da se makne. Kažem ja ljudima:

¹⁸ Ropstvo je u državi Ohio ukinuto još 1787. godine.

zašto se ovog crnju ne da na dražbu i proda? – To bi ja htio znat. I šta misliš, šta su mi rekli? E, rekoše oni da ga se ne može prodat dok u našoj državi ne proboravi šest mjeseci, a on nije ovdje toliko dugo. Eto ti ga sad – to ti je primjer. To ti oni zovu vlast, vlast koja ne može prodat crnju slobodnjaka dok nije bio u našoj državi šest mjeseci. Eto ti ta vlast koja sebe zove vlast, a i dalje je vlast, i misli za se da je vlast, a onda sjedi skrštenih ruku šest punih mjeseci prije nego šta može uvatit jednog landravog, lupeškog, paklenog slobodnog crnju u bijeloj košulji, i...

Stari se ushodaio pa nije ni primijetio kuda ga nose stare klecave noge, pa je naglavce upao u kacu s usoljenom svinjetinom i oderao obje cjevanice, i onda su ostatak njegovog govora bile samo najžešće prostote – najviše je kleo onog crnju i vlast, iako je i kaca dobila svoje, onako, tu i tamo. Neko je vrijeme skakutao po kolibi, prvo na jednoj nozi pa na drugoj, držeći najprije jednu cjevanicu pa onda drugu, a na kraju je odjednom zamahnuo lijevom nogom i zviznuo njome žestoko po kaci. Al to mu nije bila baš dobra procjena, jer je to bila ona čizma iz koje mu je naprijed virilo par prstiju, pa je sada pustio krik od kojeg se dizala kosa na glavi, a onda se bacio u prašinu i tamo se valjao i držao za prste, a psovke koje je itao bile su iznad bilo čega što je ikad ranije bio reko. I sam mi je to poslije reko. Čuo je starog Sowberryja Hagana u njegovim najboljim danima, al rekao je da je i njega nadmašio, al ja mislim da je možda i još više toga nabacao.

Nakon večere, stari uzme bocu i reče da tu ima dovoljno viskija za dva opijanja i jedan delirij tremens.¹⁹ Tako je on uvijek govorio. Procijenio sam da će za sat vremena bit mrtav pijan, a onda ću ja ukrast ključ, il prepilit rupu, il jedno il drugo. On je pio i pio, i tada se izvalio na svoj pokrivač, al mene sreća nije htjela. Nije čvrsto zaspao, bio je nemiran. Stenjao je i uzdisao i bacao se amo-tamo dugo vremena. Na kraju se meni tako prispavalo da više nisam mogo držat oči otvorene šta god da učinim, pa sam prije nego šta sam znao šta ću zaspao ko top, a svijeca je ostala gorit.

Ne znam koliko sam spavo, al se odjednom čuo užasan krik, pa sam se probudio. Čaća je skakao okolo-naokolo ko luđak i vikao nešto o zmijama. Reko je da mu pužu po nogama, a onda bi skočio i vrisnuo, i reko je da ga je jedna ugrizla za obraz – al ja nisam vidio nikakve zmije. Jurio je okolo-naokolo po brvnari, urlajući: »Makni je! Makni je! Grize me za vrat!« Nisam nikad nikoga vidio s takvim ludilom u očima. Uskoro je bio sav krepan i srušio se zadihan, a onda se kotrljao i kotrljao nevjerovatno brzo, prevrćući sve što mu se našlo pod rukom, mlatarajući i grabeći rukama po zraku, vrišteći i govoreći da ga je uhvatio sam đavo. Malo-pomalo se iscrpio i lego mirno za neko vrijeme, uzdišući. Onda je lego još mirnije i nije više ispustio ni glasa. Čuo sam u šumi sove i vukove i sve je bilo užasno mirno. On je ležao u ćošku. Zatim se malo pridigo i slušao, s glavom zabačenom u stranu. Onda je jako tiho reko:

– Tram – tram – tram, to su mrtvi! Tram – tram – tram, dolaze po mene, al ne idem ja. Ah, evo ih! Ne dirajte me – ne dirajte! Sebi ruke – ladne su vam, pustite me! Ah, pustite jadnog vruga na miru!

¹⁹ *Delirij tremens* (lat.) – stanje krajnjeg alkoholnog ludila.

Onda se spustio na sve četiri i otpuzao, moleći ih da ga puste na miru, pa se umotao u stari pokrivač i otkotrljo pod stari stol od jelovine, i dalje preklinjući, a onda je počeo plakat. Čuo sam ga kroz pokrivač.

Zatim se izvuko i skočio na noge, ko luđak, pa me je ugledo i krenuo za mnom. Lovao me okolo-naokolo po kolibi s džepnim nožem, nazivao me je anđelom smrti i govorio da će me ubiti, pa da ga više neću moć progonit. Molio sam ga i preklinjao, i govorio mu da sam to samo ja, Huck, al on se smijao takvim kreštavim smijehom, i urlao je i psovao, pa me i dalje lovao. Jednom kad sam naglo stao i izvio mu se ispod ruke, zgrabio me za kaput između ramena, i mislio sam da sam gotov. Al sam se brzo poput munje izvuko iz kaputa i tako se spasio. Uskoro se on skroz umorio, pa je pao na pod i navalio se leđima na vrata, i reko da će se sad minutu odmorit, a onda da će me poslije ubiti. Stavio je nož ispod sebe i reko da će sad odspavat i skupit snagu, a onda da će vidit ko tu koga.

I tako je uskoro zadrijemo. Ja sam zatim uvatio staru pletenu stolicu i uspeo se na nju što sam tiše mogo, pazeć da ni ne šušnem, pa sam skinuo pušku. Gurnuo sam šipku u cijev da provjerim jel napunjena, onda sam je stavio preko bačve s repom i naciljao na staroga, pa sam sjeo iza nje i čeko da se probudi. Kako se samo tada vrijeme sporo i lagano vuklo!

Poglavlje VII.

Kako ga prevariti? – Zaključan u kolibi. – Potapanje
trupla. – Odmor.

– Diž' se! Šta radiš to?

Otvorio sam oči i pogledao oko sebe, pokušavajući svatit di sam. Sunce je već izašlo, a ja sam bio čvrsto spavao. Stari je stajao iznad mene, izgledao je i on kiselo i mamurno. Reko je:

– Šta radiš s tom puškom?

Shvatio sam da se ne sjeća ničeg šta je radio, pa sam reko:

– Neko je pokušao uć, pa sam ga htio dočekat.

– Zašto me nisi probudio?

– Pa probo sam, al nisam mogo, nisam te mogo ni maknut.

– Pa dobro. Nemoj sad tu stat cijeli dan i laprdat, nego marš van i vidi ima li šta ribe na udicama za doručak. Evo mene za tobom za minutu.

Otključo je vrata, a ja sam zbrisao uz obalu rijeke. Vidio sam kako vodom plutaju komadi granja i takve stvari, a i komadi kore, pa sam po tome znao da je rijeka počela rast. Shvatio sam da bi mi sada bilo odlično da sam dolje u gradu. Visoki vodostaj u lipnju mi je uvijek donosio sreću, jer čim voda počne rast, s njom stižu balvani i komadi splavova od trupaca – nekad i tucet trupaca zajedno, pa ih samo moraš uvatit i prodat drvarama il pilani.

Krenuo sam uz obalu, jednim okom pazeći di je stari, a drugim gledajuć šta bi mi voda mogla donijet. I onda odjednom – eto ti kanu, prava ljepota, jedno trinajst il četrnajst stopa dug, plovi uzdignuto ko patka. Itnem se na glavu s obale ko žaba, u svoj odjeći i svemu, pa zaplivam po čamac. Očekivo sam da u njemu neko leži, jer ljudi to često rade da nekog nasamare, pa kad se taj skroz približi čunom, onda se dignu pa mu se smiju. Al ovaj put nije bilo tako. Ovaj je kanu očito donijela struja, pa sam se popeo u njega i doveslao do obale. Mislim si ja, stari će bit sretan kad ovo vidi – vrijedi bar deset dolara. Al kad sam došao do obale, starog nije bilo na vidiku, pa dok sam ga odvezo u jedan rukavac nalik na neku jarugu, skroz zarastao u divlju lozu i vrbe, pala mi je na um druga ideja. Zaključio sam da ću ga dobro sakrit, a onda ću, kad uteknem, umjesto da odem u šumu otić niz rijeku jedno pedeset milja i tamo se ulogorit na nekom mjestu zauvijek, pa mi neće bit tako teško ko kad bi lunjo na noge.

Bilo je to skroz blizu stračare i stalno mi se činilo da čujem staroga kako dolazi. Al dobro sam se sakrio i onda sam se izvuko i pogledo kroz vrbovo granje, i eto ti starog na stazi gdje taman cilja puškom na neku pticu. Tako da nije ništa vidio.

Kad je stigo do mene, imo sam pune ruke posla oko »strukova«. Malo me je grdio šta sam tako spor, al reko sam mu da sam upo u rijeku i da mi je zato trebalo tako dugo. Znao sam da će vidit da sam mokat, a onda bi me počeo ispitivat. Skinuli smo pet somova s udice i otišli u kuću.

Kad smo se izvalili nakon doručka da malo odspavamo, jer smo se obadvojica malko umorili, počeo sam razmišljat, ako bi nekako mogao spriječit ćaću i udovicu da me prate, da bi to bila sigurnija stvar nego da se samo oslonim na sreću da ću dospjet dovoljno daleko prije nego šta oni vide da me nema. Vidite, svašta se može dogodit. I onda neko vrijeme nisam ništa smislio, al se onda ćaća ustao na čas da popije još jednu bačvu vode, pa reče:

– Drugi put kad se neko bude ovuda šunjo, probudi me, jes' čuo? Taj nije ovdje došo zbog nečeg dobra. Ja bi ga upuco. Drugi put me probudi, jes' čuo?

Onda se izvalio i ponovo zaspo, al mi je to što je upravo reko dalo baš onu ideju koja mi je trebala. Rekoh u sebi da mogu sve tako uredit da nikom ne padne na pamet da me prati.

Oko dvanaest sati smo izašli i otišli uz obalu. Rijeka je rasla prilično brzo i voda je sa sobom nosila gomilu drveta. Odjednom se pojavi dio neke splavi – devet privezanih trupaca. Otišli smo čunom i dovukli splav do obale. Onda smo ručali. Svako osim ćaće bi sačekao do kraja dana, pa da može navatat šta više toga, al to nije bio ćaćin stil. Devet trupaca je bilo dosta za sada, mora on odma gibat u grad da ih proda. I tako me zaključo i uzeo čun, pa krene teglit splav u oko tri i po. Bilo mi je jasno da se te večeri neće vratit. Čeko sam dok nisam bio siguran da je otišo, a onda sam izvuko svoju pilu i otišo se opet pozabavit onim brvnom. Prije nego šta je on stigo do druge strane rijeke, ja sam se već bio izvuko kroz rupu. On i njegova splav bili su samo točkica na vodi tamo daleko.

Uzeo sam onu vreću kukuruznog brašna i odnio je tamo gdje sam sakrio kanu, pa razgrnem lozu i grane i ubacim je unutra. Onda sam isto napravio s komadom slanine, onda s bocom viskija. Uzeo sam i svu kavu i šećer šta je bilo, a onda i sve metke. Uzeo sam kudjelju, uzeo sam kantu i tikvu, uzeo sam kutlaču i limenu šolju, i svoju staru pilu i dvije deke, i tavu i lonac za kavu. Uzeo sam i pecaljke i šibice i još druge stvari – sve što je vrijedilo makar centa. Počistio sam cijelu kolibu. Htio sam uzet i sjekiru, al nije bilo ni jedne osim one na hrpi drva, a znao sam dobro zašto nju treba ostavit. Ščepam još pušku, i sve je bilo spremno.

Dobro sam izgazio zemlju puzeći kroz rupu i vukući tolko stvari. Pa sam onda to popravio izvana koliko sam mogao, prosuvši po tom mjestu prašinu koja je prekrila ugažena mjesta i pilovinu. Onda sam vratio onaj komad brvna natrag na mjesto i stavio dva kamena ispod njega i jedan pokraj njega da ga drže na mjestu, jer je na tom mjestu brvno bilo iskrivljeno i nije dovezalo do zemlje. Da stanete četiri il pet stopa dalje i da ne znate

da je prepiljen, ništa ne bi primijetili, a osim toga, to je bila stražnja strana kolibe pa nije bilo za očekivat da će se neko tu motat.

Do kanua je bila sama trava, pa nisam ostavio ni jedan trag. Vratio sam se da provjerim. Stao sam na obalu i pogledo preko rijeke. Sve dobro. Pa sam uzo pušku i otišo malo u šumu, htio sam ulovit koju pticu, kad ugledam podivljalu svinju. Prasci ovdje brzo podivljaju ako uteknu s kakve farme u preriji. Upuco sam tog dečka i odnio ga do kolibe.

Uzeo sam sjekiru i razvalio vrata. Dobro sam ih rasjeko i nacijepo. Ubacim svinju unutra i dovučem je skoro do stola, pa joj zasiječem grkljan sjekinom, i onda je položim na zemlju da iskrvari – velim »zemlju« jer je to zbilja bila samo zemlja – tvrdo nabijena i bez dasaka. Dobro, onda sam uzeo neku staru vreću i stavio u nju dosta velikog kamenja – sve što sam mogao dovuć – pa sam je spustio pokraj praseta i počeo je vuć do vrata i dolje kroz šumu do rijeke, pa sam je ubacio u rijeku, i ona potone na dno, da se nije vidila. Moglo se lako vidit da je neko nešto vuko po zemlji. Baš sam htio da je Tom Sawyer ovde, znam da bi se on zainteresiro za ovaj poso, pa bi dodao još zgodnih detalja. Niko nije ni blizu Tomu Sawyeru kad treba tako nešto smislit.

I na koncu sam si iščupao malo kose, dobro zamrljao sjekiru krvlju, pa kosu prilijepio na ušicu i itnuo sjekiru u čošak. Onda sam uzo svinju i zamoto je u kaput (da ne curi krv), dok nisam došao dosta ispod kuće i onda sam je bacio u rijeku. Sad sam se još nečeg sjetio. Pa sam otišo i uzeo vreću s brašnom i svoju staru pilu iz kanua i odnio ih u kuću. Stavio sam vreću tamo gdje je i prije stajala, pa pilom probušio rupu na dnu vreće, jer u kući nije bilo ni noževa ni viljuški – čaća je sve u vezi kuhanja rješavao svojim džepnim nožićem. Onda sam vreću odvuko oko sto jardi po travi i kroz vrbe istočno od kuće, do plitkog jezera koje je bilo široko pet milja i puno trstike – a i pataka, moglo bi se reć, kad je sezona. Tamo je bio nekakav rukavac il potočić koji je vodio s druge strane i išao miljama daleko, ne znam kuda, al nije išao prema rijeci. Brašno se prosipalo iz vreće i ostavilo je uski trag sve do jezera. Tu sam bacio i čaćin brus, tako da zgloda da se sve dogodilo slučajno. Onda sam špagom privezo rupu na vreći s brašnom, da se više ne prosipa, pa sam odnio vreću i svoju pilu opet u kanu.

Sad se već bilo smračilo, pa sam gurnuo kanu niz rijeku ispod nekih vrba koje su se nadvile nad obalom, i pričekao sam da izađe mjesec. Privezao sam kanu za jednu vrbu, onda sam pregrizo zalogaj, a zatim sam se izvalio u kanuu da popušim lulu i smislim plan. Rekoh sam sebi: pratit će trag one vreće s kamenjem do obale i onda će me tražit u rijeci. A onda će pratit trag brašna do jezera i pretraživat će niz potok koji izlazi iz rukavca da bi našli razbojнике koji su me ubili i pokrali sve stvari. U rijeci neće tražit ništa drugo nego moje mrtvo truplo. Brzo će se umorit, pa se više neće trudit oko mene. Dobro, mogu stat gdje me god volja. Jacksonov otok će mi bit dobar. Znam taj otok jako dobro, a tamo niko nikad ne dolazi. A onda mogu odveslat noću preko do grada i prošunjat se okolo i uzet šta mi treba. Jacksonov otok, to je pravo mjesto!

Dobrano sam se umorio, pa sam začas zaspo. Kad sam se probudio, načas nisam znao ni gdje sam. Pridigo sam se i pogledao naokolo, malko uplašen. Onda sam se sjetio. Činilo se

da je rijeka milje i milje široka. Mjesec je tako svijetlio da sam mogo prebrojat balvane koji su plutali, crni i tihi, stotine jardi daleko od obale. Sve je bilo mirno ko u grobu, i činilo se da je kasno, čak je i *mirisalo* kao da je kasno. Znete šta mislim – ne mogu pronać prave riječi.

Pošteno sam zijevenuo i protego se, i taman sam mislio odriješit konop i krenut, kad sam začuo nešto u daljini preko vode. Osluhnuo sam. Brzo sam shvatio šta je. Bio je to onaj jednolični, pravilni zvuk kojega rade vesla kad se miču u rašljama u mirnoj noći. Provirio sam kroz brezove grane, i eto ga – neki čamac, u daljini preko vode. Nisam bio siguran koliko je ljudi u njemu. Nastavio je ić bliže, a kad je stigo blizu mene vidio sam da je u njemu samo jedan čovjek. Mislim si ja, možda je ćaća, prema ga nisam očekivo. Struja ga baci malo niže od mene, a onda on zavesla uz obalu u mirnoj vodi, pa prođe pored mene toliko blizu da sam ga mogao dodirnut puškom. Jest, to je bio ćaća, sigurno – i bio je još i trijezan, sudeć po tome kako je veslao.

Nisam gubio vrijeme. Već u sljedećem trenutku pustim se ja niz struju, tiho ali brzo, u sjeni obale. Prešao sam dvije i po milje, a onda sam još oko četvrt milje il više odveslao prema sredini rijeke, zato šta sam uskoro trebao proć pokraj pristaništa za skelu i ljudi bi me mogli vidit i zvati me. Našo sam se među drvima koje je nosila voda i onda sam zalego na dno kanua i pustio ga da ga voda nosi.

Ležao sam tu i dobro se odmorio i popušio lulu, gledajući u nebo. Ni oblačka. Nebo uvijek izgleda tako duboko kad legneš na leđa po mjesečini. Nisam to prije znao. A kolko se tek daleko može čuti na vodi za takve noći! Čuo sam ljude kako razgovaraju na pristaništu za skelu. Čuo sam i šta kažu – svaku riječ. Jedan je čovjek reko da se sad bliže dugi dani i kratke noći. Drugi je reko da *ova* nije jedna od tih kratkih, kako se njemu čini – a onda su se smijali, pa je rekao opet isto, pa su se opet smijali. Onda su probudili trećeg tipa i njemu to isto rekli i smijali se, ali se on nije smijao; on im je nešto oštro odbrusio i reko im da ga puste na miru. Prvi momak reče da ovo mora ispričati svojoj staroj – ona će misliti da je to skroz dobro; ali reče da to nije ništa prema onome šta je on znao u svoje vrijeme. Čuo sam jednog čovjeka kako kaže da je skoro tri sata i da se nada da će svanut za manje od tjedan dana. Nakon toga razgovor se sve više i više udaljivao, a ja više nisam mogo razaznat riječi, al sam mogo čuti žamor i tu i tamo i smijeh, al ko da je dolazio iz velike daljine.

Sad sam već bio dalje ispod skele. Pridigo sam se i eto Jacksonovog otoka, oko dvije i po milje nizvodno, obraslog gustom šumom, gdje se diže nasred rijeke, velik i taman i nepomičan, ko neki parobrod bez ikakvih svjetala. Nije bilo nikakvog traga sprudu na špicu otoka – sad je već bio skroz pod vodom.

Nije mi trebalo dugo da tamo stignem. Projurio sam pokraj špica otoka ko strijela, struja je bila tako jaka, a onda sam zašo u mrtvu vodu i pristo na stranu okrenutu prema obali Illinoisa. Uguro sam čamac u duboku uvalu na obali, za koju sam otprije znao; moro sam razmaknut vrbove grane da tu uđem, a kada sam privezo kanu, niko ga više nije izvana mogo vidit.

Popeo sam se na obalu i sjeo na neki panj na vrhu otoka, pa gledao u veliku rijeku i u crna drva koja je nosila struja, i dalje prema gradu, koji je tri milje daleko, gdje su svjetlucala tri-četiri svjetla. Čudovišno velika splav od drvene građe bila je oko jednu milju uzvodno, spuštala se nizvodno, s lampom na sredini. Gledao sam je kako se puzeći približava, a kad je već bila skoro pored mene, čuo sam da neki čovjek kaže: »Vi na krmi! Okreći udesno!« Čuo sam to jasno ko da je čovjek bio odma pored mene.

Nebo se tad malo zasivilo, pa sam zašao u šumu i lego malo odspavat prije doručka.

Poglavlje VIII.

Spavanje u šumi. – Buđenje mrtvih. – Istraživanje otoka.
– Otkrivanje Jima. – Jimov bijeg. – Znakovi. – Balum.

Sunce je već bilo tolko visoko kad sam se probudio, da sam zaključio da mora bit više od osam sati. Ležo sam tamo u travi i u hladnoj sjeni razmišljajući o svemu i svačem, i osjećao sam se odmorno i skroz udobno i zadovoljno. Mogo sam vidit sunce kroz jednu il dvi rupe, al su uglavnom svuda naokolo bila velika stabla i između njih je bilo mračno. Na mjestima gdje se sunce probijalo kroz lišće bilo je na zemlji svijetlih pjega, i te su pjege lagano treperile, pokazujuć da gore ima malo vjetra. Par vjeverica sjedio je na grani i nešto su mi prijateljski brbljale.

Bio sam skroz lijen i komodan – nije mi se dalo ni ustati i skuvat doručak. I tako sam opet zakunjao, kad mi se učini da čujem oštar prasak »bum!« daleko uz rijeku. Dignem se i oslonim se na laktove, pa osluhnem; uskoro ga začujem opet. Skočim na noge i odem pa provirim kroz rupu u lišću, i vidim hrpu dima kako leži na vodi dosta dalje uzvodno – skoro pokraj skele. A tamo je bila skela puna ljudi i plutala je nizvodno. Znao sam u čemu je sad stvar. »Bum!« Vidim kako bijeli dim suklja na boku skele. Vidite, pucali su iz topa preko vode, ne bi li moja lešina isplivala na površinu.²⁰

Bio sam dosta gladan, al ne bi mi tad baš bilo pametno zapalit vatru, jer bi ovi mogli vidit dim. Tako sam tamo sjeo i gledao topovski dim i slušao paljbu. Rijeka je tu bila široka oko milju, i ko i uvijek izgledala je lijepo u ljetno jutro – pa bi baš bio uživao gledajući kako traže moje ostatke, samo da sam imo komad nečeg za prigriz. I onda sam se taman nekako sjetio toga kako ljudi stave živu u štruce kruha i puste ih da plutaju, zato šta one odma odu ravno do tijela utopljenika i tamo se zaustave.²¹ I tako, reko ja, gledat ću, pa ako neka od njih dopluta blizu mene, bit će predstava. Pređem na stranu otoka koja gleda prema Illinoisu, da vidim kakva me sreća tamo čeka, i nisam se razočaro. Naide veliki dupli kruh, a ja ga skoro dovatim dugim štapom, ali mi se noga oklizne, a on otpluta dalje. Naravno, bio sam tamo gdje je matica najbliža obali – znao sam ja dosta o tome. Al zatim dođe još jedna i ovaj put sam imo više sreće. Izvuko sam iz nje čep i istreso van par kapi žive, pa sam zagrizo. Bio je to »pekarski kruh« – vrhunski klop za bogate, a ne ona vaša kukuruzna proja.

²⁰ I u Velikoj Britaniji i u Americi vjeruje se da pucanj topa može probiti žučnu kesu utopljenika koji leži na dnu vode, pa će njegovo tijelo isplivati na površinu.

²¹ Također narodno vjerovanje.

Nađem ja dobro mjesto među liščem i sjednem tamo na neku kladu, grickajući kruh i gledajući skelu, i baš sam bio zadovoljan. A onda me nešto zvizlo. Reko ja, biće da se udovica il župnik il neko drugi pomolio da me ovaj kruh nađe, i eto tako je i bilo. Tako da nema sumnje nego da nešto u tome ima – to jest, ima nešto u tome kad se neko ko što je udovica il župnik pomole, al za mene to ne vrijedi, čini mi se da to vrijedi samo kad se moli prava vrsta ljudi.

Zapalim lulu i povučem dobar dugi dim pa nastavim gledat. Skela je plovila sa strujom, a ja sam svatio da ću možda moć vidit ko je na njoj kad se približi, jer će doć skroz blizu, tamo di je bio kruh. Kad se skoro skroz spustila prema meni, ugasim ja svoju lulu i odem tamo gdje sam upeco kruh, pa legnem iza neke klade na maloj čistini na obali. Mogo sam virit kroz mjesto gdje se klada račvala.

Malo-pomalo i stigne skela, plutala je tolko blizu da su mogli izbacit dasku i izać na obalu. Skoro svi su bili na skeli. Čaća, i sudac Thatcher, i Bessie Thatcher, i Jo Harper, i Tom Sawyer, i njegova stara tetka Polly, i Sid, i Mary, i još puno njih. Svi su pričali o ubojstvu, ali ih kapetan prekine i reče:

– Dobro sad gledajte, matica je ovdje najbliža obali i možda ga je voda izbacila pa se zapetljao u grmlje uz rub vode. Bar se tako nadam.

Ja se nisam tako nado. Oni se svi skupe i nagnu preko ograde, skoro meni u lice, i stanu mirno, gledajuć šta su bolje mogli. Mogo sam ih savršeno vidit, al oni mene nisu mogli vidit. Onda je kapetan zapjevo svoju:

– Mičite se! – a top opali takav hitac točno ispred mene da sam od buke oglušio, a od dima skoro pa oslijepio i mislio sam da sam gotov. Da je unutra bilo tane, mislim da bi ipak bili našli truplo koje su tražili. Dobro, vidim ja da nisam povrijeđen, fala bogu. Skela otpluta dalje i nestane mi s vidika iza rta na otoku. Mogo sam tu i tamo čut pucanj, sve dalje i dalje, a malo-pomalo, nakon sat vremena, više ga nisam čuo. Otok je bio dug tri milje. Zaključio sam da su došli do kraja otoka i da su odustali. Al nisu još. Okrenuli su se oko drugog kraja otoka i zaplovili uz rukavac na strani Missourija, pod parom, i pucali su tu i tamo dok su išli. Prešo sam na tu stranu i gledo ih. Kada su došli u ravninu vrha otoka, prestali su pucat i pošli prema obali Missourija, pa otišli doma u grad.

Znao sam da je sad sve u redu. Niko me drugi više neće tražit. Uzeo sam svoje prnje iz kanua i napravio si lijepi logor u gustoj šumi. Napravio sam nekakav šator od svojih pokrivača, da u njega stavim stvari da ne mogu pokisnit. Uvatio sam jednog soma i rasjeko ga svojom pilom, pa sam, kako se bližio zalazak sunca, zapalio logorsku vatru i večero. Onda sam stavio udice da uvatim nešto ribe za doručak.

Kad se smrklo, sjeo sam kraj svoje logorske vatre i pušio, i osjećo sam se skroz dobro. Al tu i tamo osjećo sam se usamljeno, pa sam tako otišo i sjeo na obalu i slušo kako struja pljuska i brojo sam zvijezde i klade koje su plutale i splavi koje su išle niz rijeku, a onda sam otišo u krevet. Nema boljeg načina da ubiješ vrijeme kad si osamljen. Ne možeš više bit takav, nego sve brzo prođe.

I tako je bilo tri dana i noći. Ništa drugačije – uvijek sve isto. Al sljedećeg dana odo ja istraživat po otoku. Ja sam tu bio gazda, sve je bilo moje, da tako kažem, pa sam htio sve o njemu znat, al najviše sam htio ubit vrijeme. Našo sam dosta jagoda, zrelih i ranih, i zelenog divljeg grožđa, i zelenih malina, i zelenih kupina koje su tek počele rast. Sve će mi to pomalo dobro poslužiti, pomislio sam.

I tako, tumaro sam naokolo po gustoj šumi dok nisam shvatio da nisam daleko od kraja otoka. Imo sam pušku uza se, al nisam ništa upuco. Nosio sam je radi zaštite. Mislio sam ubit štagod divljači blizu kuće. Tad sam negdje skoro ugazio na oveću zmiju, pa je ona odgmizala kroz travu i cvijeće, a ja za njom, da je upucam. Strugnem za njom, kad odjednom naletim na pepeo nečije logorske vatre koja se još dimila.

Srce mi iskoči između pluća. Nisam čeko i gledao šta će biti, nego otkočim pušku i na prstima se odšuljam natrag što sam brže mogu. Tu i tamo bi načas stao između gustog lišća i slušao, al sam tako teško disao da nisam ništa drugo mogu čuti. Odšuljam se još malčice dalje, a onda opet prislušnem; i tako opet, i tako opet. Kad bi ugledao neki panj, mislio sam da je čovjek. Kad bi nagazio na granu pa bi ona pukla, činilo mi se ko da mi je neko prerezo dah na dvoje, pa mi je ostalo samo pola daha, i to ona manja polovica.

Kad sam došao do logora, nisam se baš osjećao ko neki junak, srce mi je sišlo u pete. Al, reko ja sebi, nema vremena za zafrkanciju. I tako ja ubacim opet sve svoje prnje u kanu, da ih maknem s vidjela, pa ugasim vatru i raspem pepeo tako da izgleda ko da je to neki stari logor od prošle godine, pa se uspentram na jedno drvo.

Mislim da sam bio gore na drvu dva-tri sata, al ništa nisam vidio. Ništa nisam ni čuo – samo šta mi se činilo da sam čuo i vidio hiljadu stvari. Naravno, nisam mogu ostati gore zauvijek, pa sam se na kraju spustio, al sam se držao guste šume i cijelo vrijeme bio na oprezu. Sve šta sam imo za jest bile su bobice i ono šta mi je ostalo od doručka.

Dok je došla noć, bio sam već dobro ogladnio. I onda, kad se dobrano smrklo, otisnem se ja od obale prije nego šta će izaći mjesec i odveslam preko do obale Illinois – oko četvrt milje. Izađem u šumu i skuham večeru, pa taman kad sam odlučio da ću tu ostati cijelu noć, začujem *klapeti-klap, klapeti-klap*, pa rečem sebi – eto konjâ. A onda sam čuo ljudske glasove. Stavim sve u kanu šta sam brže mogao i onda otpušem u šumu da vidim šta je. Nisam daleko stigo, kad začujem kako neko govori:

– Bolje da se ovdje ulogorimo ako nađemo neko dobro mjesto. Konji su premoreni. Ajmo pogledati naokolo.

Nisam čeko nego sam se otisnuo i lagano odveslao. Veo sam se na starom mjestu i odlučio da ću spavati u kanuu.

Nisam baš puno spavao. Nekako nisam mogu, jer sam stalno razmišljao. A svaki put kad bi se prenuo mislio sam da me neko drži za vrat. Tako da mi spavanje nije ništa koristilo. Tu i tamo bi si reko – ne mogu ovako živjeti. Moram svakako doznati ko je to sa mnom ovdje na otoku. Doznati ću il sam gotov. I odmah sam se osjećao bolje.

I tako uzmem ja svoje veslo i otisnem se od obale samo korak il dva, a onda pustim kanu da sam plovi niz rijeku između sjena. Mjesec je sijao, pa je izvan sjena bilo svjetla skoro

ko da je dan. Motao sam se tako svuda naokolo skoro sat vremena, sve je bilo mirno ko kamen i sve čvrsto spava. I tako sam do tada bio stigo već skoro do dna otoka. Počeo je puhat lagani, hladni vjetrić, šta je bio siguran znak da se noć bliži kraju. Okrenem kanu veslom i nasučem mu kljun na obalu, a onda uzmem pušku i klisnem van do ruba šume. Sjednem tamo na neku kladu i pogledam kroz lišće. Vidim da mjesec zalazi i da je tama počela zastirat rijeku. Al malo zatim vidim blijedi trak iznad vrhova drveća, pa sam znao da stiže dan. I zato uzmem svoju pušku i klisnem prema mjestu gdje sam naletio na onu logorsku vatru, zastajkujući svaki minut il dva da oslušnem. Al nekako nisam imo sreće, nikako nisam mogo nać to mjesto. Al na koncu ipak ugledam odbljesak vatre kroz drveće. Krenem prema njemu, oprezno i polako. Uskoro sam bio dovoljno blizu da mogu vidit, tamo je na zemlji ležo neki čovjek. Sav se naježim. Imao je deku oko glave, a glava mu je bila skoro pa u vatri. Sjeo sam iza grmlja, oko šest stopa od njega, i nisam oči skidao s njega. Sad se već počelo danit. Uskoro on zijevne i protegne se i baci pokrivač, i bio je to Jim gospojice Watson! E, kako mi je bilo drago šta ga vidim. Reko ja:

– Zdravo, Jime! – i izadem iz zakona.

On skoči u vis i zabulji se u mene ko luđak. Onda padne na koljena, sklopi ruke i reče:

– Nemoj me, nemoj! Ništa nikom nisam napravio! Ja sam uvijek volio mrtve ljude i uvijek sam im pomago! Ajde ti opet u rijeku, di ti je i mjesto, nemoj ništa učinit starom Jimu, ja sam ti uvijek bio prijio!

Naravno, nije mi dugo trebalo da mu objasnim da nisam mrtav. Baš mi je bilo drago šta vidim Jima. Sad više nisam bio usamljen. Reko sam mu da se ne bojim da će *on* reć ljudima gdje sam. Ja sam govorio, al on je samo tamo sjedio i gledao me, ništa nije reko. Onda ja rekoh:

– Već je skroz dan. Ajdmo napravit doručak. Zapali malo bolje ovu tvoju vatru.

– Kakva valjda ložit vatru za skuvat jagode i to zelenje? Al ti imaš pušku, jel da? Onda možemo doć do nećeg boljeg od jagoda.

– Jagode i to zelenje – reko ja – jel ti od toga živiš?

– Nisam mogo nać ništa bolje – rekne on.

– A kolko si dugo na ovom otoku, Jime?

– Došo sam noć nakon šta su tebe ubili.

– Šta, cijelo to vrijeme?

– Bome je.

– I nisi ništa imo za jest osim tih splaćina?

– Ne, ništa drugo.

– A onda skroz umireš od gladi, jelda?

– Čini mi se da bi mogo izjest cijelog konja. Mislim da bi mogo. Kolko si ti dugo ovde na otoku?

– Od one noći kad su me ubili.

– Ma daj! A od čega si preživio? Al ti imaš pušku. E, da, imaš ti pušku. To je dobra stvar. Aj sad ti nešto uvati a ja ću napraviti vatru.

I tako smo otišli tamo gdje je bio kanu, i dok je on slagao vatru na travnatoj čistini između drveća, ja sam skočio po brašno i slaninu i kavu, i lonac za kavu i tavu, i šećer i limene šolje, a crnja se malo zabezeknuo jer je mislio da sam ja sve to napravio nekom čarolijom. Uvatio sam i jednog odličnog velikog soma, a Jim ga je očistio svojim nožem i ispržio.

Kad je doručak bio gotov, izvalili smo se i pojeli ga dok je još bio topao i pušio se. Jim je navalio svom silom, jer je bio skoro nasmrt izglednio. Onda smo, kad smo se dobro natrpali, zalegli i ljenčarili. Na koncu Jim reče:

– Al vid ovo, Huck, koga je to onda ubilo u toj straćari ak' to nis bilo ti?

Onda sam mu sve ispričao, a on rekne da je to bilo pametno. Reče da ni Tom Sawyer ne bi smislio bolji plan od mene. Onda ja rekoh:

– Otkud ti ovde, Jime, i kako si 'vamo dospio?

On se nađe u nelagodi i za minutu ne reče ništa. Onda rekne:

– Možda bolje da ni ne kažem.

– Zašto, Jime?

– Pa, zato. Al ti me ne bi izdo ak' ti kažem, jelda, Huck?

– Proklet bio ako bi, Jime.

– Dobro, vjerujem ti, Huck. Ja sam, ja sam... *uteko*.

– Jime!

– Al ček, reko si da me neš izdat – znaš da si reko da me neš izdat, Huck.

– Pa, jesam. Reko sam da neću, pa ni neću. Časna indijanska! Ljudi će me zvat šugavi abolicionist²² i prezirat će me zato šta šutim – al nema veze. Neću nikom ništa kazat, a ionako se neću tamo nikad više vratit. Tako sad, da čujem sve o tome.

– Pa, vidiš, bilo je 'vako. Stara gospojica – oću reć gospojica Watson – ona me stalno nešto grdi i baš je gruba prema meni, al ona bi uvijek rekla da me neće prodat doli u Orleans. Al znam ja da se tu stalno moto neki trgovac robovima zadnje vrijeme, i bilo meni čudno. I onda, jedne noći odšunjam se ja do vrata baš onako kasno, a vrata nisu dobro zatvorena, i čujem ja kako stara gospojica kaže udovci da će me prodat u Orleans, da ko neće ona al da bi mogla dobit osamsto dolara za me, a to ti je tolka rpa para da ne moš odoliti. Udovca ti nju proba nagovoriti da kaže da neće to učiniti, a ja nisam tio više to slušati. Uteko ja smjesta, kažem ja tebi.

– Odletim ja i zaletim se nizbrdo, i tio sam ukrast neki čun uz obalu digod poviše grada, al bilo tamo ljudi, pa se ja sakrio u onoj staroj srušenoj bačvarskoj radioni na obali da pričekam da ovi odu. I onda, bio ja tamo cijelu noć. Stalno je nekog bilo. Oko šest izjutra

²² Abolicionisti su pristaše ukidanja ropstva u SAD-u.

počeli prolaziti čamci, a oko osam ili devet u svim čamcima koji su prolazili pričalo se samo o tom kako je tvoj čača došao u grad i rekao da te neko ubio. Ti su zadnji čamci bili puni dama i gospode koji su išli vidjeti to mjesto. Neki bi izvukli čamce na obalu da se odmore prije nego odu preko, pa sam po priči razumio sve o tom ubojstvu. Baš mi je bilo žao što te ubilo, Huck, ali evo sad mi više nije.

– Ležao si tu ispod te pilotine cijeli dan. Bio gladan, ali nije me bilo strano, jer sam znao da će stara gospođica i udovica otići na crkveni zbor odmah poslije doručka i da i' neće biti cijeli dan, a znaju one da ja idem sa stokom odmah u zoru, pa me neće ni očekivati tamo, i tako neće ni vidjeti da me nema dok navečer ne padne mrak. Ni drugim robovima neće faliti, jer će oni svi zbrisati i ići se zabavljati čim stariji baba nema.

– I onda, kad se smrklo udrem ti ja cestom uz rijeku i išao sam oko dvije milje ili više, dok nisam došao da više nema kuća. I smislim ja što ću činiti. Vidiš, da sam probao uteći pješake, paš bi me našli. Da sam ukročio čamac da pređem preko, falio bi im taj čamac, znaš, pa bi znali da sam se iskrcao na drugu stranu, i lako bi mi našli trag. I zato rekao sam ja, treba meni splav. Ona ne ostavlja trag.

– Vidim ja kako dolazi neko svjetlo, tamo iza zavoja, pa se itnem u vodu i uvatim neki balvan ispred sebe i preplivam skoro po putu preko rijeke, i nađem se među drvom kojega nosi voda, i spustim ja dole glavu i plivam ti ja protiv struje dok nije naišla splav. Onda ti ja otplivam do krme od splavi i uvatim se za nju. Naoblačilo se i bilo je baš mračno neko vrijeme. Pa se ja popnem i legnem na daske. Ljudi su svi bili u sredini, tamo gdje je bila lampa. Rijeka je rasla i bila je jaka struja, pa vidim ja da ću do četiri ujutro biti dvajspet milja dalje niz rijeku, a onda ću opet kliznut u vodu prije nego svane i otplivati na kraj, pa ću otići u šumu na stranu od Illinoisa.

– Ali nisam ti ja imao sreće. Kad smo bili skoro skroz kraj špiće otoka, neki tip krene naprijed s lampom, vidim ja da nema valjda čekati, pa skliznem u vodu i zaplivam prema otoku. Je, mislio je da mogu izaći bilo gdje, ali nisam mogao – obala prestrma. Došao sam skoro do kraja otoka prije nego sam našao dobro mjesto. Odo sam u šumu i zaključim da se više neće zafrkavati sa splavima, kad se po njima stalno neko mota s lampom. Imao sam ja svoju lulu i malo duvana, i malo šibica u šeširu, a one se nisu smočile pa mi bilo dobro.

– Šta onda, nisi imao ni mesa ni kruha za jest cijelo ovo vrijeme? Zašto nisi uvatio koju kornjaču?

– A kako da ih uvatiš? Ne možeš im se došunjati pa ih zgrabiti, a kako bi ih ko mogao pogoditi kamenom? A kako bi iko to mogao po mraku? A nisam se to pokazati na obali za dana.

– Da, tako je. Morao si se držati šume cijelo vrijeme, naravno. Jesi li čuo kad su pucali iz topa?

– O, da. Znao sam da tebe traže. Vidio sam i' kad su išli 'vamo – gledao ih kroz grmlje.

Uto su naišle neke mlade tice, leteći po jardi ili dva, pa bi se spustile. Jim je rekao da je to znak da će padati kiša. Reko je, kad mladi pilići tako lete, da je to znak, pa je mislio da isto tako mora biti i kad mladi tići to rade. Htio sam uvatiti kojega od njih, ali Jim mi nije dao.

Reko je da je to smrt. Reko je da je njegov otac jedan put ležao jako bolestan, i neko je od nji uvatio tucu, pa je njegova stara baka rekla da će mu otac umrijet, pa je i umro.

A Jim je reko i da ne smiješ brojit stvari koje ćeš pojest za večeru, jer da to donosi nesreću. Isto ko kad istreseš stolnjak nakon zalaska sunca. I reko je da ako neki čovjek ima košnicu pa taj čovjek umre, čelama se to mora reć prije nego šta drugo jutro izađe sunce, il će inače sve čele oslabit i prestat radit i umrijet. Jim je rekao i da čele ne budu idiote,²³ al ja u to ne vjerujem, jer sam ih sam iskušo puno puta pa ni mene ne bi htjele bost.

Čuo sam te neke stvari i prije, al ne sve. Jim je znao sve vrste znakova. Reko je da zna skoro sve. Ja sam reko da mi se čini ko da su svi predznaci za nesreću, pa sam ga pito postoje li neki predznaci za sreću. On reče:

– Baš i' je malo – i oni nikome niš ne koriste. Zašta oćeš znat kad ti dolazi dobra sreća? Oćeš je otjerat? – I rekao je: – Ako imaš dlakave ruke i dlakava prsa, to je znak da ćeš bit bogat. Dobro, ima neke koristi od takvog znaka, jer to često treba dugo čekat. Vi's, možda ćeš prvo bit sirotinja dugo vremena, pa se onda moš obeshrabrit i ubit se ako ne znaš po tom znaku da ćeš jednom postat bogat.

– Imaš li ti dlakave ruke i dlakava prsa, Jime?

– Šta me pitaš to pitanje? Al ne vidiš da imam?

– Pa dobro, jesi li ti bogat?

– Ne, al bio sam bogat nekad, i bit ću bogat opet. Nekoć sam imao četrnest dolara, al da' sam se u špekulacije i sve je ošlo.

– S čim si špekuliro, Jime?

– Pa, prvo sam se bavio s blagom.

– Kakvim blagom?

– Pa stokom, znaš. Uložio deset dolara u kravu. Al ne bi više riskiro ni pare na stoku. Ta ti krava iz čista mira umrla na mojim rukama.

– Pa si izgubio tih deset dolara?

– Ne, nisam izgubio sve. Izgubio sam samo oko devet. Prodo sam kožu i loj za dolar i deset centi.

– Ostalo ti je pet dolara i deset centi. Jesi li onda i dalje špekuliro?

– Jesam! Znaš onog crnju s jednom nogom koji pripada starom gazdi Bradishu? E, on ti osnova banku i reko da svako ko stavi dolar da će dobit još četiri dolara na kraju godine. I onda su se sve crnje uključile, al nisu imali baš puno. Ja sam bio jedini koji je imo puno. I uložim ja više od četiri dolara, i reko da ako i' ne dobijem da ću i ja sam osnovat banku. Naravno, taj me crnja oće isključit iz posla, jer kaže on da nema dovoljno posla za dvi

²³ Vjerovalo se da pčele ne budu djevice, svećenike i mentalno zaostale.

banke, pa mi on kaza da mogu uložiti svoji pet dolara a on će mi platiti trijes pet na kraju godine.

– I napravim ti ja to. Onda ja odlučim da ću odma dalje uložiti i ti' trijest i pet dolara i neka stvar cirkulira. Bio tamo jedan crnja imenom Bob koji je uvatio veliku splav, a njegov gospodar to nije znao, pa je ja od njega otkupim i reko' mu da uzme ti' trijest i pet dolara kad dođe kraj godine. Al neko ukro splav te noći, a drugi dan onaj crnjo s jednom nogom kaže da je banka propala. Tako ti niko od nas nije dobio ni pare.

– Šta si napravio s onih deset centi, Jime?

– Pa, mislio ja to potrošiti, al sam usnuo san, a san mi reko da i' dam crnji koji se zove Balum²⁴ – Balumov magarac ga zovu skraćeno. On je jedan od oni' glupaka, znaš, al ima sreće, kažu, a ja vidim da ja nemam sreće. U snu mi se kaza da dam Balumu da uloži tih deset cent i da će on za me s tim zaraditi paru. I uze Balum pare, pa kad je bio u crkvu čuje kako pop reče da ko god da siromaju, posuđuje Gospodinu, a pare će mu se stotruko vratiti. I uze ti taj Balum deset centi i da i' sirotinji, pa stane čekat da vidi šta će od toga biti.

– I, šta je bilo od toga, Jime?

– Nikad ništa od toga. Nisam nikad više uspio učerati te pare, a nije ni Balum. Više nikad neću posuditi nikom ni pare ak' ne vidim neku garanciju. Kaže pop da će mi se pare stotruko vratiti! Ma da se meni vrati natrag *ti deset centi*, reko bi ja – odlično, i bila bi puna šaka brade.

– Al svejedno je dobro, Jime, jer ćeš opet biti bogat, prije ili poslije.

– Jest! A bogat sam ti ja i sad, ev' pa vid'. Imam ja samog sebe, i vrijedim ti ja osamsto dolara. Da su meni te pare, ne bi meni više niš' ni trebalo.

²⁴ Jim iskrivljeno izgovara biblijsko ime Bileam. U *Knjizi brojeva* u Bibliji vrač Bileam je pošao, na zahtjev moapskog kralja Balaka, na svojoj magarici nauditi Izraelcima i prokleti ih, ali ga je magarica spasila tako što ga nije htjela nositi dalje jer je ugledala Jahvinog anđela, i to triput; Bileam ju je počeo tući, a ona je onda progovorila ljudskim jezikom i objasnila svom gospodaru o čemu se radi i kako srlja u propast, nakon čega mu se obratio i sam Jahvin anđeo.

Poglavlje IX.

Pećina. – Plutajuća kuća.

Htio sam otić i vidit jedno mjesto baš usred otoka koje sam pronašo dok sam istraživao, pa smo krenuli i brzo do njega došli, jer je otok bio samo tri milje dug i četvrt milje širok. To je mjesto bilo dosta dugačak, strmi brežuljak ili uzvišenje, visok oko četrdeset stopa. Pomučili smo se dok smo došli do vrha, padine su bile baš strme a grmlje jako gusto. Prolunjali smo i uspeli se posvuda, a zatim smo našli veliku dobru špilju u stijeni, skoro skroz kod vrha na strani koja gleda prema Illinoisu. Špilja je bila velika ko dvije il tri sobe zajedno, a čak i Jim se u njoj mogao ispraviti na noge. Bilo je fino svježje unutra. Jim je bio za to da odma unutra sklonimo svoje prnje, al ja rekoh da se nemamo zašto stalno penjat gore-dolje.

Jim je reko da kad bi kanu sakrili na nekom dobrom mjestu, a sve naše prnje sakrili u špilji, da bi mogli u nju uteć ako bi bilo ko došo na otok, pa nas nikad ne bi mogli pronać bez pasa. Osim toga, rekne on da su one male tice najavile da će padat kiša, pa da jel ja oču da nam stvari pokisnu?

I tako smo se vratili i uzeli kanu, pa odveslali do ispod pećine i tamo iskrkali sve naše prnje. Onda smo u blizini pronašli mjesto di možemo sakrit kanu, između gustih vrba. Skupili smo nešto ribe s udica, pa ponovo bacili udice u vodu, i počeli se spremat za ručak.

Ulaz u špilju bio je dovoljno velik da unutra moš ugurat i bačvetinu, a s jedne strane ulaza tlo je bilo malko izdignuto, i bilo je to ravno i dobro mjesto da se tu naloži vatra. Pa smo tu napravili vatru i skuvali ručak.

Raširili smo deke unutra ko tepihe, pa unutra pojeli naš ručak. Sve smo druge stvari lijepo posložili na dnu pećine. Brzo se smrklo i počelo grmit i sijevat. Eto, tice su bile u pravu šta se toga tiče. Odma je počela padat kiša, pa je onda padalo ko iz kabla, a ja nikad nisam vidio da vjetar tako puše. Bila je to prava onakva ljetna oluja. Tako se smračilo da je vani sve bilo modro i crno, a i lijepo, a kiša je sipala tako gusto da su stabla u blizini postala mutna i ko obavijena paučinom. I onda ošine takav udar vjetra koji je savio stabla do zemlje i okrenuo svijetle donje strane lišća prema gore, a onda je udario takav snažni vjhor da su grane zamahale po zraku ko da su poludile, a potom, kad je postalo najmodrije i najcrnije – *fiju!* – postalo bi svijetlo ko sunce i mogo si načas vidit krošnje kako se povijaju dalje u oluji, sto jardi više nego što si prije mogo vidit. A onda opet u sekundi mračno ko u rogu, pa sad čuješ grmljavinu i strašan tresak, a onda tutnjava,

huka i krš, niz nebo sve do donje strane svijeta, ko da rolaš prazne bačve po stepenicama – i to po dugačkim stepenicama, po kakvima dobrano odskakuju, jelte.

– Jime, lijepo je ovo – rekoh ja. – Ne bi sad bio nigdje drugdje rađe nego ovdje. Dodaj mi još komad ribe i malo toplog kukuruznog kruha.

– Pa, ne bi ti ni bio ovdeka da nije bilo Jima. Bio bi ti doli u šumi bez ručka i skroz mokar, to bi ti bio, dušo. Kokoške znaju kad će padat kiša, a i tice isto, mali moj.

Rijeka je i dalje rasla i rasla, deset ili dvanaest dana, dok se na kraju nije prelila preko obala. Voda je bila duboka tri ili četiri stope na otoku na nižim mjestima i na kraju prema Illinoisu. S te je strane bila široka dosta milja, al sa strane prema Missouriju razmak je ostao skroz isti – oko pola milje – jer je obala Missourija zapravo ko neki zid od strmina.

Preko dana bi veslali okolo naokolo po otoku u kanuu. U dubokoj je šumi bilo skroz svježije i sjenovito, čak i ako je vani pržilo sunce. Išli bi vijugajući tamo i amo među stablima, a nekad je loza visila toliko gusto da bi se morali vratiti i ić nekim drugim putem. Na svakom starom izvaljenom stablu mogo si vidit zečeve i zmiije i take stvari, a kad je otok već bio poplavljen dan ili dva, postali su skroz pitomi, zbog razloga toga što su bili gladni, da si mogo doveslat do njih i uvatit ih rukom ako očeš. Al ne i zmiije il kornjače – one bi klisnule u vodu. Uzvisina na kojoj je naša pećina bila ih je puna. Mogli smo imat kolko očemo kućnih ljubimaca da smo htjeli.

Jedne smo noći ulovili mali komad splavi od trupaca – lijepe jelove daske. Bio je dvanajst stopa širok i oko petnajst il šesnajst stopa dug, a vrh je virio iznad vode oko šest il sedam inča – čvrst i ravan pod. Nekad smo trupce iz pilane vidili da prolaze i danju, al bi ih pustili. Nismo se pokazivali preko dana.

Jedne druge noći, kad smo bili budni i našli se na gornjem kraju otoka, baš pred zoru eto ti dopluta cijela drvena kuća, sa zapadne strane. Imala je i kat, i jako se nagela na stranu. Doveslali smo i izašli na nju – i popeli se kroz prozor na kat. Al je bilo još previše mračno da bi se išta vidilo, pa smo privezali kanu i sjeli u kuću da dočekamo dan.

Svjetlo je počelo dolaziti i prije nego šta smo stigli do dna otoka. Onda smo provirili unutra kroz prozor. Mogli smo razaznat krevet, i stol, i dvije stare stolice, i još drugih stvari naokolo po podu, a bilo je i odjeće koja je visila na zidu. Nešto je ležalo na podu u najdaljem uglu, i to je izgledalo ko da je neki čovjek. Jim onda reče:

– Ej, ti!

Al se to ni ne pomakne. Onda se zaderem i ja, a onda Jim reče:

– Taj čovo ne spava – on je mrtav. Ti stoj di jesi – idem ja vidit.

Ode on, sagne se i pogleda, pa kaže:

– To je mrtvac. Je, majke mi, još je i gol. Upucalo ga u leđa. Čini mi se da je mrtav dva il tri dana. Uđi, Huck, al ne gledaj ga u facu – strava jedna.

Nisam ga pogledo uopće. Jim je na njega nabaco neke stare krpe, al nije to ni trebo. Jer ja ga nisam htio ni pogledat. Po podu su bile razbacane hrpe starih masnih karata i stare boce viskija, te par maski napravljenih od crne tkanine, a svuda po zidovima bile su loše

i nespretno ugljenom napisane i nacrtane razne riječi i crteži. Bile su tu još i dvije stare prljave haljine od cica, i ženski šeširić za sunce, i nešto je ženskog donjeg rublja visilo na zidu, a i nešto muške odjeće. Sve smo to stavili u kanu – moglo bi poslužiti. Bio je na podu i stari flekani dječji slamnati šešir. I to sam uzeo. A bila je i jedna bočica u kojoj je prije bilo mlijeko i imala je čep od krpe da beba može dudati. Bili bi uzeli i tu bocu, al bila je razbijena. Bila je i stara ofucana škrinja i jedan kovčeg s razbijenim bravama. Bili su otvoreni, al u njima nije bilo ništa vrijedno. Po tome kako su stvari naokolo razbacane zaključili smo da su ljudi otišli u žurbi i da nisu stigli ponijet najveći dio svojih stvari.

Uzeli smo i staru limenu lampu, i mesarski nož bez drške, i novi novcati nož Barlow²⁵ koji bi u dućanu koštao četvrt dolara, i dosta lojanih svijeća, i limeni svijećnjak, i tikvicu za vodu, i limenu šolju, i stari ofucani poplun s kreveta, i torbicu s iglama i čiodama i voskom i gumbima i koncem i svim takvim stvarima za šivanje, i sjekiricu i nešto čavala, i povraz debeo ko moj mali prst s prikačenim strašno velikim udicama, i rolu jelenske kože, i kožnu pseću ogrlicu, i potkovu, i neke bočice s lijekovima na kojima ništa nije pisalo. I baš kad smo krenuli otići, nađem ja još i skroz dobru češagiju,²⁶ a Jim nađe staro ofucano gudalo i nekakvu drvenu štulu. Remenje je s nje otpalo, al, ako to zanemarimo, bila je to skroz dobra štula, iako je za mene bila predugačka, a za Jima prekratka, a i nismo mogli naći drugu iako smo sve pretražili.

I tako, kad se sve zbroji, imali smo dobru lovinu. Dok smo se spremili da se otisnemo, već smo bili oko četvrt milje ispod otoka, a već je bio i bijeli dan, pa sam reko Jimu da legne u kanu i da se pokrije poplunom, jer ako bude sjedio ljudi će izdaleka moć viditi da je crnjo. Odveslao sam do obale Illinois, a odnijelo me nizvodno skoro još pola milje dok nisam stigo do obale. Veslao sam po mrtvom rukavcu uz obalu, bez ikakvih nezgoda, i nikoga nisam vidio. Sretno smo se vratili kući.

²⁵ Džepni nožić nazvan prema poznatoj engleskoj obitelji nožara koja ih je proizvodila još od 16. stoljeća.

²⁶ Velika četka za čišćenje konja i goveda.

Poglavlje X.

Otkriće. – Stari Hank Bunker. – Prerušavanje.

Nakon doručka, htio sam pričat o mrtvacu i probat pogodit kako ga je ubilo, al Jim to nije htio. Reko je da će nam to navalit nesreću, a osim toga je reko i da onaj može doć pa nas progonit. Reko je da će se onaj ko nije pokopan prije povampirir nego neko ko je sahranjen i počiva kako treba. To mi se činilo razumno, pa više o tome nisam ništa reko. Al nisam mogao prestat mislit o tome i htio sam znat ko je upuco tog čovjeka i zašto je to učinio.

Ispreturali smo robu koju smo uzeli, pa nađemo osam srebrenih dolara zašivenih u podstavu jednog starog vunenog kaputa. Jim je reko da misli da su ljudi iz te kuće ukrali taj kaput, jer da su znali da je tu lova, ne bi je valjda bili ostavili. Ja rekoh da mislim da su ga oni i ubili, al Jim nije o tome htio pričat. Onda ja rekнем:

– Sad ti opet misliš da je to zla sreća, al šta si mi ono bio reko kad sam prekjučer donio zmijsku kožu koju sam pronašo na vrhu uzvisine? Reko si da je najgora nesreća na svijetu dirat zmijsku kožu golim rukama. I evo ti sad tvoje nesreće! Dočepali smo se svih ovih prnja, a i još osam dolara. Ja bi htio da baš svaki dan doživimo ovakvu nesreću, Jime.

– Pusti ti, dušo draga, samo ti pusti. Nemoj se previše umislit. Stiže ona. Kažem ja tebi, stiže ona.

I stigla je. Ovo smo pričali u utorak. A nakon ručka u petak ležali smo na travi na gornjem kraju uzvisine, i nestalo nam duvana. Otišo sam do pećine da uzmem malo i tamo sam našo čegrtušu. Ubijem je i smotam u dnu nogu Jimovog pokrivača, ko da je živa, misleć kako će bit smijeha kad je Jim tamo nađe. I onda sam do noći skroz zaboravio na tu zmiju, a kad se Jim zavuko pod pokrivač dok sam ja kresao svjetlo, tamo je došo mužjak one zmiije i ugrizo ga.

On skoči urlajuć, a prvo šta smo pri svjetlu vidili bila je otrovnica sklupčana i spremna za još jedan skok. Odma sam je umlatio štapom, a Jim je zgrabio ćaćinu bocu viskija i počeo se nalivat.

Bio je bos, a zmiija ga je ujela ravno u petu. To je sve bilo zato šta sam ja bio takav glupan da se nisam sjetio da kad god negdje ostaviš mrtvu zmiju, njezin mužjak il ženka dođe i omota se oko nje.

Jim mi reče da odrežem zmiiji glavu i bacim je, i da joj onda skinem kožu i ispečem komad mesa. Ja tako učinim, a on to pojede i reče da će mu to pomoć da se izliječi. Reko mi je i da zmiiji odrežem čegrtaljku i da mu je zavežem oko ruke. Reko je da će mu i to pomoć.

Onda sam se tiho iskrao i bacio zmiije dosta daleko u grmlje. Jer nisam htio da Jim dozna da sam ja za sve to kriv, ako to ikako mogu spriječit.

Jim je cuclao i cuclao iz boce, pa bi svako malo izgubio pamet i počeo bi se bacat naokolo i vikati, a svaki put kad bi došao sebi opet bi uzeo bocu i cuclao iz nje. Stopalo mu je jako nateklo, a i noga, al malo-pomalo i piće ga je savladalo, pa sam zaključio da je dobro. Al ja bi radije da me ujede zmiija nego ćaćin viski.

Jim je ležao četiri dana i noći. Onda je natečenost skroz nestala i opet je bio na nogama. Odlučio sam da više nikad neću ni pipnit zmijsku kožu rukama, sad kad sam vidio šta se dogodilo. Jim rekne da je siguran da ću mu drugi put vjerovat. I rekne da diranje zmijske kože nosi takvu užasnu nesreću da možda još uvijek nismo s tim gotovi. Reko je da bi rađe pogledao u mladi mjesec preko lijevog ramena, i tisuću puta, nego uzeo zmijsku kožu u ruku. Sad sam i ja tako mislio, mada sam uvijek smatrao da je pogledat u mladi mjesec preko lijevog ramena jedna od najneopreznijih i najglupljih stvari koje neko može napraviti. Stari je Hank Bunker to jednom napravio i još se s tim hvaliso, al za manje od dvije godine je kad se napio pao s tornja za lijevanje tanadi i spljoštio se ko palačinka, što se kaže, pa su ga umjesto u lijes stavili postrance između dva vrata od štale i tako ga pokopali. Tako kažu, ja to nisam vidio. Ćaća mi je reko. Al šta bilo da bilo, sve je to došlo zato šta je onako gledao u mjesec, ko budala.

I tako su prolazili dani, i rijeka se opet vratila natrag u korito. Jedna od prvih stvari šta smo napravili bilo je to da smo na jednu od velikih udica nadjeli odranog zeca, pa smo je bacili u uvatili sominu veliku ko čovjek, od šest stopa i dva inča, i tešku preko dvjesto funti.²⁷ Nismo ga, naravno, mogli izvuć, odvuko bi nas u Illinois. Samo smo tamo sjeli i gledali ga kako se trza i koprca dok se nije udavio. U želucu smo mu našli mesingani gumb i nekakvu loptu i kojekakvo smeće. Raspolovili smo loptu sjekiricom i u njoj je bila špula.²⁸ Jim je rekao da je to bilo unutra dugo vremena kad se tolko toga nakupilo oko nje da se napravila lopta. Bila je to najveća riba koja je ikad uvaćena u Missisippiju, čini mi se. Jim je rekao da ni on nikad nije vidio veću. Dobro bi se pare mogle dobit za njega u selu. Takve ribe tamo na tržnici isijeku na komade, pa svako kupi po malo. Njegovo je meso bijelo ko snijeg i odlično je kad se isprži.

Sutra ujutro reko sam da mi postaje dosadno i prazno, i da se oču nekako razonodit. Reko sam da kontam da ću se otisnut preko rijeke i ić vidit šta se zbiva. Jimu se sviđa ta ideja, al on reče da moram ić po mraku i dobro pazit. Onda je još malo razmislio i reko da jel mogu ja obuć neke od onih starih prnja i prerušit se u curicu? To je isto bila dobra ideja. I tako smo skratili jednu od onih oprava od cica, i zavrnuo sam nogavice od hlača do koljena i navuko je na sebe. Jim ju je zakačio udicama na leđima, pa mi je dobro stajala. Stavim ja na glavu i onaj šeširić i privežem ga ispod brade, pa se svako ko bi mi htio pogledat facu moro sagnut ko da gleda u dimnjak. Jim reče da me niko neće prepoznat, teško čak i po danu. Cijeli sam dan vježbo da bi se naviko nosit te stvari, i malo-pomalo

²⁷ Malo manje od dva metra, oko 100 kg.

²⁸ Kalem (za namatanje konca).

dobro sam se u njima snašo, jedino šta je Jim reko da baš i ne hodam ko curica, i reko je da moram prestat zadizat haljinu da stavim ruke u džepove. Poslušo sam ga i na to pripazio.

Krenuo sam kanuom gore uz obalu Illinoisa čim se smrklo.

Krenuo sam preko prema gradu nakon šta sam malo prešo pristanište za skelu, pa me struja matice donijela do donje strane grada. Vezo sam kanu i krenuo uz obalu. U maloj kolibi u kojoj niko ne živi već dugo vremena vidilo se lagano svjetlo, pa sam se zapitao ko se tu smjestio. Prišunjo sam se i provirio kroz prozor. Bila je tamo neka žena od oko četrdest godina i plela je uz svijeću koja je stajala na stolu od jelovine. Nisam joj poznavo lice, bila je neki stranac, jer u ovom gradu nije se moglo naletit na facu koju ja ne poznajem. Bila je to sreća, jer sam izgubio snagu. Uvatio me strah šta sam uopće dolazio. Ljudi mi mogu prepoznat glas i otkrit me. Al ako je ova žena u ovako malom gradu bila bar dva dana, moć će mi reć sve šta me zanima. I tako sam zakuco na vrata, i još sam se jednom podsjetio na to da ne smijem zaboravit da sam curica.

Poglavlje XI.

Huck i žena. – Potraga. – Izvrdavanje. – Odlazak u Goshen.

– Naprijed – reče ta žena, i ja uđem. Ona mi reče: – Sid'.

I ja sjednem. Pogledala me je od glave do pete svojim sitnim svijetlećim očima, pa rekla:

– Kako ti je ime?

– Sarah Williams.

– A odakle si? Odavde negdje?

– Ne, gospo. Iz Hookerville, sedam milja niz rijeku. Hodala sam cijeli taj put i skroz sam umorna.

– I gladna isto, čini mi se. Nešto ću ti nać.

– Ne, gospo, nisam gladna. Bila sam tako gladna da sam morala stat dvije milje niže na jednoj farmi, pa više nisam gladna. Zato sam i došla ovako kasno. Majka mi je tamo bolesna, i nema novaca i ničega, pa sam došla to reć mom ujku Abneru Mooreu. On živi na drugom kraju grada uz rijeku, rekla mi je. Nisam nikad prije ovde bila. Znate li ga vi možda?

– Ne, al ja još ne poznam sve. Ne živim ovdje niti dva tjedna. Ima dosta do gornjeg kraja grada. Bolje da ostaneš ovdje preko noći. Skini svoj šeširić.

– Ne – rekнем ja – odmorit ću se malo, kontam, a onda ću nastavit. Ja se ne bojim mraka.

Ona je rekla da me neće pustit samu, nego da će se uskoro vratit njezin muž, možda za sat i po, pa će ga poslat sa mnom. Onda je počela naširoko pričat o svom mužu, i o svojoj rodbini uzvodno, i o svojoj rodbini nizvodno, i o tome kako su prije bolje živili, i kako eto nisu bili pametni nego su pogriješili šta su došli u ovaj grad, umjesto da su ostali gdje su bili – i tako dalje, i tako dalje, sve dok i ja nisam pomislio da sam *ja* pogriješio što sam došao k njoj da otkrijem šta se zbiva u gradu. Al malo-pomalo i počne ona o ćaći i o ubojstvu, pa onda više nisam imo ništa protiv toga da nastavi klepetat. Isprićala mi je kako smo ja i Tom Sawyer našli šest hiljada dolara (samo šta je po njoj to bilo deset), i sve o ćaći i o tome kakva je on bitanga, i o tome kakva sam ja bitanga, i na koncu je došla do toga kako sam ubijen. Ja rekoh:

– Ko je to učinio? Čuli smo dosta o tome i dolje u Hookervilleu, al ne znamo ko je ubio Hucka Finna.

– Pa, meni se čini da i *ovdje* ima hrpa ljudi koji bi htjeli znat ko ga je ubio. Neki misle da je to učinio sam stari Finn.

– Ne – zbilja?

– Skoro su svi to prvo mislili. On nikad neće doznat koliko je blizu bio da ga linčuju. Al prije nego što je pala noć predomislili su se i prosudili da je to učinio jedan odbjegli crnja koji se zove Jim.

– Zašto *on* –

I stanem. Pomislio sam da je bolje da umuknem. Ona nastavi dalje i nije ni primijetila da sam ja išta reko.

– Taj je crnja uteko iste one noći kad je Huck Finn ubijen. Pa su za njim raspisali nagradu – tristo dolara. A raspisana je nagrada i za starog Finna – dvjesto dolara. Vidiš, on je došao u grad jutro nakon ubojstva i javio je šta se dogodilo, pa je bio s njima u potrazi na skeli, a onda je odma nestao. Još prije noći htjeli su ga linčovat, al je nestao, znaš. Pa su sljedećeg dana su otkrili da je crnja nestao i shvatili su da ga niko nije vidio od deset sati uvečer one noći kad se dogodilo ubojstvo. I onda su to pripisali njemu, znaš, i dok su još svi bili u to uvjereni, vrati se stari Finn i ode galamit na suca Thatchera da dobije pare s kojima bi mogo tražit crnju po cijelom Illinoisu. Sudac mu dade nešto para, pa se tu večer napio i moto se naokolo sve do iza ponoći s dvojicom sumnjivih stranaca, a onda je s njima otišo. I eto, otad se nije vratio, a i niko ga ni ne očekuje dok se ova stvar malo ne stiša, jer ljudi sad misle da je on ubio svog sina i namjestio stvari tako da svi pomisle da su to učinili razbojnici, a onda će on dobit Huckovu lovu a da se ne mora dugo gnjaviti na sudu. Ljudi itekako misle da je on to bio u stanju učinit. O, lukavac je on, znam ja. Ako se ne bude vraćao godinu dana, bit će za njega sve u redu. Ne može mu se ništa dokazat, znaš, sve će se do tad stišat i on će se dočepat Huckovih para ko ništa.

– Je, i meni se čini, gospo. Ništa ga neće spriječiti. I sad više niko ne misli da je onaj crnjo to napravio?

– A, ne, neki misle. Dosta ih još misli da je on to učinio. Al crnju će brzo ulovit, pa će ga možda natjerat da prizna.

– Šta, još ga uvijek traže?

– Ej, pa ti si skroz naivna! Pa ne leži trista dolara svaki dan na cesti da se ljudi samo trebaju sagnut i uzet ih. Neki ljudi misle da crnja nije daleko. I ja spadam među te – al ne govorim okolo o tome. Prije par dana pričala sam s jednim starim bračnim parom koji živi odma do mene u susjednoj kolibi i oni mi kažu da skoro nikad niko ne ide na onaj otok tamo preko, onaj kojega zovu Jacksonov otok. I niko tamo ne živi, pitam ja. Ne, niko, kažu oni. Nisam ništa drugo rekla, al sam malko promislila. Bila sam skoro pa skroz sigurna da sam tamo vidila dim, negdje oko vrha otoka, dan il dva prije toga, pa kažem ja sebi: lako je moguće da se taj crnja tamo skriva. Bilo šta bilo, reko ja, vrijedilo bi truda malo pronjuškati tamo. Nisam otad vidila nikakav dim, pa mislim da je možda otišo, ako je to uopće bio on. Al moj će muž otići tamo pogledat – on i još jedan čovjek. Bio je otišo

nekim poslom uz rijeku, al se danas vratio, a ja mu sve ispričala čim je stigo amo prije dva sata.

Tolko sam se uznemirio zbog ovog da nisam više mogo mirno sjedit. Moro sam nešto činit s rukama, pa sam uzeo iglicu sa stola i išo u nju udit konac. Ruke su mi se tresle pa to nikako nisam mogo. Kad je ona žena prestala pričat, podignem pogled, a ona me je gledala baš radoznalo i sa smiješkom. Odložim ja iglicu i konac i nastavim se praviti da me sve to interesira – a i interesiralo me – pa rekнем:

– Trista dolara je hrpetina love. Da je bar moja mater može dobit. Ide li vaš muž tamo preko već noćas?

– O, da. Otišo je gore u grad s tim čovjekom kojega sam ti spomenula, da uzmu čamac i vide mogu li posudit još jednu pušku. Krenut će preko iza ponoća.

– Pa šta ne bi bolje vidili ako pričekaju dan?

– Da. Al bi onda i crnja bolje vidio, jelda? Nakon ponoća će vjerojatno spavat, pa se oni mogu prišunjat kroz šumu i pronać njegovu logorsku vatru još lakše po mraku, ako je ima.

– Nije mi to palo na pamet.

Žena me je nastavila radoznalo gledat, a ja se nisam osjećao nimalo ugodno. Malo zatim ona reče:

– Kao si ono rekla da se zoveš?

– M – Mary Williams.

Nekako mi se činilo da prije nisam reko da se zovem Mary, pa nisam dizao pogled – učini mi se da sam reko da sam Sarah, pa sam se osjećo nekako ko satjeran u kut i bojo sam se da se to možda i vidi na meni. Poželio sam da žena nastavi pričat dalje. Šta je duže sjedila mirno, to mi je bilo gore. Al sad ti ona reče:

– Dušo, čini mi se da si rekla da se zoveš Sarah kad si došla?

– O, da, gospo, jesam. Sarah Mary Williams. Sarah mi je prvo ime. Neki me zovu Sarah, neki me zovu Mary.

– A, znači, to je tako?

– Jest, gospo.

Sad mi je bilo bolje, al sam svejedno htio nestat odatle. Nisam se još usudio dignut pogled.

A žena je onda nastavila pričat o tome kakva su teška vremena došla i kako jedno sad moraju živiti, i da se štakori ponašaju ko da je kuća njihova, i tako dalje i tako šire, a meni je tada opet lalnulo. Bila je u pravu šta se štakora tiče. Mogo si svako tolko viditi kako neki od njih nosom izviruje iz rupe u ćošku. Rekla je da mora uvijek imat nešto pri ruci da može to baciti na njih kad je sama, il joj neće dat mira. Pokazala mi je nekakvu šipku od olova savinutu u čvor i rekla da s njome obično dobro gađa, al da je prije dan-dva istegnula ruku pa da sad nije sigurna može li je baciti kako treba. Al ipak je vrebala

priliku i itnula je ravno na štakora, ali ga je dobrano promašila, pa je rekla »Joj! « jer ju je ruka zabolila. Onda mi je rekla da ja probam zdimit sljedećeg. Htio sam otić prije nego se njezin čovjek vrati, al naravno, nisam to smio pokazat. Uzeo sam tu stvar pa je zavitlo prema prvom štakoru koji je pomolio nos, a on bi se, da je ostao di je bio, loše proveo. Žena kaže da je to bilo prvoklasno i da misli da ću sljedećeg sigurno zdimit. Onda je otišla i uzela taj komad olova i donijela ga nazad, a skupa s njim i klupko pređe, pa je htjela da joj ja oko njega pomognem. Ja sam ispružio obje ruke, a ona je stavila pređu na njih, pa je nastavila pričat o sebi i o svome mužu. Al ubrzo prekine pričat pa mi reče:

– Drži štakore na oku. Nek ti olovo bude u krilu spremno.

I onda mi je bacila onaj komad olova u krilo, a ja sam skupio noge da ga uvatim, pa je nastavila pričat. Al samo još na minutu. Onda mi je skinula pređu s ruku i pogledala me ravno u lice, al vrlo ljubazno, i rekla:

–A sad mi reci – kako se ti zapravo zoveš?

– M... molim, gospojo?

– Kako se zapravo zoveš? Je li Bill, ili Tom, ili Bob? – Ili kako već?

Mislim da sam se zatreso ko list i nisam uopće znao šta da radim. Al sam reko:

– Molim vas, nemojte zafrkavat jadnu siroticu ko što sam ja, gospojo. Ako vam smetam, ja ću odma...

– Ne, nećeš! Sjedaj i stoj di jesi! Neću ti ništa, a neću te ni odat. Samo mi reci svoju tajnu, i možeš mi vjerovat. Ja ću tajnu čuvat, i štaviše, pomoć ću ti. A i moj čovjek, ako ti treba. Vidiš, ti si sigurno šegrt koji je uteko od majstora, to je to. Nije to ništa. Nema tu nikakva zla. Loše su s tobom postupali pa si odlučio tome stat na kraj. Bog te blagoslovio, dijete, neću te odat. Reci mi sad sve o tome, budi dobar dečko.

I onda ja reknem da nema smisla više igrat tu igru i da ću otvorit srce i sve joj ispričat, al da ona ne smije iznevjerit svoje obećanje. Onda sam joj reko da su mi otac i majka mrtvi i da me je sud dodijelio zlom starom farmeru u kraju koji je triest milja daleko od rijeke, i da je on sa mnom postupao tako loše da to više nisam mogo podnijet. On je otišao na par dana pa sam iskoristio priliku, ukro nešto stare odjeće od njegove kćerke i zbriso, pa sam tri noći hodo i prešo triest milja. Išao sam samo po noći, a po danu bi se sakrio i spavao, a vreća kruha i mesa koju sam uzeo od doma trajala mi je cijeli taj put i imo sam dosta. Rekao sam da mislim da će se moj ujak Abner Moore za mene pobrinut, pa sam zato i krenuo ovamo u ovaj grad Goshen.

– Goshen, dijete? Nije ovo Goshen. Ovo je St. Petersburg. Goshen je deset milja dalje uz rijeku. Ko ti je reko da je ovo Goshen?²⁹

²⁹ Ovdje se prvi put u romanu spominje ime grada St. Petersburg, te mjesto Goshen. Grad St. Petersburg ne postoji, nego je oblikovan prema lučkom gradu Hannibal u državi Missouri, uz rijeku Mississippi, gdje je Twain proveo djetinjstvo, od četvrte do osamnaeste godine. Goshen bi prema tome odgovarao gradiću Marion City, koji se u stvarnosti nalazi deset milja uzvodno od Hannibala.

– Pa, neki čovjek kojeg sam sreo jutros u zoru, baš kad sam mislio skrenut u šumu da malo odspavam. Reko mi je da kad dođem na mjesto gdje se putovi račvaju moram ić desno, pa ću za pet milja stić do Goshena.

– Ja mislim da je taj bio pijan. Reko ti je točno sve krivo.

– Pa, zbilja se ponašao ko da je pijan, al to sad nema više veze. Moram ić dalje. stić ću do Goshena prije zore.

– Čekaj čas! Dat ću ti da poneseš nešto za jelo. Može ti zatrebat.

Pa mi je složila par zalogaja i rekla:

– Kaži, kad krava leži, na koje noge prvo ustane? Odgovori mi odma – nemoj sad razmišljat! Na koje noge prvo ustane?

– Na stražnje, gospo.

– Dobro, a konj?

– Na prednje, gospo.

– S koje strane stabla raste mahovina?

– Sa sjeverne.

– Ako petnaest krava pase na jednom brijegu, koliko je njih glavom okrenuto na istu stranu?

– Svih petnaest, gospo.

– Pa, čini mi se da *jesi* živio na selu. Pomislila sam da me opet pokušavaš zavitlavat. Kako se onda zapravo zoveš?

– George Peters, gospo.

– Dobro, sad to probaj i zapamtiti, George. Nemoj opet zaboravit i reć mi da se zoveš Elexander prije nego šta odeš, pa mi onda opet reć da se zoveš George Elexander kad te uvatim u laži. I nemoj se pred ženama pokazivat u toj staroj haljini od cica. Baš loše glumiš djevojčicu, al možda bi mogo zavarat muškarce. Bog te blagoslovio, dijete, kad udijevaš konac u iglu, nemoj držat konac mirno, a iglu pokušavat na njega nataknut. Mirno drži iglu, a konac uvlači u nju, tako to žene skoro uvijek rade, a muškarci rade obrnuto. A kad gađaš štakora il nešto drugo, digni se na prste i zamahni rukom preko glave šta nespretnije možeš, pa šakora promaši bar za šest il sedam stopa. Ruku drži ukočeno i bacaj iz ramena, kao da ti je u njemu osovina oko koje se ruka okreće, ko šta rade cure. A ne iz zgloba ili lakta, s rukom izbačenom na stranu, ko šta rade dečki. I pazi, kad curica nešto pokušava uhvatit u krilo, ona razdvoji koljena, ne skupi ih zajedno ko što si ti napravio kad si hvatao onaj komad olova. Jer vidila sam ja da si ti sigurno muško još kad si udijevao konac u iglu, pa sam namjerno sve ostalo izvela da se još bolje uvjerim. A sad gibaj do svog ujaka, Sarah Mary Williams George Elexander Peters, a ako upadneš u neku nevolju, javi se gđi. Judith Loftus, to sam ja, a ja ću učinit šta god mogu da te iz nje izvučem. Drž se puta uz rijeku cijelo vrijeme, a drugi put kad se kreneš skitat,

uzmi cipele i čarape. Put uz rijeku je kamenit i noge će ti bit svakakve dok stigneš do Goshena, čini mi se.

Otišo sam uz obalu oko pedes' jardi, a onda sam se vratio po svojim tragovima i odšuljao se do mjesta gdje je bio moj kanu, malo podalje od kuće. Uskočio sam u njega i hitro se otisnuo. Otišao sam uzvodno dovoljno daleko da prođem špicu otoka, a onda sam prešao poprijeko. Skinuo sam šeširić jer mi ovdje više nije trebalo sjenilo. Kad sam bio negdje na po puta, čuo sam kako je počeo udarati sat, pa sam stao i poslušao – zvuk se preko vode čuo slabo, ali jasno – jedanajst. Kad sam pristao na špici otoka, nisam čekao da se ispušem, mada sam se bio skroz zadiho, nego sam klisnuo ravno u šumu tamo gdje je bio moj stari logor, pa sam tamo zapalio dobru vatru na jednom visokom i suvom mjestu.

Onda sam opet uskočio u kanu i odveslo šta sam jače mogo do onog našeg mjesta oko milju i po niže. Pristao sam i odjurio kroz šumu i uz brežuljak ravno u pećinu. Tamo je Jim ležao i čvrsto spavao na zemlji. Probudio sam ga i reko:

– Diž' se, skači, Jime! Ne smijemo gubit ni časka! Ušli su nam u trag!

Jim ništa nije pitao, nije reko ni riječi, al prema tome kako je vrijedno radio sljedećih pola sata vidilo se koliko se uplašio. Do tada je sva naša imovina šta smo je imali na ovom svijetu već bila na splavi, a splav je bila spremna da se otisne iz vrbovog zaklona gdje smo je sakrili. Prvo smo ugasili našu logorsku vatru u pećini, a poslije toga vani više nismo zapalili ni svijeću.

Ja sam se prvo malo otisnuo od obale u kanuu i pogledao naokolo, a ako je u blizini i bilo nekog broda, ja ga nisam mogo vidit, jer se po zvijezdama i sjenama slabo išta i može vidit. Onda smo izvukli splav i otisnuli se niz rijeku kroz sjene, pa prošli donji kraj otoka u mrtvoj tišini – nismo ni slova prozborili.

Poglavlje XII.

Polagana plovidba. – Posuđivanje stvari. – Penjanje na olupinu. – Urotnici. – Potraga za čamcem.

Mora da je već bilo oko jedan sat kad smo konačno došli ispod otoka, i činilo mi se da splav ide sporo ko blato. Da je naišao neki brod, prešli bi u kanu i presjekli prema obali Illinois, al dobro je da nikakav brod nije naišo, jer se mi nismo sjetili nit staviti pušku u kanu, nit pecaljku, nit išta za jest. Bili smo previše u znoju da bi mogli misliti na toliko stvari. A nije nam bilo pametno šta smo baš sve stavili na splav.

Ako su ona dva čovjeka došli na otok, očekivo sam da će nać logorsku vatru koju sam bio zapalio, pa da će čekat cijelu noć da dođe Jim. Bilo šta bilo, nisu nam došli blizu, a ako ih moja vatra nije prevarila, nisam ja kriv. Ja sam se potrudio da ih zeznem šta sam bolje mogo.

Kad se pokazao prvi tračak dana, vezali smo se za sprud na jednoj velikoj okuci, na strani Illinois, i nasjekli sjekiricom grane s topola, pa s njima prekrili splav, tako da je izgledalo ko da je tu zapravo neko iskopao jamu na obali. Sprud je obično pješčani nanos na kojemu topola raste gusto ko zubi na drljači.

Na obali Missourija dižu se planine, a sa strane Illinois je gusta šuma, pa na tom mjestu vodeni put ide uz obalu sa strane Missourija. Zato se nismo bojali da bi neko na nas mogo naletit. Tu smo ležali cijeli dan i gledali splavi i parobrode kako klize uz obalu Missourija i kako se parobrodi koji idu uzvodno bore s velikom rijekom po sredini. Ispričo sam Jimu sve šta se dogodilo dok sam brbljao s onom ženom, a Jim reče da je ona baš pametna glava, i ako ona sama odluči krenut za nama, da neće sjest i gledat u logorsku vatru – ne, gospon, ona bi povela psa. Dobro, rekoh ja, zašto onda ona nije mogla reć svom mužu da uzme psa? Jim reče da se on kladi da se ona toga sjetila prije nego šta su ona dvojica krenuli, i on da misli da su oni otišli u grad da uzmu nekog psa, pa su zato izgubili silu vremena, jer da inače ne bi mi bili ovdje na sprudu šesnajst il sedamnajst milja ispod grada – ne, dragoviću moj, bili bi mi tamo natrag u gradu. Pa sam ja rekao da me nije briga *zašto* nas nisu uvatili, jer nas nisu uvatili.

Kad se počelo mračit, pomolili smo glave kroz guštik od topole i pogledali gore i dolje i preko. Ništa na vidiku. Pa je Jim povadio nešto gornjih dasaka iz splavi i napravio nam zgodni vigvam da se u njega sakrijemo ako opet počne grmljavina i kiša, i da nam se stvari ne smoče. Jim je napravio i pod za vigvam i podigo ga stopu il dvije iznad razine splavi, pa su sad deke i sve ostale prnje bile izvan dosega valova koje rade parobrodi. Točno na sredini vigvama stavili smo sloj zemlje dubok pet-šest palaca, s okvirom

naokolo da je drži na mjestu. To je bilo zato da možemo zapalit vatru po lošem il ladnom vremenu. Zbog vjgama je se neće moć vidit. Napravili smo i još jedno rezervno veslo za kormilarenje, jer bi se neko od ovih drugih moglo slomit na grebenu il nečem takvom. Postavili smo i jedan kratki rašljasti štap da na njega objesimo svjetiljku, jer moramo uvijek zapalit svjetiljku kad god vidimo neki parobrod kako ide nizvodno, da nas ne pregazi. Al za parobrode koji idu uzvodno nećemo je morat palit, osim ako vidimo da smo na mjestu kojega zovu »prelaz«,³⁰ jer je rijeka još uvijek bila dosta visoka, jako niske obale još su bile samo malo ispod vode, pa brodovi koji idu uzvodno ne moraju uvijek ić kroz maticu, nego mogu tražit mirniju vodu.

Te smo druge noći plovili između sedam i osam sati, sa strujom čija je brzina bila preko četri milje na sat. Lovili smo ribu i pričali, a i zaplivali bi tu i tamo da odagnamo pospanost. Bilo je nekako baš svečano, plutat niz ovu veliku, mirnu rijeku, ležeći na leđima i gledajući u zvijezde, i nije nam pasalo da glasno razgovaramo, i nismo se baš često ni smijali – samo smo nekako tiho brbljali. Šta je najvažnije, potrefili smo baš lijepo vrijeme i ništa nam se uopće nije dogodilo – ni te noći, ni sljedeće, ni sljedeće.

Svake noći smo prolazili pokraj gradova, od kojih su neki bili podalje na crnim brdima, ništa drugo nego samo svjetlucava prostirka od svjetala. Nisi mogo vidit ni jedne kuće. Pete noći prošli smo kraj St. Louisa,³¹ i bilo je ko da je cijeli svijet uhvatila vatra. Kažu u St. Petersburgu da u St. Louisu živi dvajst-trijest iljada ljudi, al ja u to nisam vjerovo dok i sam nisam vidio to čudesno more svjetala, u dva sata u toj mirnoj noći. Nije se ništa čulo, sve je spavalo.

Svake bi se noći oko deset sati ja iskrao na obalu do nekog seoceta, pa bi za deset il petnajst centi kupio brašna il slanine il nečeg drugog za jest, a nekad bi drpio i kojeg pijevca koji se još nije sklonio na sigurno u kokošinjac i ponio ga sa sobom. Stari je uvijek govorio: uzmi pilence kad god imaš šanse, jer ako ga ti neš, uvijek moš lako nač nekog ko ga oće, a dobro djelo se nikad ne zaboravlja. Ne sjećam se kad to stari nije htio pilence, al svejedno, tako je govorio.

Ujutro prije svitanja iskrao bi se ja u kukuruze i posudio koju lubenicu, il dinju, il tikvu, il malo mladog kukuruza, il štagod takvoga. Stari je uvijek govorio da nije grijeh posudit stvari ako misliš za njih već nekad platit, al udovica je rekla da to nije ništa drugo nego blago ime za krađu, i da to niko čestit ne bi nikad napravio. Jim reče da mu se čini da je udovica u neku ruku u pravu, al da je i stari u neku ruku u pravu, pa bi nam bilo najbolje da uzmemo dvije il tri stvari s liste i da kažemo da ih više nikad nećemo posuđivat – mislio je da tako neće bit nikakvo zlo ako posudimo one druge. I tako smo o tome razglabali jedne cijele noći, plutajući niz rijeku, pokušavajući se odlučit hoćemo li za posuđivanje izbacit lubenice, il dinje, il šta. Ali pred zoru sve smo to zadovoljavajuće riješili i zaključili da ćemo se odreć divljih jabuka i mušmula. Do tad se nismo osjećali

³⁰ Engl. *crossing*, mjesto na rijeci na kojemu brodovi prolaze s jedne na drugu stranu da uhvate bolju struju.

³¹ St. Louis je veliki grad i važna luka na rijeci Mississippi, glavni grad države Missouri.

baš ugodno, al sad je sve bilo kako treba. Bilo mi je drago kako se to riješilo i zato šta divlje jabuke ionako ništa ne valjaju, a mušmule neće bit zrele još barem dva il tri mjeseca.

Tu i tamo upucali bi koju vodenu ticu koja bi se ujutro prerano probudila ili uvečer nije otišla u krevet dovoljno rano. Kad se sve zbroji, živili smo na visokoj nozi.

Pete noći ispod St. Louisa doživili smo nakon ponoći veliku oluju sa silnom grmljavinom i sijevanjem, a kiša je padala ko iz kabla. Zavukli smo se u vigvam i pustili splav da se sam brine za sebe. Kad bi bljesnula munja, mogli smo vidit široku ravnu rijeku ispred sebe i visoke, kamenite obale s obje strane. Odjednom ja rekнем: »Ehej, Jime, vid' tamo!« A tamo je bio jedan parobrod koji se nasukao na hrid. Voda nas je nosila ravno prema njemu. U bljesku se munje jasno vidio. Bio je nagnut na stranu, a dio gornje palube bio mu je iznad vode, pa si mogo kad bi sijevnulo jasno vidit svaki mali konopčić i stolicu pokraj velikog zvona na čijem je naslonu visio nekakav stari šešir.

I dok je brod tu stajao u takvoj noći i na oluji, a sve je bilo nekako tajnovito, osjeće sam se baš onako kako bi se osjeće svaki drugi dječak kad bi vidio kako ta olupina leži tako tužno i usamljeno usred rijeke. Htio sam se na nju iskrcat i malo se promovat i vidit šta sve tamo ima. Pa sam rekao:

– Ajmo se popet na njega, Jime.

Ali Jim u prvi mah nije htio ni čut. Rekao je:

– Neću ti se ja pentrat po nikakvoj olupini. Dobro nam je di jesmo, pa bolje da ne izazivamo đavla, šta kaže Sveto Pismo. Ko da na olupini nema straže!

– Straža tvoje babe – reko ja – nema se tu šta stražarit nego kabina i kormilareva kućica, pa šta ti misliš da bi neko išo riskirat svoj život za kabinu i kormilarevu kućicu u ovakvoj noći, kad sve samo šta se svaki čas ne raspadne i ne otpluta niz rijeku? – Jim na to nije znao ništa reć, pa se nije ni trudio. – A osim toga – rekнем ja – mogli bi i posudit nešto vrijedno iz kapetanove kabine. Ima cigara, kladim se – a one koštaju pet centi komad, žive love. Kapetani parobroda su uvijek bogatuni i dobivaju šezdeset dolara na mjesec, pa ih nije briga koliko nešto košta u cent, znaš, kad to oće. Metni svijeću u džep. Ja neću imat mira, Jime, dok ne prekopamo po tom brodu. Šta ti misliš, da bi Tom Sawyer ikad propustio ovakvu priliku? Ne bi ni za živu glavu. On bi reko da je to pustolovina – tako bi ti on to reko, pa bi pristao uz tu olupinu makar mu to bila zadnja stvar šta će učinit. I kako bi ti on to izveo! On bi se ili pokazo, il ništa! Ma mislio bi da je to Krištofer Kolumbo otkrio Kraljevstvo božje! Baš bi htio da je Tom Sawyer ovde s nama!

Jim je malo gundao, al je pristao. Rekao je da ne smijemo pričat nego samo onoliko koliko moramo, i da moramo pričat skroz tiho. Munja nam je još jednom osvijetlila olupinu baš u pravi čas, pa smo se uhvatili za vitlo na desnoj strani broda i tamo se privezali.

Na tom je mjestu paluba bila visoko iznad vode. Spustimo se puzeći niz njezinu kosinu na lijevu stranu broda, u tami, prema kabinama, opipavajući polako put nogama i pružajući ruke da ne bi zapeli za konope, jer je bilo toliko mračno da ih nismo mogli ni

vidit. Uskoro smo naišli na prednje krovne prozore na krovu kabine, pa se popeli kroz njih, a sljedeći nas je korak doveo pred vrata kapetanove kabine, koja je bila otvorena, kad – Isuse – tamo na kraju hodnika kabine ugledamo svjetlo! I iste te sekunde začujemo otamo neke tihe glasove!

Jim mi šapne i reče da mu je jako muka, i reče mi da idemo. Ja reko dobro, i taman sam mislio krenut prema splavi, al kad onda začujem neki glas kako kuka i govori:

– Joj, dečki, nemojte, kunem se da neću nikad nikome reć!

Drugi glas reče, dosta glasnije:

– Lažeš, Jime Turneru. Već si ti ovo radio. Uvijek oćeš više nego te pripada, pa to uvijek i dobiješ, jer kažeš da ćeš izdat ako ne dobiješ. Al ovaj put si to reko jedan put previše. Ti si najgora izdajnička džukela u ovoj državi!

Jim je dotle već bio otišo prema splavi. Ja sam tad već gorio od znatiželje, pa rekнем sam sebi – Tom Sawyer ne bi sada ustuknuo, pa neću ni ja. Vidit ću šta se ovo ovdje zbiva. I tako sam se provuko četveronoške kroz mali prolaz, i puzao prema krmi u mraku, dok između mene i poprečnog hodnika između kabina nije ostala još samo jedna kabina. Tu sam onda ugledo nekog čovjeka ispruženog na podu vezanih ruku i nogu, i dva druga čovjeka kako nad njim stoje, jedan je od njih u ruci držao prigušenu lampu, a drugi je imo pištolj. Taj je drugi pištolj držao uperen u glavu čovjeka na podu i govorio mu:

– Baš najrađe i bi! A i trebo bi – tvore pokvareni!

Čovjek na podu se stalno previjao i govorio: – Nemoj, molim te, Bille, nikad ništa neću reć!

I svaki put kad bi on to reko, čovjek s lampom bi se nasmijao i reko:

– E pa bome ni *nećeš*! Nikad nisi reko veću istinu nego šta je ova, budi siguran. – A jednom je reko: – Čuješ ga kako cmizdri! A da ga nismo uvatili i vezali, ubio bi nas obadvojicu. A *zašto*? Za ništa! Samo zato šta smo tražili svoja *prava* – eto *zašto*. Al meni se čini da ti neš nikad više nikom prijetit, Jime Turneru. Makni taj pištolj, Bille!

Bill reče:

– Neću, Jake Packlard. Ja sam za to da ga ubijemo – a šta nije on ubio starog Hatfielda baš isto 'vako? – Pa jel zaslužuje?

– Al ja *neću* da ga ubijemo, i imam razloga *zašto* neću!

– Bog te blagoslovio radi ovih riječi, Jake Packard! Neću ti to zaboravit, dok sam živ! – rekne čovjek na podu, nekako jecajući.

Packard se na to nije ni obazirao, nego objesi svoju lampu na čavao i krene prema mjestu na kojemu sam ja stajao u mraku, pa mahne i Billu da dođe. Ja najbrže šta sam mogo uzmaknem oko dva jarda, al je brod bio toliko nagnut da se nisam mogo dovoljno brzo maknit, pa sam, da na mene ne nagaze i da me ne uvate, otpuzao u jednu kabinu s gornje strane. Onaj je pipao u mraku, a kad je Packard došao do moje kabine, reče:

– Amo – dolaz' amo.

I eto ti njega unutra, a Bill za njim. Al prije nego što su ušli, ja sam se već bio popeo na gornji ležaj, zabio se u kut i pokajo se što sam amo došo. Oni su onda tu stajali, s rukama na rubu ležaja, i razgovarali. Nisam ih mogo vidit, al sam mogo znat di su radi smrada viskija kojega su pili. Bilo mi je drago šta ne pijem viski, al to sad ionako ništa ne bi mijenjalo na stvari, jer me oni nikako ne bi mogli nanjušit zato šta većinu tog vremena nisam niti diso. Previše sam se prepo. A, osim toga, ko bi mogo i disat dok sluša takav razgovor! Govorili su polako i ozbiljno. Bill je htio ubit Turnera. Reko je:

– Reko je da će izdat, pa će i izdat. Da mu sad nas obadvojica damo svoj dio plijena, to ne bi ništa promijenilo na stvari, nakon ove naše svađe i nakon šta smo ga ovako podvorili. Budi ti siguran ko što si sad živ, on će nas prijavit, jel čuješ ti mene! Ja sam za to da ga koknemo i spasimo ga od njegove mizerije.

– I ja isto – reče Packard, skroz tiho.

– Kvragu, a ja sam već pomislio da nisi! Dobro, onda, sve u redu. Ajmo to učinit.

– Čekaj minut, ja još nisam reko svoje. Slušaj me amo. Dobro bi ga bilo upucat, al postoje i tiši načini da se to riješi, kad se već mora. Ja ti kažem 'vako: nije baš pametno gurat glavu u omču ako ono šta oćeš možeš postić i na drugi jednako dobar način, a da ništa ne riskiraš. Jel tako?

– Vala jest! Al kako to misliš sada izvest?

– Ovo ti je moja ideja: još ćemo se malo promuvat okolo po kabinama i skupit sve šta nam je promaklo, pa ćemo odveslat do obale i sakrit plijen. Onda ćemo malo pričekat. Kažem ti ja, neće proć više od dvi ure i ova će se olupina raspast i otić niz rijeku. Vidiš? On će se utopit, pa mu zato niko neće bit kriv nego on sam sebi. Ja mislim da je to puno bolje nego da ga ubijemo. Ja nisam za to da se ljude ubija dokle god postoje drugi načini. To nije mudro, a nije ni humano. Jel sam u pravu?

– Da, mislim da jesi. Al šta ako se brod ne razbije i ne odnese ga rijeka?

– Pa, možemo valjda svejedno pričekat dvi ure i vidit šta je, jel tako?

– Onda dobro. Ajmo.

I tako su otišli, a ja zbrišem, sav u ladnom znoju, i oteturam naprijed. Bilo je mračno ko u rogu, al ja zovnem, kroz nekakav promukli šapat, »Jime!«, a on mi odma odgovori, baš kraj mog lakta, nekakvim stenjanjem, pa rekнем ja:

– Brzo, Jime, nema vremena za zafrkanciju i stenjanje. Tu je na brodu banda ubojica, ako im ne uzmemo čamac i ne pustimo ga niz vodu da ti tipovi ne mogu izać s olupine, jedan će se od njih nać u gadnom škripcu. Al ako nađemo njihov čamac, onda mi sve njih možemo stavit u gadni škripac – jer će ih šerif uvatit. Brzo, požuri! Ja ću potražit na lijevoj strani, ti potraži na desnoj strani. Počni od splavi, i...

– O, bože, moj bože! *Splavi?* Nema ti ovde više splavi. Otkinula se i otišla i – ostadosmo ti mi ovde!

Poglavlje XIII.

Bijeg s olupine. – Stražar. – Potonuće.

I ja ostanem bez daha i skoro se onesvijestim. Ostat nasukan na ovoj olupini s ovakvom bandom! Al nije bilo vremena za naricaljke. Sad *moramo* nać taj čamac – moramo ga nać za sebe. Ljuljali smo se i tresli dok smo se spuštali niz desnu stranu broda, i išlo je to jako sporo – činilo se da je prošlo tjedan dana dok nismo došli do krme. Čamcu ni traga. Jim reče da mu se čini da on ne može ni koraka dalje – tolko se prepo da više nema ni mrvice snage, reče. Al ja rekнем: ajmo, ostanemo li na ovoj olupini, mi smo u skroz gadnom škripcu. I tako smo polako nastavili potragu. Potražili smo stražnju stranu kabina, na krmi, i našli je, a onda smo odbauljali dalje preko prozorčića za svjetlo, viseći na kapticima, jer je rub prozorčića bio u vodi. Malo prije nego šta smo došli do vrata poprečnog hodnika – kad eto ti čamca, naravski! Jedva sam ga vidio. Nikad nisam bio tolko zahvalan sudbini! U sljedećoj sekundi već bi bio na njemu, al su se baš u taj čas vrata otvorila. Jedan od one dvojice pomoli glavu na samo nekoliko stopa od mene, i mislio sam da sam gotov, al je onda odma uvuče unutra, pa reče:

– Miči tu prokletu lampu s vidjela, Bille!

Ubaci on nekakvu vreću s nečim u čamac, a onda i sam uđe i sjedne. Bio je to Packard. A onda izađe i Bill i uđe u čamac. Packard reče tihim glasom:

– Sve spremno – kreni!

Teškom sam mukom visio na kapticima, bio sam toliko slab. Ali Bill reče:

– Ček! Jesi li ga pretreso?

– Nisam. Jesi ti?

– Nisam. To znači da je njegov dio para još kod njega.

– Dobro onda, ajmo nazad, nema smisla da uzmemo stvari, a ostavimo pare.

– Ček, al on će posumnjat šta mi spremamo?

– Možda i neće. Al te pare svejedno treba uzet. Ajmo nazad.

I tako su izašli i otišli unutra.

Vrata su se zalupila zato šta su bila na izdignutoj strani broda. I u pol sekunde ja sam bio u čamcu, a Jim je se skotrljao za mnom. Izvadio sam svoj nož i odrezao konop, i odosmo mi!

Nismo ni takli vesla i nismo ni pričali ni šaptali, skoro da nismo ni disali. Klizili smo niz struju, u mrtvoj tišini, prošli pored nadstrešnice velikog kotača i pored krme. Onda smo

u sekundi ili dvije bili oko sto jardi ispod nasukanog brod, a njega je upio mrak, skroz-naskroz, i bili smo na sigurnom, znali smo da jesmo.

Kad smo bili oko tristo-četiristo jardi nizvodno, vidili smo kako se na sekundu pokazala svjetiljka na vratima kabine, poput iskrice, i po tome smo znali da su oni lupeži shvatili da su ostali bez čamca, pa su znali da su u istoj nevolji ko i Jim Turner.

Jim je onda uhvatio vesla, pa smo krenuli u potjeru za našom splavi. Tek sam se sad počeo brinut za one ljude – valjda zato šta ranije nisam imao vremena za to. Počeo sam razmišljat kako mora bit užasno, čak i za ubojice, bit u takvom škripcu. Reko ja sam sebi: nikad se ne zna, i ja mogu nekad postat ubojica, pa kako bi *meni* onda bilo? I zato rekнем Jimu:

– Kad vidimo prvo svjetlo, pristat ćemo sto jardi ispod ili iznad njega, na nekom mjestu gdje se dobro možete sakrit ti i splav, a onda ću ja otić tamo i smislit neku muljažu, pa će neko otić po bandu i izvuć ih iz ovog škripca, tako da ih se može metnit na vješala kad im dođe vrijeme.

Al ta je ideja bila promašaj, jer je uskoro opet počela oluja, a ovaj put je bila gora nego ikad. Kiša je lila i nikakvo se svjetlo nije pojavilo. Svi su u krevetu, zaključio sam. Jurili smo niz rijeku, tražeći svjetla i pazeći na našu splav. Nakon dužeg vremena kiša je popustila, ali su oblaci ostali, a munje su i dalje parale, kad nam odjednom opet bljesak pokaže neku crnu stvar na rijeci ispred nas, pa smo otišli prema njoj.

Bila je to naša splav i bili smo jako sretni kad smo se opet na nju ukrkali. Sad smo vidili neko svjetlo u daljini, na desnoj strani na obali. Pa sam ja rekao da idem do njega. Čamac je bio dopola pun plijena kojeg su oni banditi pokrali tamo na nasukanom brodu. Pobacali smo sve to na splav na hrpu, pa sam rekao Jimu da nastavi plovit nizvodno, pa da upali lampu kad bude mislio da se spustio oko dvije milje i da je ostavi da gori dok se ja ne vratim. Onda sam uvatio svoja vesla i zaveslo prema onom svjetlu. Kad sam mu se približio, pojave se više na brijegu još tri-četri svjetla. Bilo je to nekakvo selo. Primakao sam se obali poviše onog prvog svjetla, naslonio se na vesla i plutao. Dok sam prolazio mimo njega, vidio sam da je to lampa koja visi na koplju za zastavu nekakve skele sa dva trupa. Pogledam naokolo da vidim gdje je čuvar, pitajuć se gdje spava, i onda sam ga našo kako se skutrio na prednjoj bitvi,³² s glavom između koljena. Dva-tri puta ga trknem po ramenu i udarim u plač.

On se nekako prestrašeno prene, al kad je vidio da sam to samo ja, dobrano zijevne i protegne se, pa onda reče:

– Ej, šta je? Ne plači, mali. Šta se dogodilo?

Ja rekнем:

– Tata i mama i sestra i...

Onda mi se glas slomi. On reče.

³² Stup na brodu ili obali za koji se priveže brodski konopac.

– O, dovraga, nemoj sad tako. Svi mi imamo svoje nevolje, bit će sve u redu i s tobom. Šta im se dogodilo?

– Oni su – oni su – jesi li ti stražar na ovom brodu?

– Jesam – reče on, izgledajući nekako skroz zadovoljno. – Ja sam kapetan i vlasnik i prvi oficir i kormilar i čuvar i vođa palube, a koji put sam i teret i putnici. Nisam ja bogat ko stari Jim Hornback, pa ne mogu bit tolko prokleta široke ruke i dobar prema Tomu, Dicku i Harryju ko što je on, i razbacivat se parama ko šta se on razbacuje. Al reko sam ja njemu puno puta da se ne bi nikad s njim mijenjo, jer, reko' ja, život mornara je život za mene, pa proklet ja bio ako bi pristo živit dvije milje izvan grada, di se nikad ništa ne događa, ma ne bi ni za sve njegovo blago i još duplo više od toga. Kažem ja njemu...

Ja ga prekinem i rekнем:

– Oni su u gadnoj nevolji, i...

– Ko oni?

– Pa tata i mama i sestra i gospojica Hooker, pa kad bi vi sa svojom skelom otišli tamo gore i...

– Di gore? Di su oni?

– Na olupini.

– Kojoj olupini?

– Pa nema nego jedna.

– Šta, ne misliš valjda na *Waltera Scotta*?

– Da.

– Zemljo, otvori se! Pa šta tamo rade, svega im?

– Nisu tamo došli svojom voljom.

– Kladim se da nisu! O dragi bože, nemaju šanse ako se ne maknu s nje šta prije! Pa kako su, za ime svijeta, uopće dospjeli u takav škripac?

– A jednostavno. Gospojica Hooker je išla u posjete gore u grad...

– Da, Booth's Landing – nastavi!

– Išla je u posjete tamo u Booth's Landing, i taman prije nego je došla večer krenula je preko, sa svojom crkinjom, skelom za konje, da prenoći kod svoje prijateljice, gospojice, kako se zove, ne sjećam joj se imena – pa su izgubili veslo za kormilarenje i počeli se vrtit i otplutali niz vodu, s krmom naprijed, oko dvije milje, pa su se zabili u nasukani brod, a skelar i crkinja i konji su nestali, jedino se gospojica Hooker nekako uvatila za olupinu i popela se na nju. I onda, oko sat vremena nakon mraka, naišli smo i mi s našim šlepom, i bilo je tako mračno da nismo ni vidli olupinu dok nismo došli ravno do nje, pa smo se i mi zabili u nju, al smo se svi spasili osim Billa Whipplea – o, on je bio prava duša od čovjeka! – da sam bar ja nastrado umjesto njega!

– Ti bora! Ovako nešto nisam nikad čuo! A onda, šta ste napravili?

– Pa, derali smo se i dozivali, al tamo je rijeka tolko široka da nas niko nije čuo. I onda je ćaća reko da neko mora otić na obalu i nekako dozvat pomoć. Ja jedini znam plivat, pa sam skočio u vodu, a gospojica Hooker je rekla da, ako brzo ne nađem pomoć, dođem 'vamo i potražim njezinog ujaka, pa da će on riješit stvar. Isplivo sam negdje oko milju nizvodno i odonda lutam okolo i pokušavam nagovorit ljude da nešto učine, al oni kažu: »Šta, po 'vakvoj noći i ovakvoj struji? Nema nikakvog smisla. Ajd' ti po parnu skelu.« I sad, ako ćete vi ić i...

– Sveca mi, tio bi, dovraga, naravno da bi, al ko će, sunce mu kalajisano, to *platit*? Jel misliš da tvoj ćaća...

– A, šta se *toga* tiče, bez brige. Gospojica Hooker mi je rekla, baš *naglasila*, da njezin ujak Hornback...

– Sto mu gromova! *On* je njezin ujak? Paz' amo, kreni tamo prema onom svjetlu preko, pa skreni prema zapadu kad tamo dođeš i za oko četvrt milje doć ćeš do krčme. Reci im tamo da ti pokažu kuću Jima Hornbacka, pa će on sredit račun. I nemoj lunjat naokolo, jer on ovo mora šta prije doznat. Reci mu da ću mu nećakinju dovest živu iz zdravu i prije nego šta on dođe do grada. A sad skači! Ja idem tu odma iza ćoška probudit strojara.

Ja udarim prema svjetlu, al čim je on zašao iza ćoška vratim se ja natrag, uskočim u svoj čamac i izbacim iz njega vodu, pa onda potegnem uz obalu kroz mirnu vodu oko šesto jardi i sakrijem se među nekakve drvene čamce, jer nisam mogo bit miran dok ne vidim da je parna skela krenula. Al kad se sve zbroji, bio sam skroz zadovoljan zato šta sam se ovako izgnjavio radi one bande, ne bi to baš svako učinio. Da za ovo bar dozna udovica! Mislim da bi ona bila ponosna na mene šta sam pomogo tim bitangama, zato jer se udovica i drugi dobri ljudi najviše brinu baš oko bitangi i propalica.

Nije prošlo dugo, kad eto ti one olupine, mračne i sumorne, klizi niz rijeku! Prođu me ledeni srsi, al se zaputim prema njoj. Bila je već duboko u vodi, pa sam začas vidio da nema baš neke šanse da je u njoj neko osto živ. Oplovio sam skroz oko nje i malo dozivao, al nije bilo odgovora. Grobna tišina. Bilo mi je malo teško na srcu radi bande, al ne previše, jer sam konto da ako su oni mogli to izdržat, mogu i ja.

Eto ti onda i skele, pa ja odveslam do sredine rijeke ukoso preko matice, a kad sam mislio da me više niko ne može vidit, navalim se na vesla, pogledam unazad i vidim kako skela obilazi i njuška oko olupine, tražeć ostatke gospojice Hooker, jer je kapetan znao da će njezinom ujaku Hornbacku do njih bit stalo. Uskoro je skela odustala i otišla na obalu, a ja se bacim na vesla i sjurim se niz rijeku.

Činilo mi se da je prošlo jako puno vremena dok se Jimovo svjetlo nije pokazalo, a kad se pojavilo, činilo mi se ko da je iljadu milja daleko. Dok sam do tamo došo, nebo se već počelo malo sivit na istoku, pa mi udarili prema otoku i sakrili splav, a čamac potopili, pa se izvalili i zaspali ko zaklani.

Poglavlje XIV.

Opća uživancija. – Harem. – Francuski.

Kad smo se digli, krenemo mi pretresat plijen kojeg je ona banda pokrala s nasukanog broda, pa nađemo čizme i deke i odjeće i svega i svačega drugog, i hrpu knjiga, i jedan durbin, i tri kutije cigara. Nismo nikad u životu bili ovako bogati. Cigare su bile prva klasa. Izležavali smo se cijelo popodne u šumi, razgovarali, a ja sam čitao knjige i, uopće uzev, bilo nam je odlično. Ispričao sam Jimu šta se sve dogodilo na olupini i na parnoj skeli, pa sam reko da su baš ovakve stvari prave pustolovine. Al on reče da on ne bi više pustolovina. Rekao je da kad sam ja ušao u kabinu, a on otpuzao natrag prema splavi i vidio da je nema, da je skoro umro, jer je mislio, čak i ako se sve dobro riješi, da je s *njim* gotovo. Jer ako ga niko ne spasi, onda će se utopiti, a ako ga neko spasi, ko god da ga spasi poslat će ga natrag doma da dobije nagradu, a onda će ga gospojica Watson prodat na Jug, sigurno. I bio je u pravu, on je skoro uvijek bio u pravu, za jednog crnju bio je baš pametna glava.

Neko sam vrijeme čitao Jimu o kraljevima i vojvodama i grofovima i tako tome, kako se raskošno oblače, i kako se otmjeno vladaju, i kako jedan drugog zovu »vaše veličanstvo«, il »vaša milosti«, il »vaše gospocvo«, i tako dalje, umjesto gospodine, a Jimu su oči iskočile i to ga je baš zanimalo. Reče on:

– Pojma nisam imo da ima toliko puno. Nisam čuo ni za jednog od nji, skoro nikad, osim za starog kralja Salarmuna, ako ne računaš one kraljeve na kartama. Koliko jedan kralj može zarađivat?

– Zarađivat? – reknem ja. – Pa oni mogu dobit hiljade dolara na mjesec ako oće, oni mogu imat koliko god oće, sve je ionako njihovo.

– Blago njima! A šta oni moraju radit, Huck?

– *Oni* ne moraju radit *ništa*! Šta ti pričaš! Oni samo sjede.

– Ma daj, jel zbilja?

– Naravno! Oni samo sjede – osim možda ako je rat. Onda idu u rat. Al sve ostalo vrijeme samo ljenčare. Ili idu sokolarit – samo sokolare i plj – Pst! – jesi čuo nešto?

Izađemo iz zaklona i pogledamo naokolo, al nije bilo ničeg osim pljuskanja kotača nekog parobroda koji je daleko niže obilazio oko rta, pa smo se vratili.

- Da – rekнем ja – a koji put, kad im je dosadno, onda se natežu s parlamentom,³³ pa ako neko neće kako kralj kaže, samo mu otfikari glavu. Al najviše vise u haremu.
- U čemu?
- U haremu.
- Šta je harem?
- Mjesto gdje drži svoje žene. Nisi čuo za harem? Solomon je imo harem, imo je oko milijun žena.
- A, da, to je to, ja sam – ja zaboravio! Harem je ko neki konak, čini mi se. Mora da im je u dječjoj sobi vraška galama. Ja mislim da se i žene stalno svađaju, pa je galama još gora. A isto kažu da je Salarmun bio najmudriji čoek svih vremena. Ne dam ti ja za to ni pare. Evo zašto: bi l' ti mudar čoek tio živit usred takve stalne larme i galame? Ne – naravno da ne bi. Mudar čoek bi ošo i napravio tvornicu kotlova, pa bi onda opet mogo lijepo zatvorit tvornicu kotlova ako se oće odmorit.
- Al on *jest* bio najmudriji čovjek, jer to mi je rekla i udovica, baš ona.
- Brige mene šta kaže udovica, *nije* ti on bio nimalo mudar. On se ponašo najluđe šta sam ja ikad čuo. Znaš li ti za ono dijete koje je tio dat prerezat popola?
- Znam, udovica mi je ispričala.
- I šta onda? Pa jel to najluđa glupost na svijetu? Ajd sad stani i minut o tom razmisli. Evo ovaj panj, metnimo – to je jedna žena; evo tebe, metnimo – ti s' druga. A ja sam Salarmun. A ovaj dolar, ova novčanica, to je dijete. I vi obje kažete da je vaš. I šta da ti ja napravim? Raspitaću se kod komšija da doznam čija je *zbilja* novčanica, pa ću je dat tome, cijelog i u komadu, onako kako bi svako ko ima imalo soli učinio? Ne, nego ja ti uzmem taj dolar i poderem ga *popola*, pa tebi dadnem jednu polovicu, a drugu polovicu dadnem toj drugoj ženi. To ti je Salarmun tio učinit s onim djetetom! I pitam ja sad tebe: kakva ti valjda od te polovice dolara? Ne moš s njom ništa kupit. A kakva ti valjda od pola djeteta? Ja ti prebite pare ne bi dao ni za milijun takvih polovica.
- Al stani malo, Jime, ti si skroz fulao bit – kvragu, pa fulao si za hiljadu milja.
- Ko? Ja? Ma ajd! Nemoj ti meni tu sad neku bit. Znam ja kad nešto vidim šta je pametno, a u toj raboti nema ni zrna pameti. Nije frka bila oko polovice djeteta, frka je bila oko cijelog djeteta. A onaj ko misli da može riješit frku oko cijelog djeteta s polovicom djeteta, taj ti je glup ko tava. Nemoj ti meni više o tom Salarmunu, znam ti ja njega ko Sveto pismo.
- Al kažem ti ja da si skroz fulao bit!
- Pusti ti tu tvoju bit! Znam ja šta ja znam. Znaš ti, *prava* bit je malo dalje – malo dublje. Bit ti je u tome kako taj Salarmun živi. Uzmi ti nekog ko ima samo jedno il dvoje djece. Oće li se taj rasipat djecom? Neće, naravno, ne more si on to priuštiti. *Zna* on kolko ona vrijede. Al uzmi ti nekog ko ima oko pet milijuna djece koja trču okolo po kući, e to ti je

³³ Parlament, skupština, sabor.

druga pjesma. Taj ti može prerezat dijete napola ko da je mačka. Jer ima ti ih taj još koliko oš. Jedno il dvoje djece više il manje, brige ti mog Salarmuna, đavo ti ga odnio!

Ja ovakvog crnju nikad nisam vidio. Ako si je nešto utuvio u glavu, to mu se više nikad nije moglo izbit iz glave. Nikad se ni jedan crnja nije ovako okomio na Solomona. Pa sam zato počeo pričat o drugim kraljevima i pustio Solomona na stranu. Ispričam ja njemu o Luju šesnajstom kojemu su nekad davno u Francuskoj otkinuli glavu, i o njegovom malom sinu dupinu,³⁴ koji je trebo postat kralj, al su ga uzeli i zatvorili ga u tamnicu, a neki vele da je tamo i umro.

– Jadan mali.

– Al neki kažu da se izvuko i da je uteko, pa da je došo u Ameriku.

– E, to bi bilo dobro! Al ovde mu je sigurno dosadno – u nas nema kraljeva, jel tako, Huck?

– Nema.

– Onda ti za njega nema posla. Šta će jadan radit?

– A ne znam ja. Neki od njih rade za policiju,³⁵ a neki uče ljude kako se govori francuski.

– Šta, Huck, Francuzi ne govore isto ko i mi?

– Ne, Jime, ne bi ih razumio ni riječi – ni jedne jedine riječi.

– Ma šta mi pričaš! Kako to?

– Ne znam ti ja, al je tako. Našo sam ja neke njihove frfljarije u jednoj knjizi. Recimo da ti neko dođe i kaže – *pule-vu-franze* – šta bi ti mislio?

– Ne bi ti ja mislio ništa, nego bi ga odalamio po tikvi – ovaj, ako nije bijel. Jer ne bi ti ja dao ni jednom crnji da mi tako nešto rekne!

– Ma svašta, nije ti on ništa loše reko. Samo ti je reko da jel znaš govorit francuski.

– Pa dobro, pa šta mi onda tako ne kaže?

– Pa kaže ti. Tako ti to kažu Francuzi.

– E jes' ti smiješno tako govorit, neću više o tome slušat. Nema nikakvog smisla.

– Slušaj amo, Jime. Jel mačka govori ko što mi govorimo?

³⁴ Prestolonasljednik je u Francuskoj imao titulu *dauphin* (izg. *dofen*); Huckleberry krivo veli *dolphin* (dupin, delfin). Sin kasnije pogubljenog francuskog kralja Luja XVI. i kraljice Marije Antoanete, Luj XVII., zbilja je umro u tamnici 1795. godine u dobi od deset godina, u vrijeme Francuske revolucije, ali se u Americi i drugdje pojavilo više varalica koji su tvrdili da su Luj XVII. Jedan je takav prevarant posjetio Twainov grad Hannibal. O dofenu će biti još govora u poglavlju XIX. i dalje.

³⁵ Aluzija na budućeg cara Napoleona III. Bonaparteu, koji je vladao Francuskom od 1852. do 1870. godine. Zbog sudjelovanja u pokušajima zbacivanja tadašnjeg francuskog kralja Luja Filipa i državnog udara osuđen je na doživotno progonstvo, te je živio u Londonu i tamo kratko vrijeme, neposredno prije povratka u Francusku 1848. godine, bio pripadnik engleskih posebnih policijskih snaga čija je zadaća bila sprječavanje demonstracija i pobuna.

- Ne, mačka ne.
- A krava?
- Ne, ni krava.
- A jel mačka govori ko krava, il krava ko mačka?
- Ne, ni to.
- Za njih je prirodno i normalno da govore drugačije, jel tako?
- Dašta.
- A šta onda nije prirodno i normalno to šta mačka i krava govore drugačije od *nas*?
- Pa, sigurno da jes'.
- I onda, zašto ne bi bilo prirodno i normalno da *Francuzi* govore drugačije od *nas*? Ajde, reci mi sad!
- A jel mačka čoek, Huck?
- Nije.
- E, pa onda nema smisla da mačka govori ko čoek. Jel krava čoek? I jel krava mačka?
- Nije ni jedno ni drugo.
- Eto, onda, nema ona šta tu govorit ni ko jedno ni ko drugo. A jel Francuz čoek?
- Je.
- Eto ti ga onda na! Pa, kvragu, šta onda ne priča ko čoek? Ajde de sad ti to meni reci! Vidim ja da nema smisla više trošit riječi – ne možeš ti crnju opametit. Pa sam odustao.

Poglavlje XV.

Huck izgubio splav. – U magli. – Huck pronalazi splav. –
Smeće.

Računali smo da ćemo za tri noći stić do Caira,³⁶ na dnu države Illinois, tamo gdje je ušće rijeke Ohio, a tamo smo i naumili. Prodat ćemo splav i ukrcat se na parobrod, pa otić gore uz rijeku Ohio u države u kojima nema robova, pa smo na sigurnom.³⁷

Al druge se noći počela spuštati magla, pa smo otišli do jednog spruda da se tamo privežemo, jer ne bi bilo dobro nastaviti ić dalje po magli, al kad sam ja najprvo u kanuu odveslao s konopom prema sprudu, tamo nije bilo ništa za privezati se osim nekakvih slabih mladica. Svezo sam konop oko jedne od njih, točno na rubu strme obale, al struja je bila jaka pa se splav sjurila niz vodu toliko brzo da je išćupala mladicu iz korijena i otišla dalje. Vidio sam kako se magla za njom zatvara i zbog toga me uhvati takva muka i strah da se nisam mogao ni mrđnut pola minute, koliko mi se činilo – a onda splavi više nije bilo na vidiku, jer nisi mogao viditi ni dvajstardi. Uskočio sam u kanu i odjurio na krmu, pa zgrabio veslo i udario veslat. Al kanu ne mrđa. Bio sam u takvoj žurbi da ga nisam ni odvezao! Digo sam se i probo ga odvezati, al bio sam toliko uzrujan da su mi se ruke tresle, pa nisam s njima mogao skoro ništa.

Čim sam se otisnuo, krenem ja za splavi, sav vruć i u brizi, ravno niza sprud. Bilo je sve u redu dok sam plovio uz njega, al sprud nije bio ni šezdestardi dug, a u momentu kad sam prošao kraj njegovog dna uletio sam u krutu bijelu maglu i više pojma nisam imo na koju stranu me voda nosi.

³⁶ Cairo, gradić na krajnjem jugu države Illinois, na ušću rijeke Ohio u Mississippi. Nazvan je po glavnom gradu Egipta, a i cijeli južni Illinois, dio između rijeka Wabash, Ohio, Missouri i Mississippi zovu »mali Egipat«, zbog plodne zemlje i obilja usjeva, ili možda zato što pejzaž s brojnim rijekama podsjeća na deltu Nila. Jedna priča kaže da ime dolazi otuda što je jedne godine sjeverni Illinois poharao mraz i usjevi su podbacili, pa su njegovi stanovnici u potrazi za žitom otišli u južni dio države, baš kao Jakovljevi sinovi u Egipat. I drugi gradovi u tom kraju nose imena po biblijskim, egipatskim ili grćkim mjestima (Thebes, New Athens, Sparta, Lebanon, Palestine, Karnak...), baš kao i veliki grad Memphis u državi Tennessee, koji je oko 100 milja nizvodno.

³⁷ Huck i Jim moraju zaobići državu Illinois jer, premda je u toj državi ropstvo bilo ukinuto, odbjele robove su hvatali i vraćali vlasnicima u južnim i zapadnim državama, za otkupninu. Stoga, premda im je cilj istok i države u kojima nema ropstva, moraju najprije otići prema jugu, pa rijekom Ohio otploviti na istok. Država Ohio bila je u to vrijeme poznata po brojnim protivnicima ropstva (abolicionistima), koji su se skrbili da odbjele crnci dobiju slobodu i sigurnost.

Mislim si ja, nema valjde od veslanja, jer znam da ću naletit na obalu il na neki sprud il na štagod takvoga. Moram mirno sjest i pustit kanu da pluta, al bome nije baš lako prisilit se držat ruke mirno u takvoj situaciji. Zazovem i oslušnem. Negdje iz daleka niže začujem tihi odziv, pa mi se vrati hrabrost. Krenem prema njemu i načulim uši oću li ga opet čut. Kad se drugi put začuo, vidim ja da ne idem prema njemu, nego da idem od njega s desne strane. A kad sam ga sljedeći put čuo, išo sam od dalje njega s lijeve strane – i nisam mu se nimalo približio, jer sam samo leto naokolo, tamo i amo i lijevo i desno, a on je išo ravno naprijed cijelo vrijeme.

Da se bar ta budala sjetila uzet neki poklopac pa po njemu lupat, i to stalno lupat, al nije. A mene je najviše zbunjivala tišina između dva dozivanja. Junački sam se i dalje borio, dok jasno nisam začuo dozivanje *iza* sebe. E sad sam tek bio dobrano zbunjen. Ili to dozivanje došlo od nekoga drugoga, il se ja vrtim u krug?

Pustim ja veslo. Opet sam čuo dozivanje, još je bilo iza mene, al na drugom mjestu. Približavalo se i stalno mijenjalo mjesto, a ja sam nastavio odgovarat, sve dok se odjednom nije opet našlo ispred mene, a znao sam da je struja okrenula kljun kanua nizvodno, pa je sve u redu ako to tamo urliče Jim, a ne neki drugi splavar. U takvoj magli nisam mogoo razlikovat glasove, jer u magli ništa ne izgleda normalno i ništa ne zvuči normalno.

Dozivanje se nastavilo, i za oko minutu zabijem se ja u strmu obalu na kojoj su bila velika stabla ko neke sablasti od dima, a struja me odbaci ulijevo i ponese dalje, između hrpe stabala u vodi oko kojih je jako hučalo, jer se struja svom snagom probijala između njih.

Za sekundu il dvije opet je sve bilo skroz bijelo i mirno. Onda sam sjeo savršeno mirno, slušajući kako mi srce tupka, činilo mi se da je lupnulo bar sto puta dok sam ja ispustio prvi dah.

A onda sam digo ruke od svega. Shvatio sam šta je. Ta strma obala zapravo je bila otok, a Jim je otišao nizvodno s njegove druge strane. Nije to bio sprud kraj kojeg možeš otplutat za deset minuta. Na njemu su bila velika stabla ko na pravom otoku, mora da je bio dugačak bar pe-šest milja i preko pol milje širok.

Stajao sam mirno s napetim ušima nekih petnaest minuta, valjda. Plutao sam dalje, naravno, brzinom od nekih četiri il pet milja na sat, al ti se to nikad tako ne čini. Ne, čini ti se ko da stojiš mirno na vodi ko mrtvac, a kad krajičkom oka primijetiš da je pored tebe prošlo kakvo deblo, onda ne misliš da *ti* ideš tolko brzo, nego promisliš: Ih! Kako to deblo šiba! A ako mislite da bit skroz tako sam u magli po noći nije strava i užas, e onda to jednom probajte pa ćete vidit!

Onda sam nekih oko pola sata tu i tamo dozivao. Napokon sam dočuo odgovor iz velike daljine, pa sam ga pokušo slijedit, al nisam nikako mogo, pa sam odma zaključio da sam zabaso u splet nekakvih sprudova, jer sam s obje svoje strane vidio njihove nejasne obrise – koji put je među njima bio samo uski kanal, a neke od njih nisam mogo ni vidit, al sam znao da su tu jer sam čuo kako vodena struja pljuska o staro mrtvo granje i korijenje koje visi preko obala sprudova. Uskoro više ni među sprudovima nisam mogo čut dozivanje. Probo sam ga još malo svejedno slijedit, al je to postalo gore nego pratit

Jack-o'-lantern.³⁸ Ko bi reko da zvuk može tako izmicat i tako brzo i stalno mijenjat mjesto!

Moro sam se četiri il pet puta snažno odgurnut od obale, da ne bi udario u neki od otočića na rijeci, pa sam zaključio da mora da i splav isto tu i tamo udara o obalu, il bi inače već dospjela skroz daleko, pa ja ne bi više mogo čut nikakvo dozivanje – jer plovila je malčice brže nego ja.

I konačno mi se učinilo da sam opet na otvorenoj rijeci, malo-pomalo, al više nigdje nisam čuo nikakvo dozivanje. Pomislio sam da je Jim možda zapeo na neko deblo u vodi i da je gotovo s njim. Bilo mi je dosta svega i bio sam umoran, pa sam zalego u kanu i reko sebi da me više baš briga. Nisam htio spavat, naravno, al sam bio tolko pospan da si nisam mogo pomoć, pa sam odlučio malo odrijemat.

Al čini se da se to moje drijemanje malo otešlo, jer kad sam se probudio zvijezde su jasno blistale, magla je skroz nestala, a ja sam jurio niz neki veliki zavoj s krmom prema naprijed. Najprije nisam znao gdje sam. Pomislio sam da sanjam. A kad sam se polako pribrao, sve mi je bilo mutno ko da je prošlo tjedan dana.

Ovdje je rijeka bila čudovišno široka, s najvišim i najgušćim drvećem na obje obale, na svjetlu zvijezda izgledala je ko neki čvrsti zid. Pogledo sam nizvodno i vidio na vodi neku crnu točku. Krenuo sam prema njoj, al kad sam do nje stigao, vidim da to nije ništa drugo nego par privezanih trupaca iz pilane. Onda sam ugledo drugu točku i krenuo za njom. Pa još jednu. Al taj put sam bio u pravu: bila je to splav.

Kad sam stigo do nje, Jim je sjedio s glavom između koljena i spavao, a desna mu je ruka visila preko vesla za kormilarenje. Drugo je veslo bilo skršeno, a splav je bila sva prljava od lišća i grančica i blata. Mora da je i ona svašta prošla.

Privežem se i legnem Jimu pod nosom na splav, pa počnem zijevati i protegnem se tako da sam šakama dotako Jima, i rekнем:

– Ej, Jime, jesam li ja to spavo? Šta me nisi probudio?

– Za boga t' miloga, jes' to ti, Huck? I nis' mrtav – nis' se utopio – eto tebe nazad! Joj predobro, dušo, joj predobro! Daj da te vidim, mali, daj da te taknem! Ne, nis' mrtav! Evo te nazad, živ i zdrav, stari dobri Huck – stari dobri Huck, fala ti Bože!

– Šta ti je Jime? Jesi l' malo popio?

³⁸ Neobična svjetlost (latinski naziv *ignis fatuus*, »varljiva svjetlost«, u engleskoj se koristi i naziv *will-o'-the-wisp*) koju ljudi navodno ponekad vide noću, osobito iznad močvara ili na grobljima, nalik vatrenoj kugli ili lampi koja se brzo pomiče. Nestaje i stalno se udaljava dok joj se netko približava, pa putnike može zavesti na krivi put. Možda se radi tek o pučkom vjerovanju (koje je prisutno u folkloru mnogih naroda), po nekima se možda radi o paranormalnoj pojavi, a neki su taj fenomen pokušali objasniti kao rezultat izgaranja zapaljivih plinova koji se izdižu nad močvarama. Moguće je da se radi o nekakvom fenomenu nalik Vatri sv. Ilije, iskrenju koje se pojavljuje na jarbolima brodova u oluji i sl., zbog električnog pražnjenja. Izraz *Jack-o'-lantern* koristi se i za izrezbarenu bundevu u kojoj se zapali svijeća za Halloween.

- Popio? Jesam l' popio? Jesam li imo šanse šta god popit?
- Dobro, onda, šta si tako poludio?
- Kako to misliš – poludio?
- *Kako?* Pa šta tu pričaš da sam se vratio i sve to, ko da sam ja negdje bio?
- Huck – Huck Finn, gledaj me u oči! Gledaj me u oči! Šta, ti nisi *nigdje* bio?
- Ja negdje bio? Pa svega ti, šta ti misliš? Nisam bio nigdje. Kud bi išo?
- Pa, paz' amo, šefe, tu nešto ne valja. Ne valja! Jesam l' ja *ja*, il *ko* sam ja? Jesam li ja *ovde*, il *di* sam? E, to bi ti ja tio znat.
- Pa, mislim da si ovde, to je jasno, al ja mislim da si ti jedna smotana stara budala, Jime.
- Jel? Jesam? A dobro, onda mi sad odgovori: jes' l' ti ono bio uzo konopac s kanuom da nas privežeš za oni sprud?
- Nisam, ne. Kakav sprud? Nisam vidio nikakav sprud.
- Nis' vido nikakav sprud? Paz' amo, šta nije konop puko a splav odletila niz vodu, a ti s' bio osto u kanuu u magli?
- Kojoj magli?
- Pa magli! Magli koja je bila cijelu noć. I šta nisi ti viko, a i ja sam viko, dok se nismo zabasali između onih otoka, pa se jedan od nas izgubio a i drugi se skoro isto izgubio, jer pojma nije imo di je? I šta nisam ja opet naletio na rpu ti' otočića pa je bilo užas i skoro sam se utopio? Šta nije tako bilo, šefe – nije? Ajd mi sad reci!
- Čuj, Jime, ovo je već malo previše za mene. Nisam ja vidio nikakvu maglu, ni otoke, ni nikakve užase, ni ništa. Sjedio sam ovde i pričo s tobom cijelu noć, dok ti nisi zaspo pred oko deset minuta, a mislim da sam i ja isto. Nisi se mogo napit za to vrijeme, pa si znači sve to sigurno sanjo.
- Ma nemoj, a kako sam ja sve to mogo odsanjat u samo deset minuta?
- Krepo dabogda, a nego šta si nego sanjo kad se ništa od toga nije dogodilo.
- Al Huck, meni je sve skroz jasno pred očima ko...
- Kakve to veze ima jel ti jasno pred očima il nije? Nikakve. Ja valjda znam, jer sam cijelo vrijeme bio ovdje.

Jim nije reko ništa oko pet minuta, nego je sjedio i o svemu razmišljao. Onda je reko:

- Dobro onda, čini se da jesam sanjo, Huck. Al vrag me nosi ako to nije bio najjači san šta sam ga ikad vido. I nikad prije nisam sanjo san koji bi me 'vako izmučio ko ovaj.
- Ha, to je moguće, jer san nekad izmuči čovjeka ko i sve drugo. Al ovo je bio poseban san. Ispričaj mi ga, Jime.

I Jim se baci na poso i ispriča mi sve otpočetak do kraja, baš kako se dogodilo, samo što je on to još malo nakitio. Onda je reko da mora malo stat i »interpretirat« taj san, jer nam je on poslat ko opomena. Reko je da je prvi sprud čovjek koji će nam probat učinit nešto dobro, al da je struja drugi čovjek koji će nas od njega razdvojiti. Dozivanje su bile

opomene koje će nam stizat svako tolko, a ako se dobrano ne potrudimo da ih svatimo, onda će nam donit nesreću umjesto da nas od nje spase. Oni sprudovi su nevolje u koje ćemo upast sa svadljivim ljudima i svakojakim zlim ljudima, al ako budemo gledali svoja posla i ne budemo se s njima raspravljali i ljutili ih, provuć ćemo se i izać iz magle do velike čiste rijeke, a to su države u kojima nema ropstva, pa više neće bit nikakvih nevolja.

Malo nakon šta sam došo na splav, nebo se dobrano naoblačilo i natmurilo, al se sad opet počelo bistririt.

– Dobro, sve si to sad skroz do kraja dobro protumačio, Jime – reknem ja – al zašto je onda *ovo* sve tu?

I pokažem mu na lišće i smeće na splavi, i na skršeno veslo. Sve se to sad dobro vidilo.

Jim pogleda na smeće, pa onda pogleda u mene, pa opet na smeće. Tolko si je čvrsto utuvio u glavu da je to sve bio san da se nije mogo toga otrest i činjenice vratit na mjesto u prvi mah. Al kad je napokon svatio o čemu se radi, pogledo me je mirno, bez i najmanjeg osmijeha, i reko:

– Zašto je sve to tu? E baš sam ti tio reć. Kad sam se skroz ubio od posla i od dozivanja, pa otišo spavat, srce mi se skroz slomilo zato šta si ti nesto, pa me više nije bila briga šta će bit od mene i od splavi. A kad sam se probudio i vido da si se vratio, i da si živ i zdrav, potekle mi suze i najrađe bi bio kleknio i poljubio ti noge, e tolko sam sretan bio. A sve šta je tebi bilo na pameti je kako da od starog Jima napraviš budalu svojim lažima! Ovo tu ti je *đubre*, a đubre su i svi oni koji bacaju blato po glavi svojih prijatelja i rugaju se s njima!

Onda se polako digo i odšeto do vigvama, pa ušo u njega a da ništa više nije reko. Al i to je bilo dosta. Osjećo sam se tolko krivo da bi najrađe ja *njemu* bio izljubio noge, samo da povuče te svoje riječi.

Prošlo je petnajst minuta dok nisam uspio sam sebe natjerat da odem i ponizim se pred crnjom. Al učinio sam to ipak, i poslije mi nikad radi toga nije bilo žao. Više se nikad s njim nisam zločesto sprdao, a ne bi bio ni tada da sam mogo znat kako će se on radi toga osjećat.

Poglavlje XVI.

Iščekivanje. – Bijela laž. – Lova pliva. – Prolaz pokraj Caira. – Plivanje na obalu.

Skoro cijeli taj dan smo prespavali, pa smo otišli dalje kad je pala noć, ploveći malo iza neke čudovišno duge splavi koja je prolazila ko neka procesija. Imala je na svakom kraju po četiri duga vesla, pa smo znali da na njoj ima barem triest ljudi. Imala je na sebi i pet velikih vigvama, koji su bili razmaknuti jedan od drugog, i otvorenu logorsku vatru na sredini, i visoko koplje za zastavu na svakom kraju. Bila je pravo čudo. Bit splavar na takvoj lađi, e to bi bilo *nešto*.

Plovili smo prema jednom velikom zavoju, a noćno se nebo naoblačilo i postalo je vruće. Rijeka je bila jako široka i s obje je strane zazidana zidom od velikih stabala. Nisi u tom zidu skoro nigdje mogo vidit ni rupu nit ikakvo svjetlo. Pričali smo o Cairu i pitali se oćemo li ga znat prepoznat kad do njega doćemo. Ja sam reko da možda i nećemo, jer sam ćuo da kažu da tamo nema ni deset kuća, pa ako možda nisu osvijetljene – kako ćemo znat da prolazimo pokraj grada?³⁹ Jim je reko da ćemo znat po tome šta se tamo spajaju dvije velike rijeke. Ali ja sam rekao da bi nam se možda moglo ućinit da prolazimo uz donji kraj nekog otoka pa da i dalje idemo istom starom rijekom. To je Jima zabrinulo – a i mene isto. Pitanje je bilo – šta sad da radimo? Ja sam reko da ćemo odveslat do obale ćim se se pojavi neko svjetlo, pa ću ljudima tamo reć da za mnom dolazi moj stari na šlepu, al da je on nov u ovom poslu pa da pita koliko još ima do Caira. Jim je mislio da je to dobra ideja, pa smo tome u ćast jednu popušili, i ćekali.

Ništa se sad drugo nije moglo nego dobro gledat i tražit grad, da ga ne bi prošli a da ga ni ne primijetimo. Jim je rekao da će ga on pod svaku cijenu vidit, jer će onaj ćas kad ga vidi postat slobodan ćovjek, a ako ga promaši, ostat će i dalje u drćzavi gdje je ropstvo i nikad se više neće moć oslobodit. Svako malo bi poskoćio i rekao:

– Jel ono?

Al nije bio. Bio je to il *Jack-o'-lantern*,⁴⁰ il krijesnice, pa je Jim opet sjeo i nastavio gledat ko i prije. Reko je da se sav trese i da je ko u groznici, zato šta je tako blizu slobode. Moram vam reć da sam se i ja poćeo trest i bit u groznici kad sam ga ćuo da je to reko, jer sam i ja poćeo u glavi svaćat da će on uskoro bit slobodan – a koga za to treba krivit? Pa, *mene!* Poćela me radi toga peć savjest, ni pet ni šest. To me mućilo tolko da nisam imo

³⁹ Cairo je i danas mali gradić s oko 2.800 stanovnika.

⁴⁰ Vidi napomenu u prethodnom poglavlju.

mira. Nisam mogo mirno stajat na mjestu. Nisam o tome prije ni razmišljao, šta ja to sad zapravo radim. Al sad jesam, nisam se toga mogo riješiti i to me je sve jače i jače pržilo. Pokušavam sam sebe uvjeriti da se nema mene tu šta kriviti, jer nisam ja odvuкао Jima da pobjegne od svoje zakonite vlasnice. Al ništa to ne pomaže, savjest bi se svaki put vratila i rekla: »Al znao si ti dobro da on bježi u slobodu, pa si mogo odveslat do obale i nekom reć.« To je bilo točno – nisam mogo od toga pobjeć, baš nikako. E baš to me je i grizlo. Savjest mi reče: »Šta ti je jadna gospojica Watson učinila pa da ti mirno gledaš kako njezin crnja pred tvojim očima bježi, i ne kažeš ni jedne riječi? Šta ti je jadna starica učinila da si tako zločest prema njoj? Pa trudila se da te nauči čitati, pokušala te naučiti kako se treba ponašati, trudila se bit dobra prema tebi kako je znala i umjela. Eto, to ti je učinila!«

Osjećao sam se da sam toliko zločest i jadan da mi je bilo da umrem. Išo sam gore-dolje po splavi, grdio sam samog sebe, a Jim je išao gore-dolje oko mene. Ni on ni ja nismo mogli stajati na miru. Svaki put kad bi on zaplesao i reko: »Evo Cairu!«, to bi mene strefilo ko metak i promislio sam da ako to zbilja jest Cairo da ću umrijeti od jada.

Jim je glasno pričao cijelo vrijeme dok sam ja tako govorio sam sa sobom. Pričao je kako je prvo šta će učiniti kad dođe u neku slobodnu državu bit to da će početi štediti pare i da neće potrošiti ni jednog centa, a kad skupi dovoljno otkupit će svoju ženu, koja je bila u vlasništvu jedne farme blizu kuće gospojice Watson, a onda će njih oboje raditi da otkupe svoje dvoje djece, a ako ih njihov vlasnik ne bude htio prodat, onda da će nać nekog abolicjonistu da ode i ukrade ih.

Skoro sam se smrzo slušajući tu priču. On se nikad prije u svom životu nije usudio ovako pričati. Vidiš ti koliko se promijenio čim je pomislio da je skoro slobodan! To je baš po onoj staroj: »Daj crnji prst i uzet će cijelu ruku.« Mislim si ja: eto šta mi se dogodilo kad ne mislim. Eto, ovaj ovdi crnja, kojemu sam ja skoro pa pomogao da pobjegne, stoji tu mrtav-ladan i priča kako će ukrasti svoju djecu – djecu koja pripadaju nekom čovjeku kojega ja niti ne poznajem, čovjeku koji mi nikad ništa nije učinio!

Smetalo mi je šta Jim tako govori, bilo je to baš nisko od njega. Moja me savjest nastavi podbadati još žešće nego prije, dok joj na kraju nisam reko: »Pusti me na miru – još nije kasno – odveslat ću do obale do prvog svjetla, i prijaviti ga.« Odmah sam osjetio olakšanje, bio sam sretan i lagan ko perce. Sve su moje muke nestale. Stao sam napeto gledati oću li viditi kakvo svjetlo i nešto sam si ispod glasa pjevušio. Kad Jim zapjeva:

– Spašeni smo, Huck, spašeni smo! Skoči u zrak i lupi petama! Evo konačno stari dobri Cairo, siguran sam da je!

Ja rekнем:

– Uzet ću kanu i otić viditi, Jime. Možda i nije, znaš.

On skoči i pripremi mi kanu, stavi svoj stari kaput na dno da na njega sjednem i doda mi veslo. I dok sam se otiskivao, reče mi:

– Još malo i ja ću ti vikati od sreće, i reć ću – sve je to zafaljujuć Hucku! Ja sam sad slobodan čovjek i nikad ja ne bi bio slobodan da nije bilo Hucka! Huck je to učinio. Jim ti

nikad neće zaboravit, Huck. Ti si najbolji prijatelj kojeg je Jim ikad imao. I ti si *jedini* prijatelj kojeg stari Jim *sada* još ima.

Ja sam veslao put obale, sav u znoju, da ga prijavim. Al kad je ovo rekao, ko da mi je isisao svu snagu. Nastavio sam dalje polako i nisam više bio baš siguran jel mi drago šta sam krenuo ili nije. Kad sam odmakao jedno pedeset jardi, Jim mi reče:

– Ajde samo, moj stari vjerni Huck, jedini bijeli gospodin koji je ikad održao svoje obećanje starom Jimu!

I skoro pa mi je došlo zlo. Al kažem ja sebi: *moram* to učiniti – ne mogu se nikako izvući. Baš tada naiđe neki čamac u kojem su bila dva čovjeka s puškama. Oni stanu, pa sam i ja stao. Jedan od njih reče:

– Šta je ono tamo?

– Komad splavi – odgovorim.

– Jesi li ti otamo?

– Jesam, gospodine.

– Ima li na njoj još ljudi?

– Samo jedan, gospodine.

– Jer noćas je uteklo pet crnja, tamo odozgo, poviše okuke. Jel taj tvoj čovjek bijel ili crn?

Nisam odmah odgovorio. Probo sam, al riječi nisu htjele izaći. Pokušao sam na trenutak ili dva skupiti hrabrost za reći istinu, al nisam bio dovoljno muško za to – prepo sam se ko zec. Vidim ja da sam se pokolebo, pa sam presto i pokušavat, pa rekнем:

– Bijelac.

– Ipak mislim da će bit najbolje da sami odemo i pogledamo.

– Mogli bi – rekнем ja – jer tamo je moj ćaća, pa bi mi mogli pomoć da oteglim splav do obale tamo di je ono svjetlo. Bolestan je – i on i mama i Mary Ann.

– Uf, kvragu! Nama se žuri, dečko moj! Al mislim da ti ipak moramo pomoć. Ajd, maši se vesla pa ajmo.

Mašim se ja svog vesla, a oni se uvate svojih. Nakon šta smo napravili zaveslaj ili dva, rekнем ja:

– Ćaća će vam bit jako, jako zahvalan, mogu vam reći. Svi uteknu kad ih zamolim da mi pomognu otegliti splav do obale, a ja sam to ne mogu.

– To je baš podlo. A i čudno. Reci, momče, šta je tvom ocu?

– On ima – ovaj – pa – ništa strašno.

Oni prestanu veslat. Bili smo već stigli skoro skroz do splavi. Jedan od njih reče:

– Dečko, lažeš! Šta je tvom ocu? Odgovori nam pošteno, bolje za tebe!

– Oću, gospodine, oću, pošteno – al nemojte nas, molim vas, onda ostavit. On ima – ima – gospodo, kad bi se samo još malo približili, pa da vam dobacim konop za tegalj, ne morate onda doći ni blizu splavi – dajte, molim vas.

– Okreći nazad, Johne, okreći nazad! – reče jedan. I oni krenu unatrag. – Miči se, dečko, miči se u zavjetrinu! Kvragu, čini mi se da vjetar to nosi baš na nas! Tvoj ćaća ima boginje, znaš ti to dobro! Zašto nam nisi odma reko? Jel ti oćeš da se svi okolo zaraze?

– Znate, ovaj – zakukam ja – prije sam svima govorio, al bi onda svi samo pobjegli i ostavili nas.

– Vraga ti tvoga, pa nije bez razloga. Jest da nam je žao zbog tebe, al mi – pa, kvragu, nećemo boginje, razumiješ? Slušaj me sad, reć ću ti šta trebaš napraviti. Nemoj ni probat pristat sam, jer ćeš sve razbit u komadiće. Otplovi nizvodno jedno dvajst milja, pa ćeš doć do jednog grada, na lijevoj je obali rijeke. Do tad će sunce već izać, pa kad nekog budeš tražio da ti pomogne, odma im reci da su svi tvoji zalegli u groznici i febri. Nemoj opet bit glup pa da ljudi moraju sami pogađat šta je. Evo, mi ti sad radimo uslugu, pa se ti daj makni od nas dvajst milja, budi dobar dečko. Nema ti nikakve valjde ako pristaneš tamo di je svjetlo – to je samo neka drvara. Kaži, čini mi se da je tvoj ćaća siromah, a moram reć i da stvarno nema sreće. Evo, stavit ću zlatnik od dvajst dolara na ovu dasku, a ti ga uzmi kad dopluta do tebe. Nije baš lijepo šta te ovako ostavljamo, al, kraljevstva mu božjeg, s boginjama se nije za šaliti, jel se slažeš?

– Čekaj, Parkeru – reče drugi čovjek – evo ti još dvajst pa stavi na dasku i za mene. Zbogom, momče, napravi šta ti gosn Parker kaže i bit će sve dobro.

– Tako je to, dječaće moj – zbogom, zbogom! Ako vidiš neke odbjegle crnčuge, pozovi pomoć i šćepajte ih, jer tako možeš dobit još nešto para.

– Zbogom, gospodine – rekнем ja – neću ja pustiti nijednog odbjeglog crnju da pobjegne, ako ikako budem mogo.

Oni su otišli, a ja se ukrcam na splav. Osjećо sam se loše i jedno jer sam dobro znao da radim krivo, al vidim ja i da mi nema ništa od toga da se sad pokušam ponašat pravo. Svako ko se od *početka* ne nauči ponašat pravo, dok je još mali, nema mu poslije pomoći – kad ga stisne, nema se na šta osloniti i ustrajati, pa svemu lako podlegne. Onda sam još minut razmislio, pa rekoh sebi: čekaj! Zamisli da si napravio kako treba i izdo Jima, bi l' se osjećо bolje nego šta se osjećаш sad? Ne, rekoh ja, osjećо bi se loše – osjećо bi se zapravo isto ko i sad. Pa onda, rekoh ja, zašto da se onda uopće trudiš učiti činiti kako treba, kad je raditi kako treba belaj, a raditi krivo nije nimalo teško, a plaća ti uvijek ista? Tu sam zapeo. Nisam znao na to odgovoriti. Pa sam zaključio da će bit najbolje da oko toga više ne razbijam glavu, nego da ću od sada zauvijek raditi onako kako mi u tom času bude najzgodnije.

Uđem u vigvam, al u njemu nema Jima. Pogledam svuda naokolo, nema ga nigdje. Pa zovnem:

– Jime!

– Tu sam, Huck. Jesu l' ošli? Ne urlaj tako glasno!

Bio je u rijeci pod krmenim veslom, samo mu je nos virio vani. Rekнем mu da su oni nestali s vidika, pa se on popne na splav i reče:

– Čuo sam ja sve šta ste vi divanili, pa sam klisnuo u rijeku i mislio otplivat do obale ako se ona dvojica popnu na splav. A onda sam konto doplivat natrag do splavi kad odu. Al bravo, jesi ih nasamario, Huck! To je bio najbolji štos svih vremena! Kažem ti ja tebi, mali, opet si spasio starog Jima – stari ti Jim to nikad neće zaboravit, dušo!

Onda smo popričali o novcima. Bio je to dobar šičar – svak po dvajst dolara! Jim rekne da bi s tim mogli uzet karte za palubu za parobrod, i da će nam to bit dosta para da odemo dokle god daleko nam se prohtje u slobodnim državama. Reko je i da još dvajst milja nije tolko daleko ni za splav, al da bi volio da smo već tamo.

Prije jutra smo se privezali, a Jim se baš potrudio da dobro sakrije splav. Onda je cijeli dan slago stvari u zavežljaje i sve spremno da možemo napustit splav.

Te smo noći oko deset opazili svjetla nekog grada niže dalje, iza jednog lijevog zavoja na rijeci.

Otišo sam se raspitat o njemu u kanuu. Uskoro sam naišo na nekog čovjeka u rijeci koji je iz čamca baco udicu. Poravnam se s njim i pitam:

– Gospon, jel onaj tamo grad Cairo?

– Cairo? Ne! Ti mora da si lud.

– Pa koji je onda to grad, gospodine?

– Ako te zbilja zanima, aj' pa pitaj. Budeš li me ovdje gnjavio još pol minute, dobit ćeš nešto šta nisi tražio!

Odveslam ja do splavi. Jim je bio jako razočaran, al ja rekoh – nema veze, sljedeći će grad bit Cairo, siguran sam.

Prošli smo još jedan grad prije nego je svanulo, i mislio sam opet otić, al je obala bila strma pa nisam išo. Jim reče da oko Caira nema strmih obala. Ja sam to skroz bio zaboravio. Preko dana smo pričekali na jednom sprudu skroz blizu lijeve obale. Postalo mi je malo sumnjivo. A i Jimu. Reknem ja:

– Možda smo prošli pokraj Caira one noći u magli.

On reče:

– Aj' nemojmo o tome, Huck. Jadni crnje nikad nemaju sreće. Ja sam i mislio da ona zmijska koža još nije napravila svoje.

– Da bar nikad nisam vidio tu kožu, Jime – da je bar moje oči nikad nisu vidile!

– Nis' ti kriv, Huck. Nis' mogo znat. Nemoj sad još sebe krivit oko toga.

Kad je svanulo, sa strane prema lijevoj obali tekla je bistra voda Ohija, skroz sigurno, a s druge strane bio je stari blatnjavko Mississippi!⁴¹ Znači, ništa od Caira!

⁴¹ Vode bistre rijeke Ohio i mutnog Mississippija ne miješaju se odmah na ušću, nego svaka sa svoje strane teku usporedo stotinama kilometara nizvodno. Prema protoku vode rijeka Ohio je najveća pritoka rijeke Mississippija; na ušću joj je protok vode čak nešto veći od matične rijeke.

Raspravljali smo o tome nadugo i naširoko. Nema valjda da izađemo na obalu, a na splavi se, naravno, nikako ne može ploviti uzvodno. Nema nam druge nego da pričekamo mrak, pa da krenemo natrag u kanuu i probamo sreću. I tako smo prespavali cijeli taj dan u guštiku topola, da budemo navečer svježiji, al kad smo se nešto prije mraka vratili do splavi, kanua nije bilo!

Dugo nismo progovorili ni riječi. Nije se imalo šta reći. Obadvojica smo dobro znali da je to još jedna rabota one čegrtušine kože, pa šta se onda o tome ima više za reći? Samo će izgledat ko da nešto prigovaramo, pa će nam to donijet još nesreće – i donosit će nam nove nesreće sve dok se ne opametimo i ne umuknemo.

Umjesto toga počeli smo se mi raspravljat o tome šta je najbolje da sad učinimo, pa smo zaključili da nema bolje nego da nastavimo dalje nizvodno na splavi, dok negdje ne budemo u prilici kupit kakav kanu da se u njemu vratimo nazad. Nismo ga htjeli posudit dok nikoga nema u blizini, ko što bi stari napravio, jer bi radi toga mogla za nama krenut potjera.

I tako smo kad se smrklo na splavi isplovili dalje.

Ako još ima kogod ko ne vjeruje da je uzimat u ruke zmijsku kožu najveća ludost, nakon svega šta nam je ona zmijska koža već učinila, sad će povjerovat ako nastavi čitat i vidi šta nam je još učinila!

Najbolje mjesto za otići kupit kanu je kod skela koje stoje uz obalu. Al nismo vidili ni jednu skelu uz obalu, pa smo nastavili ploviti dalje još tri sata ili više. Noć je postala tamna i nekako gusta, a to je druga najgora stvar nakon magle. Ne možeš razabrati kuda rijeka teče i nikako ne možeš procijeniti udaljenosti. Kad je već bilo jako kasno i kad se sve smirilo, naiđe neki parobrod koji je išao uzvodno. Upalili smo lampu i mislili da će je viditi. Brodovi koji idu uzvodno nisu nam se obično približavali, oni idu bliže obali i prate motke i traže mirnije vode pod grebenima. Al u noćima ko što je ova oni rađe plove sredinom plovnog puta, protiv najjače struje.

Mogli smo ga čuti kako klapa lopaticama, al ga nismo dobro vidli dok nam nije došlo skroz blizu. Išlo je ravno na nas. Često oni to rade, pokušavaju viditi koliko blizu mogu doći a da se ne očešu. Nekad kotač otkine komad vesla, a onda kormilar proviri glavom kroz prozor i smije se, i onda misli da je jako duhovit. I evo ti njega, a mi rekosmo da će probat malo nas »obrijat«, al on ko da nije mislio ni malo mijenjat smjer. Bio je to veliki parobrod i približavao nam se punom brzinom, izgledao je ko neki crni oblak okružen rojevima krijesnica. Al odjednom ko da se sav naduo, velik i strašan, s dugim redom širom otvorenih vrata od ložišta koja su sijala ko neki usijani crveni zubi, a njegov se golemi pramac i branici nadviju ravno iznad nas. Neko počne vikati na nas, udare u zvona da se zaustavi mašina, razlegnu se psovke i zviždanje pare – i Jim skoči u vodu s jedne strane a ja s druge, a brod presječe splav popola.

Ja zaronim – i mislio sam svakako doći do dna, jer kotač od deset jardi tek treba proći preko mene, pa sam mu htio ostaviti dovoljno prostora. Oduvijek sam mogao izdržati pod vodom oko minute, no mislim da sam ovaj put osto bar minutu i po. Onda sam se hitro

odgurnuo prema površini, jer su mi pluća skoro prsla. Izletio sam iz vode do pazuha, ispuhnuo vodu iz nosa i malo se uzdihao. Naravno, na tom je mjestu struja bila skroz jaka, i naravno, parobrod je opet pokrenuo mašinu niti des' sekundi nakon šta ju je zaustavio, jer njih nikad nije bila baš previše briga za splavare. I tako je nastavio bučkat uz rijeku, nevidljiv u gustoj noći, iako sam ga još mogo čut.

Zazvao sam Jima bar deset puta, al nije bilo nikakvog odgovora. Onda sam zgrabio jednu dasku koja me okrnula dok sam onako »mlatio« vodu, pa krenem prema obali gurajući dasku ispred sebe. Al onda primijetim da struja zanosi prema lijevoj obali, što je značilo da sam na »prijelazu« di matica skreće, pa sam promijenio smjer i skrenem ja prema tamo.

Bio je to jedan od onih dugih, naherih prijelaza, od dvije milje, pa mi je trebalo baš dosta vremena da ga pređem. Sretno sam došo do kraja i popeo se na obalu. Jedva da sam išta vidio, al sam krenuo pipajući po neravnoj zemlji i prešo oko četvrt milje il više, a onda sam naletio na veliku starinsku duplu brvnaru, prije nego šta sam je uopće i primijetio. Baš sam mislio samo proć pokraj nje i otić dalje, al kad iskoči hrpa pasa i krene zavijati i lajat na me, al bio sam ja dovoljno pametan da ni ne mrdnem.

Poglavlje XVII.

Večernji zov. – Farma u Arkansasu. – Unutrašnje uređenje. – Stephen Dowling Bots. – Pjesnički izljevi.

Za jedno minutu neko se oglasi kroz prozor, a da glavu ni ne pomoli vani, i reče:

– Mir tamo! Ko je tu?

Ja rekнем:

– Ja sam.

– Ko ja?

– George Jackson, gospodine.

– A šta ti oćeš?

– Neću ništa, gospodine. Samo hoću proć i otić dalje, al me psi ne puštaju.

– A zašto se smucaš ovuda u ovo doba noći, ej?

– Ne smucam se, gospodine, ispao sam iz broda u vodu.

– A, jel, jel? Neka neko zapali svjetlo! Kako si ono reko da se zoveš?

– George Jackson, gospodine. Ja sam samo dijete.

– Gledaj, ako govoriš istinu, nemaš se čega bojat – niko ti ništa neće napraviti. Al ne mrdaj, stoj mirno na mjestu. Ajde neko, diž'te Boba i Toma, i dovatite puške. George Jackson, jel ima nekoga s tobom?

– Nema nikoga, gospodine.

Sad sam čuo kako se neki ljudi movaju po kući, i ugledao sam svjetlo. Onaj čovjek se zadere:

– Mići to svjetlo, Betsy, glupačo stara – šta nemaš ni malo pameti!? Stavi ga na pod iza ulaznih vrata. Bobe, ako ste ti i Tom spremni, na svoja mjesta!

– Sve je spremno.

– A sad reci, George Jackson, znaš li ti Sheperdsonove?

– Ne, gospodine, nikad čuo za njih.

– He, to je možda istina, a možda i nije. A sad, svi pozor! Kreni naprijed, George Jackson. I pazi, bez žurbe – hodaj skroz polako. Ako je neko s tobom, nek stoji nazad – ako se pokaže, pucamo. Aj' sad. Hodaj polako, sam gurni vrata – samo tolko da se možeš provuć, jes' čuo?

Nisam se žurio, nisam mogo sve i da sam htio. Radio sam jedan po jedan lagani korak, i ništa se nije čulo, jedino šta mi se činilo da mogu čut svoje srce kako kuca. Psi su bili jednako mirni ko i ljudi, al su me slijedili malo iza mene. Kad sam došao do tri ulazne stepenice, čuo sam ih kako otključavaju bravu i skidaju prečku i zasun. Stavio sam ruku na vrata i malko ih odgurnuo, pa onda malko više, dok neko nije reko: – Dosta, to je dovoljno – provuci glavu unutra. – Učinim tako, al pomislio sam da će mi je otkinut.

Svijeća je stajala na podu, i eto ti svih njih, gledaju oni u mene, gledam ja u njih, oko četvrt minute. Tri krupna čovjeka držali su puške uperene u mene, od čega sam se, kažem vam, sav stresao. Najstariji je bio sijed i imo oko šezdest, druga dva trijst ili malo više – svi su bili fini i zgodni ljudi – i još jedna slatka sijeda stara gospođa, a iza nje dvije mlađe žene koje nisam mogo dobro vidit. Stari gospodin rekne:

– Dobro, mislim da je sve u redu. Uđi.

Čim sam ušao, stari je gospodin zaključio vrata i stavio zasun i prečku, pa je reko onim mlađim ljudima da pođu naprijed s puškama, pa su svi otišli u veliku primaću sobu, koji je na podu imala novi tapet, i skupili se u ćošku koji je bio najdalje od prednjih prozora – na toj strani nije bilo nikakvih prozora. Držali su svijeću i dobro me pregledali, a onda svi rekli: –Dobro, ovaj nije Shepherdson – nema ništa Shepherdsonovoga na njemu. – Onda je starac rekao da se nada da nemam ništa protiv da me pretresu i vide jel imam oružja, jer da time ne misli ništa zla – al da oće bit siguran. Tako da mi nije kopo po džepovima, nego ih je samo rukama opipo izvana, pa reče da je sve u redu. Rekne mi da se osjećam ko kod kuće, i da mu ispričam sve o sebi, al starica kaže:

–Pa bog te blagoslovio, Saule, jadničak je moker ko miš, a ne misliš li da je možda i gladan?

– Pravo veliš, Rachel – zaboravio sam!

I onda starica reče:

– Betsy – (to je bila crnkinja) – ajd' poleti i dones' jadničku nešto za jest šta brže moš. I nek jedna od vas dvije ode probudit Bucka i rekne mu... o, evo ti njega! Buck, ajd' odvedi ovog malog neznanca i pomози mu da skine ovu mokru mu odjeću, pa ga obuci u nešto svoje šta je suvo.

Buck je imo otprilike isto godina ko ja – trinajst il četrnajst il tu negdje, iako je bio malo veći od mene. Nije imao na sebi ništa osim košulje i bio je sav raščupan. Ušao je zijevajući i trljajući jednom rukom oči, a drugom je uza se vuko pušku. On rekne:

– Nema tu nikakvih Shepardsona?

Oni mu rekoše da nema, bila je to lažna uzbuna.

– E – rekne on – da je koji došo, ja bi ga sredio!

Svi se nasmiju, a Bob reče:

– Baš tako, Buck, mogli su nas sve i skalpirat dok ti ovako pomalo dođeš.

– Pa niko nije došo po mene, a nije u redu da mene uvijek držite sa strane. Nema nikad zabave za mene.

– Nema veze, Buck, dječaće moj – reče starac – dobit ćeš ti dovoljno prilika, sve u svoje vrijeme, ne brini se ti oko toga. Ajde sad i učini šta ti je mater rekla.

Kad smo se popeli u njegovu sobu, dao mi je jednu svoju hrapavu košulju i remen i hlače, pa sam ih obuko. Dok sam se oblačio, pito me je kako se zovem, al prije nego šta sam mu uspio reć počne mi pričat o nekakvoj plavoj šojki i malom zecu koje je prekjučer ulovio u šumi, i upita me gdje je bio Mojsije kad se ugasila svijeća? Ja mu rekoah da ne znam, nikad nisam ništa o tom čuo, nemam pojma.

– Pa, pogodi – rekne on.

– Kako da pogodim – kažem ja – kad nikad prije nisam čuo za to?

– Al možeš pogađat, jel da? Skroz je lako.

– *Koja svijeća?* – rekнем ja.

– Pa, bilo koja svijeća – reče on.

– Ne znam di je bio – rekнем ja. – Di je bio?

– Pa, bio je u *mraku!* Eto di je bio!

– Al ako znaš di je bio, zašto me onda išta pitaš?

– Ajd kvragu, pa to je zagonetka, šta ne razumiješ? Reci, kolko ćeš ostat ovdje? Moraš ostat zauvijek. Bit će nam urnebes – ovdje sad nema škole. Imaš li psa? Ja imam psa – a on ti oće skočit u rijeku i donijet ti štap kad mu ga baciš. Jel se ti voliš češljat u nedjelju i takve gluposti? Ja ne, al me mama tjera. Proklete ove stare hlače! Moram ih sad navuč, a najradije ne bi', baš je vruće. Jesi gotov? Dobro. Ajmo onda, stari.

Ladna proja, ladna usoljena govedina, maslo i mlaćenica⁴² – sve to su mi ponudili, a ja nikad ništa bolje u životu nisam okusio. Buck i njegova majka i svi drugi pušili su lule od kukuruzovog klipa, svi osim crnkinje, koja je bila otišla, i dviju mladih žena. Svi su tako pušili i pričali, a ja sam jeo i pričo. Obje su se mlade žene umotale u jorgane, a kosu su raspustile niz leđa. Svi su me nešto pitali, a ja im rekнем kako smo ćaća i ja i cijela familija živjeli na maloj farmi dolje na dnu Arkansasa,⁴³ pa je moja sestra Mary Ann pobjegla i udala se i za nju nikad više nismo čuli, a Bill ih je otišo tražit pa ni za njega nikad više nismo čuli, a Tom i Mort su umrli, pa onda više nije bilo nikog osim mene i ćaće, a i on više nije bio nizašta zbog svih tih nevolja, pa kad je on umro, uzmem ja šta je ostalo, jer farma nije bila naša, i krenem uz rijeku, ko putnik na palubi,⁴⁴ pa sam pao u vodu, i tako sam dospio ovdje. I oni mi rekoše da mi ovdje može bit kuća kolko god dugo želim. Do tada je već skoro bilo svanulo pa su svi otišli u krevet, a ja sam otišo u krevet s Buckom, a kad sam se ujutro probudio, kvragu, zaboravio sam kako se ono zovem! I tako sam ležo tamo cijeli sat pokušavajući se sjetit, a kad se Buck probudio, rekнем mu:

⁴² *Mlaćenica* ili *stepka* (engl. *buttermilk*), nusproizvod koji ostane kod proizvodnje maslaca, kiselkasta masna tekućina. Koristi se kao sastojak u slatkim jelima, ili jede žlicom.

⁴³ Twain ime te države piše na starinski način, Arkansaw.

⁴⁴ Odnosno, bez kabine; mogao si je priuštiti samo najjeftiniju voznu kartu na palubi.

- Jel znaš ti pisat, Buck?
- Znam – reče on.
- Kladim se da ne znaš napisat moje ime – rekнем ja.
- Kladim se u šta god oš da znam! – kaže on.
- Dobro – rekнем ja – ajd' onda, reci kako se piše!
- G-e-o-r-g-e J-a-x-o-n⁴⁵ – eto ti! – rekne on.
- Dobro – kažem ja – uspjelo ti je, al mislio sam da ne znaš. Nije baš lako znat napisat moje ime – ovako odma iz glave, bez da te neko nauči.

Onda sam to ponavljao u sebi, jer bi neko i *mene* mogo pitat da kažem kako se piše moje ime, pa sam se na njega htio naviknit, da ga mogu brzo izbiflat, ko da ga znam oduvijek.

Bila je to skroz zgodna obitelj, a i kuća im je bila skroz zgodna. Nisam nikad prije na selu vidio kuću koja je bila tako lijepa i imala tolko stila. Na ulaznim vratima nije imala željeznu kvaku, a ni drvenu s kožnom trakom, nego onu mjedenu dršku koja se okreće, baš ko kuće u gradu. U primaćoj nije bilo kreveta, nit ikakvog traga kakvog kreveta, a čak i u gradu puno primaćih ima krevete. Bio je tu i veliki kamin, na dnu obzidan ciglom, a cigle su bile čiste i crvene jer su ih prolijevali vodom i strugali ih drugom ciglom. Ponekad su ih još i mazali crvenom bojom koja se zove španjolsko-smeđa, baš ko što rade u gradu. Imali su i velike mjedene prijeklade,⁴⁶ koji su bili tolko veliki da se na njima moglo držat i cijeli trupac. Bio je tu i sat, posred ploče nad kaminom, koji je na donjoj polovici staklenog poklopca imao naslikanu sliku nekog grada, a u sredini je bio okrugli dio koji je predstavljao sunce, kroz koji si mogo vidit klatno kako se iza njiše. Bila je milina slušat taj sat kako kucka, a ponekad, kad bi naišo neki prodavač pokućarac pa ga izglancao i sredio, počeo bi odbijat pa bi otkuco i stopedeset puta prije nego šta bi se umorio. Moji ga domaćini ne bi bili dali ni za kakve pare.

Sa svake je strane sata bila po jedna velika stranjska papiga, napravljena od nečeg šta liči na kedu i drečavo obojana. Kraj jedne od tih papiga bila je mačka napravljena od gline, a kraj druge glineni pas, a kad bi ih pritisnio, oni bi skvičali, al nisu otvarali usta nit bi se išta promijenili, nit ih je bilo brige. Skvičali su negdi odozdo. Iza svih tih stvari bile su još dvije velike raširene lepeze od pera divljeg purana. Na stolu u sredini sobe bila je nekakva krasna glinena zdjela u kojoj je bilo i jabuka i naranača i krušaka i grožđa, sve na hrpi, sve puno crvenije i žuće i ljepše nego pravo, jer nije bilo pravo nego se na mjestima di je malko oguljeno moglo vidit bijelu kedu, il to od čega je već bilo napravljeno.

Taj je stol imao stolnjak napravljen od krasnog voštanog platna, na kojemu je bio naslikan crveno-plavi orao raširenih krila, a i rub je skroz naokolo bio oslikan. Rekli su

⁴⁵ Naravno, pogrešno: ispravno se piše *Jackson*.

⁴⁶ Željezni stalak na nogarima, na kojemu se uz ognjište drže klade. Zove se i »mačka« ili »konj«.

mi da je čak iz Philadelphije.⁴⁷ Bilo je i nešto knjiga, ravno i uredno poslaganih na svakom ćošku stola. Jedna od njih bila je velika obiteljska Biblija sa slikama. Druga se zvala *Hodočasnikovo putovanje*,⁴⁸ o nekom čovjeku koji je ostavio svoju familiju, al ne kaže zašto. Tu i tamo sam iz nje dosta čito. Priča je bila zanimljiva, al teška. Bila je još i knjiga *Darovi prijateljstva*,⁴⁹ puna lijepih stvari i poezije, al ja ne čitam poeziju. Bila je i knjiga *Govori* Henryja Claya,⁵⁰ pa *Obiteljska medicina* doktora Gunna,⁵¹ koja je govorila sve o tome šta treba činit ako se neko razboli li umre. Imali su i jednu crkvenu pjesmaricu, i još mnogo drugih knjiga. Bilo je i lijepih stolica s pletenim sjedalnicama, koje su još bile skroz čitave – nisu bile ulegnute u sredini il razbite ko stara košara.

Na zidovima su im visile slike – uglavnom sami Washingtoni i Lafayetti,⁵² i škotske Marije,⁵³ i jedna koja se zvala *Potpisivanje Deklaracije*.⁵⁴ Bilo je i nekih koje su zvali pastelima, a napravila ih je sama samcata jedna od njihovih kćeri, koja je sad mrtva, kad je imala samo petnajst godina. Bile su drugačije od svih slika koje sam do tad vidio – uglavnom, bile su crnije nego šta je uobičajeno. Na jednoj je bila neka žena u uskoj crnoj haljini, s pojasom skroz do malo ispod pazuha, s ispučenjima po sredini rukava koja

⁴⁷ Veliki grad nedaleko Atlantika na američkoj istočnoj obali, u državi Pennsylvania, glavni grad mlade države SAD dok se nije izgradio Washington. Sredinom 19. stoljeća je četvrti najveći američki grad.

⁴⁸ *The Pilgrim's Progress from This World, to That Which Is to Come* (1678), djelo engleskog pisca i puritanskog propovjednika Johna Bunyana (1628-1688), alegorijski prikaz ljudskoga života, jedno od najpoznatijih i najpopularnijih djela religijske književnosti u Engleskoj i jedan od najstarijih engleskih romana.

⁴⁹ Književni kalendar, odnosno godišnjak, jako čitan i popularan u Britaniji i Americi, sadržavao je moralizatorske stihove i prozu i bio bogato ilustriran gravurama. Prvi je put u SAD-u izašao 1841. godine, te izlazio do 1856. godine. Kod nas je sličnu popularnost imao poučno-zabavni kalendar *Zagrebački šoštar*.

⁵⁰ *Henry Clay* (1777–1852) je bio zastupnik u američkom Kongresu i senatu, te državni tajnik, važan političar u prvoj polovici 19. stoljeća. Poznat je kao govornik, a njegova knjiga govora *Speeches of the Honorable Henry Clay, in the Congress of the United States* tiskana je 1842. godine.

⁵¹ Medicinski priručnik doktora Johna C. Gunna, prvi put tiskan 1832. i kasnije u brojnim ponovljenim izdanjima, popularan među širokim masama zbog jednostavnog jezika kojega koristi.

⁵² *Markiz de Lafayette* ili *La Fayette* (1757-1834), francuski plemić, časnik i revolucionar. Kao dragovoljac od 1777. do 1783. godine sudjelovao je u Američkom ratu za neovisnost i bio general. Blizak prijatelj Georgea Washingtona i drugih američkih »otaca nacije«, američki nacionalni junak. Jedna je od ključnih osoba Francuske revolucije 1789. godine i Lipanjske revolucije 1830. godine.

⁵³ *Highland Mary*, Mary Campbell, djevojka iz sjevernog dijela Škotske u koju je bio zaljubljen Robert Burns (1759-1796), najveći škotski romantičarski pjesnik, koji joj je nakon njezine rane smrti 1786. godine posvetio brojne svoje pjesme, od kojih je najpoznatija upravo ona s naslovom *Highland Mary*. U 19. stoljeću *Highland Mary* i Burns su česta tema sentimentalnih slika i grafika.

⁵⁴ Američka Deklaracija o nezavisnosti, potpisana 4. srpnja 1776. godine u Philadelphiji. Taj se dan slavi kao Dan nezavisnosti.

izgledaju ko glavica kupusa, sa širokim lopatastim crnim šešišrom s crnim velom, s bijelim tankim gležnjevima koji su joj unakrst omotani crnom trakom, i skroz sitnim crnim papučicama, ko dlijeto, a stajala je zamišljena, desnim laktom naslonjena na neki nadgrobni kamen, ispod tužne vrbe, a druga joj je ruka visila niz bok i držala bijeli rubac i torbicu, a ispod slike je pisalo: »Ah, zar te nikad više vidjet neću?« Na drugoj je bila neka mlada dama kojoj je sva kosa bila začešljana navrh glave, i onde pričvršćena u čvor češljem koji izgleda ko naslon od stolice, a ona je plakala u rubac, a neka mrtva tica ležala joj je u drugoj ruci na leđima s nogama uzrak, a ispod slike je pisalo: »Ah, nikad više čut neću tvoj cvrkut slatki«. Bila je još jedna na kojoj neka mlada dama stoji na prozoru i gleda u mjesec, a suze joj liju niz obraze, i u jednoj ruci ima otvoreno pismo na čijem se jednom rubu vidi pečat od voska, i pritišće na usnama nekakav medaljon na lančiću, a ispod slike piše: »Ah, zar si otišao, da, otišao si«. Sve su te slike bile lijepe, valjda, al meni se nekako nisu sviđale, jer kad sam god bio malo tužan, one bi me još više ucrnile. Svima je bilo žao što je ona umrla, jer je planirala naslikat još puno ovakvih slika, i svi su po ovome šta je napravila mogli vidit šta su izgubili. Al meni se čini da joj je s ovim njezinim raspoloženjima bilo bolje na groblju. Baš kad se razbolila je radila na slici za koju kažu da je bila njezin najbolji rad, pa se svaki dan i svaku noć molila da poživi dok je ne dovrši, al nije za to dobila priliku. Bila je to slika neke mlade žene u dugoj bijeloj haljini, koja stoji na ogradi mosta spremna na skok, s kosom skroz raspuštenom niz leđa, i gleda u mjesec, suze joj liju niz obraze, dvije su joj ruke prekrížene na prsima, a dvije ruke ispružene naprijed, a još dvije podigla uvis da dovati mjesec – a ideja je bila da vidi koji par ruku najbolje izgleda, pa da izbriše sve ostale. Al, kao što sam reko, umrla je prije nego što se odlučila, pa su oni sad stavili tu sliku iznad uzglavlja kreveta u njezinoj sobi i svaki put kad bi joj bio rođendan po njoj bi povješali cvijeće. Inače je bila pokrivena malom zavjesom. Mlada žena na slici imala je nekako lijepo i slatko lice, al bilo je toliko ruku da je, meni se činilo, izgledala ko pauk.

Ta je djevojka, dok je bila živa, imala i jednu bilježnicu u koju je lijepila osmrtnice i članke o nesrećama i priče o primjerima strpljive patnje iz *Prezbiterijanskog glasnika*,⁵⁵ pa je po njima pisala poeziju iz svoje vlastite glave. Bila je to baš dobra poezija. Evo šta je napisala o nekom dečku koji se zvao Stephen Dowling Bots, koji je upo u bunar i utopio se:

ODA POK. STEPHENU DOWLINGU BOTSU

Shrva li njega boljka ružna,
Je l' zbog nje stigo mu kraj?

⁵⁵ *The Presbyterian Observer*; časopis tog naslova počeo je izlaziti tek 1872. godine, ali je u doba radnje ovog romana postojao veliki broj sličnih vjerskih časopisa. Prezbiterijanska crkva je jedna od protestantskih crkava u Sjedinjenim Američkim Državama.

Jesu li zato srca nam tužna,
I mori nas toliki vaj?

Ne! Nije kob mu bila tak'a,
Stephenu Dowlingu Botsu
On mnoga srca rasplaka,
al bolest mu život ne prosu.

Ni boginje s pjegami gadni',
ni hripavac nisu ga strli
zbog drugog je nesto naš jadni
Stephen Dowling Bots vrli.

Ne ubi njega ljubavni vaj,
Drugo nam odnije kovrčavu kosu.
Nit želudac mu donese kraj,
Stephanu Dowlingu Botsu.

O, ne! Svak pažljivo nek sluša,
Što skroji mu sudbine vijenac.
U nebo odletje mu duša,
Jer nesretnik upa u zdenac!

Iz zdenca izvukoše ga, znaj,
Pluća puna mu vode.
A duh mu – jer stigo je kraj –
U carstvo nebesko ode

Ako je Emmeline Grangerford mogla pisat ovaku poeziju prije nego šta joj je bilo četrnajst, onda se nema šta pričat o tome šta je sve mogla napraviti da je poživila. Buck je rekao da je mogla sipat poeziju ko ništa. Nikad ne bi stala nit da razmisli. Reko je da bi samo nabacila stih, pa ako ne bi mogla nać nikakvu dobru rimu, onda bi ga samo prekrižila i nabacila drugi stih, pa tjeraj dalje. Nije bila izbirljiva, mogla je pisat o čemu god bi joj neko reko da piše, samo ako je bilo tužno. Svaki put kad bi umro neki čovjek, il neka žena, il neko dijete, ona bi već došla sa svojim »prilogom« i prije nego bi se mrtvac oladio. Ona je to zvala »prilozi«. Susjedi su govorili da prvo dođe doktor, pa Emmeline, pa pogrebnik – pogrebnik nikad nije stigo prije Emmeline, osim jedan put, a to je bilo kad se namučila da nađe neku rimu uz prezime pokojnika koji se zvao Whistler. Poslije toga se skroz promijenila. Nije se ništa žalila, al je nekako uvenula i nije još dugo živila. Jadnica, puno puta kad bi me njezine slike rastužile i kad bi' se na nju malko naljutio, otišo bi' gore u sobicu koja je bila njena i izvuko bi' njezinu tužnu staru bilježnicu, pa bi'

čito iz nje. Cijela mi je ta familija bila draga, i mrtvi i svi ostali, pa nisam htio da nas bilo šta posvadi. Jagna je Emmeline pisala pjesme o svim mrtvima dok je bila živa, pa mi se nije činilo pravedno da niko nije ništa napiso o njoj sad kad je pokojna, tako da sam pokušo iz sebe iscijedit stih il dva, al nikako mi to nije uspijevalo. Njezinu su sobu držali uvijek čistu i urednu, i sve su stvari ostale na istom mjestu baš onako kako ih je ona volila držat dok je bila živa, i niko nikad tamo nije spavo. Jedina se starica brinula o toj sobi, iako su imali dosta crnja, ona je tamo često šivala i čitala Bibliju.

Nego, da se opet vratim na primaću. Na prozorima su tamo bili lijepi zastori: bijeli, a na njima naslikane slike dvoraca sa zidovima skroz obraslina lozom, i sa blagom koje silazi na pojilo. Bio je tu i jedan stari mali klavir, koji je valjda u sebi imo nekakve limene tave,⁵⁶ pa ništa nije bilo ljepše nego slušat mlade dame kako pjevaju »Prekinu se i posljednja nit«⁵⁷, il na njemu sviraju »Bitku kod Praga«.⁵⁸ U svim su sobama zidovi bili ožbukani, u skoro svim sobama na podu su bili tepisi, a cijela je kuća izvana bila okrećena u bijelo.

Bila je to kuća od dva dijela, a veliki otvoreni prostor između ta dva dijela bio je natkriven i popločan, i nekad bi u podne tu postavili stol i bilo je svježije i ugodno. Nije moglo bit bolje! A kako se samo dobro kuvalo, a 'rane je bilo na lopate!

⁵⁶ U to su se vrijeme zaista proizvodili klaviri koji su osim žica u sebi imali i različite udaraljke, na kojima se sviralo posebnim pedalama, a proizvodile su zvukove zvona, cimbala, bubnjeva i slično.

⁵⁷ *The Last Link is Broken*, popularna sentimentalna pjesma koju je 1840. godine skladao William Clifton.

⁵⁸ Sonata za klavir, violinu, čelo i udaraljke čiji je autor češki skladatelj František Kočvara (1730-1791), poznatiji kao Franz Kotzwara jer je najveći dio karijere proveo u Londonu. Skladba je nastala povodom bitke između Austrije i Prusije 1757. godine. Bila izuzetno popularna u 18. i 19. stoljeću.

Poglavlje XVIII.

Pukovnik Grangerford. – Plemstvo. – Krvna osveta. –
Evandjelje. – Splav je spašena. – Hrpa drveta. – Svinjetina
i kupus.

Pukovnik Grangerford bio je, znate, baš pravi gospodin. Bio je gospodin od glave do pete, a takva je bila i cijela njegova familija. Rođen je u dobroj kući, štono se kaže, a to se kod ljudi cijeni isto ko i kod konja, kako je udovica Douglas govorila, a niko ne može poreć da ona spada u najbolju aristokraciju u našem gradu. I ćaća je isto uvijek to govorio, mada on sam nije vrijedio ni pišljiva boba. Pukovnik Grangerford bio je jako visok i jako mršav, i imao je tamnoblijedu put, nigdje ni tračka crvene boje. Svakog bi mu jutra cijelo mršavo lice dobro izbrijali, i imao je najtanje moguće usne, i najtanje moguće nosnice, i kukasti nos, i guste obrve, i najcrnje moguće oči, koje su mu bile tolko duboko usađene da ti se činilo ko da na tebe gledaju iz neke pećine, moglo bi se reć. Čelo mu je bilo visoko, a kosa crna i ravna, i spuštala mu se do ramena. Ruke su mu duge i tanke, i svaki Božji dan on oblači čistu košulju i cijelo odijelo od glave do pete, sašiveno od tako bijelog lana da te oči zaboje dok ga gledaš, a nedjeljom nosi plavi frak s mjedenim gumbima. Uvijek je nosio štap od mahagonija sa srebrnom drškom. Nikad nije bio ni malo neozbiljan, ma ni mrvicu, i nikad nije glasno govorio. Bio je dobar ko kruh – to se nekako moglo i osjetit, znate šta mislim, pa si u njega mogo imat povjerenja. Ponekad bi se smiješio, i to je bilo baš lijepo za vidit, al kad bi se uspravio ko metla i kad bi munje počele sijevat ispod njegovih obrva, prvo što si 'tio napraviti bilo je popet se na neko stablo, pa tek onda probat doznat u čemu je stvar. Nije nikad nikom trebo reć da pazi kako se ponaša – svi su se oko njega uvijek lijepo ponašali. Svi su osim toga i voljeli bit blizu njega, jer je skoro uvijek sijo ko sunce – hoću reć, bilo je ko da uvijek sa sobom donosi lijepo vrijeme. Al kad bi se naoblačio, postalo bi užasno tamno na pol minute, i to je bilo dosta. Ništa se krivo ne bi opet dogodilo barem tjedan dana.

Kad bi on i stara dama ujutro sišli, sva bi familija ustala sa stolica i rekla im dobrojutro, i niko ne bi opet sjeo dok oni ne sjednu. Onda bi Tom i Bob otišli do kredenca u kojemu je stajao jedan bokal pa bi mu smiješali čašicu gorkog likera i dali mu je, a on bi je držo u ruci dok Tom i Bob ne bi smiješali piće i sebi, pa bi se naklonili i rekli im »U vaše zdravlje, gospodine i gospođo«, a oni bi se onda isto najlaganije moguće naklonili i rekli im »fala«, pa bi ispili liker, sva trojica, a onda bi Bob i Tom izlili žličicu vode na šećer u svojim čašicama i kap viskija ili jabukovače i dali to meni i Bucku, pa bi i mi isto nazdravili starcima.

Bob je bio najstariji a Tom odma iza njega – visoki, lijepi ljudi s jako širokim ramenima i preplanulih lica, i duge crne kose i crnih očiju. Odijevali su se u bijeli lan od glave do pete, isto ko i stari gospodin, i nosili su široke Panama šešire.

Onda je išla gospojica Charlotte. Ona je imala dvajst pet, bila je visoka i ponosna i uzvišena, al je bila dobra ko krov, osim ako se nešto nije srdila. Al ako se srdila, strijeljala je, baš ko i njezin otac, takvim pogledom da bi se srušio na zemlju. Bila je prava ljepotica. Isto ko i njezina sestra, gospojica Sophia, al nekako drugačije. Sophia je bila nježna i slatka ko golubica, i imala je samo dvajst godina.

Svako je imo svog crnju da ga poslužuje – i Buck isto. Mom je crnji bilo skroz najlakše, jer ja nisam naviko da neko umjesto mene išta radi, al je zato Buckov moro skoro cijelo vrijeme nešto skakat.

Eto, to je bila cijela familija, al bilo ih je i više – još tri sina koji su poginuli, i Emmeline koja je umrla.

Stari je gospodin imo više farmi i preko stotinu crnaca. Ponekad bi im u goste došla sva sila ljudi, na konjima, iz deset il petnajst milja naokolo, pa bi ostali pe'-šes' dana i gostili se svuda naokolo, i na samoj rijeci, po danu bi plesali i odlazili na izlete u šumu, a po noći bi radili svečane balove u kući. Ti su im ljudi uglavnom bili rođaci. Muškarci bi sa sobom donijeli svoje puške. Bio je to fin i otmjen svijet, kažem ja vama.

U blizini je živio još jedan plemeniti rod – pet il šes' familija – koje su se uglavnom prezivale Shepherdson. Oni su bili isto tako otmjeni i visokog roda i bogati i uzvišeni ko i pleme Grangerfordovih. Shepherdsoni i Grangerfordi koristili su isto pristanište parobroda, koje je bilo oko dvije milje uzvodno od naše kuće, pa sam tako ponekad, kad bi tamo išo s našima, viđao i dosta Shepherdsonovih na njihovim lijepim konjima.

Jednoga dana Buck i ja otišli smo u šumu u lov, i čuli smo kako dolazi neki konj. Prelazili smo cestu. Buck reče:

– Brzo! Bjež' u šumu!

Tako i učinimo, a onda provirimo iz šume kroz lišće. Uskoro se pojavi krasan mladić, galopirao je niz cestu, pustio konju na volju i izgledao ko neki vojnik. Preko jabučice na sedlu držao je pušku. Već sam ga prije bio vidio. Bio je to mladi Harney Shepherdson. Čuo sam kako je Buckova puška prasnula odmah pored mojeg uha, a Harneyu šešir odleti s glave. Zgrabi on svoju pušku i dojaše ravno do mjesta gdje smo se mi skrivali. Al ni mi nismo čekali. Utekli smo kroz šumu. Šuma tu nije bila gusta, pa sam stalno gledao preko ramena da se izmaknem metku, i dvaput sam vidio da je Harney puškom naciljo Bucka, a onda je odjaho natrag putem kojim je došo – da skupi svoj šešir, valjda, al nisam mogo vidit. Nismo prestali trčat dok nismo došli doma. Starome su gospodinu oči iskriale koju minutu – uglavnom zbog veselja, kako sam shvatio – a onda mu se lice nekako uozbiljilo, pa nekako blago reče:

– Ne sviđa mi se to pucanje iza grma. Zašto nisi izašao na cestu, sine?

– Al Shepherdsoni to ne rade, oče. Oni uvijek hvataju na prepad.

Gospojica Charlotte je držala glavu uzdignuto ko kraljica, dok je Buck pričo svoju priču nosnice su joj se raširile a oči iskočile. Dva su mladića izgledali mračno, al nisu ništa govorili. Gospojica Sophia je probljedila, al joj se boja vratila kad je doznala da onaj momak nije ozlijeđen.

Čim sam se uspio nać nasamo s Buckom pored ambara pod drvećem, pito sam ga:

– Jesi ga tio ubit, Buck?

– Pa, naravno da jesam.

– A šta ti je on napravio?

– On? On meni nikad ništa nije napravio.

– Pa onda zašto si ga tio ubit?

– Pa za ništa – to je samo radi krvne osvete.

– Šta je to krvna osveta?

– Ček, pa di si ti odrasto? Ti ne znaš šta je to krvna osveta?

– Nikad za to nisam čuo – reci mi.

– Pa – reče Buck – ovako ti je to s krvnom osvetom: Neki se čovjek posvađa s nekim drugim čovjekom, pa ga ubije. Onda brat tog drugog čovjeka ubije *njega*. Onda druga braća, s obje strane, krenu jedni na druge. Onda se umiješaju i *rođaci* – malo-pomalo pa se svi pobiju, pa nema više krvne osvete. Al to ide nekako sporo i treba puno vremena.

– Jel i ova vaša već dugo traje, Buck?

– Naravno! Počelo je pred trijest godina, il tu negdje. Posvađali su se oko nečega, pa su to rješavali na sudu, a onda je sud presudio protiv jednoga od njih, pa je on ošo i upuco čovjeka koji je dobio parnicu – šta je skroz naravna stvar. Svako bi to učinio.

– A oko čega je bila svađa, Buck? Oko zemlje?

– Valjda... ne znam.

– I ko je prvi puco? Jel to bio neki Grangerford il Shepherdson?

– A otkud da ja to znam? Bilo je to davno.

– Pa jel iko zna?

– Da, naravno, tata zna, mislim, a znaju valjda i neki stariji ljudi. Al sad zapravo više niko ne zna oko čega je bila ta svađa radi koje je sve počelo.

– I jel puno ljudi ubijeno, Buck?

– Je. Sve sprovod za sprovodom. Al ne ubijaju se oni uvijek. Tata ima u sebi nešto sačme, al nije ga briga jer ionako nije težak. Boba su malo izrezuckali lovačkim nožem, a i Tom je ranjen jednom il dvaput.

– Jel neko ubijen ove godine, Buck?

– Da. Jedan naš i jedan njihov. Prije oko tri mjeseca moj rođak Bud, bilo mu je četrnajst, jahao je kroz šumu s druge strane rijeke i nije imo nikakvog oružja sa sobom, šta je bilo proketo glupo, pa je na nekom osamljenom mjestu čuo kako za njim dolazi neki konj, i

vidio starog Baldyja Shepherdsona kako za njim juri s puškom u ruci dok mu je sijeda kosa lepršala na vjetru. I umjesto da skoči s konja i sakrije se u grmlju, Bud je mislio da mu može uteć, pa su se tako naganjali, tamo-amo, pet milja il više, a stari ga je pomalo sustizo. I na kraju vidi Bud da više nema šta, pa stane i okrene se prema starome da mu rupe od metaka budu sprijeda, znaš, a stari dojaše i upuca ga. Al nije dugo uživo u svojoj sreći, jer su još isti tjedan naši ukokali *njega*.

– Mislim da je taj stari bio kukavica, Buck.

– Ja mislim da *nije* bio kukavica. Ma kakva kukavica! Nema ti ni jedne kukavice među tim Shepherdsonima – ni jedne jedine. Jer taj ti se stari jednog dana borio pola sata sam protiv tri Grangerforda i pobijedio. Svi su bili na konjima, a on sjaše s konja i skloni se iza neke male rpe drva, pa je držo konja ispred sebe da ga štiti od metaka. Al Grangerfordi su ostali na konjima i obigravali oko starog, pa zasuli oni njega, al zasuo i on njih. On i njegov konj vratili se doma skroz izrešetani i sakati, al Grangerfordove je trebalo *nosit* doma – jedan od nji' bio je mrtav, a drugi je umro sutradan. Ne, gospon, ako tražiš kukavice, samo ćeš gubit vrijeme ako ideš među Shepherdsonove, jer se kod njih nikad nije rodio niko *takav*.

Sljedeće smo nedjelje svi otišli u crkvu, oko tri milje daleko, svi na konjima. Muški su ponijeli svoje puške, pa i Buck, i držali su ih među koljenima ili su ih stavili uza zid da im budu pri ruci. I Shepherdsoni su napravili isto. Propovijed je bila skroz obična – sve nešto o bratskoj ljubavi i takvim dosadama, ali svi su rekli da je bila dobra i o njoj su raspravljali dok smo išli doma, i svak je imo puno toga za reć o vjeri i o dobrim djelima i o milosrđu i predanazaodređenju⁵⁹ i šta ti ja znam o čemu sve ne, pa mi se činilo da mi je to jedna od najgorih nedjelja koju sam ikad doživio.

Nekih sat vremena nakon ručka svi su još drijemali, neki u svojim stolicama a neki u svojim sobama, pa je bilo skroz dosadno. Buck i pas ispružili su se vani na travi na suncu i čvrsto spavali. Otišao sam gore u našu sobu i mislio sam malo odspavat. Al našo sam onu slatku gospojicu Sophiju kako stoji na svojim vratima, koja su bila odmah do naših, pa me je uvela u svoju sobu i skroz polagano zatvorila vrata, i pitala me jel mi se ona sviđa, a ja sam reko da sviđa. I onda me je pitala bi li nešto za nju učinio a da nikome ne kažem, a ja sam reko da bi'. Onda je rekla da je zaboravila svoje Evanđelje, ostavila ga je u klupi u crkvi između dvije druge knjige, pa da bi li se ja tiho iskrao i otišo tamo i donio joj knjigu, al da nikom ništa ne kažem. Ja sam reko da bi'. I tako sam se iskrao i klisnuo uz cestu, a u crkvi nije bilo nikog, osim možda jednog il dva prasca, jer tamo nije bilo nikakve brave ni vrata, a prasci su ljeti jako voljeli pod od dasaka zato šta je bio ladan. Kad malo razmislite, većina ljudi ne ide u crkvu osim kad mora, al s prascima je drugačije.

⁵⁹ Huck kaže *preforeordination*, miješajući dvije riječi iz teologije, *predestination*, i *foreordination*; obje se riječi na hrvatski mogu prevesti kao predodređenje, predodređenost.

Reknem ja sam sebi – nešto tu ne valja. Nije normalno da se jedna djevojka tolko znoji zbog Evandjelja. Pa ga ja malo protresem, a iz njega ispadne mali komad papira na kojem je olovkom pisalo »POLA TRI«. Pretresem knjigu, al nisam našo ništa drugo. Iz ovoga ništa nisam mogo svatit, pa sam vratio papirić natrag u knjigu, a kad sam se vratio kući i popeo uza stepenice, gore me je čekala gospojica Sophia na svojim vratima. Povukla me unutra i zatvorila vrata, a onda je počela pretraživat Evandjelje dok nije našla onaj papirić, pa je čim ga je pročitala izgledala skroz sretno. I prije nego šta je iko mogo i zamislit, zgrabila me i zagrlila, i rekla da sam ja najbolji dječak na svijetu, i da nikome ništa ne kažem. Na minutu je bila skroz crvena u licu, a oči su joj se svijetlile, i zbog toga je bila užasno lijepa. Bio sam dobrano začuđen, al kad sam uhvatio daha i pito je o čemu se tu radi s tim papirom, a ona me je pitala jesam li ga pročitao, a ja sam reko da nisam, pa me je pitala jel znam čitat pisana slova, a ja sam joj reko da »ne, samo štampana«, a onda je ona rekla da taj papir nije ništa nego da je s njim samo označila mjesto koje čita, i da se sad mogu ić igrat.

Otišo sam dolje niz rijeku, razmišljajući o ovoj stvari, i uskoro sam primijetio da moj crnja ide iza mene. Kad smo došli dovoljno daleko da nas se iz kuće nije moglo vidit, on se na sekundu osvrne iza sebe i okolo, a onda dotrči do mene i reče:

– Gosn' Jawge,⁶⁰ ako 'š poč sa mnom doli do bare pokazat ću ti cijelo leglo vodeni' zmija.

Mislím si ja, baš zvuči čudno, reko mi je to i jučer. Moro bi već znat da niko živ ne voli vodene zmije tolko da će ih ić lovit. Šta li on zapravo smjera? Pa ja reknem:

– Može, kasom naprijed!

Išo sam tako za njim pol milje. Onda on zagazi u baru pa nastavimo tako gacat skoro još oko pola milje. Dođemo do malog ravnog komada zemlje koji je bio suv i skroz obrasto stablima i grmljem i povijušama, pa mi on tu reče:

– Ajte vi ravno dalje još samo par koraka, gosn' Jawge, tamo su one. Viđo sam ja nji' i prije, pa me nije briga oću li i' opet vid't.

Onda se on okrene i ode, pa uskoro nestane među drvećem. Ja zađem malo dublje i dođem do malog proplanka, velikog ko spavaća soba, koji je unaokolo bio obrasto povijušama, pa nađem nekog čovjeka kako tamo leži i spava – kad tamo, bokti, moj stari Jim!

Probudim ga i mislio sam da će mu bit veliko iznenađenje šta me opet vidi, al nije bilo. Skoro je proplako kolko mu je bilo drago, al nije bio iznenađen. Reko mi je da je plivo za mnom one noći, i da me je čuo svaki put kad sam ga dozivo, al nije tio odgovarat jer nije tio da ga neko uvati i odvede ga opet nazad u ropstvo. I on rekne:

– Malko sam se pozlijedio, nis' mogo plivat brzo, pa sam na kraju zaosto iza tebe. Kad s' ti izašo, mislio sam da ću te moć stić na kopnu a da ti ne moram vikat, al kad sam vido onu kuću, ja ti onda pomalo. Daleko sam bio da bi čuo šta s' ti oni bili rekli – bojo sam se pasa.

⁶⁰ *Jawge* – Twain tako piše ime George pokušavajući prenijeti način na koji se to ime izgovara u crnačkom govoru – otprilike kao *Džaudž*.

Al kad se sve opet stišalo, znao sam da s' ti u kući, pa zgibam ja u šumu da pričekam dan. Rano izjutra naišli ovi crnje kad su išli u polje, pa su me odveli 'vamo i pokazali mi ovo mjesto, di me đukci ne mogu pratit jer je okolo voda, a oni mi donosili svaku večer svega za jist, i rekli mi kako si se ti snašo.

– Zašto nisi reko mom Jacku da me prije ovde dovede, Jime?

– Pa šta ću ti smetat, Huck, dok se ništ' nije moglo uradit – al sad smo dobro. Ja sam ti kupovo lonce i tave i klope, kad god sam mogo, i popravljio sam splav po noći, kad ono...

– *Koju splav, Jime?*

– Našu staru splav.

– Oćeš reć da se naša stara splav nije skršila u komadiće?

– Nije. Dobrano je stradala – pogotovo jedan kraj, al nije bilo velke štete, jedino šta su se izgubile skoro sve naše stvari. Da nismo 'nako zaronili duboko ispod vode, i da noć nije bila 'nako mračna, i da se nismo 'nako prepali, i da nismo bili nak'i tikvani, ko šta se ono kaže, mogli smo splav odma vidit. Al dobro, nek' i nismo, jer je evo sad skroz popravljena pa je skoro ko nova, a i mi imamo 'rpu novi stvari mjesto oni' šta smo i' izgubili.

– A kako si se uspio opet dočepat splavi, Jime? Jesi li je uvatio?

– A kako bi je uvatio kad sam se skrivo u šumi? Ne, neki od ovi' drugi' crnja našli su je zakačenu za neko deblo, tu negdi kod zavoja, pa su je sakrili među vrbe u nekom potočiću, pa su digli takvu dreku oko toga kome od njih splav treba pripast da sam i ja brzo za to čuo, pa sam došo i riješio to tako šta sam im reko da ne pripada nikom od nji', nego je tvoja i moja, pa sam ih pito oće li otet imovinu mladog bijelog gospodina, pa će i' zbog toga dobro izlemat? Onda sam im dao svakom po des' centi, pa su bili više nego zadovoljni, i poželili su da naiđe još koja splav pa da se opet obogate. Bili su baš dobri prema meni, ti crnje, i šta sam god ja tio da za mene učine, nisam i' trebo dvaput pitat, dragi moj. Taj je Jack dobar crnja, i baš je pametan.

– Da, to je istina. Nikad mi nije reko da si ti ovde. Reko mi je da dođem i da će mi pokazat 'rpu vodenih zmija. Da se išta dogodilo, on ne bi imo veze s tim. Može reć da nas nikad nije vidio skupa, i to bi onda bila istina.

Sad najradije ne bi ni pričō šta se sve dogodilo sljedećeg dana. Mislim da ću to skroz skratit. Probudio sam se negdje u zoru i mislio se okrenut i nastavit spavat, kad sam primijetio kako je sve mirno – činilo se ko da niko još nije usto. To nije bilo uobičajeno. Onda sam vidio da je Buck ustao i da ga nema. Onda se i ja dignem u čudu i odem dolje niza stepenice – nigdje nikoga. Sve je tiho ko miš. Isto i vani. Mislim si ja: šta je sad? Kraj 'rpe drva naletim na svog Jacka, i rekнем:

– Šta se to događa?

A on reče:

– Šta, ne znate, gosn' Jawge?

– Ne – rekнем ja – ne znam.

– A dobro onda, gospojica Sophia je utekla! Stvarno je utekla! Utekla je noćas u neka doba – niko ne zna točno kad. Utekla da se uda za onog mladog Harneya Shepherdsona, znaš – bar tako svi misle. Familja je to otkrila prije oko po' sata – možda malo više – i kažem ja tebi, nisu gubili vrijeme. Ne mo'š ni zamislit kako su brzo zgrabili puške i konje! Ženska čeljad je otišla dignit na noge svu rodbinu, a stari gosn' Saul i muški su nabili puške i odjahali uz rijeku da probaju uvatit tog momka i ubit ga, prije neg se prebaci preko rijeke s gospojicom Sophijom. Mislim da će bit jako gadno.

– Buck je otišo a da mene nije probudio!

– A, da, tako je. Nisu tebe 'tjeli miješat u to. Gosn' Buck je napunio pušku i zareko se da će uvatit jednog Shepardsona il će izgubit glavu. I mislim, bit će nji' tamo kolko 'oš, pa će sigurno jednog uvatit ako bude šanse.

Krenem ja cestom uz rijeku šta sam brže mogo. Odjednom začujem pucnjeve u daljini. Kad sam došo do mjesta odakle se vidi drvvara i naslagana drva, tamo di pristaju parobrodi, prikrao sam se ispod drveća i grmlja, dok nisam došo do jednog dobrog mjesta, pa sam se uzvero na grane jedne topole koja je bila izvan puškometa i pogledo. Malo ispred tog stabla bila je hrpa naslaganih drva visoka oko četiri stope, pa sam prvo pomislio da se sakrijem iza nje, al sva sreća da nisam.

Na čistini ispred drvare četiri-pet ljudi vrtilo se naokolo na konjima, psujući i vičući, i pokušavajući doć do dva dječaka koji su bili iza drvare, pokraj pristaništa za parobrode, al nisu mogli. Svaki put kad bi se neki od njih pokazao na strani hrpe drva prema rijeci, pucalo se na njega. Ona dva dječaka čučali su jedan drugom okrenuti leđima iza hrpe, tako da mogu pazit na obje strane.

Odjednom su se oni ljudi prestali vrtit i vikat. Krenuli su ravno prema drvvari, al se onda jedan od onih dječaka pridigo, naslonio pušku na deblo i naciljo, pa skine jednog od onih iz sedla. Svi ljudi skoče s konja i uvate ranjenika, pa ga krenu nosit u drvvaru, a u istom času ona dva dječaka krenu trčat. Stigli su na po puta do stabla na kojem sam ja bio prije nego šta su oni ljudi to primijetili. Onda su ih vidili, pa su skočili na konje i krenuli za njima. Sustizali su ih, al im je bila slaba valjda jer su dječaci imali dosta veliku prednost. Došli su do one hrpe drva koja je bila ispred mog stabla, sklonili se iza nje, pa su opet imali bolji položaj od onih ljudi. Jedan od tih dječaka bio je Buck, a drugi je bio neki mršavi momak od nekih devetnajst godina.

Oni ljudi su se još neko vrijeme vrtili naokolo, a onda su odjahali. Čim su nestali s vidika, ja viknem Bucku i to mu reknem. Kad je čuo moj glas sa stabla, on prvo nije znao šta je. Bio je užasno iznenađen. Reko mi je da dobro gledam i da mu kažem kad oni ljudi budu opet na vidiku. Reko je da sigurno spremaju ovakvu il onakvu smicalicu – brzo će se oni vratit. Najrađe bi da se nisam ni popeo na to stablo, al sad se više nisam usudio sić. Buck je počeo plakat i ridat, pa se zareko da će se on i njegov rođak Joe (a to je bio onaj drugi momak) još osvetit za današnji dan. Reko je da su njegov otac i dvojica braće ubijeni, a i dvojica-trojica neprijatelja. Reko je da su ih Shepherdsoni dočekali u zasjedi. Buck je rekao da su njegov otac i braća trebali pričekat rodbinu – Sheperdsoni su za njih same

bili prejaki. Pito sam ga šta je bilo s mladim Harneyem i gospojicom Sophijom. Reko je da su prešli rijeku i sad su na sigurnom. Bilo mi je drago zbog toga, a kako je Buck samo žalio šta nije uspio ubit Harneya onoga dana kad je na njega puco – takvo šta ja još nikad nisam čuo.

Kad odjednom – bang! bang! bang! – začuju se tri il četiri pucnja – ljudi su se prišunjali kroz šumu i došli nam s leđa bez konja! Dječaci skoče u rijeku – obadvojica ranjeni – i dok su plivali niz struju, ljudi su trčali po obali i pucali na njih i vikali: »Ubi ih, ubi ih!« Bilo mi je tolko zlo da sam skoro pao sa stabla. Neću sad ni pričat sve šta se dogodilo – opet će mi doć zlo ako budem pričo. Da bar nikad nisam izišo na obalu one noći, pa da ne vidim sve ovo. Nikad se toga neću riješit – često puta sanjam o njima.

Ostao sam na stablu dok se nije smrklo, bojo sam se sić. Ponekad bi' čuo pucnjavu daleko u šumi, a dva puta sam vidio i male grupice ljudi kako galopiraju uz drvaru s puškama, pa sam shvatio da borba još traje. Bio sam skroz utučen, pa sam odlučio da se više nikad neću vratit ni blizu njihove kuće, jer sam mislio da sam ja nekako za sve kriv. Znao sam sad da je onaj papirić značio da se gospojica Sophia treba nać s Harneyem negdje u pola tri i s njim uteć, pa sam shvatio da sam moro reć njezinom ocu za taj papirić, i to kako se čudno ponašala, i možda bi je on zaključo pa se ovaj užas ne bi nikad dogodio.

Kad sam sišo sa stabla, otpuzo sam malo niz riječnu obalu i našo dva mrtva tijela kako leže u plićaku, pa sam ih počeo vuć dok ih nisam izvuko na obalu. Onda sam im pokrio lica, pa nestao šta sam brže mogo. Malo sam plako kad sam pokrivo Buckovo lice, jer je on bio baš dobar prema meni.

Sad je već bilo skroz mračno. Nikad više nisam došao ni blizu njihovoj kući, nego sam udario kroz šumu i stigo do one močvare. Jim nije bio na svom otoku, pa sam brže-bolje odgaco do onog potočića, probijajuć se kroz vrbik, jer sam umiro od želje da uskočim u splav i šta prije nestanem iz tog užasnog kraja. Al splavi nije bilo! Duše mi, jesam se prepo! Nisam mogo doć do daha cijelu minutu. Onda sam zaviknuo. Javi mi se glas nit' dvajspet stopa od mene, i reče:

– Bože dragi! Jes' to ti, dušo? Nemoj galamit!

Bio je to Jimov glas – nikad mi ništa u životu nije zazvučalo tolko dobro. Potrčim malo pored obale i ukrcam se, a Jim me zgrabi i zagrli, bilo mu je tolko drago šta me vidi. I rekne:

– Bog da te blagoslovi, mali, bio sam već skroz siguran da si opet mrtav! Jack je bio ovde. Reko je da misli da su te upucali, jer se više nis' vratio kući. Pa sam evo ovaj čas mislio gurnut splav prema ušću potoka, pa da sve bude spremno da zbrišem čim se Jack vrati i kaže mi da s' ti sigurno mrtav. Fala ti ga Bogu šta si se opet vratio, dušo!

Ja rekнем:

– Dobro – jako dobro! Neće me nać i mislit će da sam poginuo i otpluto niz rijeku – ima tamo gore nešto zbog čega će povjerovat da je tako – pa nemoj gubit vrijeme, Jime, nego guraj splav u velku vodu šta brže moš!

Nisam imo mira sve dok splav nije bila dvije milje niže i usred Mississippija. Onda smo objesili našu signalnu lampu i zaključili da smo opet slobodni i sigurni. Nisam ništa ni pregrizo od jučer, pa je Jim izvadio malo proje i mlaćenice, a i svinjetine s kupusom i drugim zelenjem – na svijetu nema ništa bolje od toga kad se pravilno skuha – pa smo, dok sam ja jeo svoju večeru, pričali i dobro se zabavljali. Bio sam jako sretan šta sam se mako od te krvne osvete, a i Jim šta je otišo iz močvare. Rekli smo da nema kuće ko šta je naša splav, na koncu konca. Sve je drugo tako zbijeno i zagušljivo, al splav nije. Na splavi se osjećaš skroz slobodno i lagano i udobno.

Poglavlje XIX.

Mirni dani. – Astronomska teorija. – Umjerenjački preporod. – Vojvoda od Bridgewatera. – Kraljevske nedaće.

Prošla su dva-tri dana i noći. Mislim da bi baš dobro bilo reć da su protekli, jer su baš nekako mirno i lijepo prošli. Evo šta smo radili da ubijemo vrijeme. Tu je dolje rijeka bila čudovišno široka – nekad i milju i pol; išli smo po noći, a spavali i skrivali se preko dana; kad bi noć bila skoro pri kraju, prestali bi ploviti i privezali se, skoro uvijek u mrtvoj vodi ispod nekog spruda, a onda bi nasjekli mladica topole i vrbe i s njima sakrili splav. Onda bi bacili udice. Zatim bi se bacili u rijeku i malo plivali, da se osvježimo i razladimo; onda bi sjeli na pješčano dno negdi di je voda do koljena, pa bi gledali kako sviće. Nigdje ni glasa – savršena tišina – baš ko da cijeli svijet spava, samo bi se tu i tamo čulo koju žabetinu kad zakrekeće, možda. Prvo šta bi vidili dok smo gledali u daljinu preko vode bila je nekakva mutna crta – to su bila stabla na drugoj strani; ništa drugo nisi mogo razaznat; onda bi se na nebu na jednom mjestu pojavilo blijedo svjetlo, pa više nije bilo skroz crno, nego sivo; mogo si vidit male tamne fleke kako plivaju skroz, skroz u daljini – šlepove i takve stvari; i duge crne pruge – splavi; ponekad si mogo čut škripanje vesala, il nerazgovjetne glasove, jer bilo je tako mirno pa su se glasovi čuli jako izdaleka; i tu i tamo mogo si vidit brazdu na vodi za koju, po tome kako ta brazda izgleda, znaš da je to tamo neko deblo u brznoj matici koja se o njega razbija, pa zato brazda baš tako izgleda; i vidiš kako se magla izvija iz vode, a istok se zacrveni, i rijeka, a na rubu šume onda možeš razaznat kolibu, daleko na obali s druge strane rijeke, po svemu sudeć nekakvo skladište drva, koja su naslagana tako da se između njih i pas svugdje može provuć; onda otamo s druge strane zapirka ugodni povjetarac i rashladi te, tolko ladan i svjež i miriše po šumi i cvijeću; al nekad i ne tako, jer su naokolo ostavljali krepanu ribu, iglice i slično šta se ne jede, a one se znaju baš lijepo usmrđit; i onda, najednom je bijeli dan, i sve se smije na suncu, a ptice pjevice zapjevaju sve u šesnajst!

Malo dima sad se više ne bi moglo primijetit, pa bi skinuli nešto ribe s udica i skuvali si topli doručak. A nakon toga bi gledali samotnu rijeku, malo ljenčarili, pa malo-pomalo lijeno zaspali. Tu i tamo bi se probudili i gledali šta nas je to probudilo, pa bi vidili možda parobrod kako kašljuca idući uzvodno, tolko daleko s druge strane da ništa nisi mogo vidit, nego jedino to jel mu kotač na krmi il sa strane. Onda se oko sat vremena ništa ne bi čulo ni vidilo – samo pusta samoća. Potom bi vidio splav kako klizi niz vodu, tamo skroz daleko, a možda na njoj i nekog momka kako cijepa drva, jer oni to skoro uvijek

rade na splavi. Vidio bi kako je sjekira bljesnula i spustila se – i ništa ne bi čuo. Vidio bi kako se sjekira ponovo podiže, pa kad bi bila iznad čovjekove glave, tek onda bi čuo *klank!* – trebalo je toliko vremena da zvuk stigne preko vode. Eto tako smo provodili dane, ljenčareći, slušajući tišinu. Jedan put bila je gusta magla, a na splavima i drugim stvarima što su prolazile lupali su tavama, tako da ih parobrodi ne pregaze. Neki šlep ili splav prošao bi tako blizu da smo mogli čut ljude kako razgovaraju, psuju i smiju se – odlično smo ih čuli, ali im ni traga nismo vidili. Od toga bi te uhvatila jeza, bilo je ko da zrakom pokraj nas prolaze duhovi. Jim je rekao da on vjeruje da su to duhovi, al ja sam rekao:

– Nisu. Duh sigurno ne bi reko: »Prokleta magluština«.

Čim bi došla noć, otisnuli bi se dalje. Kad bi splav doveli otprilike do sredine rijeke, pustili bi je samu da ide i da pluta kud god je struja odnese. Onda bi zapalili lule, umočili noge u vodu i pričali o svemu i svačemu – stalno smo bili bez odjeće, danju i noću, kad god smo mogli radi komaraca – nova odjeća koju su Buckovi roditelji za mene napravili bila je predobra da bi bila udobna, a osim toga meni ionako nije nešto previše stalo do odjeće.

Nekad bi kroz dugo vremena cijela ta rijeka bila samo naša. Daleko preko vode bile su obale i otoci, a možda i kakva iskrica – to je bila svijeća na prozoru neke kolibe, a ponekad si i na vodi mogao vidjet iskricu il dvije – na nekoj splavi ili šlepu, znate, a možda si mogo i čut svirku ili pjesmu s nekog od plovila. Divota je život na splavi! Gore smo imali nebo, skroz osuto zvijezdama, pa bi zalegli na leđa i gore i' gledali, i raspravljali o tome jesu li one stvorene ili su nastale same od sebe. Jim je mislio da su stvorene, a ja da su nastale slučajno, jer mi se činilo da bi previše vremena trebalo da ih se toliko puno stvori. Jim je rekao da ih je možda izlego mjesec. Dobro, to je već nekako imalo smisla, pa nisam reko ništa protiv toga, jer vidio sam kako i žaba izlegne isto toliko jajašaca, pa bi to, naravno, moglo bit. Gledali smo i kako padaju zvijezde, vidili bi ih kako ostavljaju trag. Jim je tvrdio da su to mučkovi koji ne valjaju pa se izbacuju iz gnijezda.

Jedanput il dvaput tijekom moći vidjeli bi parobrod kako klizi pokraj nas u mraku, pa bi tu i tamo iz svojih dimnjaka u zrak izbacio svu silu iskri, a one bi padale u rijeku poput kiše i izgledale su užasno lijepo. Onda bi zaokrenuo za okuku, njegova bi svjetla nestala, umukla bi buka i rijeka bi opet postala mirna, i samo bi odjednom, dugo vremena nakon što bi on već otišo, do nas stigli njegovi valovi i malo zaculjali splav, a nakon toga ništa više ne bi čuo ko zna kolko vremena, osim možda žaba il tako nečeg.

Nakon ponoća ljudi bi na obali otišli u krevet, pa su onda dva il tri sata obale bile crne – više nije bilo iskrica na prozorima koliba. Te su nam iskricice bile ko sat – prva koja bi se opet pojavila bila je znak da jutro uskoro stiže, pa bi odma potražili neko mjesto da se sakrijemo i privežemo.

Jednog jutra otprilike u zoru pronađem ja neki kanu i prebacim se preko brzaca do glavne obale – bila je daleko samo dvjesto jardi – pa odveslam oko jednu milju uzvodno po jednom potoku između čempresa, da vidim mogu li pronać šta bobica. Baš kad sam

prolazio pokraj mjesta di se s potokom križala staza koju su ugazile krave, eto ti dvojice ljudi, trču po stazi kolko ih noge nose. Pomislio sam da ću sad nastradat, jer kad je god neko nekoga ganjo, ja sam uvijek mislio da ganja baš *mene* – il možda Jima. Taman sam mislio zgibat otamo šta brže, al bili su mi tada skroz blizu, i zapomagali su i molili da im spasim život – rekli su da ništa nisu napravili, al da ih prati potjera – rekli su da stižu ljudi i psi. Htjeli su odma uskočit u kanu, al ja im rekнем:

– Nemojte! Ja još ne čujem nikakve pse i konje. Imate dovoljno vremena da se uvučete u grmlje i odete malo gore uz potok. Onda zagazite u vodu i spustite se do mene i uđite – tako će psi izgubit trag mirisa.

Oni tako naprave, pa čim su se ukrkali ja pohitam prema našem sprudu, a poslije pet il des' minuta začujemo mi pse i ljude kako viču u daljini. Čuli smo kako idu prema potoku, al nismo ih mogli vidit. Činilo se da su stali i malo se okolo promuvali. I onda, kako smo se sve više i više udaljavali, nismo ih više skoro uopće mogli čut. Do tada smo već iza sebe ostavili oko jednu milju šume i izbili na rijeku, sve je bilo mirno, pa smo odveslali preko do spruda, sakrili se među topolama i bili smo na sigurnom.

Jedan je od tih ljudi imao oko sedamdest il više, i imao je ćelavu glavu i skroz sijedu bradu. Nosio je stari, zgužvani, klempavi šešir i masnu plavu vunenu košulju i ofucane plave hlače od *jeansa*, ugurane u čizme, i tregere kućne izrade – ne, zapravo je imao samo jedan treger. Imao je preko ruke i stari kaput od *jeansa* s repovima ko na fraku i s izlizanim mjedenim gumbima, a obadvojica su imala velike, debele, otrcane platnene torbe.

Drugi je momak imao oko triest i bio je skoro isto tako jadno obučen. Nakon doručka svi smo malo prilegli i pričali, a prvo što se pokazalo bilo je to da ova dvojica jedan drugoga ne poznaju.

– Zbog čega si ti upo u nevolju? – upita ćelavac onog drugog momka.

– Pa, prodavo sam neko sredstvo kojim se sa zubiju skida kamenac – i zbilja se skida, al se skupa s njim skida i caklina – al osto sam samo jednu noć duže nego šta sam trebo, pa sam taman išo zbrisat, kad naletim na tebe na stazi s ove strane grada, a ti mi reko da stižu i molio me da ti pomognem da utekneš. Onda sam ti reko da i ja sam očekujem nevolju, pa da ću *i ja* zbrisat s tobom. To ti je cijela priča – a šta s tobom?

– Pa, ja sam ti tamo oko tjedan dana držo predavanja protiv alkohola, i sva me je ženska-dija radi toga obožavala, velika i mala, jer sam zbilja dobro opleo po pijandurama, kažem ti ja, i zaradio bi i pet-šest dolara svake večeri – deset centi po glavi, djeca i crnje badava – i poso je stalno rasto, kad se ko zna kako sinoć proširio glas da i ja u slobodno vrijeme volim malo povirit u čašicu. Jedan me je crnja jutros probudio i reko mi da se ljudi potajno skupljaju sa svojim psima i konjima, i da će uskoro stić i dat mi pola sata prednosti, a onda da će me uhvatit ako uspiju, a ako me uvate, nema sumnje, namazat će

me katranom i perjem i nosat me okolo na gredi.⁶¹ Nisam čeko doručak – nisam baš bio gladan.

– Stari – rekao je mlađi – čini mi se da bi se mogli udružiti. Šta ti misliš?

– Nemam ništa protiv. A čime se ti baviš – najviše?

– Po zanatu sam tiskar. Bavim se malo i patentnim lijekovima.⁶² Glumac u kazalištu – u tragedijama, tako to. Kad uhvatim priliku onda sam mesmerist i frenolog.⁶³ Nekad za promjenu podučavam raspjevanu geografiju,⁶⁴ nekad bacim po koje predavanje – pa, radim ti ja puno toga – uglavnom sve šta se nađe pri ruci, samo da se ne mora raditi. A šta je tvoj fah?

– U svoje vrijeme puno sam se bavio doktorskim poslovima. Glavna mi je fora polaganje ruku – za rak i paralizu i take stvari. A znam i dosta dobro gatati, ako imam nekog uza se ko će za mene prvo istražiti činjenice. Ide mi i propovijedanje, dobar sam na vjerskim saborima, a pomalo i misionarim.

Niko ništa ne reče neko vrijeme. Onda mlađi uzdahne i reče:

– Ajme meni!

– Šta sad ajmečeš? – rekne ćelavac.

– Kad se samo sjetim da sam živio samo zato da dočekam ovakvo životarenje i da se srozam na ovakvo društvo. – I počne on brisati krajičak oka nekakvom krpetinom.

– Vrag ti kožu, šta, naše ti društvo nije dovoljno dobro? – rekne ćelavac, skroz drsko i naduto.

– Jest, dovoljno je dobro za mene. Dobro je onolko kolko i zaslužujem. Jer ko me je ovolko srozo, a bio sam tako visoko? Ja sam sebe! Ne krivim ja vas, gospodo – daleko od toga. Ne krivim ja nikog. Sve sam ovo zaslužio. Pa nek je ovaj ladni svijet prema meni najgori, al u jedno sam siguran – negdje me već čeka grob. Svijet može nastaviti i dalje

⁶¹ To je uobičajeni način kažnjavanja prevaranata i lopova na američkom Jugu i Zapadu.

⁶² Putujući prevaranti prodavači kojekakvih ljekarija za sve i svašta česta su pojava na Jugu u to doba.

⁶³ *Mesmerizam*, nazvan po austrijskom liječniku Franzu Antonu Mesmeru (1734-1815), utemeljitelju hipnotizma, je naučavanje o nekakvoj posebnoj vrsti magnetizma koja postoji u ljudskom i životinjskom tijelu. Tu navodnu silu mesmeristi koriste pri liječenju i uklanjanju tegoba, polaganjem ruku i sl. *Frenolog* je stručnjak za *frenologiju* (grč.), pseudoznanost koja o duševnim osobinama prosuđuje na temelju oblika lubanje i izbočina na lubanji. Teoriju je razvio njemački liječnik Franz Joseph Gall 1796. godine i bila je vrlo popularna u prvoj polovici 19. stoljeća. Obje su te netočne teorije danas napuštene.

⁶⁴ Izvjesni Benjamin Naylor iz Philadelphije uveo je 1840-tih godina novi sistem podučavanja zemljopisa, *Singing Geography*, kod kojega bi se na javnim predavanjima po gradovima i selima uz veliku geografsku kartu ponavljalo zemljopisne nazive koje bi predavač pokazivao na karti, na način sličan pjevanju. Predavanja su bila zabavna i popularna. Slične »raspjevane« metode učenja koristile su se u to doba i u matematici, pravopisu itd.

ovako ko što je bilo do sada, i sve mi uzet – i moje najdraže, i imovinu, sve. Al to mi ne može uzet. Jednoga ću dana ja leć u taj grob i sve ovo zaboravit, a moje će jedno i slomljeno srce onda bit na miru. – I nastavi on cmizdrit.

– Ajd kvragu ti i tvoje jedno slomljeno srce – rekne ćelavac – šta ti sad *nama* pokazuješ to tvoje jedno slomljeno srce? Mi ti nismo ništa napravili.

– Niste, znam da niste. Ne krivim ja vas, gospodo. Sâm sam se srozo – da, sâm sam to sebi napravio. Sve u redu ako moram patit – skroz u redu – neću više ni uzdahnit.

– Srozo se – odakle? Odakle si se ti srozo?

– Ah, ne bi mi vjerovali. Niko mi nikad ne vjeruje... pusti to... nema veze. Tajna mog rođenja...

– Tajna tvog rođenja! Oćeš reć da...

– Gospodo – rekne mladić jako svečano – otkrit ću vam je, jer osjećam da u vas mogu imat povjerenja. Prema svakom pravu ja sam vojvoda!

Jimu su oči iskočile kad je to čuo, a mislim da su i meni. Onda ćelavac reče: – Ne! Ne misliš valjda ozbiljno?

– Da. Moj pra-pradjed, najstariji sin vojvode od Bridgewatera,⁶⁵ pobjegao je negdje pred kraj prošlog stoljeća u ovu zemlju, da bi mogao disat čisti zrak slobode. Ovdje se oženio i umro, ostavivši sina, a i njegov je otac umro negdje u isto vrijeme. Drugi sin pokojnog vojvode prigrabio je sve titule i imanja – a pravog maloljetnog nasljednika se ignoriralo. Ja sam izravni potomak tog nasljednika – ja sam pravi vojvoda od Bridgewatera. I evo me sad ovdje, jadan i bijedan, lišen svega što mi pripada, ljudi me progone, hladni me svijet prezire, u krpama, izmučen, slomljenog srca, a na kraju sam spao na društvo lupeža sa splavi!

Jimu ga je bilo jako žao, a i meni. Probali smo ga utješit, al nam je reko da nema valjde, da se njega ne može nešto utješit. Reko je da ako ga očemo priznat za vojvodu, da će mu to bit bolje nego bilo šta drugo, pa smo mu rekli da očemo, ako nam samo kaže kako se to radi. Reko je da se moramo naklonit kad s njim razgovaramo, i reć »vaša milosti«, ili »milostivi gospodine«, ili »vaše gospodstvo« – al da mu neće smetat ni ako ga budemo zvali samo »Bridgewater«, šta je, kako je reko, ionako samo titula a ne ime. I da ga neko od nas treba posluživat za stolom i radit za njega sve druge sitne posliće koje on bude htio.

I dobro, sve je to bilo lako, pa smo tako i učinili. Za ručkom Jim bi stajao uz njega i posluživo ga, i reko bi mu: – Oće l' vaša milost malko ovog il malko onog? – i tako dalje, i svak je mogo vidit da mu je to veliko zadovoljstvo.

⁶⁵ Vojvode od Bridgewatera bili su moćna engleska plemićka obitelj. Posljednji vojvoda od Bridgewatera, iznimno bogati i ekscentrični Francis Egerton, umro je 1803. godine bez potomaka, pa su razni pretendenti desetljećima vodili spor oko nasljedstva titule i imovine. Twain je upoznao jednog od tih pretendenata.

Al je stari malo-pomalo postajao sve tiši – nije imo ništa za reć i činilo se da mu se ne sviđa sve to ugađanje vojvodi. Izgledalo je ko da mu je nešto na pameti. I onda, kasnije popodne, on reče:

– Paz' 'vamo, Brišvodurino,⁶⁶ – rekne on – meni je tebe jako žao, al nisi ti jedini koji ima taj problem.

– Ne?

– Ne, nisi. Nisi ti jedini kojega su nepravедno bacili s visokog položaja.

– Ajme meni!

– Ne, nisi ti jedini koji ima tajnu rođenja. – I borami i on ti počne plakat.

– Ček! Kako to misliš?

– Brišvodurino, mogu li ja tebi vjerovat? – reče stari, još pomalo jecajući.

– Do groba! – Uze on staroga za ruku i stisne je, pa reče: – Tajna tvog života, pričaj!

– Brišvodurino, ja sam ti pokojni dofen!

Možete zamislit kako smo Jim i ja sad razrogačili oči! Vojvoda onda reče:

– Ti si – šta?

– Da, prijatelju moj, to ti je živa istina – tvoje oči evo ovaj čas gledaju na jadnog nestalog dofena, Luju sedamnajstog, sina Luje šesnajstog i Mare Antoanete.

– Ti? U tvojim godinama? Ma ne! Hoćeš reć da si ti pokojni Karlo Veliki. Mora da ti je šesto il sedamsto godina, najmanje.

– Nevolja je ovo od mene napravila, Brišvodurino, nevolja. Zbog nevolje su ove sjedine i prerana ćelavost. Da, gospodo, pred sobom vidite, u *jeansu* i bijedi, lutajućeg, prognanog, poniženog i napaćenog pravog kralja Francuske.

I onda je tako plako i narico da ja i Jim nismo uopće znali šta da radimo, bilo nam je jako žao – al bilo nam je i jako drago i bili smo ponosni šta je on s nama. I tako smo sad počeli tješit *njega* onako kako smo prije tješili vojvodu. Al on je reko da od toga nema koristi, mada je reko i to da mu bude malo lakše i bolje ako ljudi prema njemu postupaju prema njegovom pravu, i ako kleknu na jedno koljeno kad mu se obraćaju, i ako ga uvijek zovu »vaše visočanstvo«, i ako prvo njega poslužuju za stolom, i ako ne sjedaju u njegovoj prisutnosti dok ih on ne ponudi da sjednu. I tako smo mu Jim i ja počeli govorit »veličanstvo«, i radit za njega i ovo i ono i šta god treba, i stajali smo dok nam on ne bi reko da možemo sjest. Od toga je njemu bilo puno bolje, pa je posto veseo i opušten. Ali vojvoda se na njega ko nešto kiselio, i nije se činio ni malo zadovoljan što se stvari tako razvijaju. Ipak, kralj se prema njemu ponašao zbilja prijateljski, i reko da je i njegov otac puno držo do vojvodinog pra-pradjeda i do svih drugih vojvoda od Brišvodurine, i da su ih često primali u palaču. Al je vojvoda i dalje još neko vrijeme bio zlovoljan, sve dok mu jednom kralj nije reko:

⁶⁶ U izvorniku umjesto *Bridgewater* mladić iskrivljeno izgovara *Bilgewater*, smrdljiva voda na dnu broda.

– Sve mi se čini da ćemo mi morat ostat zajedno vraški dugo vremena na ovom ovde splavu, Brišvodurino, pa kakva ti je valjda da se tu kiseliš? Zbog toga će nam sve samo bit još gore. Nisam ja kriv šta se nisam rodio ko vojvoda, nisi ti kriv šta se nisi rodio ko kralj – pa zašto se onda sekirat? Iskoristi stvari onakve kakve jesu šta bolje možeš, kažem ja – to je moj moto. Nije uopće loše šta smo ovdi zaglavili – hrpa klope, a život nam nije težak – ajd, daj ruke, vojvodo, pa budimo svi prijatelji!

Vojvoda tako i učini, a Jimu i meni bilo je skroz drago šta to vidimo. Zbog toga je nestala sva nelagoda i osjećali smo se baš dobro, jer nema ničeg goreg od bilo kakve nesloge na splavi. Jer ono šta ti na splavi treba, više od ičega, je da svi budu zadovoljni i da se osjećaju dobro i da budu ljubazni jedan prema drugome.

Meni nije trebalo puno da uvidim da ovi lažljivci nisu nikakvi kraljevi ni vojvode, nego najobičniji nitkovi i prevaranti. Al nisam ništa reko, nit sam pokazo da sam to shvatio. Zadržo sam ja to za sebe, tako je bilo najbolje. Jer tako nema svađa ni nikakvih nevolja. Ako hoće da ih zovemo kraljevima i vojvodama, ja nemam ništa protiv, dok će god zbog toga vladat mir u familiji. A nije bilo smisla nit išta govorit Jimu, pa mu nisam ni reko. Ako sam ikad išta pametno naučio od svog staroga, naučio sam to da je s ljudima ko šta je on najbolje izać na kraj tako da im pustiš da sve bude po njihovom.

Poglavlje XX.

Huckovo objašnjenje. – Ratni plan. – Posao na saboru. –
Gusar na saboru. – Vojvoda tiskar.

Stalno su nas nešto zapitkivali, htjeli su znat zašto tako sakrivamo splav, i zašto odmaramo preko dana umjesto da plovimo – da nije možda Jim odbjegli crnja? Ja im rekнем:

– Za boga dragoga, pa bi l' odbjegli crnja bježo na *jug*?

Ne, složili su se da ne bi. Moro sam nekako objasniti stvari, pa sam reko:

– Moji su živili u okrugu Pike u Missouriju, gdje sam rođen, i svi su umrli osim mene i ćaće i mog brata Ikea. Stari je odlučio sve ostaviti i otići dolje na jug i živiti kod ujaka Bena, koji ima malo imanje na rijeci, četrdeset i četiri milje ispod Orleansa. Čaća je bio jako siromašan i imo je neke dugove, pa kad je sve to poplaćo nije ostalo ništa nego šesnaest dolara i naš crnja Jim. To nije bilo dosta da pređemo 'iljadu i četrsto milja, nit ko putnici na palubi nit ikako drugačije. I onda, kad je rijeka narasla, ćaću je jedan dan poslužila sreća: uvatio je ovaj komad splavi, pa se činilo da bi se na njoj mogli spustiti do Orleansa. Al ćaćina sreća nije potrajala. Na prednji kraj splavi jedne je noći naletio parobrod, pa smo svi upali u vodu i zaronili ispod kotača. Jim i ja smo izronili čitavi, al ćaća je bio malo popio, a Ike je imo samo četiri godine, pa njih dva nikad nisu izronili. I onda smo sljedeći dan-dva imali grdnu nevolju jer su ljudi dolazili čamcima i htjeli mi uzeti Jima, govoreći da misle da je on odbjegli crnja. Zato sad više ne plovimo po danu, jer po noći nas niko ne gnjavi.

Vojvoda reče:

– Dajte vi meni malo vremena da ja smislim nešto pa da možemo ploviti i po danu ako oćemo. Razmisliću – smisliću neki plan pa da to riješimo. Al pustimo to danas, jer naravno nećemo proć kraj onog tamo grada po danu – to možda ne bi bilo baš zdravo.

Kako se bližila noć, smrklo se i izgledalo je ko da će kiša. Nisko na nebu sijevale su munje, a lišće je počelo treperiti – bit će gadno, to se lako moglo viditi. I zato su vojvoda i kralj otišli u inspekciju u naš vigvam, da vide kakvi su nam ležajevi. Moj je ležaj bila slamarica, malo bolji od Jimovog koji je bio napunjen ljuštinom od kukuruza,⁶⁷ a u kukuruzovini uvijek ima komada klipa koji te bockaju i žuljaju, a kad se preokreneš po suvoj ljuštini zvući ko da se valjaš na 'rpi suvog lišća, to tolko šuška da se odma probudiš. I eto, vojvoda je odlučio uzeti moj krevet, al kralj je odlučio da tako ne može. Reko je:

⁶⁷ *Ljuština* su suhi listovi, ovojnica klipa kukuruza koja ostane nakon čišćenja; nazivaju se i *komušina*.

– Ja sam računao da će te već sama razlika u našem položaju podsjetiti da ležaj od kukuruzovine nije baš prikladan da ja na njemu spavam. Neka vaša milost sebi uzme krevet od ljuštine.

Jim i ja smo se opet na čas preznojili, bojeći se da će ta dvojica opet pošajbat, pa nam je bilo baš drago kad je vojvoda reko:

– Sudba je moja takva da me gvozdena peta tlačenja vječno gazi u blatu. Nevolja je slomila moj nekoć ponositi duh, sad popuštam, sad se pokoravam, to je moja sudba. Ja sam sam na svijetu – pa nek patim, mogu to izdržati!

Krenuli smo dalje čim se smrklo. Kralj nam je reko da se držimo skroz prema sredini rijeke i da ne palimo svjetlo dok ne budemo dosta ispod onog grada. Uskoro smo mogli vidjeti malu gomilicu razbacanih svjetala – to je bio grad, znate – i prošli sigurno pokraj njega, otprilike oko pola milje daleko. Kad smo bili oko tri četvrt milje niže, zapalili smo našu signalnu lampu, a oko deset sati počne kiša i vjetar i grmljavina i munje, da ne može jače. Zato nam kralj rekne da obadvojica ostanemo na straži dok se vrijeme ne popravi, a on i vojvoda onda upužu u vigvam i legnu spavat. Moj je red za stražu bio tek iza ponoći, al ne bi' se bio sakrio u vigvam ni da sam imo ležaj, jer se ovakvu oluju ne može vidjeti baš svakoga dana u tjednu, niti izdaleka. Duše mi moje, kako je samo vjetar urliko! I svaku bi sekundu-dvije sijevnulo tako da bi se osvijetlila bijela pjena na valovima pol milje ukruć, pa si mogo vidjeti otoke, koji su od kiše izgledali ko da su obavijeni prašinom, a stabla su se povijala na vjetru. Onda bi se čulo *krak!* – bam! bam! bambl-ambl-bam-bam-bam-bam – a grmljavina bi odtutnjala i zatutnjala sve dalje i dalje, pa nestala – a onda – *pras!* – eto još jednog bljeska i još jednog tutnja. Valovi su me katkad skoro isprali sa splavi, al nisam imo odjeće na sebi i nije me bila briga. Nismo imali problema s deblima u vodi. Munje su toliko često sijevale i šarale da smo ih uvijek mogli opaziti dovoljno rano da kljun splavi okrenemo na jednu ili na drugu stranu i izbjegnemo ih.

Moja je smjena, znate, bila ona srednja, od ponoći do četiri ujutro, al do tada mi se već dobro prisipavalo, pa je Jim sâm reko da će prvu polovicu smjene odstražariti umjesto mene. Uvijek je bio ovako dobar, moj Jim. Uvuko sam se u vigvam, al su se kralj i vojvoda tamo tolko razbaškarili da za mene nije bilo ni malo mjesta, pa sam lego vani – nije mi smetala kiša jer je bilo toplo, a valovi sad više nisu pljuskali tolko visoko. Oko dva su se, međutim, ponovo pojačali, pa se Jim spremio da me probudi, al se predomislio jer je shvatio da nisu još tolko visoki da bi mi mogli nauditi. Al po tom je pitanju pogriješio, jer je uskoro iznenada naišao val koji nosi sve pred sobom i povuko me u vodu. Jim je skoro umro od smijeha zbog toga. Na svijetu valjda nikad nije bilo ni jednog crnje kojem tolko malo treba da udari u smijeh.

Preuzeo sam stražu, a Jim legne i zahrče. Malo-pomalo i oluja se skroz-naskroz stižala, pa kad sam opazio prvo svjetlo iz neke kolibe, probudim ja njega pa zajedno pritjeramo splav u skrovište di ćemo provesti taj dan.

Nakon doručka, izvadi kralj neki ofucani stari špil karata, pa su on i vojvoda malo zakartali sedmicu,⁶⁸ pet centi po partiji. Onda im je to dosadilo, pa su odlučili da će sastavit »ratni plan«, kako su oni to zvali. Vojvoda počne kopat po svojoj platnenoj torbi, pa izvuče hrpu tiskanih plakatića i počne s njih naglas čitat. Na jednom je plakatiću pisalo da će »Slavni dr. Armand de Montalban iz Pariza održati predavanje o znanosti frenologije« na tom i tom mjestu, dana tog i tog, ulaznica deset centi, i da će »izdavati potvrde o karakteru za dvadeset i pet centi svaku.« Vojvoda reče da je to bio *on*. Na jednom drugom plakatiću bio je »svjetski poznati šekspirijanski tragičar, Garrick Mlađi, iz kazališta Drury Lane iz Londona.«⁶⁹ Na drugim je plakatićima on imao mnogo drugih imena i radio druge čudesne stvari, kao što je traženje vode i zlata pomoću »čarobnog štapića«, »skidanje vještičjih čarolija«, i tako dalje. Na kraju on reče:

– Al moja najdraža dragana je histrionska muza.⁷⁰ Jeste li ikad igrali na daskama, visočanstvo?

– Ne – reče kralj.

– Onda bi trebali, vaša propala visosti, i to prije nego što prođu tri dana – reče vojvoda. – U prvom većem gradu do kojega dođemo unajmit ćemo dvoranu i izvesti borbu mačevima iz Rikarda III.⁷¹ i scenu na balkonu iz Romea i Julije. Kako vam se to čini?

– Ja sam za, svim srcem, za bilo šta šta će nam donijet love, Brišvodurino, al vidiš, ja ti ništa ne znam o glumi i dramama, i nisam ih baš puno ni gledao. Bio sam premalen kad ih je ćaća davo u dvorcu. Misliš li da me možeš naučiti?

– Ništa lakše!

– Dobro. Ionako čeznem za nečim novim. Počnimo odma!

I vojvoda mu ispriča sve o tome ko je Romeo i ko je Julija, i reče da je on naviko bit Romeo, pa da kralj mora bit Julija.

– Al ako je Julija tako mlada djevojka, vojvodo, moja oguljena glava i moja bijela brada izgedat će nekako malo čudno na njoj.

– A ne, ne brini za to, ove seljačine neće to ni primijetit. Osim toga, znaš, bit ćeš u kostimu, a to je onda skroz nešto drugo. Julija je na balkonu, uživa u mjesečini prije nego

⁶⁸ *Seven Up*, engleska kockarska kartaška igra, poznata i kao *All Fours* ili *High-Low-Jack*.

⁶⁹ U ulici Drury Lane u zapadnom Londonu od 17. stoljeća nalazi se najpoznatije dramsko londonsko kazalište Theatre Royal, kojega se obično naziva samo po ulici u kojoj se nalazi. *David Garrick* (1717-1779) bio je najslavniji šekspirijanski glumac svog doba i upravitelj tog kazališta. Garrick Mlađi nije postojao.

⁷⁰ Histrioni su putujući glumci, ili glumci općenito. Devet muza u starogrčkoj mitologiji su božice zaštitnice pojedinih umjetnosti i znanosti; zaštitnica tragedije je Melpomena, a komedije Talija, a muza zaštitnica glume općenito ne postoji. Vojvoda hoće reći da mu je od svega najdraža gluma.

⁷¹ Shakespeareova povijesna drama nastala oko 1592. godine, za temu ima kratkotrajnu vladavinu i smrt omraženog engleskog kralja Rikarda III. (1452-1485).

šta ode u krevet, i na sebi ima spavaćicu a na glavi naboranu noćnu kapicu. Evo, ovdje su kostimi za te uloge.

Izvadio je dva-tri kostima od cica, za koje je reko da su srednjovjekovni oklop za Richarda III. i tog drugog tipa, i dugačku bijelu pamučnu noćnu košulju i noćnu kapicu koja je uz nju pristajala. Kralj je bio zadovoljan, pa je vojvoda izvadio svoju knjigu i čito te dijelove, uzvišeno ko orao, propinjući se ko konj i glumeći u isto vrijeme, da pokaže kako to treba radit. Onda je dao knjigu kralju i reko mu da nauči svoju ulogu napamet.

Oko tri milje niže uz okuku bio se neki bijedni gradić, a nakon ručka vojvoda reče da je smislio kako možemo putovat po danu a da to ne bude opasno za Jima, pa rekne da će otići do tog gradića i to sredit. Kralj reče da će i on otić da vidi može li tamo drmrit štagod para. Nestalo nam je kave, pa Jim reče da je najbolje da i ja odem u kanu s njima pa da je nabavim.

Kad smo tamo stigli, nigdje nikog živoga. Ulice prazne, sve mrtvo i mirno, ko da je nedjelja. Pronašli smo nekog bolesnog crnju koji se sunčao u dvorištu, i on nam reče da su svi koji nisu premladi il prebolesni il prestari otišli na crkveni sabor izvan grada, oko dvije milje dalje u šumi. Kralj se raspita za smjer i rekne da će i on otić i vidit može li se na tom saboru štagod utržit, pa da i ja pođem s njim.

Vojvoda je reko da on mora nać nekakvu tiskaru. I pronášli smo je, neuglednu tiskaru iznad stolarove radionice – i stolari i tiskari otišli su na skup, a vrata nisu bila zaključana. Bila je prljava, puna smeća, zamazana bojom, a na zidovima su posvuda bili plakati sa slikama konja i odbjeglih crnaca. Vojvoda skine kaput i reče da je to to šta mu treba. Ja i kralj krenemo onda prema crkvenom saboru.

Došli smo tamo za oko pola sata, skroz mokri od znoja, jer bio je to najstrašniji vrući dan. Bilo je možda i 'iljadu ljudi, iz dvajst milja naokolo. Šuma je bila puna kola i konja, koji su bili privezani za sve živo i jeli su iz korita na kolima i udarali kopitima da otjeraju muve. Bilo je i nadstrešnica, napravljenih od motki i natkrivenih granama, ispod kojih se prodavala limunada i medenjaci, i 'rpe lubenica i mladi kukuruz i take stvari.

Propovijedi su se držale pod istim takvim nadstrešnicama, samo šta su te bile veće i ispod njih je mogla stat gomila naroda. Klupe su bile od neostruganih dasaka s vanjske strane debla, s rupama probušenim na obloj strani tako da se u njih mogu nabit štapovi nogara. Nisu imale naslona. Propovjednici su stajali na povišenim govornicama na jednom kraju nadstrešnica. Žene su nosile šeširiće za sunce, neke su na sebi imale lanene i vunene haljine, neke od karirane pamučne tkanine, a nekoliko je mlađih nosilo cic. Poneki od mladića bili su bosí, a neka djeca nisu imale ništa od odjeće osim grubih lanenih košuljica. Neke starije žene su štrikale, a mladež je potajno očijukala.

Pod prvom nadstrešnicom do koje smo došli propovjednik je redak po redak čitao neku crkvenu pjesmu. Pročito bi dva stiha, svi bi ih onda otpjevali, i bilo ih je nekako uzvišeno slušat, bilo ih je tolko puno i skroz su zaneseno pjevali. Onda bi im propovjednik pročito još dva stiha da ih otpjevaju – i tako dalje. Ljudi su se sve više uživljavali i pjevali su sve glasnije i glasnije, a prema kraju neki su počeli uzdisat, a neki vikat. Onda je propovjed-

nik počeo propovijedat, i to ozbiljno, pa je maho šakom prema jednoj strani govornice a onda prema drugoj, a onda bi se nagnuo na prednjoj strani govornice, a ruke i tijelo stalno su mu se mrdali, viko je svoje riječi iz sve snage, pa bi svako malo podigo svoju Bibliju i otvorio je, pa je pokazivo na sve strane, vičući: – Eto vam mjedene zmiје u pustinji!⁷² Gledajte je i živite! – A narod bi vičući odgovarao: – Slava! – A-a-men! – I tako bi nastavio, dok bi sav svijet uzdiso i jeco i govorio amen:

– O, pristupite klupi pokajničkoj!⁷³ Pristupite, crni od grijeha! (*Amen!*) Pristupite, bolesni i ranjeni! (*Amen!*) Pristupite, hromi i sakati i slijepi! (*Amen!*) Pristupite, siroti i potrebiti, ogrezli u sramotu! (*A-a-men!*) Pristupite, svi koji ste umorni i okaljani i patite! – Pristupite slomljena duha! Pristupite skrušena srca! Pristupite u svojim prnjama i grijehu i prljavštini! Voda koja čisti je besplatna, vrata nebeska širom su otvorena – o, uđite i budite spokojni! – (*A-a-men! Slava, slava, aleluja!*)

I tako dalje. Nisi više mogo skontat šta propovjednik govori od silne galame i plača. Sav je narod ustao i svom se silom upinjao da se približi klupi za pokajnike, u suzama koje su im se slijevale niz obraze, a kad su svi pokajnici kroz gomilu stigli do prednjih klupa, pjevali su i vikali i bacali se po slami, ko da su poludili i podivljali.

Nisam se još pravo ni snašo, a kralj im se pridruži, pa si ga mogo čut jače od svih. Navali on onda na govornicu, a propovjednik ga zamoli da se obrati narodu, pa on to i učini. Reko im je da je on gusar – da je bio gusar trijest godina tamo na Indijskom oceanu – i da je njegova posada desetkovana prošlog proljeća u jednoj bitki, a on da se sad vratio kući da unovači nove ljude, al zahvaljujuć Bogu prošle ga je noći opljačkalo i izbacilo iz parobroda na obali bez prebitog centa, i zbog toga je bio sretan. To je najblagoslovljenija stvar koja mu se ikad dogodila, jer je sad drugi čovjek, i prvi je put u životu sretan. I, siroma' kakav jest, odma će krenut natrag na Indijski ocean i cijeli svoj ostatak života posvetit će tome da preobradi gusare na pravi put, jer on to može bolje nego iko drugi zato šta pozna sve gusarske posade na tom oceanu, pa iako će mu trebat puno vremena da bez para tamo stigne, on će sigurno tamo stić, i svaki put kad preobradi nekog gusara, reć će mu: – Ne zahvaljuj meni, ne pripisuj meni nikakve zasluge, sve to ide onim dragim ljudima s crkvenog sabora u Pokevilleu, istinskoj braći i dobrotvorima ljudskog roda, i onom dragom propovjedniku tamo, najiskrenijem prijatelju kojega je ikoji gusar ikad imo!

A onda udari u suze, a za njim i svi ostali. Onda neko zacvrkuta: –Skupite priloge za njega, skupite priloge! – I eto, šest njih skoči da će to učinit, al neko vikne: – Nek *on* sam prođe okolo sa šeširom! – Onda svi to ponove, i propovjednik isto.

⁷² Iz Starog zavjeta: U pustinji je Bog Izraelce, koji su počeli mrmljati protiv njega i protiv Mojsija, kaznio tako što im je poslao zmiје, i mnogi su pomrli od zmijskog ujeda. Prema uputi Jahvea, Mojsije je načinio mjedenu zmiју i postavio je na stup, a oni koje je otrovnica ugrizla ozdravili bi kad bi je pogledali. (*Brojevi*, 21: 4-9).

⁷³ Na takvim vjerskim skupovima prvih je nekoliko klupa, praznih i izdvojenih, bilo rezervirano za one koji bi tijekom propovjedi doživjeli prosvjetljenje i pokajali se za svoje grijehе.

I kralj krene tako sa svojim šeširom kroz svjetinu, tarući oči i blagoslivljajući ljude i slaveći ih i zafaljujući im šta su tako dobri prema jadnim gusarima tamo daleko, i svako malo, kad bi najljepše djevojke, sve u suzama koje su im tekle niz obraze, prišle i pitale ga hoće li im dopustiti da ga poljube, onako za uspomenu, on bi im dopustio, a neke od njih bi zagrlio i poljubio i po pet-šest puta – i pozvali su ga da ostane cijeli tjedan i svi su htjeli da odsjedne kod njih doma, i rekli da bi im to bila velika čast, al on je reko da je ovo zadnji dan crkvenog sabora i da od njega ne bi bilo velike koristi, a osim toga da mu se žuri da se šta prije domogne Indijskog oceana i da se baci na poso s gusarima.

Kad smo se vratili na splav i kad je kralj prebrojo utržak, pokazalo se da je skupio osamdeset dolara i sedamdeset centi. A on onda dohvati veliki vrč od tri galona viskija, koji je pronašao ispod nekih kola kad je kroz šumu išo prema doma. Kralj reče da je, kad se sve zbroti, ovo bio najbolji njegov dan svih vremena u misionarskom poslu. Reko je i da se tu nema uopće šta raspravljat: kad treba obraditi ljude na crkvenom saboru, nikakvi pogani nemaju se šta mjeriti s gusarima.⁷⁴

Vojvoda je bio uvjeren da *njemu* dobro ide, sve dok se kralj nije vratio, al nakon toga više i nije bio baš u to uvjeren. Posložio je i otisnuo u onoj tiskari dva mala oglasa za farmere – za prodaju konja – i uzeo pare, četiri dolara. A ponudio im je i objavu oglasa u novinama u vrijednosti od deset dolara, za koje je reko da će ih objaviti za četiri dolara ako mu plate unaprijed – pa su oni tako i učinili. Godišnja preplata na novine bila je dva dolara, al on je skupio tri pretplate od po samo pola dolara, pod uvjetom da mu plate unaprijed. Htjeli su mu platiti u drvima za ogrjev i u luku, ko obično, al on im je reko da je tiskaru tek kupio i oborio im je cijenu šta se niže moglo, pa da može dati samo za gotovinu. Složio je i malu pjesmicu, koju je sam izmislio, iz svoje glave – tri stiha – nešto slatko i tužnjikavo – naslov je bio: »O, zgazi, okrutni hladni svijete, ovo slomljeno srce« – i sve je to ostavio posloženo i spremno za tisak na papiru, a za to nije ništa naplatio. Dobro, uzeo je devet i po dolara, i reko je da se za to danas pošteno naradio.

Onda nam je pokazao još jedan oglas kojega je odštampao i nije naplatio, jer je taj bio za nas. Na njemu je bila slika nekog odbjeglog crnje sa zavežljajem na štapu preko ramena, ispod koje je pisalo »NAGRADA 200 DOLARA«. Oglas je bio o Jimu i do u detalje ga je točno opisivo. Pisalo je da je pobjegao s plantaže St. Jacques, čedrdest milja ispod New Orleansa, prošle zime, i da je po svoj prilici otišao na sjever, a ko ga uvati i pošalje ga nazad, dobit će nagradu i pokriveno sve troškove.

– I sad eto – rekne vojvoda – od večeras možemo putovati i po danu ako oćemo. Kad god koga vidimo, možemo konopcem svezati Jimu ruke i noge, leć ga u vigvam, i pokazati im ovaj plakat i reć da smo ga gore uzvodno uvatili, i da smo previše siromašni da bi putovali parobrodom, pa da smo dobili ovu malu splav na povjerenje od nekih prijatelja i da idemo dole uzeti nagradu. Lisičine i lanci bi ipak na Jimu bolje izgledali, al onda to ne bi bilo u skladu s našom pričom da smo toliko siromašni. To nekako previše slično nakit.

⁷⁴ Na takvim vjerskim saborima obično se sakupljao novac za preobraćenje pogana i nevjernika, najčešće američkih Indijanaca.

Konopci su prava stvar – moramo se držat jedinstva,⁷⁵ kako kažemo mi na kazališnim daskama.

Mi svi rečemo da je vojvoda baš pametan, i da više ne može bit nikavih problema ako budemo putovali po danu. Procijenili smo da bi te noći mogli napravit dosta milja, da se dovoljno udaljimo od gužve za koju smo bili sigurni da će je vojvodin poso u tiskari izazvat u onom gradiću, a da onda možemo šta nas god volja.

Pritajili smo se i mirovali, nismo ni provirili sve do oko deset sati. Onda smo se otisnuli, zaobišli onaj gradić u širokom luku, i nismo palili lampu dok ga nismo dobrano izgubili iz vida.

Kad me Jim probudio da preuzmem stražu, oko četiri sata ujutro, rekne mi:

– Huck, jel ti se čini da bi mi mogli naletit na još kakve kraljeve na ovom našem putovanju?

– Ne – rekne ja – mislim da ne bi.

– Pa – rekne on – onda dobro. Jedan il dva kralja, mogu podnit, al to bi bilo dosta. Ovi je pijan ko majka, a ni vojvoda nije puno bolji.

Dozno sam od Jima da je kralja pokušo nagovorit da progovori malo francuski, pa da čuje kako to zvuči, al on mu je kazo da je već predugo u ovoj zemlji, pa da je od silnih nevolja francuski zaboravio.

⁷⁵ Trojno jedinstvo – jedinstvo mjesta, vremena i radnje – klasično je pravilo u dramama, koje potječe od Aristotela i kojega su se u starijoj književnosti, osobito u razdoblju klasicizma, strogo držali. Prema tom pravilu, radnja se uvijek mora odvijati na jednom mjestu, u neprekinutom vremenu (najčešće unutar 24 sata), i ne smiju se uz glavnu radnju ispreplitati različite usporedne radnje ili epizode.

Poglavlje XXI.

Vježbanje mačevanja. – Hamletov monolog. –
Besposličarenje po gradu. – Učmali gradić. – Stari Boggs.
– Mrtav.

Sunce je sad već bilo izašlo, al mi nastavimo dalje i nismo se privezivali. Kralj i vojvoda polako se izvuku na palubu. Izgledali su skroz očajno, al nakon šta su skočili u vodu i okupali se stanje im se dobrano popravilo. Nakon doručka, kralj zasjedne na ćošku splavi, skine čizme i zavrne hlače, pa spusti noge da mu vise u vodi da bi mu bilo ugodnije, pa zapali lulu i krene učiti napamet svog *Romea i Juliju*. Kad je dosta dobro naučio, on i vojvoda krenu zajedno vježbat. Vojvoda ga je isponova i isponova moro učiti kako treba govoriti svaki dio, i učio ga je kako će uzdisati, i metati ruku na srce, pa je nakon vremena rekao da je baš dobro naučio. – Jedino šta – reče on – ne smiješ ovo *Romeo!* tako urlikat ko bik – moraš to reći mekano i bolno i čeznutljivo, ovako – *Ro-o-omeo!*, eto tako treba, jer znaš, Julija ti je zapravo jedna draga i slatka curica, ona ne reve ko magarac.

I onda su izvukli dva duga mača koje je vojvoda napravio od hrastovih letvi, i pčeli vježbat borbu mačevima – vojvoda je sebe proglasio Richardom III. Bila ih je milina gledati kako to izvode i kako skakuću naokolo po splavi. Al najednom se kralj spotakne i padne u vodu, pa su nakon toga išli malo odmorit, i razgovarali su o svakojakim pustolovinama koje su doživili na rijeci.

Nakon ručka vojvoda reče:

– Dobro, Kapetoviću,⁷⁶ od ovoga moramo napraviti prvoklasnu predstavu, znaš, pa mislim da bi se oko nje još malo trebali potruditi. Svakako nam nešto treba za bis.

– Šta je to *zabis*, Brišvodurino?

Vojvoda mu objasni, a onda reče:

– Ja ću izvesti ples škotskih brđana ili mornarski ples, a ti – pa, da vidim – o, znam – ti možeš izvesti Hamletov monolog.

– Hamletov šta?

– Hamletov monolog, znaš, najslavniju stvar iz Shakespearea. Ah, to je uzvišeno, uzvišeno! Uvijek puni dvoranu. Nemam ga u ovoj knjizi – imam samo jedan svezak – al mislim

⁷⁶ *Kapetovići* ili *Capet* je prezime francuske kraljevske obitelji koja je vladala Francuskom u izravnoj liniji od 10. do 14. stoljeća, a nakon toga u liniji Capet-Valois i Capet-Bourbon, do revolucije 1789. godine, te potom od 1814. do 1848. godine. Nakon što je kralj Luj XVI. svrgnut s vlasti za Francuske revolucije, dobio je »obično« ime građanin Louis Capet.

da bi ga mogo iskrpat po sjećanju. Koju ću minutu šetat gore-dole, pa ću vidit mogu li ga prizvat iz spremišta pamćenja.

I krene on onda marširat gore-dole, razmišljajući i strašno se mršteći svako tolko. Onda bi on podigo obrve, pa bi potom pritisnuo ruku na čelo, zateturo unatrag i ko nešto zastenjo. Onda bi uzdahnuo, a onda bi pustio i suzu. Bilo ga je prekrasno gledat. Malo-pomalo se sjetio. Reko nam je da ga dobro gledamo. Onda je zauzeo pozu šta je otmjeniju mogo, jednu nogu isturio prema napred a ruke raširio prema gore, glavu je nageo unatrag, gledajuć u nebesa, pa se počeo kidat i buncat i škrgutat zubima, a nakon toga je cijelo vrijeme dok je izvodio svoj govor urlo i muvo se naokolo i nadimo prsa, i nadmašio je svaku glumu koju sam do tada vidio. Evo tog njegovog govora – naučio sam ga i ja, skroz lako, dok je on podučavo kralja:⁷⁷

Bit il ne bit – to je sami bodež,
 Razlog, što je nevolja dugovječna
 Jer tko bi inače podnosit htio svijeta bičeve,
 Dok šuma birnamska u Dunsinane ne dođe,⁷⁸
 Kad ne bi volju mutio nam straj od nečeg poslije smrti,
 Koji ubija nevini san,
 Taj prirode obnavljač.⁷⁹
 Te više volimo 'itat strelice silovite sudbine
 No pobjeći u nepoznato.
 To je obzir što nam ruku ustavlja:
 Probudi Duncana tom lupom! O, da možeš!⁸⁰
 Jer tko bi inače podnosit htio
 Svijeta bičeve i poruge i silu tlačitelja,
 I rug i podsmjeh ljudi oholih
 I tromost pravde i smiraj što ga kinit može
 U gluho doba mrtve noći, kad groblje zja,⁸¹
 U običnom odijelu crne boje svečane⁸²
 Al neka zemlja neotkrivena, kojoj nijedan sa granica se putnik ne vraća

⁷⁷ Hamletov monolog (treći čin, prvi prizor) u vojvodinoj je verziji posve ispreturan, pun pogrešaka, a mjestimice su ubačeni i poznati stihovi i fraze, ponekad i iskrivljeni, iz drugih Shakespeareovih drama ili iz drugih mjesta u *Hamletu*.

⁷⁸ Ovaj stih je zapravo iz Shakespeareove tragedije *Macbeth*.

⁷⁹ I ova dva stiha su iskrivljena replika iz *Macbetha*.

⁸⁰ Ovaj stih je također iz *Macbetha*, kraj drugog prizora drugog čina.

⁸¹ Ovaj stih doduše jest iz *Hamleta*, ali prvu polovicu izgovara Horacije u drugom prizoru prvog čina, a drugu polovicu Hamlet u drugom prizoru trećeg čina.

⁸² Hamletove riječi iz drugog prizora prvog čina.

Svoj kužni dah na ovaj riga svijet,⁸³
Te srčanosti boja prirodna
Ko jadna poslovična mačka,⁸⁴
Izbijedi sva od tužne brige
I svi oni oblaci što mrko gledahu krovove kuća naših⁸⁵
Iz tijeka svoga zato izlaze
I gube ime djela.
To je kraj, da živo ga poželiš.
Al tiho sad! Gle Ofelije lijepo.
Ne otvaraj teške i mramorne svoje čeljusti,⁸⁶
Neg' idi u samostan! Bjež!⁸⁷

I bome, starome se taj govor sviđi, pa ga je skroz brzo naučio da ga je mogo prvoklasno recitirat. Činilo se ko da je rođen za to, a kad bi se uživio i zagrijo, baš se savršeno lijepo cijepo i kido i klataro dok ga je izvodio.

Čim smo imali prvu priliku, vojvoda otisne nešto plakata za predstavu, a poslije toga, kroz dva-tri dana dok smo plovili dalje, splav je postao neobično živo mjesto, jer su se na njoj cijelo vrijeme vodile borbe mačevima i održavale probe – kako je to vojvoda zvao. Jednog jutra, kad smo bili već dobrano zašli u državu Arkansas, u vidokrug nam dođe neki mali bijedni gradić na riječnoj okuci, pa se privežemo oko tri četvrt milje iznad njega, na ušću nekog potočića koji je bio čempresima nadsvođen ko tunel, pa se svi osim Jima ukrcamo u kanu i krenemo dolje vidit ima li kakve šanse da u tom mjestu održimo našu predstavu.

Zbilja smo imali sreće: tamo se baš to popodne trebala održat neka cirkuska predstava, pa su ljudi iz okolice već počeli pristizati, u svakovrsnim starim rasklimanim kočijama i na konjima. Cirkus je trebo otić prije noći, pa je naša predstava imala velike šanse za uspjeh. Vojvoda je unajmio sudnicu, a mi se razidemo naokolo da polijepimo plakate. Na njima je pisalo ovako:

⁸³ Nastavak gornjeg stiha, u Bogdanovićevom prijevodu:

U ovo noćno doba sablasno,
Kad groblje zja i pakao kad sam
Svoj kužni dah na ovaj riga svijet...

⁸⁴ Ovaj stih izgovara Lady Macbeth u sedmom prizoru prvog čina te tragedije; poslovična mačka dolazi od engleske izreke: »Radoznalost je ubila mačku«.

⁸⁵ Ovaj je stih pak iz *Richarda III.* (prvi čin, prvi prizor)

⁸⁶ Ponešto izmijenjen stih iz *Hamleta* (prvi čin, prizor četvrti).

⁸⁷ Ni poznata Hamletova naredba Ofeliji »Idi u samostan!« nije iz ovog monologa, nego je on izgovara nešto kasnije u istom prizoru.

SHAKESPEARE PONOVO MEĐU NAMA!!!

Izvanredna senzacija!

Samo jednu večer!

Svjetski poznati tragedi

David Garrick Mlađi

iz kazališta Drury Lane iz Londona

i

Edmund Kean Stariji⁸⁸

iz kraljevskog kazališta Haymarket, Whitechapel

Pudding Lane, Piccadilly, London, i iz

Kraljevskih kontinentalnih kazališta

u uzvišenom šekspirijanskom spektaklu
pod naslovom

Scena na balkonu

iz

ROMEA I JULIJE

Romeo g. Garrick.

Julija g. Kean.

Uz sudjelovanje cijele družine!
Novi kostimi, nova scenografija, novi rekviziti!

Također i:

Uzbudljivi, virtuozni i jezivi

DVOBOJ MAČEVIMA

iz Richarda III.

Richard III. g. Garrick.

Richmond g. Kean.

⁸⁸ *Edmund Kean* (1787-1833) je slavni engleski glumac koji je zaista glumio u kazalištu Haymarket, kao i u drugim kazalištima u londonsko četvrti Covent Garden. Zvali su ga »Kean stariji« jer je i njegov sin Charles John Kean (1811-1868) bio poznat, ali ne toliko dobar glumac.

I na kraju:
(na poseban zahtjev)
HAMLETOV BESMRTNI MONOLOG!!!
kojega izvodi glasoviti Kean!
koji ga je izvodio 300 večeri za redom u Parizu!
Samo jednu večer!
Zbog neodgodivih angažmana u Europi!

Ulaz 25 centi, djeca i služinčad 10 centi

Onda smo se malo proskitali po gradu. Dućani i kuće bili su većinom stari, oronuli, od drveta koje valjda niko nikad nije ni prebojo. Bili su podignuti na stupovima tri il četiri stope iznad zemlje, da budu izvan dohvata vode kad se rijeka izlije. Oko kuća su bili mali vrtovi, al činilo se da u njima ne raste ništa osim kužnjaka⁸⁹ i suncokreta, i 'rpi pepela, i starih iskrivljenih čizmi i cokula, i razbijenih boca, i krpa, i istrošenog limenog posuđa. Plotovi su bili od različitih vrsta dasaka, zakucanih u različita vremena, i naginjali su se svaki na svoju stranu, i imali su vrata koja uglavnom nisu imala nego jedno šarku, i to kožnu. Neki su plotovi nekad davno bili okrečeni, al vojvoda je rekao da je to moralo bit još u doba Klumba, valjda. Po vrtovima je obično bilo i svinja, i ljudi koji su ih tjerali van.

Svi su dućani bili uzduž jedne jedine ulice. Ispred su imali tende od bijelog domaćeg platna, a ljudi iz okolice vezivali su svoje konje za stupove koji su ih držali. Pod tendama je bilo praznih kutija za robu, na kojima su po cijeli dan sjedili besposličari, rezuckali ih svojim džepnim nožićima, i žvakali duvan, prodavali zjake i zijevali i rastezali se – pravi bedaci. Većinom su imali žute slamnate šešire široke ko kišobran, al nisu nosili ni kapute ni prsluke, zvali su jedan drugog Bill, il Buck, il Hank, il Joe, il Andy, i govorili lijeno i otegnuto, a svaka druga riječ bila im je psovka. Na svaki se stup tende naslanjao barem jedan besposličar, i taj je skoro uvijek držao ruke u džepovima hlača, osim kad bi ih izvadio da nekom posudi malo duvana za žvakanje il da se počeeše. Sve šta se od njih moglo čut bilo je:

– Daj mi de prstovet duvana, Hank.

– Ne merem. Imam samo još jedan za se. Pitaj Billa.

Bill mu možda dade prstovet, a možda slaže i kaže da nema više. Neki od tih besposličara nikad nemaju ni prebitog centa, niti prstovet svog vlastitog duvana. Sav svoj duvan nabavljaju tako da posuđuju. Kažu svom pajdašu: – Daj uzajmi mi mrvu, Jack, baš sam evo sad dao Benu Thompsonu zadnje šta sam imo – što je skoro svaki put laž. To nikog ne može prevarit nego stranca, al Jack nije stranac, pa kaže:

⁸⁹ Biljka poznata i kao datura, koristila se kao ljekovita biljka i analgetik, ali ima i halucinogeno djelovanje.

– *Ti s' njemu dao duvana, jelde? Ko i baba od mačke tvoje sestre. Daj ti meni plati za duvan šta si ga već od mene uzajmio, Lafe Buckner, a onda ću t' uzajmit jednu il dvije tone, i za to t' neću ni kamatu naplatit.*

– Pa, da' sam ti već nešto onomad.

– Jes', zbilja – biće bilo oko šes' prstoveta. Osim toga, ja sam tebi uzajmio duvan iz dućana, a ti si mi vratio smrdljivu škiju za crnje.

Duvan iz dućana je prešana crna pločica, al ovi tipovi žvaču uglavnom presavijeno prirodno lišće. Kad posuđuju prstovet, obično ga ne odrežu nožem, nego stave pločicu među zube, pa je trgaju zubima i kidaju rukama dok je ne prepolove, a onda nekad onaj koji je dužan duvana tužno u nju gleda dok je vraća, pa podrugljivo kaže:

– Evo, daj ti meni radije ono šta s' odgrizo, a ti uzmi pločicu.

Sve ulice i uličice su samo blato, na njima nema ništa osim blata – blata crnog ko katran, na nekim mjestima dubokog i po cijelu stopu, a *svugdje* dubokog bar dva il tri palca. Posvuda se valjaju i rokću svinje. Mogo si vidjet i po koju blatnjavu krmaču s krdom prašćića kako lijeno ide ulicom, pa se izvali na sred puta tako da je ljudi moraju zaobilaziti, i rastegne se i zatvori oči i mrda ušesima dok je prasci sišu, i izgleda sretno ko da za to prima plaću. A onda bi uskoro čuo kako se neki od besposličara dere: »Ej! Ajde! Drž' je, Tige!«, pa bi krmača utekla, užasno skvičući, dok bi joj na svakom uhu visio jedan il dva psa, a još bi ih tri il četiri tuceta trčalo za njima. A onda bi vidio kako se svi besposličari dižu i gledaju za njom dok im ne bi nestala iz vida, i smiju se toj zabavi, očito zahvalni zbog te galame. Onda bi opet zasjeli, dok se đukci ne bi potukli. Ništa ih nije moglo tako razbuditi i tako usrećiti ko kad bi se đukci potukli – osim možda kad bi nekog džukca lutalicu polili terpentinom i zapalili, il kad bi mu vezali limenu tavu za rep i gledali kako juri okolo dok ne crkne.

Na rijeci su neke od kuća stršale preko obale i bile su tako nagnute i nakrivljene da je izgledalo da će svaki čast upasti u vodu. Ljudi su se iz njih već bili iselili. Pod nekim je drugim kućama voda već bila podlokala obalu pod jednim ćoškom, pa je taj ćošak visio iznad vode. U tima se još živilo, al je bilo skroz opasno, jer bi se ponekad komad zemlje širok ko kuća znao odroniti. Ponekad bi se pojas zemlje dubok četvrt milje počeo urušavati, i urušava se i urušava, dok se skroz ne odroni u rijeku jednog ljeta. Grad ko šta je ovaj mora se stalno pomicati unatrag, i unatrag, i unatrag, jer ga rijeka stalno glođe.

Šta je toga dana podne bilo bliže, promet kola i konja na ulicama bio je sve gušći i cijelo vrijeme dolazilo ih je sve više. Neke su familije sa sobom sa sela ponijele ručak, pa su ga jeli u kolima. Pilo se dosta puno viskija, i vidio sam tri tučnjave. Najednom neko vikne:

– Evo starog Boggsa! – Stigo je sa sela po svoju mjesečnu dozu pića. Evo ga, momci!

Svi su se besposličari razveselili. Mislim da su navikli sprdat se s tim Boggsom. Jedan od njih reče:

– Pitam se koga će danas ić' smlavit. Da je smlavio sve one koje je tío smlavit zadnjih dvajs godina, sad bi bio glavni!

A jedan drugi reče: – Da bar stari Boggs oće zaprijetit meni, jerbo bi onda znao da neću umrijet još 'iljadu godina.

Došiba Boggs na konju, vičući i urlajući ko Indijanac, pa poviče:

– Mič' se s puta! Ja sam iskopo ratnu sjekiru, ljesovi će ovde naglo poskupit!

Bio je pijan i klatio se u sedlu. Imao je preko pedest godina i bio je jako crven u licu. Svi su mu nešto dovikivali, i smijali mu se, i sprdali ga, a i on je sprdo njih, i reko da će on njih već uslužiti i sredit ih kad na njih dođe red, al da sad ne može jer je u grad došo ubit starog pukovnika Sherburna, a da je njegov moto: »Prvo meso, a tek onda čorba.«

Ugleda onda mene, pa dojaše i reče:

– Oklen s' ti, dečko? Jesi spreman umrijet?

Onda odjaše dalje. Prepo sam se, al mi neki čovjek reče:

– Ne misli on to ozbiljno, on to uvijek tako kad se napije. On je najdobročudnija stara budaletina u Arkansasu – nikad nikom nije naudio, ni pijan ni trijezan.

Boggs odjaše pred najveći dućan u gradu, pa sagne glavu da može provirit ispod tende na stupovima, pa se prodere:

– Izlazi amo, Sherburne! Izlazi i suoči se s čovjekom kojeg si prevario. Ti si ono pseto kojeg tražim, pa ću te i dovatit!

I nastavi on tako, nazivajući Sherburna svim imenima koje je mogo prevalit preko jezika, a cijela se ulica natrpala ljudima koji su slušali i smijali se i podbadali ga. Odjednom iz dućana izađe čovjek ponositog izgleda od oko pedeset godina – a bio je taj za klasu najbolje odjeven čovjek u tom gradu – izađe iz dućana, a gomila ustukne na obje strane da ga pusti da prođe. Reče on Boggsu, skroz mrtav ladan i polako – reče:

– Dosta mi je ovoga, al strpit ću se do jedan sat. Do jedan sat, čuješ – ne duže! Ako nakon toga zineš išta protiv mene još samo jedan put, nema mjesta na svijetu di moš otić a da te ja ne nađem!

Onda se okrene i uđe. Svjetina se naglo otriježnila, niko ni da mrdne, i nije više bilo smijanja. Boggs odjaše, psujući Sherburna kolko je god glasno mogo, skroz do kraja ulice, pa se uskoro vrati i stane opet pred tim dućanom, nastavljajući i dalje. Neki se ljudi okupe oko njega i probaju ga ušutkat, al on neće. Rekli su mu da će jedan sat bit za oko petnajst minuta, i da *mora* ić doma – mora ić iz ovih stopa. Al nikakve koristi od toga. On nastavi psovati svim silama, pa baci svoj šešir u blato i natjera konja da ga zgazi, pa odmah zatim krene bijesno opet niz ulicu, dok mu je sijeda kosa letila naokolo. Svi koji su uspjeli doć do njega trudili su se kolko su god mogli da ga nagovore da sjaši, da bi ga mogli negdje zaključat dok se ne otriježni, al nikakve valjde – on bi opet pojurio uz ulicu i opet ispsovao Sherburna. Odjednom neko reče:

– Dovedite mu ćerku! Brzo, dovedite mu ćerku. Nju nekad poslušat. Ako ga iko išta može uvjerit, ona može.

I neko krene trkom po nju. Ja pođem malo niz ulicu, pa stanem. Za oko pet il deset minuta evo ti Boggsa opet, al bez konja. Teturo je preko ulice prema meni, gologlav, a

dva su ga pajdaša držala ispod ruke svaki sa svoje strane i požurivali ga. Šutio je i izgledo nekako uznemireno, i nije se uopće opiro nego je i sam nekako žurio. Neko zaviče:

– Boggs!

Pogledam preko da vidim ko je to reko, kad ono onaj pukovnik Sherburn. Stoji on skroz nepomično na ulici, u desnoj ruci podigo pištolj – ne cilja s njim, nego ga drži s cijevi uperenom prema nebu. Iste te sekunde vidim kako je dotrčala jedna mlada djevojka, i s njom dva muškarca. Boggs i oni ljudi okrenu se da vide ko ih zove, a kad ugledaju pištolj, bace se u stranu, a cijev pištolja se polako al sigurno spusti u vodoravan položaj – oba kokota zapeta. Boggs digne obje ruke u zrak i reče: – Gospodaru, nemojte pucat! – Bum! Začuje se prvi hitac, a on zatetura unatrag, vatajuć se rukama po zraku. – Bum! Odjekne i drugi hitac, a on se prospe unatrag na zemlju, teško i kruto, s ispruženim rukama. Ona djevojka vrisne i dotrči, i baci se na svog oca, plačući, pa reče: – O, ubio ga je, ubio ga je! – Gomila se zbije oko njih, ljudi se počnu nagurivat i tiskat, ispruženih vratova ne bi li bolje vidili, a ljudi u sredini pokušavali su ih odgurat i vikali: – Nazad! Nazad! Dajte mu zraka, dajte mu zraka!

A pukovnik Sherburn baci pištolj na zemlju, okrene se na petama i odšeta.

Boggsa su odnijeli u malu apoteku, svjetina se jednako nagurala, cijeli je grad išo za njima, a ja požurim i uvatim dobro mjesto na izlogu, gdje sam mu bio blizu i odakle sam mogao vidit unutra. Polegli su ga na pod i pod glavu mu stavili jednu oveću Bibliju, a drugu su otvorili i rasklopili mu je na prsima, al prvo su mu pokidali košulju pa sam vidio gdje je ušo jedan od metaka. Ispustio je oko tuce dugih uzdaha, prsa su mu podizala Bibliju dok je uvlačio dah, pa su je spuštala kad bi izdahnuo – a nakon toga je ležao mirno. Bio je mrtav. Onda su njegovu ćerku odvukli od njega, dok je ona vrištala i plakala, i izveli je van. Imala je oko šesnajst, bila je jako zgodna i nježna, al užasno blijeda i uplašena.

I onda, uskoro je tamo bio cijeli gradić, svi su se komešali i tiskali se i nagurali se i propinjali na prste da dođu do izloga i provire, al ljudi koji su već uhvatili mjesto nisu ih htjeli pustit, pa je narod iza njih cijelo vrijeme govorio: – Ajde sad, dovoljno ste gledali, momci. Nije pravedno i nije pošteno da vi tu tako stojite cijelo vrijeme i da nikom ne date šansu da vidi. I drugi imaju svoja prava ko i vi!

I oni od naprijed su propisno vraćali, pa sam se iskrao, misleći da će možda bit i nereda. Ulice su bile pune i svi su bili uzrujan. Svi oni koji su vidjeli pucnjavu prepričavali su šta se dogodilo, a oko svakog od tih momaka natiskivala se velika gomila, izvijajući vratove i slušajući. Jedan visoki, mršavi momak s dugom kosom i s velikim bijelim cilindrom zabačenim na potiljak i sa štapom sa savinutom drškom, obilježavao je mjesta na zemlji gdje je stajao Boggs i gdje je stajao Sherburn, a ljudi su ga slijedili od jednog do drugog mjesta i gledali sve šta je radio, i klimali glavama da pokažu da ga razumiju, pa se lagano saginjali i oslanjali rukama na bedra da bolje vide kako štapom označava mjesta po zemlji. A onda se on uspravi i ukoči na mjestu gdje je stajao Sherburn, namršti se i nabije obod svog šešira preko očiju, pa vikne: – Boggs! – a onda lagano digne svoj štap u

vodoravni položaj i reče: – Bum! – pa zatetura unatrag, opet reče – Bum! – pa se strovali na leđa. Ljudi koji su vidjeli šta se dogodilo reknu da je sve savršeno izveo, reknu da je sve pokazao točno onako kako se dogodilo. Onda nekih desetak ljudi izvadi svoje boce i ponudi ga pićem.

A onda odjednom neko kaže da Sherburna treba linčovat.⁹⁰ I za niti minutu svi su to počeli govorit, pa pođu oni bijesno urlajući i skidajući usput svaki konopac za veš na kojega su naišli, da ga s njime objese.

⁹⁰ *Linč* ili *linčovanje* (engl. *lynching*) je samovoljno i protuzakonito javno pogubljenje, najčešće vješanjem, kojega počinji gomila nad nekim stvarnim ili navodnim počiniteljem nekog kaznenog djela, bez sudskog postupka. Ta je praksa, osobito u južnim savezanim državama i osobito prema crncima, vrlo često bez drugog razloga osim zastrašivanja, bila česta u SAD-u u 19. stoljeću, pa čak i u prvoj polovici 20. stoljeća.

Poglavlje XXII.

Sherburn. – Posjet cirkusu. – Pijanac u areni. – Uzbudljiva tragedija.

Nahrupili su oni onda ko roj ulicom prema Sherburnovoj kući, sve vičući i vrišteći i ludujući ko Indijanci, i svako im se moro sklanjat s puta da ga ne pregaze i ne pretvore u kašu, i bila je to strahota gledat. Ispred rulje trčkarala su djeca, vrišteći i pokušavajuć se sklonit s puta, a svi su prozori niz ulicu bili načičkani ženskim glavama, na sva stabla popeli su se crni dječaci, a mlađa crna muškadija i ženskadija provirivala je preko svih plotova. I čim bi rulja došla blizu njih oni bi se razbježali i posakrivali van domašaja. Mnoge su žene i djevojke plakale i naricale, prestrašene skoro nasmrt.

Nabili su se onda pred Sherburnovom ogradom šta su gušće mogli, pa nisi od buke mogo čut nit samog sebe kako razmišljaš. Bilo je to malo dvorište od dvajstak stopa. Neki su vikali: »Sruši ogradu! Sruši ogradu!« Onda je nasto krš i lom i lupnjava, i ode ograda, a prednji se zid rulje počne valjat unutra ko neki val.

Baš u taj čas Sherburn izađe na krov svojeg malog prednjeg trijema, s dvocijevkom u ruci, pa zauzme položaj, perfektno miran i pribran, i ne reče ni riječi. Galama prestane, a onaj val ko da se povuko.

Sherburn nije reko ni jedne riječi – samo je tu stajo i gledo prema dole. Tišina je bila grozno jeziva i neugodna. Sherburn polako pređe očima preko gomile, a kad god mu je pogled pao na nekog, ljudi su mu pokušavali nekako uzvratit pogledom, al nisu mogli. Spustili bi oči i izgledali nekako postišeno. Ubrzo se Sherburn počeo nekako čudno smijat, ne onako lijepo, nego tako da se osjećaš ko da jedeš kruh koji u sebi ima pijeska.

Onda on reče, polako i prezirno:

– Vi bi nekog linčovali! Baš smiješno! Vi ovo mislite da imate dovoljno petlje da linčujete čovjeka! Zato šta imate dovoljno hrabrosti samo za namazat katranom i perjem jadne odbačene žene bez ikoga svoga koje 'vamo nalete, jel vi onda zbog toga mislite da imate hrabrosti stavit ruku na *muškarca*? Jer pravi će muškarac bit siguran i u rukama des' iljada 'vaki ko što ste vi – samo ako je dan i ako mu ne priđete iza leđa.

– Znam li ja vas? Znam ja vas skroz dobro! Ja sam se rodio i odrastao na Jugu, a živio sam ja i na Sjeveru, pa dobro znam kakav je di prosjek. Prosječan čovjek je kukavica. Na Sjeveru će pustit da ga gazi ko god oće, pa će otić doma i molit se Bogu da mu dade skrušenosti da to izdrži. Na Jugu čovjek sam samcat zaustavi poštansku kočiju punu ljudi usred bijela dana, i sve opljačka. Vas vaše novine toliko uvjeravaju da ste hrabri ljudi da

ste počeli i sami mislit da ste hrabriji od svih drugih ljudi – al zapravo ste *isto tolko* hrabri, ni malo hrabriji. Zašto vaše porote ne vješaju ubojice? Zato jer se boje da će ih prijatelji tog čovjeka upucat u leđa, u mraku – a to bi oni *stvarno* i učinili.

– Eto zato oni uvijek oslobađaju optužbi, a onda *pravi* muškarac izađe po noći, sa stotinom maskiranih kukavica za leđa, pa bitangu linčuje. Vaša je pogreška u tome šta sa sobom niste povelili ni jednog *pravog* čovjeka, to vam je jedna pogreška, a druga vam je pogreška to šta niste došli po mraku i što niste uzeli svoje maske. Dovelili ste samo *polovicu* pravog čovjeka – Bucka Harknesa, eno ga tamo – a da nije bilo njega da vas nahuška, sve bi završilo samo galamom.

– Niste vi zapravo htjeli ni doći 'vamo. Prosječan čovjek ne voli nevolje i opasnosti. Vi ne volite nevolje i opasnosti. Ali ako samo *polovica* čovjeka – kao što je Buck Harkness, evo tu – poviče: »Linčuj ga! Linčuj ga!«, vi se bojite ustuknuti – bojite se da će se otkriti ono šta vi zapravo jeste – *kukavice* – pa dižete dreku i objesite se za rep kaputa te polovice čovjeka, pa dođete bijesno ovamo, kunete se kakva ćete velika djela napraviti. Najjadnije šta postoji je rulja, a baš to je i svaka vojska – obična rulja. Oni se ne bore hrabrošću koja im je urođena, nego hrabrošću koju su posudili od mase i od svojih časnika. A rulja bez ijednog *čovjeka* na čelu je još jasnija i od najjadnijeg jada. Sad lijepo povijte repove i idite kućama, pa upužite u svoje rupe. Ako se zbilja treba dogoditi neko linčovanje, dogoditi će se u mraku, po južnjačkoj modi. A kad dođu, ponijet će svoje maske, i sa sobom će povest barem jednog *pravog* čovjeka. A sad se *gubite* – i povedite i svoju polovicu čovjeka sa sobom – i prebaci on pušku preko lijeve ruke i zapne kokot dok je ovo govorio.

Gomila odjednom uzmakne, a onda se razide i svako zbriše svojim putem, a Buck Harkness se zavrti na petama i ode za njima ko pokisla kokoš. Ja sam mogo još ostat da sam htio, al nisam htio.

Otišo sam do cirkusa i malo švrljo sa stražnje strane šatora, dok nije čuvar nije prošo i otišo, a onda sam se provuko ispod šatorskog krila. Imo sam onaj svoj zlatnik od dvajst dolara i još nešto para, al sam konto da je bolje da to ušparam, jer ko zna kad bi mi moglo zatrebat, ovako daleko od kuće i među stranim svijetom. S tim uvijek treba pazit. Nemam ja ništa protiv da se lova potroši na cirkuse kad nema druge, al nema smisla *razbacivat* se i na takve stvari.

Bio je to zbilja odličan cirkus. Ništa nikad na svijetu nije bilo bolje nego kad su svi ujahali, dva po dva, po jedan gospodin i jedna dama jedno pored drugog, muškarci samo u gaćama i potkošuljama, bez cipela i stremena, s rukama podbočenim na bedrima, lagano i opušteno – mora da ih je bilo bar dvajst – a sve su dame imale lijepi ten i bile prave ljepotice, i izgledale su ko neka rpa baš onako pravih kraljica, a odjevene su bile u odjeću koja mora da je koštala milijune dolara, i bile su sve posute dimantima. To je bio prizor, ja nikad u životu nisam vidio ništa tako lijepo. A onda su se jedno po jedno uspravili i stajali na konjima, pa se krenuli vrtit uokolo po areni, tolko mekano i valovito i nježno, muškarci su bili jako visoki i opušteni i uspravni, glave su im poskakivale i letile

skroz gore do pod šatorski krov, a damama su suknjice lepršale mekano i svilenkasto oko bokova, pa su sve izgledale ko najljepši suncobrani.

A onda krenu oni sve brže i brže, svi su plesali, prvo jednu nogu u zrak pa drugu, konji su se pod njima sve više i više naginjali, a ravnatelj cirkusa išo je ukrug oko motke u sredini arene, pucketajući bičem i vičući: »Haj! – Haj!«, a klaun mu je iza leđa zbijo šale. Kad odjednom sve ruke ispuste uzde, i sve se dame podboče dlanovima na bokove, a sva gospoda prekriže ruke na prsima, a kako su se onda konji tek naklonili i sageli! I tako jedan za drugim svi poskaču s konja u ring, i poklone se najljepše što sam ikad vidio, pa šmugnu van, a svi su pljeskali i poludili.

I tako su cijelu predstavu izvodili najnevjerojatnije stvari, a onaj je klaun cijelo vrijeme sipo svoje šale pa je skoro sve ljude pobio od smijeha. Ravnatelj mu ni jednu riječ ne bio uspio odgovorit, a ovaj bi mu dok trepneš već vratio najsmješnijim stvarima koje je iko ikad reko. A kako li se uopće mogo sjetit toľo toga, i to toľo brzo i toľo dobrih fora, ja to nikako ne mogu shvatit. Jer ja ih ne bi mogo smislit ni za godinu dana. A onda je odjednom neki pijanac pokušo uć u arenu – kaže da oće i on jahat, kaže da on zna jahat bolje nego iko. Svi su se onda počeli bunit i pokušavali su ga izbacit, al on nije htio slušat, pa je cijela predstava stala. Onda su ljudi počeli urlat na njega i sprdat se s njim, pa je on od toga poludio i počeo galamit i itat se, pa su se nato ljudi uskomešali, a muški su počeli ustajat sa sjedala i hrupit dolje prema areni, govoreći: »Udri ga! Izbaci ga!«, a par žena počelo vrištat. A onda ravnatelj održi kratki govor i reče da se nada da više neće bit smetnji, a ako taj čovjek obeća da više neće radit probleme, da će ga pustit da jaše, ako je u stanju ostat u sedlu. I svi se nasmiju i kažu dobro, a onaj se čovjek popne na konja. Isti čas kad se popeo, konj poče divljat i itat se i skakat i propinjat se, iako su mu se dva cirkusanta objesila na uzdu pokušavajući ga zadržat, a pijanac mu je visio na vratu, dok su mu pete kod svakog skoka letjele po zraku, a cijelo je gledalište stajalo na nogama vičući i smijući se dok im suze nisu potekle. I na kraju, naravno, kolko god su da se oni cirkusanti trudili, konj se oslobodi i poleti ko lud okolo-naokolo po ringu, a ona je pijandura ležo na njemu i držo mu se za vrat, najprije bi mu jedna noga skoro dotakla zemlju s jedne strane, a onda druga s druge strane, a ljudi skroz poludili. Al meni to nije bilo smiješno, sav sam se treso gledajući u kakvoj je čovjek opasnosti. Al on se uskoro uspravi u sedlu i zgrabi uzdu, klateć se i dalje lijevo-desno, a sljedećeg časka skoči, ispusti uzdu i digne se na noge! A konj nastavi jurit ko da kuća gori. Čovjek je na njemu samo mirno stajao i jezdio naokolo lako ko da nikad u životu nije bio pijan – a onda je počeo sa sebe skidat odjeću i itat je na sve strane. Tako je brzo baco da su komadi jedan drugoga skoro stizali u zraku, sve je skupa sa sebe bacio sedamnajst odjela. A onda, eto ti njega, vitak i zgodan, u najkićenijem i najljepšem odijelu što si ga ikad vidio, pa ošine konja svojim bičem i natjera ga da skoro poleti – pa konačno sjaši i pokloni se i otpleše u svlačionicu, a svi su urlali od gušta i oduševljenja.

Tek je onda ravnatelj vidio kako su ga namagarčili, bio je to najbolesniji ravnatelj cirkusa svih vremena, ja bi tako reko. Jer to je bio jedan od njegovih! Taj je sam iz svoje glave izmislio tu šalu i nikom ništa nije reko. I mene je bilo nekako sram što sam nasjeo, al ne

bi volio bit tom ravnatelju u koži, ne bi ni za iljadu dolara. Šta ja znam, možda ima i luđih cirkusa nego šta je ovaj, al ja ih nisam vidio. Šta bilo da bilo, za mene je ovaj bio skroz dobar, i gdje god da na njih opet naletim nek računaju da ću im ja svaki put bit u publici. Te smo noći i mi imali svoju predstavu, al je došlo samo oko dvanajst ljudi – taman dovoljno da se pokriju troškovi. I oni su se cijelo vrijeme smijali, a vojvoda je zbog toga poludio. Al svi su ionako otišli prije nego šta je predstava završila, osim jednog dječaka koji je zaspo. Vojvoda zato reče da ovi tupani iz Arkansasa ne mogu dokučit Shakespearea, jedino šta oni hoće je jeftina komedija – a možda i nešto još gore nego jeftina komedija, on misli. Reko je i da zna šta bi moglo bit po njihovom ukusu. I onda sljedećeg jutra nabavi on nekoliko velikih komada papira za umotavanje i nešto crne boje, pa iscrta nekoliko plakata i zalijepi ih po cijelom mjestu. Na plakatima je pisalo:

U SUDNICI!
Samo 3 večeri!
Svjetski poznati tragedi
DAVID GARRICK MLAĐI
I
EDMUND KEAN STARIJI
iz londonskih i kontinentalnih kazališta
u uzbudljivoj tragediji
KRALJEVSKI DEVOPARD
ili
NITKO KAO KRALJ!!!
ulaz 50 centi

A pri dnu je pisalo najvećim slovima:

DAMAMA I DJECI ULAZ ZABRANJEN!

– Eto tako! – rekne on. – Ako se ne upecaju na ovaj redak, onda ja zbilja ništa ne znam o Arkansasu!

Poglavlje XXIII.

Prevara. – Kraljevske usporedbe.– Jim čezne za domom.

I onda su cijeli taj dan on i kralj udarili na poso, uređivali su pozornicu i zastor i red svijeca na prednjem rubu pozornice, a te večeri dvorana je bila u trenu dupkom puna sve samih muškaraca. Kad više nije bilo mjesta, vojvoda se makne s glavnog ulaza i prođe okolo kroz stražnja vrata i dođe na pozornicu pa stane ispred zastora i održi kratki govor u pohvalu ove tragedije, i reče da je to najstrašnija tragedija svih vremena. I nastavi on tako hvalit tragediju, i Edmunda Keana Starijeg, koji će u njoj igrat glavnu prvu ulogu, a kad je konačno svima dosta potako iščekivanje, podigne on zastor i istog časa izađe kralj propinjući se na sve četiri, gol, a bio je po cijelom tijelu išaran kružićima, crtama i prugama, u svim mogućim bojama, šaren ko duga. I – zanemarimo sad ostalu njegovu opremu, bila je luda, al i užasno smiješna. Ljudi su skoro pomrli od smijeha, a kad se kralj dovoljno naskakutao i onda odskakutao iza pozornice, urlali su i pljeskali i divljali i grohotali sve dok se nije vratio i izveo sve to ispočetka, a onda su ga natjerali da još jednom sve ponovi. Dobro, i krava bi se smijala da vidi kakve ludosti izvodi taj stari idiot.

Onda vojvoda spusti zastor, nakloni se publici i reče da će se ova velika tragedija izvoditi još samo dvije večeri, zbog razloga skorih angažmana u Londonu, gdje su sva sjedala u kazalištu Drury Lane rasprodana, a onda se još jednom nakloni i reče da će im, ako ih je uspio zadovoljiti i poučiti, biti duboko obvezan ako to spomenu svojim prijateljima i nagovore ih da sami dođu i pogledaju predstavu.

Dvadesetorica ljudi viknu:

– Šta, gotovo je? To je sve?

Vojvoda reče da jest. Onda je postalo veselo. Svi su se derali: »Prevara!« i ustali bijesno i krenuli prema pozornici i našim tragedima. Al jedan visoki čovjek otmjenog izgleda skoči na klupu i vikne:

– Stanite! Samo jednu riječ, gospodo! – Oni stanu da poslušaju. – Prevareni smo – grdno smo prevareni. Al mislim da nitko od nas ne želi biti ruglo cijelog grada, pa o ovome slušat do kraja života. Ne! Bolje nam je da odavde izađemo u tišini, da naokolo nahvalimo ovu predstavu, pa da i ostatak grada nasjedne! Onda ćemo svi biti u istoj kaši. Nije li to razumno? – (Naravno da jest! – Sudac ima pravo! – povikaše svi.) – Dobro onda – nikome ni riječi o prevari. Idite kućama i svima recite da dođu i pogledaju ovu tragediju.

Sutradan se po gradu nije moglo čut ništa drugo nego kako je ta predstava odlična. Dvorana je i te večeri opet bila prepuna, a i tu smo publiku prevarili na isti način. Kad

smo ja, kralj i vojvoda došli doma na splav, večerali smo, pa su odjednom, oko ponoći, oni natjerali Jima i mene da je izvučemo i da se spustimo po sredini rijeke, pa da je opet dotjeramo do obale i sakrijemo oko dvije milje niže od grada.

Treće večeri dvorana je opet bila pretrpana – al ovaj put nije bilo novih, nego su došli samo ljudi koji su već bili na predstavi prve ili druge večeri. Stajao sam pokraj vojvode na vratima i vidio da su svima koji su ušli džepovi bili nečim natrpani, ili su nosili nešto skriveno ispod kaputa – a jasno mi je bilo i da to nisu nikakvi parfemi, ni blizu. Nanjušio sam pokvareni jaja na lopate, i trulog zelja, i takih stvari, a ako sam ja u stanju prepoznat krepanu mačku, a kladim se da jesam, uneseno ih je šezdest i četiri. Uguram se i ja na časak unutra, ali mješavina mirisa bila je takva da ja to nisam mogo podnijet. I onda kad u dvoranu više niko nije mogo stat, vojvoda dade nekom momku četvrt dolara i reče mu da umjesto njega na časak pripazi na vrata, a onda ode okolo do stražnjih vrata, a ja za njim. Al onaj čas kad smo zašli za ćošak i bili u mraku, on reče:

– Sad produži korak dok zamakneš iza zadnjih kuća, a onda trči do splavi ko da te svi đavli gone!

Ja tako i učinim, a i on učini isto. U isto smo se vrijeme trefili kraj splavi i za manje od dvije sekunde klizili niz struju, u mraku i tišini, i presjekli prema sredini rijeke, a da niko nije reko ni riječi. Mislio sam da se jadni kralj sad sigurno krasno zabavlja tamo s publikom, al ne: on za čas ispuže iz vigvama i reče:

– I, koliko smo ovaj put ušičarili, vojvodo?

On uopće nije ni bio u gradu.

Nismo palili svjetlo dok nismo došli oko deset milja ispod gradića. Onda smo zapalili lampu i večerali, a kralju i vojvodi kosti su pucale su od smijeha od toga kako su »uslužili« one ljude. Vojvoda reče:

– Žutokljunci, praznoglavci! Znao sam ja da će prva dvorana bit mutava i pustit da se i ostatak grada ulovi u stupicu, i znao sam da će nas čekat treću noć i mislit da je sad *njihov* red. Pa i *jest* njihov red, i dao bi' ne znam šta samo da mogu vidit šta sad rade. Da mi je samo znat kako su iskoristili svoju priliku! Mogli bi na kraju od svega napraviti i piknik, ako oće – ponijeli su dovoljno klope.

I ti su lupeži za tri večeri uzeli četiri stotine i šezdeset dolara! Ja nikad prije nisam vidio da se pare mogu mrknut ovako na vagone.

Malo kasnije, kad su svi ostali zaspali i već hrkali, Jim reče:

– Ti se niš' ne čudiš tome kako se ovi kraljevi ponašaju, Huck?

– Ne – rekнем ja – ne čudim.

– Zašto ne, Huck?

– Ne čudim se, takva je njihova fela. Mislim da su oni svi takvi.

– Al Huck, ovi naši kraljevi su obični lupeži, eto šta su ti oni, obični lupeži.

– Pa, to i ja kažem. Svi kraljevi su uglavnom lupeži, kolko ja to shvaćam.

– Ma jel'?

– Pročitaj nekad nešto o njima – pa 'š vidit. Vidi recimo Henrika Osmog,⁹¹ ovaj naš je prema *njemu* ko vjeroučitelj. Il vidi Karla Drugog,⁹² il Luja Četrnajstog,⁹³ il Luja Petnajstog,⁹⁴ il Jamesa Drugog,⁹⁵ il Edwarda Drugog,⁹⁶ il Rikarda Trećeg,⁹⁷ i još njih četre'st. Osim svih njih još i sedam saksonskih kraljeva⁹⁸ koji su pljačkali i ubijali ko Kajin u stara

⁹¹ Henrik (Henry) VIII. (1491.-1547., vladao od 1509.), engleski kralj, poznat po svojih šest brakova i brojnim ljubavnicama, te po odvajanju anglikanske crkve od katoličke crkve, kada je sebe proglasio vrhovnim crkvenim poglavarom umjesto pape, budući da je papa odbio poništiti njegov prvi brak s Katarinom Aragonskom. Svoju drugu ženu Ane Boleyn i svoju petu ženu Katarinu Howard dao je pogubiti. Uspješan i ratoboran kralj za vrijeme čije se vladavine Engleska uspela do velike europske sile i pripojila Wales.

⁹² Karlo (Charles) II. (1630.-1685.), engleski, škotski i irski kralj u vrijeme i nakon Cromwellove revolucije, kada je Engleska kratkotrajno bila republika, a on je bio prisiljen na izgnanstvo; vratio se i preuzeo vladavinu 1660. godine. Poznat je u narodu kao »veseli kralj« zbog sklonosti uživanjima.

⁹³ Luj XIV. (1638.-1715.), francuski kralj, apsolutistički vladar poznat kao »kralj sunce«, te po svojoj izjavi »država, to sam ja«. U vrijeme njegove vladavine Francuska je vodeća europska sila. Vladao je od 1643. godine, dakle na prijestolje stupa s 5 godina, i na prijestolju je proveo punih 72 godine, ali je stvarno vlast preuzeo 1660. godine nakon smrti svog glavnog ministra kardinala Mazarina.

⁹⁴ Luj XV. (1710.-1774., vladao od 1715.), francuski kralj, praunuk i nasljednik Luja XIV. Za vrijeme njegove vladavine oslabila je apsolutistička kraljeva vlast. I on na prijestolje stupa sa 5 godina, a državom stvarno vlada od 1743. godine. Loše je vodio ratove (Rat za austrijsko nasljedstvo, Sedmogodišnji rat) i državu, pa je Francuska izgubila mnoge posjede u Europi i kolonije, te u svakom pogledu stagnirala. Umro je kao omražen vladar, Francuska je izgubila primat, državna riznica bila je prazna, narod je njime bio nezadovoljan, a 15 godina nakon njegove smrti dogodila se Francuska revolucija.

⁹⁵ James (Jakov) II. (1633.-1701., na prijestolju od 1685.-1688. godine), engleski, škotski i irski kralj, posljednji katolik na engleskom prijestolju. Svrgnut je u tzv. Slavnoj revoluciji, kada se zbog njegovih nastojanja da u Engleskoj uspostavi apsolutnu monarhiju poput francuske, protiv njega pobunilo protestantsko plemstvo i na prijestolje dovelo njegovu stariju sestru Mary II., a James II. je prognan u Francusku. Godine 1689-90. iskrcao se s vojskom u Irskoj i pokušao se vratiti na prijestolje, uz podršku francuskog kralja Luja XIV., ali je poražen.

⁹⁶ Edward II. (1284.-1327., vladao od 1307.), engleski kralj, nepopularan i nasilan vladar, svrgnut je i smaknut, a glave mu je došla njegova žena Izabela Francuska, kći moćnog francuskog kralja Filipa IV, zvana »žena-vuk«, poznata po svojoj ljepoti, prefriganosti i političkim vještinama, koja je na prijestolje dovela svog sina Edwarda III. O njemu je engleski dramski pisac Christopher Marlowe, prethodnik Shakespearea, godine 1592. napisao dramu *Edward II*.

⁹⁷ Rikard (Richard) III. (1452.-1485., vladao od 1483.), engleski kralj, nakon kratkotrajne vladavine pune sukoba, intriga i zlodjela, poginuo je u bitci koja je značila kraj Ratova ruža, kao zadnji vladar iz dinastije Plantagenet. Pobijedio ga je i krunu preuzeo Henrik Tudor, začetnik kraljevske dinastije Tudora. Njegova vladavina tema je ranije već spominjane Shakespeareove povijesne drame *Rikard III*, nastale oko 1592., u kojoj je izuzetno negativno prikazan.

⁹⁸ *Saxon Heptarchy* (saksonska vladavina sedmorice): u 8. i 9. stoljeću Engleska se sastojala od sedam kraljevina, od kojih je svaka imala svog kralja (Northumbria, Mercia, East

vremena. Jest, da s' ti vidio starog Henrika Osmog kad mu je sve cvalo! On je bio pravi cvijetak. On bi oženio drugu ženu svaki dan, a onda bi joj sljedeće jutro odrubio glavu. I to je radio tako hladnokrvno ko da je naredio da mu ispeku jaja. »Dajte mi amo Nell Gwynn«, reko bi on. Oni je dovedu. Drugo jutro: »Odsijecite joj glavu!« I oni je odsijeku. »Dajte Jane Shore«, kaže on, i eto ti nje odma. Sljedeće jutro: »Odsijecite joj glavu!«, i oni odsijeku. »Pozvonite po lijepu Rozamundu!« Lijepa Rozamunda dođe čim pozvone. Sljedeće jutro: »Odsijecite joj glavu!« I svaku je od nji' natjero da mu svake večeri ispriča jednu priču, i ovako je nastavio dok nije tako nagrabilo iljadu i jednu priču, a onda ih je stavio u knjigu, i nazvo knjigu Knjiga Sudnjeg dana⁹⁹ – šta je bio dobar naslov i dobro odgovara sadržaju. Ne znaš ti kraljeve, Jime, al ja ih znam, a ovaj naš stari konj bio bi najčistiji među onima na koje sam naletio u povijesti. Evo, recimo, Henrik si utuvi u glavu da se hoće zavadit s ovom našom zemljom. Kako to on napravi – objavi nam rat? Dade nam nekakvu priliku? Ne. On ti odjednom pobaca sav čaj u more u bostonskoj luci¹⁰⁰, i izleti s nekakvom deklaracijom o nezavisnosti,¹⁰¹ i kaže ajde da vas sad vidim! To ti je bio njegov stil – nikad nikom nije davo šansu. I onda ti on posumlja u svoga oca, vojvodu od Wellingtona.¹⁰² I? Šta ti on učini? Pozove ga na razgovor? Ne – utopi ga u bačvi malvazije,¹⁰³ ko mačku. Recimo, neko ostavi neke pare blizu njega – šta ti on napravi? Mazne ih. Recimo da se dogovori da će nešto napraviti, i ti mu platiš, al ne ostaneš kraj njega da vidiš šta on radi – šta ti on napravi? On uvijek napravi suprotno. Recimo da je zinuo – šta onda? Ako nije isti čas umuko, odma bi mu izletila neka laž. Eto, takva ti je bubica bio taj Henrik. A da smo sa sobom imali njega mjesto naših kraljeva, taj

Anglia, Essex, Kent, Sussex i Wessex). U jedinstvenu kraljevinu Englesku spojile su se u 10. stoljeću.

⁹⁹ Sve što Huck spominje je krivo. Nell Gwynn (1650.-1687.) je bila ljubavnica kralja Karla II., Jane Shore (umrla 1527.) je ljubavnica Edwarda IV., a ljubavnica i treća žena Henrika VIII. zvala se je Jane Seymour. Lijepa Rozamunda (umrla 1176.) ljubavnica je kralja Henrika II. Naravno, Henrik VIII. nije odgovoran za arapsku zbirku priča *Tisuću i jedna noć*. Knjiga sudnjeg dana (*Domesday Book*) zapravo je prva zemljišna knjiga i popis sve imovine u Engleskoj, sastavljena u vrijeme Vilima Osvajača (1086. godine). Taj je naslov dobila jer se smatralo da je toliko sveobuhvatna i točna da će vrijediti do smaka svijeta.

¹⁰⁰ Niti Bostonska čajanka, događaj iz 1773. godine, nema nikakve veze s Henrikom VIII. Englezi su tada bili uveli državni monopol na trgovinu čajem, zabranivši je svima osim engleskoj Istočnoindijskoj kompaniji, a američki prosvjednici su na to bacili teret čaja s britanskog broda u more. Nakon što se britanska vlast brutalno obračunala s prosvjednicima, započeo je Američki rat za neovisnost.

¹⁰¹ Opet krivo – *Deklaraciju o neovisnosti* dana 4. srpnja 1776. usvojio je američki Kongres, njome se SAD konačno odvojio od Velike Britanije.

¹⁰² Arthur Wellesley vojvoda od Wellington (1769.-1852.) engleski je vojskovođa i državnik, pobjednik nad Napoleonom u bitci kod Waterlooa, koji također nikakve veze nema s Henrikom VIII. i živio je tri stoljeća kasnije.

¹⁰³ Vrsta vina, u originalu *mamsey* (engl. naziv za malvaziju je *malmsey*). Radi se zapravo o Georgeu, vojvodi od Clarencea (1449-1478), bratu kraljeva Edwarda IV. i Richarda III., kojega je u londonskom Toweru u bačvi vina navodno dao utopiti brat Edward IV.

bi ti namagarčio onaj grad gore nego šta su naši učinili. Ne kažem da su naši janjad, jer zbilja nisu, ako se držiš ladnih činjenica, al nisu oni ništa prema tom starom ovnu. Ja samo oću reć da su kraljevi kraljevi i moraš ih takve prihvatit. Kad ih sa svih strana dobro pogledaš, to je jedna skroz gadna sorta. Tako su odgojeni.

– Al ovaj naš još i *smrdi* ko vrag, Huck.

– Pa svi oni smrde, Jime. Oko toga šta kraljevi smrde ne može se ništa učinit. Ni povijest nam tu ništa ne kaže.

– Al vojvoda, on je na neki način u redu čovjek.

– Da, vojvoda je drukčiji. Al nije jako drukčiji. Ovaj naš je negdje srednje teška fela za jednog vojvodu. Kad je pijan, ni čoravi ga ne bi mogo razlikovat od kralja.

– Dobro, šta god bilo, nije mi baš do toga da još kojega upoznam. I ovu dvojicu jedva podnosim.

– I ja isto tako, Jime. Al sad kad su nam na grbači, moramo pamtit šta su i uvažit to. Volio bi nekad čut za zemlju u kojoj je nestašica kraljeva.

Šta bi vrijedilo reć Jimu da ovo nisu pravi kraljevi i vojvode? Nikave valjde od toga, a osim toga, zbilja je bilo onako kako sam već reko: ne možeš ih ionako razlikovat od pravih.

Ja odem na spavanje, a Jim me nije probudio kad je došao moj red za stražu. Često je to radio. Kad sam se probudio, baš u cik zore, on je sjedio tamo s glavom među koljenima, i sam za sebe uzdiso i narico. Nisam se na to obaziro i pravio sam se da ne čujem. Znao sam šta je. Mislio je na svoju ženu i djecu, koje je ostavio tamo daleko gore, i bio je potišten i čeznuo je za kućom, jer nikad prije u životu nije bio otišo od kuće. A vjerujem da je brinuo za svoju familiju baš ko što i bijelci brinu za svoju. To možda ne izgleda normalno, al čini mi se da je tako. On je često tako po noći uzdiso i narico, kad je mislio da ja spavam, i govorio: »Jadna moja mala Lizabeth! Jadni moj mali Johnny! Jes' ovo teško! Nikad vas više neću vidit, nikad!« Bio je on skroz dobar crnjo, moj Jim.

Al ovaj put nekako sam se uvalio s njim u priču o njegovoj ženi i mališanima, pa mi malo-pomalo ispriča:

– Sad bi je baš loše zato šta sam maloprije čuo nešto tamo na obali, nešto je luplo il treslo, pa sam se sjetio kako sam se jednom ružno ponio prema svojoj maloj Lizabeth. Bilo joj je samo oko četir godine, i uvatila je šarlah, baš ju je gadno uvatilo, al je ozdravila, i jednog je dana tako stajala kraj mene, a ja joj kažem:

»Zatvor' ta vrata!«

Ona ništa ne učini, samo tu stoji i ko nešto mi se smješka. Ja poludim, pa opet rečem, skroz glasno, rečem:

»Jel ti mene čuješ? Zatvor' ta vrata!«

A ona ope samo stoji i smješka se. Meni prekipi! Reknem joj:

»E sad ću te naučit pameti!«

I ja ti njoj onda odvalim taki šamar po faci da je odletila na pod. Onda odem u drugu sobu, i nije me bilo oko des' minuta, a kad se vratim, ona ti vrata *još* stoje otvorena, a to ti dijete stoji baš u vratima, gleda u pod i cmizdri, a suze joj cure. Ej, kako sam *tad* poludio! Krenem ja prema maloju, al baš tad – to su ti bila vrata koja se otvaraju prema unutra – baš tad dođe ti propuh i vrata se zalupe maloju iza leđa, *tras!* – a mala ni da se mrdne! Meni se dah presjeko, bilo mi je ko – ko – ma ne znam ti ni reć kako mi je bilo. Išuljam se van, cijeli se tresem, pa se prošuljam okolo i lagano i polako otvorim ona vrata, pa provirim glavu iza male, lagano i tiho, i odjednom viknem »*Bu!*« šta sam glasnije mogo. *Al mala ni da trepne!* O, Huck moj, ja ti se rasplačem i zagrlim je, pa rekнем: »O, jedna moja mala! Neka dobri Bog svemogući oprosti jadnom starom Jimu, jer si on nikad neće sam oprostiti, dok god živi!« Ona je gluva i nijema ko top, Huck, gluva i nijema ko top – a ja sam se tako prema njoj ponašo!¹⁰⁴

¹⁰⁴ Šarlah može izazvati gluhoću.

Poglavlje XXIV.

Jim u kraljevskoj robi. – Primaju putnika. – Prikupljanje informacija. – Ucviljena obitelj.

Sutradan kad se približila noć pristanemo mi ispod malog otočića nasred rijeke obraslog vrbama, pored kojega je sa svake strane rijeke bilo po jedno selo, a vojvoda i kralj počnu kovat planove kako da obrade i ta mjesta. Jim je pričo s vojvodom i reko mu da se nada da to neće trajat više od par sati, jer mu je postalo teško i naporno zato šta mora cijeli dan ležat svezan konopima u vigvamu. Jer znate, kad bi ga ostavili skroz samog, morali smo ga svezat, jer ako bi neko nabaso na njega tako samog, a da nije svezan, pomislio bi, jelte, da je on odbjegli crnja. Pa mu vojvoda reče da jest teško tako ležat cijeli dan svezan, i da će probat smislit nešto da to izbjegnemo.

Bio je on neobično bistar, vojvoda oću reć, pa se brzo dosjetio. Obuko je Jima u kostim kralja Leara – bila je to duga šarena halja od cica, a na glavu mu je stavio bijelu periku i bradu od konjske dlake, a onda je uzeo svoju kazališnu šminku i obojo Jimu lice i ruke i uši i vrat skroz u neku mrtvačku, mutnu, gustu modru boju, izgledo je ko utopljenik koji je u vodi proveo devet dana. Kvragu sa mnom ako to nije bilo najstrašnije čudovište koje sam ikad vidio! Vojvoda onda uzme neku daščicu i ovako na njoj napiše:

Bolesni Arapin – ali nije opasan kad je pri sebi.

I onda je čavlom prikuco tu daščicu na letvu, pa letvu postavio oko četiri-pet stopa ispred vigvama. Jim je bio zadovoljan. Reko je da je to ipak bolje nego ležat svezan po par godina svaki dan, i cijeli se trest kad god se začuje neki zvuk. Vojvoda mu reče da se opusti i raskomoti, a ako neko nekad dođe tu njuškat, mora iskočit iz vigvama i malo skakutat, pa pustit urlik ili dva ko divlja zvijer, jer on misli da će taj odma odmaglit i ostavit ga na miru. Skroz razuman savjet, jer ako uzmete prosječnog čovjeka, neće taj ni čekati da Jim zaurliče. Jer nije Jim izgledo samo ko da je mrtav, nego još i puno gore.

Ovi su lupeži htjeli opet probat s predstavom *Niko ko kralj*, jer su s njom već bili digli dobru lovu, al su zaključili da to ne bi bilo sigurno jer su se vijesti o njoj možda do sad već proširile nizvodno. Nisu se mogli sjetit ničeg baš prikladnog, pa je na koncu vojvoda reko da mu se čini najbolje da malo prilegne i upregne mozak na sat-dva, i vidi može li složiti nešto za ovu arkanzašku selendru, a kralj je naumio svratit do drugog sela bez ikakvog plana, nego se samo oslonit na Providnost koja će ga vodit profitabilnim

stazama – mislio je na vruga, čini mi se. Svi smo si kupili odjeće iz dućana na našoj zadnjoj stanici, pa je kralj sad obuko svoju, a meni reko da i ja svoju obučem. Ja to i učinim, naravno. Kraljevo je novo ruho bilo skroz crno, i zbilja, izgledo je baš otmjeno i uštirkano. Nisam nikad do tada shvatio koliko odjeća može promijenit čovjeka. Jer prije toga je izgledo ko najgora stara propalica koja je ikad postojala, al sad, kad bi skinuo svoj novi bijeli šešir od dabrovine i naklonio se i nasmiješio, izgledo je tako uzvišen i dobar i milostiv da bi reko da je ovaj čas izašo iz Noine arke i da je možda to sam stari Levit¹⁰⁵ glavom. Jim je počistio kanu, a ja sam pripremio svoje veslo. Na obali dalje uzvodno ispod rta, oko tri milje iznad grada, bio je privezan veliki parobrod – bio je tamo već par sati, ukrcavao teret. Kralj reče:

– Kad se vidi kako sam odjeven, mislim da je najbolje da ja dođem iz St. Louisa ili Cincinnatija¹⁰⁶ il nekog drugog velikog grada. Ajde ti prema parobrodu, Huckleberry, doć ćemo mi do sela na njemu.

Nije mi to trebalo naređivat dvaput, da odem i vozim se na parobrodu. Dohvatim se obale oko pol milje iznad sela, a onda brzo prođem uza strmu obalu kroz mirnu vodu. Uskoro smo došli do nekog zgodnog mladog seoskog momka nevinog izgleda, koji je sjedio na nekoj kladi i briso znoj s lica, jer je bilo baš vruće, a kraj sebe je imao par velikih platnenih torbi.

– Zabij kljun u obalu – reče kralj. Ja tako učinim. – Kud ćeš ti, mladiću?

– Na parobrod, idem u Orleans.

– Upadaj – reče kralj. – Čekaj tren, moj će ti sluga pomoć oko ti' torbi. Ajd' skoči i pomogni gospodinu, Adolphus – to jest ja, shvatio sam.

Učinim kako mi je reko, a onda se sva trojica opet otisnemo. Mladić je bio jako zahvalan, reko je da je teško nosat tolku prtljagu po ovakvoj vrućini. Upito je kralja kud on ide, a kralj mu reče da se spušta niz rijeku i da je jutros pristao u drugom selu, a da sad ide par milja uzvodno vidit jednog starog prijatelja koji gore ima farmu. Mladić reče:

– Kad sam vas prvo ugledo, reko' ja sebi: »To je gospon Wilks, sigurno, i skoro pa da je stigo amo na vrijeme.« Al onda reko' ja opet: »Ne, čini mi se da to nije on, jer ne bi on veslo uzvodno uz rijeku.« Vi niste on, jel da?

– Ne, ja se zovem Blodgett – Elexander Blodgett – *velečasni* Elexander Blodgett, mislim da moram reć, jer ja sam ti siroti sluga gospodnji. Al isto mi je svejedno žao što gospodin Wilks nije stigo na vrijeme, ako je zbog toga nešto izgubio – šta se nadam da nije.

– Pa, neće radi toga izgubit ništa od imovine, jer to će bit sve u redu. Al izgubit će šta neće svog brata Petera kako umire – šta ga možda i neće bit briga, to niko ne može znat – al njegov bi brat dao sve na ovom svijetu samo da vidi *njega* prije nego šta umre. Ne priča on ni o čem drugom cijela ova tri tjedna, nije ga vidio otkad su obadvojica bili djeca

¹⁰⁵ Židov iz Levijeva plemena, iz kojega su isključivo dolazili svećenici.

¹⁰⁶ Grad na rijeci Ohio, u saveznoj državi Ohio, važna luka i prometno čvorište, u to doba šesti najveći grad u SAD-u i najveći u unutrašnjosti.

– a svog brata Williama nije vidio nikad uopće – to je onaj gluvonijemi – William nema više od trijest il trispet. Samo su Peter i George živili 'vamo, George je od sve braće jedini bio oženjen, on i žena umrli su oboje prošle godine. Harvey i William su jedini ostali, al ko što sam reko, nisu stigli amo na vrijeme.

– Jel im ko dojavio?

– O, da, pred mjesec-dva, kad se Peter tek razbolio, jer je Peter tada reko da se nekako osjeća ko da se ovaj put neće oporavit. Znaš, bio je skroz star, a Georgeove su cure bile premlade da mu budu pravo društvo, osim Mary Jane, one crvenokose, pa je bio nekako usamljen nakon šta su George i njegova žena umrli, i činilo se da mu nije baš puno stalo do života. Očajno je tio vidit Harveya – i Williama, isto, radi toga – jer on ti je bio jedan od onih koji ne mogu podnit to da napišu oporuku. Ostavio je nakon smrti pismo za Harveya, i reko da u njemu piše di je sakrio svoje pare, i da oće da se ostatak imovine podijeli tako da se Georgeove cure dobro zbrinu – jer im George nije ostavio ništa. A to pismo je jedino šta su ga uspjeli natjerat da uzme pero i napiše.

– A šta misliš, zašto Harvey nije došo? Di on živi?

– O, on ti živi u Engleskoj – u Sheffieldu – tamo propovijeda – nije nikad bio u ovoj zemlji. Nije imo baš nešto previše vremena – a osim toga, možda mu pismo uopće nije ni stiglo, znate.

– Šteta, šteta šta nije poživio da vidi svoju braću, siroma!. Ti ideš u Orleans, veliš?

– Da, al to još nije sve. Idem ja na brod, sljedeće srijede, za Ryo Janeero,¹⁰⁷ di mi živi ujak.

– To je baš dugo putovanje. Al bit će lijepo, da bar i ja idem! Jel Mary Jane najstarija? Kolko su druge stare?

– Mary Jane ima devetnajst, Suzan je petnaest, a Joanna oko četrnajst – to je ona koja se posvetila dobrotvornom radu i ima zečju usnu.

– Jadne cure! Ostat same na ovom okrutnom svijetu!

– Pa, moglo im je bit i gore. Stari Peter imo je dosta prijatelja, a oni neće dopustit da im se išta loše dogodi. Tu je Hobson, baptistički propovjednik, pa crkvenjak Lot Hovey, pa Ben Rucker, pa Abner Shackelford, pa Levi Bell, odvjetnik, i dr. Robinson, i njiove žene, i udovica Bartley, i – dobro, ima nji puno. Al to su oni s kojima je Peter bio najbliži i o kojima je ponekad piso kad bi piso kući, pa će Harvey znat di da traži prijatelje kad amo stigne.

I stari nastavi postavljat pitanja dok nije iz tog mladog momka sve izvuko. Vrag mene nosi ako nije pito baš o svima i o svemu u tom blagoslovljenom gradu, i sve o Wilksovima, i o Peterovim poslovima – on je bio kožar, i o Georgeovim – on je bio drvodjelac, i o Harveyevim – on je bio protestantski pastor, i tako dalje, i tako dalje. A onda reče:

– Zašto si krenuo pješice do parobroda dalje gore?

¹⁰⁷ Iskwareno: grad Rio de Janeiro u Brazilu.

– Zato šta je to veliki brod za Orleans, pa sam se bojo da amo možda neće stat. Kad su jako natovareni, neće stat kad ih zoveš. Brod iz Cincinnatija bi stao, al ovo je brod iz St. Louisa.

– Jel Peter Wilks bio bogat?

– O, jes, dosta bogat. Imo je kuće i zemlju, a pretpostavlja se da je ostavio tri il četri iljade dolara u gotovini, negdje skrivene.

– Kad si reko da je umro?

– Nisam reko ništa, al umro je prošle noći.

– Sprovod je sutra, valjda?

– Da, oko podneva.

– Sve je to jako tužno, da. Al svi mi moramo partit, ko prije ko poslije. I zato na to trebamo bit spremni, onda je sve u redu.

– Da, gospodine, tako je najbolje. Mater mi je uvijek tako govorila.

Kad smo došli do parobroda, utovar je već skoro bio gotov, pa je uskoro isplovio. Kralj nije ni spomenuo ukrcavanje, pa sam ja na kraju propustio vožnju. Kad je brod otišo, kralj me natjera da odveslam uzvodno još jednu milju, do jednog usamljenog mjesta, a onda se iskrca na obalu i reče:

– A sad, briš' nazad, smjesta, pa dovedi ovamo vojvodu, i donesi one nove platnene torbe. A ako je on otišo na drugu stranu, ajd' tamo pa ga dovedi. I reci mu da se dovuče amo gore bez obzira na sve. Kreni, odma!

Shvaćam ja šta on namjerava, al nisam ništa reko, naravno. Kad sam se vratio s vojvodom, sakrili smo kanu, a onda su njih dvojica sjeli na neku kladu, i kralj mu sve ispriča, baš onako kako je mladi momak ispričio njemu – sve do zadnje riječi. I cijelo vrijeme dok je pričo pokušavo je govorit ko Englez, i to mu je dosta dobro išlo, za nezalicu ko što je bio. Ja ga ne mogu oponašat, pa neću ni pokušavat, al njega je to stvarno dobro išlo. A onda reče:

– Kakav si ti s gluvonijemima, Brišvodurino?

Vojvoda reče da to samo prepusti njemu. Reče da je igrao gluvonijemog na kazališnim daskama. I onda su pričekali parobrod.

U sredini popodneva pojavi se par malih brodova, al ti nisu stigli iz dovoljne daljine uzvodno. Al na kraju stigne jedan veliki, pa su mu dali znak da stane. S broda po nas pošalju barku i mi se ukrcamo. Bio je iz Cincinnatija, a kad su doznali da s njima želimo ić samo četiri-pet milja, skroz su poludili i ispsovali nas, pa rekli da nas neće iskrcat. Al kralj je bio miran. Reče on:

– Ako si gospoda mogu priuštiti da plate dolar po milji, svaki, s tim da nas se ukrca i iskrca barkom, parobrod si može dopustiti da ih poveze, jel tako?¹⁰⁸

¹⁰⁸ Dobra ponuda, jer je uobičajena cijena vozne karte po milji u to doba iznosila tek nekoliko centi.

I onda su ovi omekšali i rekli da je u redu, pa su nas, kad smo došli do onog sela, barkom prevezli do obale. Kad su vidili da stiže barka, sjatilo se oko dva tuceta ljudi. I kad je kralj upito:

– Može li mi neko od vas, gospodo, reć gdje živi gospodin Peter Wilks? – oni se svi zagledaju jedan u drugog i klimnu glavama, ko da govore: »Jesam t' reko?« Onda jedan od njih rekne, nekako blago i nježno:

– Žao mi je, gospodine, al sve šta vam mi možemo reć je to gdje je *živio* do jučer navečer. Odjednom, dok trepneš, zločesti stari stvor zatetura i navali se na onog čovjeka, pa mu stavi obraz na rame i počne plakat tako da su mu suze tekle tom čovjeku niz leđa, pa reče:

– Ajme meni, ajme meni, jadni naš brat – ode a da ga nismo ni vidjeli. Oh, šta je to teško, tako teško!

Onda se okrene šmrcajući, pa stane vojvodi davat neke idiotske znakove rukama, a vrag mene odnio ako vojvodi nije ispala platnena torba, pa i on brizne u plač. Ej, ako njih dva nisu bili najprefriganiji par varalica koje sam ja ikad sreo!

Ljudi se onda skupe oko nas, suosjećali su s njima i rekli im sve i svašta, pa im ponijeli platnene torbe gore uz brijeg, i puste ih da se na njih naslone i plaču, i reknu kralju sve o zadnjim momentima njegovog brata, a kralj je sve to cijelo vrijeme prepričavo vojvodi rukama, pa su obojica cmizdrili za mrtvim kožarem ko da su izgubili svih dvanajst apostola. E, ako sam ja ikad vido išta slično, onda sam crnja! Zbog ovoga bi se svako sramio šta pripada ljudskoj rasi!

Poglavlje XXV.

Jesu to oni? – Pjevanje »litanice«. – Sve pošteno. –
Pogrebne ogrije. – Loše ulaganje.

Vijesti su se za dvije minute proširile po cijelom gradu, pa si mogo vidit kako ljudi trče ko ludi sa svih strana, neki su među njima u hodu oblačili kapute. Uskoro smo se našli usred gomile, a lupanje koraka čulo se ko da maršira vojska. Prozori i dvorišta bili su puni ljudi, a svaki bi čas neko preko ograde reko:

– Jesu to *oni*?

A neko drugi ko je kaskao za svjetinom bi odgovorio i reko:

– Nego šta nego jesu!

Kad smo stigli do kuće, ulica ispred nje bila je zakrčena, a tri su cure stajale na vratima. Mary Jane je *zbilja* imala crvenu kosu, al to nije imalo veze, bila je prestrašno lijepa, a lice i oči sjali su joj ko nebesa, bilo joj je tolko drago šta su joj stigli stričevi. Kralj je raširio ruke, a Mary Jane mu je skočila u zagrljaj, a ona sa zečjom usnom skočila je u zagrljaj vojvodi, i eto ti njih! Svi su, a posebno žene, plakali od sreće kad su ih vidili kako su se konačno sreli i da im je tolko dobro.

Onda kralj kradom mune vojvodu u rebra – vidio sam ga kako to radi – pa pogleda oko sebe i ugleda lijes, preko u ćošku na dvjema stolicama. I onda on i vojvoda stave po jednu ruku jedan drugome na ramena, a drugu ruku preko svojih očiju, pa polako i smjerno odhodaju do njega. Svi su se micali da im učine prostora, a sva je priča i galama stala, ljudi su govorili »Ššš!« a svi su muškarci skinuli šešire i oborili glave, pa si mogo čut iglicu kako je pala. A kad su stigli do lijesa, sagnu se i pogledaju u njega, i gledaju malo, pa onda udare u takvi plač da se ih moglo čut do Orleansa, valjda, a onda metnu jedan drugome ruke oko vrata i naslone jedan drugome obraze na ramena, i onda dobre tri minute, il možda i četiri, e ja nikad nisam vidio da dva muškarca lijevaju takve potoke suza ko oni. I pazite, i svi ostali činili su to isto, i soba je bila tolko puna vlage da ja nikad tako nešto nisam vidio. Onda jedan od nji' dva ode s jedne strane lijesa, a drugi s druge strane, pa kleknu i naslone čela na lijes, i krenu se ko nešto u sebi molit. A kad je rulja to vidjela, na nju je to djelovalo tako da nikad nešto takvo niste vidili, pa se svi slome i stanu na sav glas jecat – i sirote cure isto, i skoro je svaka žena ponaosob došla do cura, bez riječi, i poljubila bi ih svečano u čelo, a onda bi im stavila ruku na glavu i pogledala prema nebu, dok su suze tekle, a onda briznula u plač i otišla jecajući i brišući suze, da bi ustupila mjesto ženi iza sebe. Nikad nisam vidio ništa ovako odvratno.

Napokon kralj ustane i krene malo prema napred, pa se pribere i izbali nekakav govor, sav pun suza i bedastoća o tome kakva je za njega i njegovog brata tužna kušnja gubitak pokojnika, i to šta pokojnika nisu uspjeli vidit živa nakon duga putovanja od četiri iljade milja, al da nam je ta kušnja razblažena i posvećena zbog ovog dirljivog suosjećanja i ovih svetih suza, i da im zato zafaljuje svim svojim srcem i srcem svoga brata, jer ustima se to ne može, riječi su preslabe i prehladne, i još takvih gluposti i bljuzgarija, dok nije postalo da ti se smuči, a onda izjeca jedno pobožno i skrušeno *amen*, pa se opet raskrivi i udari u cmizdrenje ko da će puknut.

Čim su te zadnje riječi prešle preko njegovih usta, netko u gomili krene pjevat litanicu,¹⁰⁹ a svi mu se priključe pjevajuć iz sve snage, i odma ti dođe nekako toplo i lakše oko srca, ko u crkvi na kraju mise. Muzika je dobra stvar, nakon svih onih ljigavosti i svinjarija, ja nikad nisam doživio da me nešto tako osvježilo i zvučalo tako iskreno i izvrsno.

Kralj onda opet počne mlatarat jezikom i reče kako će on i njegove nećakinje bit zahvalni ako neki od najboljih i najbližih prijatelja obitelji ostanu večeras ovdje na večeri, i ako ostanu s njima na bdijenju oko posmrtnih ostataka preminuloga, i reče da kad bi njegov siroti brat koji tu leži mogo progovorit, on zna čija bi imena reko, jer su to imena koja su mu bila jako draga i često ih je spominjao u svojim pismima. Pa će ih on sad isto tako navest, na znanje, kako slijedi: velečasni g. Hobson, i crkvenjak Lot Hovey, i g. Ben Rucker, i Abner Shackelford, i Levi Bell, i dr. Robinson, i njihove žene, i udovica Bartley.

Velečasni Hobson i dr. Robinson bili su dolje na drugom kraju grada, zajedno u lovu – to jest, oču reć da je doktor otpremao nekog bolesnika na onaj svijet, a župnik mu je bio veselo društvo.¹¹⁰ Odvjetnik Bell otputovao je nekim poslom u Louisville. Al svi su drugi bili tu, pa su došli i stisnuli kralju ruku, i zafaljivali mu i s njim pričali, a onda su stisnuli ruku vojvodi, al bez riječi, samo su se smiješili i klimali glavama ko neko stado tikvana, dok je on izvodio svakojake znakove rukama i cijelo vrijeme govorio »Gu-gu-gu-gu-gu«, ko beba koja ne zna govorit.

Kralj je i dalje nešto blejo, i uspio se raspitat o skoro svima u gradu, i o svakom psetu, poimence, i spominjo je svakojake sitnice koje su se ovom il onom zgodom dogodile u gradu, bilo Georgeovoj familiji, bilo Peteru. I stalno je napominjo da mu je Peter o tim stvarima piso, al to je bila laž: svaku je tu božju sitnicu bio izvuko iz onog mladog praznoglavca kojeg smo kanuom prevezli do parobroda.

Mary Jane onda donese pismo koje je njezin otac za sobom ostavio, a kralj ga na glas pročita, plaćući nad njim. U njemu je kuću u kojoj je stanovao i tri iljade dolara u zlatnicima, ostavio curama. Kožaru (koja je dobro poslovala), zajedno s nekim drugim kućama

¹⁰⁹ Litaniju; u izvorniku Huck kaže pogrešno *doxolojer* (*doxologer*) umjesto *doxology*.

¹¹⁰ U izvorniku: *and the preacher was pinting him right*. Riječ *pinting* može stajati umjesto *painting*, bojati, napisano prema izgovoru u dijalektu, dakle svećenik mu je »slikao pravi« (smjer, put). No također može dolaziti od riječi *pint*, pinta, što je anglosaksonska mjera za tekućinu, oko pola litre, pa *pinting* znači nešto poput »tamaniti pinte«, piti, lokati. *Pint* također može značiti i veselo društvo uz piće.

i zemljom (vrijednom oko sedam iljada), i tri iljade dolara u zlatnicima ostavio je Harveyu i Williamu, i reko je gdje je skriveno šest iljada dolara u gotovini – u podrumu. I onda naša dva prevaranta rekoše da idu dolje po njega, pa da sve bude pošteno i propisno, a meni reknu da dođem s njima sa svijećom. Zatvorimo za sobom podrumska vrata, a kad su pronašli vreću prosuše je po podu, i bio je to krasan prizor, sve žutaci. Ej, kako su se kralju oči zasjajile! On potapše vojvodu po ramenu i reče:

– Oho-ho, *ovo* nije šala il šta god takva! O, nije, sigurno da nije! Jer, Brišonjo moj, *ovo* je bolje i od *Niko ko kralj*, jel da?

Vojvoda se složi da jest. Počnu oni premetat one žutake, i prosipat ih kroz prste tako da zazveče po podu, pa kralj reče:

– Nema se šta pričat, bit braća bogatom mrtvacu i zastupnici njegovi' nasljednika iz stranjski zemalja pravi je poso za mene i za tebe, Briško. Eto vidiš šta znači vjerovat u Providnost! To je dugoročno najbolje. Probo sam ja sve i svašta, nema boljeg načina.

Svako drugi bio bi zadovoljan tom hrpetinom i uzeo bi je na povjerenje, al ne, oni pare moraju prebrojat. I prebroje ih, pa ispadne da fali četrismo i petnajst dolara. Kralj reče:

– Proklet bio, pitam se šta je učinio s tih četrismo i petnajst dolara?

Malo su oko toga razbijali glavu i sve naokolo prekopali. Vojvoda onda reče:

– Pa, on je bio jako bolestan, pa je možda i pogriješio – mislim da je tako bilo. Najbolje će bit da to pustimo i da nikom ništa ne govorimo. Možemo i bez toga.

– E, kvragu, naravno da možemo i bez toga. Baš me briga za to – mene brine *obračun*. Sve mora bit pošteno, otvoreno i po propisima, znaš. Ove pare moramo dovuć gore uza skale i prebrojat ih pred svima – onda neće bit ništa sumnjivo. Al ako mrtvac kaže da ima šest iljada dolara, znaš, onda nećemo...

– Stani – reče vojvoda. – Ajde da popunimo defisit – i krene vadit žutake iz džepa.

– To ti je zbilja dobra ideja, vojvodo – baš imaš pametnu glavu na ramenima – reče kralj.

– Proklet ja bio ako nas stari *Niko ko kralj* opet nije spasio – pa i on stade vadit žutake i dodavat ih na hrpu.

Zbog toga su skoro ostali švorc, al skupili su nekako ravno šest iljada.

– Nego – reče vojvoda – imam ti ja još jednu ideju. Ajdmo gore i prebrojmo ove pare, a onda ćemo ih *poklonit curama*.

– Sunce ti, vojvodo, daj da te zagrlim! To je najsjajinja ideja koje se iko ikad sjetio. Imaš najmudriju glavu koju sam ja ikad vidio. O, prava majstorija, nema nikakve sumnje u to. Neka sad slobodno izvuku sve svoje sumnje, ako oće – al ovo će ih sve obrlatit.

Kad smo se popeli po stepenicama, svi su se skupili oko stola, a kralj je brojo i slago pare, po trista dolara na svaku hrpu – dvajst elegantnih hrpica. Svi su gladno u njih gledali i oblizivali se. Onda su pare opet sasuli u vreću, pa vidim da se kralj stao nadimat da održi još jedan govor. I krene on govorit:

– Prijatelji dragi, moj jadni brat koji tu leži velikodušno se ponio prema onima koje je ostavio u ovoj dolini suza. Velikodušno se ponio prema ovoj jednoj janjadi koju je volio i čuvao, a koja je sad ostala i bez oca i bez majke. Da, a mi koji smo ga poznavali znamo da bio on bio i još velikodušniji da se nije bojo da će povrijedit svog dragog Williama i mene. Šta nije tako? U mojoj glavi o tome nema dvojbi. I sad, kakva bi mi to braća bili kad bi mu u ovakvom času stali na put? I kakvi bi mi to stričevi bili kad bi, u ovakvom času, opljačkali – da, *opljačkali* – ovakvu sirotu dragu janjad ko što je ova ovde koju je on tolko volio? Ako ja poznam Williama – a mislim da ga *dobro* poznam – on – dobro, pitajmo njega. – Okrene se prema vojvodi i počne rukama izvodit raznorazne znakove, a vojvoda ga je neko vrijeme gledao glupavim i blesavim pogledom, a onda odjednom ko da je shvatio značenje, pa skoči prema kralju, gugućući što je jače mogo od veselja, i zagrlji ga barem petnajst puta prije nego što ga je pustio. Kralj onda reče: – Znao sam! Mislim da je *ovo* svima pokazalo šta on misli o tome. Evo, Mary Jane, Susan, Joanna, uzmite novac – uzmite *sve*! To je dar onoga koji tamo leži, ladan al sretan.

Mary Jane krene prema njemu, Susan i ona sa zečjom usnom krenu prema vojvodi, a onda opet takvo grljenje i ljubljenje kakvo ja nikad dosad nisam vidio. Svi su se zbili sa suzama u očima, da svom snagom stisnu ruku ovim varalicama, stalno ponavljajući:

– Vi *drage* dobre duše! – Kako *lijepo*! – Kako ste *mogli*!

I onda opet svi prisutni krenu govorit o pokojniku, i kako je dobar bio, i kakav je ovo gubitak, i tako to, a uskoro zatim jedan se krupni čovjek stisnutih vilica izvana progura unutra, pa stane slušati i gledati, i ništa ne kaže, i njemu niko ništa ne kaže, jer je kralj i dalje govorio i svi su ga pažljivo slušali. Kralj je upravo pričao – nastavljajući nešto šta je prije bio počeo...

– ... jer tu su pokojnikovi najbolji prijatelji. Zato su ovdje večeras pozvani, al očemo da sutra *svi* dođu – svi, jer on je poštivao *sve*, volio *sve*, pa je prikladno da njegove pogrebne orgije budu javna stvar.

I nastavi on tako dalje bulaznit, uživajući u tome, i svako malo bi se opet uvatio svojih pogrebnih orgija, sve dok vojvoda to više nije mogo podnit pa napiše na komadu papira: »pogrebni *obred*,¹¹¹ stari glupane«, i presavije ga i stane gugutat i pokuša mu ga dodat iznad glava drugih ljudi. Kralj ga pročita i stavi u džep, pa reče:

– Jadni William, kolko god da je unesrećen, *srce* mu je uvijek kako treba. Traži me da sve pozovem da dođu na sprovod – oće da svi budu dobrodošli. Al ne mora se brinut – baš sam vam to upravo reko.

Onda opet razveze dalje, skroz miran, ubacujući opet svako malo svoje pogrebne orgije, ko što je i prije radio. A kad je to učinio treći put, reče:

– Ja kažem *orgije*, ne zato šta je to uobičajeni izraz, jer nije – uobičajeni izraz je *obredi* – al orgije su pravi izraz. *Obredi* se u Engleskoj više ne koristi – to je izašlo iz upotrebe. Sad u Engleskoj kažemo *orgije*. *Orgije* je bolje, jer to točnije označava ono šta se oće reć. To je

¹¹¹ Engleski *obsequies* – sahrana, sprovod, pogrebni obred.

riječ koja je postala od grčke riječi *orgo*, vani, na otvorenom, pod vedrim nebom, i od hebrejske riječi *jisum*, posadit, pokrit zemljom, pa otuda i pokopat. I tako, vidite, pogrebne orgije su zapravo otvoreni iliti javni pogreb.

Ovo je bio *najgori* prevarant kojeg sam ikad sreo! Al onaj čovjek sa stisnutim vilicama počne mu se smijati ravno u facu. Svi se iznenade. Svi reknu: »Ali, *doktore!*«, a Abner Shackelford reče:

– Šta, Robinsone, još nisi čuo novosti? Ovo je Harvey Wilks.

Kralj se dobrohotno nasmije, pruži svoju ručerdu i reče:

– Jel to dragi prijatelj i liječnik mog jadnog brata? Ja...

– Miči ruke od mene! – reče doktor. – *Ti* da govoriš ko Englez, jel da? Ovo je najgore oponašanje koje sam ikad čuo. *Ti* brat Petera Wilksa! Ti si varalica, eto šta si!

E kako su se sad svi uskomešali! Zbili su se oko doktora i probali ga utišati, i probali mu sve objasniti i reći mu kako je Harvey već na četrdest načina dokazao da on *zbilja* jest Harvey, i da sve zna po imenu, i da zna imena čak i svim psima, i molili ga i *molili* da ne povrijedi osjećaje Harveyu i da ne povrijedi osjećaje jadtim curama, i sve to. Al sve zaludu, on je i dalje grmio, i reko je da svako ko se pretvara da je Englez, a ne zna oponašati engleski izgovor bolje od ovoga, mora bit varalica i lažov. Sirote su se djevojke privile uz kralja i plakale, kad se odjednom doktor obrati *njima* i reče:

– Ja sam bio prijatelj vašem ocu, i ja sam vaš prijatelj, pa vas upozoravam *kao prijatelj*, i to iskreni, koji vas želi zaštititi i držati podalje od zla i nevolja, da ovom podlacu okrenete leđa i da s njim više nemate nikakvoga posla, s ovom nezalicom i propalicom, s njegovim idiotskim grčkim i hebrejskim, kako on to zove. On je najjadnija varalica – došao je ovamo s gomilom praznih imena i podataka koje je ko zna gdje pokupio, a vi ih smatrate za *dokaze*, a ovi vaši budalasti prijatelji ovdje, koji bi ipak morali biti malo pametniji, pomažu mu da vas prevari. Mary Jane Wilks, ti znaš da sam ti ja prijatelj, točnije nesebični prijatelj. Sad me poslušaj, izbaci ovog bijednog podlaca iz kuće – *preklinjem* te da to učiniš! Hoćeš li?

Mary Jane se ponosito uspravi – o, kako je bila zgodna! – pa reče:

– Evo moga odgovora! – Zgrabi ona vreću s novcem i stavi je kralju u ruke, pa reče: – Uzmite ovih šest tisuća dolara, i uložite ih u moje ime i ime mojih sestara kako god hoćete, ne morate mi dat ni priznanicu.

Ona onda zagrlila kralja s jedne strane, a Susan i onu sa zečjom usnom ga zagrlile na isti način s druge strane. Svi su zapljeskali i zatoptali nogama, ko da se digla oluja, dok je kralj podigao glavu i ponosno se smijeshio. Doktor reče:

– Dobro, ja od svega perem ruke. Ali upozoravam vas sve da će brzo doći vrijeme kad će vam svima biti muka pri samom spomenu na današnji dan. – I on ode.

– Dobro, doktore – reče kralj, onako ga zafrkavajući – onda ćemo svakako poslati po vas – našta se svi počnu smijati, i reknu da je baš pogodilo s ovim odgovorom.

Poglavlje XXVI.

Pobožni kralj. – Kraljevo svećenstvo. – Zamolila ga je za oprostjenje. – Skrivanje u sobi. – Huck uzima novac.

Kad su svi otišli, upita kralj Mary Jane kako stoje sa sobama za goste, a ona reče da ima jednu slobodnu sobu koja će bit dobra za strica Williama, a da će stricu Harveyu ona dat svoju sobu, jer je ta malo veća, a ona će se premjestit u sobu sa svojim sestrama i spavat će na pomoćnom krevetu, dok na tavanu ima još jedna mala sobica sa slamaricom. Kralj reče da će slamarica bit dobra za njegovog sobara – oće reć mene.

I Mary Jane nas odvede gore, pa njima pokaže njihove sobe, koje su bile jednostavne al lijepe. Rekne da će sve svoje haljine i ostale stvari iznijet iz sobe ako stricu Harveyu smetaju, al on rekne da mu ne smetaju. Haljine su visile na zidu, a ispred njih je bila zavjesa od cica koja je visila sve do poda. U jednom ćošku bio je neki stari putni kovčeg, a u drugom kutija za gitaru, i svuda naokolo bilo je svakojakih sitnica i drangulija, onakvih kakvima već cure ukrašavaju svoje sobe. Kralj reče da je soba s ovakvim ukrasima toplija i ugodnija, pa neka ništa ne sklanja. Vojvodina je soba bila skroz mala, al sasvim dobra, a isto tako i moj sobičak.

Te je večeri pripremljena obilata večera, i svi su oni ljudi i žene bili tu, a ja sam stajo iza kraljeve i vojvodine stolice i posluživo ih, a crnje su posluživali ostale. Mary Jane je sjedila na čelu stola, Susan kraj nje, i govorila je kako su kolači loše ispali, i kako kiselo povrće ništa ne valja, i kako je pečena piletina žilava i tvrda – i sve takve gluposti, onako kako žene uvijek rade kad žele dobit komplimente, a svi ljudi su mislili da je sve tip-top i to su i govorili: »Kako uspijete da vam kolači dobiju ovakvu lijepu smeđu boju?«, ili: »Gdje li ste samo, svega mu, nabavili ove predivne kisele krastavce?«, i sve tako neke prazne riječi, onako, znate, kako to već ljudi uvijek rade za večerom.

A kad je sve bilo gotovo, ja i ona sa zečjom usnom večerali smo u kuhinji ostatke, dok su drugi pomagali crnjama da pospreme i počiste. Zečja Usna me počne ispitivat o Engleskoj, i vrag me odnio ako me nije nekoliko puta navukla na tanak led. Pitala me:

– Jesi li ikad vidio kralja?

– Kojega? Vilima Četvrtog?¹¹² Pa naravno – on ide u našu crkvu. – Znao sam da je taj već godinama mrtav, al nisam to pokazo. I kad sam joj reko da ide u našu crkvu, ona upita:

¹¹² Kralj Velike Britanije i Irske (1765.-1837., vladao od 1830.), dakle umro je nešto prije nego što se događa radnja ovog romana. Naslijedila ga je kraljica Viktorija koja je vladala sve do 1876. godine.

– Šta – redovno?

– Da, redovno. Njegova je klupa točno nasuprot naše – s druge strane propovjedaonice.

– Al ja sam mislila da on živi u Londonu?

– Pa živi. Gdje bi drugo živio?

– Al ja sam mislila da *vi* živite u Sheffieldu?

I vidim ja da sam upo u škripac. Moro sam se pravit da mi je u grlu zapela pileća kost, pa da dobijem malo vremena za smislit kako da se izvučem, pa joj rekнем:

– Oću reć da redovno ide u našu crkvu kad je u Sheffieldu. To je samo ljeti, kad tamo dođe radi kupanja u moru.

– Ej, šta ti pričaš – pa Sheffield nije na moru.

– Pa ko je reko da je?

– Pa ti!

– Ja to *nisam* reko.

– Jesi!

– Nisam!

– Jesi!

– Nikad ja ništa takvo nisam reko!

– Pa dobro, šta si onda reko?

– Reko sam da dolazi radi kupanja u moru – to sam reko.

– Dobro, onda, al kako će se kupat u moru ako to nije na moru?

– Slušaj ti – rekнем ja – jesi l' ti ikad vidila Kongresnu vodu?¹¹³

– Jesam.

– Pa jesi li morala ić u Kongresne toplice da je vidiš?

– Pa nisam.

– Eto, ni Vilim Četvrti isto tako ne mora ić do mora da se okupa u morskoj vodi.

– A kako je onda tamo donese?

– Donese je isto onako kako ljudi ovamo donesu Kongresnu vodu – u bačvama. Tamo u palači u Sheffieldu imaju velike peći, jer on voli da mu voda bude topla. Tolko vode ne mogu zagrijat odma na moru. Tamo nemaju takve uređaje.

– A, sad shvaćam. Mogo si to reć odma i ne gubit vrijeme.

Kad je to rekla, shvatio sam da sam se iskobeljo, pa mi je laknulo. Al zatim ona upita:

– Jel i ti ideš u crkvu?

– Da – redovno.

¹¹³ Mineralna voda koja se dobiva iz izvora Congress Springs (Kongresne toplice) u gradu Saratoga u državi New York.

– A gdje sjediš?

– Pa u našoj klupi.

– Čijoj klupi?

– Pa u *našoj* – tvog strica Harveya.

– U njegovoj? Pa šta će njemu klupa?

– Pa da u nju sjedne. A šta ti misliš, šta će mu?

– Al ja sam mislila da on bude na propovjedaonici.

Smrada mu, zaboravio sam da je on svećenik! Vidim da sam opet u škripcu, pa još jednom odglumim istu igru s pilećom kosti i opet malo razmislim. A onda rekнем:

– Dovraga, ti misliš da u svakoj crkvi ima samo po jedan svećenik?

– A šta će im više?

– Šta će im? A propovijedaju pred kraljem. Jesi mi ti neka čudna cura! Nemaju ih manje od sedamnajst!

– Sedamnajst! Bože dragi! Uh, ja ne bi izdržala sjedit u crkvi tolko dugo da ih sve čujem, pa makar nikad ne došla u raj! To mora trajat i tjedan dana!

– Svašta! Pa ne propovijedaju svi isti dan – samo jedan.

– A šta onda rade ostali?

– Ništa posebno. Švrljaju okolo, skupljaju lemozinu – tako to. Al uglavnom ne rade ništa.

– Pa čemu onda tamo služe?

– Pa služe reda radi. Ti zbilja ništa ne znaš?

– Takve gluposti ne želim ni znat. Kako se u Engleskoj ponašaju prema slugama? Jel bolje nego mi prema našim crnjama?

– Ne! Sluga je tamo niko i ništa. Postupaju prema njima gore nego prema đukcima.

– Jel ih puštaju za praznike, ko šta mi radimo, za Božić, i za Novu godinu, i na četvrtog srpnja?

– Ma, slušaj amo! Po ovome se odma vidi da ti nikad nisi bila u Engleskoj. Jer, moja Zečja Us... – jer, moja Joanna, nemaju oni nikakve praznike, od početka do kraja godine, nikad ne mogu ić u cirkus, nit u kazalište, nit na crnačke predstave, nit igdje.

– Ni u crkvu?

– Ni u crkvu.

– Al ti uvijek ideš u crkvu?

I eto ti ga opet! Zaboravio sam da sam ja starome sluga. Al već sam sljedećeg časa krenuo objašnjavat kako je sobar nešto drugo prema običnom slugi, i da on *mora* ić u crkvu bez obzira tio il ne tio, i sjedit s gospodarevom familijom, zato šta tako kaže zakon. Al nisam to baš najbolje izveo, pa kad sam bio gotov, vidim da ona nije zadovoljna. Reče mi:

– Časna riječ, jel ti meni pričaš sve samo gomilu laži?

- Časna riječ, ne – rekнем ja.
- Ni jednu uopće?
- Ni jednu uopće. Nije bilo ni jedne laži – rekнем ja.
- Stavi ruku na ovu knjigu i to ponovi!

Vidim da to nije ništa drugo nego neki rječnik, pa stavim ruku i ponovim. Sad je ona izgledala malo zadovoljnija, pa reče:

- Dobro onda, povjerovat ću ti u nešto od toga, al sačuvaj Bog da ti povjerujem u sve.
- U šta to nećeš povjerovat, Joe? – reče Mary Jane koja je u taj čas ušla u kuhinju zajedno sa Susan. – Nije ni dobro ni pristojno da tako s njim razgovaraš, jer je on ovdje gost i daleko je od svojih. Kako bi tebi bilo da se prema tebi neko ovako ponaša?
- Uvijek si takva, Maim – uvijek skačeš u pomoć nekome kome se još ništa nije dogodilo. Ništa mu nisam napravila. Napričao mi je, mislim, svakakve gluposti, pa sam mu rekla da ih neću progutat, i nisam mu rekla ništa drugo osim toga. Mislim da on valjda može podnijet takvu sitnicu, jel da?
- Nije me briga jel to bila sitnica il krupnica, on je u našoj kući i naš je gost, pa nije lijepo to šta si mu rekla. Da si ti na njegovom mjestu, bilo bi ti neugodno, pa zato nikad ne smiješ nekom drugom reć bilo šta radi čega će mu bit neugodno.
- Ali Maim, on je reko...
- Svejedno je šta je *on* reko – ne radi se o tome. Radi se o tome da se *ti* moraš prema njemu lijepo ponašat, a ne mu govorit ono šta će ga samo podsjetit da nije u svojoj zemlji i među svojim.

A ja u sebi rekнем: »A ja pomažem onom starom gmizavcu da *ovoj* curi drpi lovu!«

Onda se umiješa i Susan i, nećete mi vjerovat, i ona Zečjoj Usni očita bukvicu.

Rekнем ja sebi: »A ja onog puštam da i *ovoj drugoj* mazne novce!«

Mary Jane onda promijeni muziku i postane opet slatka i ljupka – takva je ona uvijek bila – al kad je završila jadna Zečja Usna bila je manja od makovog zrna. Onda je i zaplakala.

– U redu – rekle su druge cure – još ga samo zamoli da ti oprosti.

Ona to učini, i to prekrasno. Učinila je to tako prekrasno da je bilo baš lijepo čut, i poželio sam joj ispričat još iljadu laži samo da opet to ponovi.

Rekнем ja sebi: »A ja ću pustit onoga da opljačka lovu i od *ove*!« I kad je ona završila, sve se tri svojski počnu trudit da se ja osjećam ko doma i da znam da sam među prijateljima. Osjećó sam se tako jadno i utučeno i podlo, da sam sâm sebi reko: »Odluka je pala! Lovu ću il sredit njima il krepát.«

A onda zapalim – pred spavanje, reko sam, al misleći ne baš odma. Kad sam osto sam, dam se ja u razmišljanje o svemu ovome. Rekнем sebi: da odem do onog doktora potajno i cinkam ove varalice? Ne – to neće valjat. On bi im mogo reć ko im je reko, a onda bi mi kralj i vojvoda dobro zapaprili. Da odem i potajno sve rekнем Mary Jane? Ne – ni to neće valjat. Oni bi po njezinoj faci odma znali šta je, sigurno. Lova je kod njih, pa bi

odma zbrisali i nestali. A ako ona zatraži pomoć od još nekog drugog, ja ću se, mislim, dobro uvalit prije nego šta se sve razjasni. Ne, tu ima samo jedan dobar izlaz. Moram ukrast te pare, nekako, i to ih moram ukrast tako da oni ne posumnjaju da sam ja to napravio. Njima je ovde pala sjekira u med, pa neće oni nikud otić dok do kraja ne izvaraju ovu familiju i ovaj grad i uzmu im sve šta se može, pa ima dovoljno vremena da dočekam neku šansu. Ukrast ću ga i sakrit, a onda ću, nakon nekog vremena, kad budem već daleko niz rijeku, napisat pismo i reć Mary Jane di je sakriven. Al možda je najbolje da ih ipak maznem još večeras, ako bude moguće, jer doktor možda nije skroz pustio stvar ko što se činilo da je pustio, pa bi se oni mogli prepast i zbrisat.

Idem zato, mislim si ja, pretražit njihove sobe. Gornji je hodnik bio u mraku, al našo sam vojvodinu sobu i krenem po njoj pipkat rukama, al se onda sjetim da ne bi baš bilo za očekivat da će kralj ikom drugom povjerit tu lovu na čuvanje nego sebi, pa sam onda otišo u njegovu sobu i krenuo pipkat tamo. Al vidim da bez svijeće ne mogu ništa, al je naravno nisam zapalio. I tada zaključim da moram napravit nešto drugo – sakrit se i prisluškiat. Taman tada začujem i njihove korake kako se približavaju, pa sam se mislio zavuč ispod kreveta. Krenem prema njemu, al on nije bio tamo di sam bio mislio da je, nego napipam ja onu zavjesu koja zaklanja haljine Mary Jane, pa skočim iza nje, zavučem se između haljina i pritajim se ko bubica.

Oni uđu i zatvore vrata. Prvo šta vojvoda učini bilo je da je kleko i pogledo ispod kreveta. E sad mi je bilo drago šta nisam pronašo krevet kad sam ga maloprije tražio. Al ipak, znate, prirodno je sakrit se ispod kreveta kad radiš nešto poskrivećki. Oni onda sjednu, pa kralj reče:

– Onda, šta je? Samo skрати priču, jer nam je pametnije bit dolje i naricat i jecat, nego da smo ovde gore pa da im damo priliku da o nama razgovaraju.

– Evo šta je, Kapetoviću. Nemam mira, nemam spokoja. Onaj mi je doktor stalno na pameti. Oću znat kakvi su tvoji planovi. Ja imam jednu zamisao, i mislim da je pametna.

– Šta to, vojvodo?

– To da je najbolje da klisnemo odavde još prije tri ujutro, pa da šišamo niz rijeku s ovim šta imamo. Posebno kad uzmeš u obzir kako smo pare lako dobili – *vratili* su nam ih ko da su nam ih u glavu tresnuli, moglo bi se reć, a mi smo se naravno već bili pomirili s tim da ćemo ih morat opet krast. Ja sam za to da zatvorimo radnju i palimo odavde.

Zbog ovoga mi je bilo dosta svega. Pred kojih sat il dva bilo bi sve malo drugačije, al sad sam se zbog ovoga osjećao grozno i razočarano. Al kralj se trgne i reče:

– Šta? A ostatak imovine nećemo prodat? Nego samo odmarširat ko neka četa budala i ostavit osam-devet iljada dolara vrijednu imovinu koja samo čeka da je neko pokupi? A sve su to dobre stvari koje je lako prodat.

Vojvoda je ipak zagundao. Reko je da je vreća zlata sasvim dovoljna, i da on ne želi ić dalje od toga – ne želi opljačkati ovim siroticama sve šta imaju.

– Ma šta ti sad pričaš! – reče kralj. – Nećemo im ukrast uopće ništa nego samo ovu lov. Nastradat će oni koji *kupe* ostalu imovinu, jer čim se otkrije da mi nismo pravi vlasnici – a to neće bit dugo nakon šta mi kidnemo – prodaja će se proglasit nevaljanom, pa će se sve vratit u ostavštinu. Te tvoje sirotice dobit će nazad svoju kuću, i to je za *njih* dosta. One su mlade i spretne, pa će lako zaradit za život. Neće *one* ni malo patit. Jer, razmisli samo – ima ih iljade i iljade drugi' kojima nije ni blizu tako dobro. Bog s tobom, nemaju se one na šta žalit.

I onda ga kralj nastavi uvjeravat, pa ovaj na koncu popusti i reče da u redu, al reče i da svejdno vjeruje da bi bila čista ludost duže ostat, jer da im onaj doktor visi nad glavom. Al kralj reče:

– Kvragu i doktor! Šta nas za njega boli briga? Jesi li svi glupani u gradu na našoj strani? I šta nisu glupani u velikoj većini u *svakom* gradu?

I oni se sprema da ponovo odu dolje. Vojvoda reče:

– Mislim da lov u ipak nismo dobro sakrili.

To me je razveselilo. Već sam mislio da neću doznat ništa šta bi mi koristilo. Kralj reče:

– Zašto?

– Zato šta će Mary Jane odsad bit u crnini, pa će odma naredit crnji koji sređuje sobe da ove krpe pokupi i spremi. A šta ti misliš, da to može bit da crnja nađe nečiju lov pa si malo od nje ne posudi?

– Vojvodo, glava ti je sad opet proradila – rekne kralj, pa krene pipat ispod zastora dvije-tri stope daleko od mjesta gdje sam bio ja. Ja se stisnem čvrsto uza zid i umirim se što sam bolje mogo, iako sam se treso. Pito sam se šta će mi ova dvojica tipova reć ako me uvate, i pokušo smislit šta je najbolje da radim ako me uvate. Al kralj je uzeo vreću prije nego šta sam uspio doć i do pola te misli, i nije posumnjo da sam ja tu. Uzmu oni vreću i gurnu je kroz prorez u slamarici koja je bila ispod perine, pa je uguraju stopu il dvije duboko među slamu, i reknu da je sad sve u redu, jer crnja poravnava samo perinu, a slamaricu okrene najviše dvaput godišnje, pa više nema opasnosti da nešto ukrade.

Al ja sam tu! Izvuko sam vreću dok njih dvojica još nisu sišli ni do polovice skala. Napipo sam put do svoje sobice i sakrio je tamo dok mi se ne ukaže prilika da je negdje bolje sakrijem. Mislio sam da je najbolje da je sakrijem negdje izvan kuće, jer kad ovi vide da je nema, dobro će pretrest cijelu kuću. U to sam bio siguran. Onda legnem, onako u svoj odjeći, al nisam mogo zaspat ma kolko da sam tio, tolko sam se znojio da šta prije dovršim ovaj poso. Nešto kasnije začujem kako se kralj i vojvoda penju gore, skotrljam se s ležaja pa legnem i naslonim bradu na vrh tavanskih ljestvi, i pričekam da vidim oće li se šta god dogodit. Al ništa se nije dogodilo.

Osto sam tako dok se svi noćni zvukovi nisu stišali i dok nisu počeli oni jutarnji, a onda sam kliznuo niz ljestve.

Poglavlje XXVII.

Sprovod. – Udovoljavanje znatiželji. – Sumnja na Hucka.
– Brza prodaja, mala zarada.

Otpuzao sam do njihovih vrata i oslušnuo. Hrkali su, pa se ja išuljam na prstima i spustim niza stube bez problema. Ništa se nigdje nije čulo. Virnuo sam kroz pukotinu na vratima blagovaonice i vidio da su svi ljudi koji su bdjeli uz mrtvacu čvrsto pozaspali na stolicama. Vrata koja vode prema dnevnoj sobi, u kojoj je ležao pokojnik, bila su otvorena, a u obje sobe bila je po jedna svijeća. Prošao sam pored njih, i vidim da su i druga vrata dnevne sobe otvorena, al vidim i da unutra nema nikoga osim Peterovih posmrtnih ostataka, pa se prošunjam pored njih, ali vanjska su vrata bila zaključana a ključa nije bilo. U tom trenu začujem kako neko silazi po stubama, iza mene. Uletim u dnevnu sobu i hitro pogledam oko sebe, al jedino mjesto gdje sam mogao sakrit vreću bio je lijes. Poklopac je bio malo gurnut prema dolje, oko jedne stope, pa se unutra vidjelo mrtvačvo lice, prekriveno vlažnim rupcem, a pokrov je bio navučen. Uguram vreću s novcem ispod poklopca, baš tamo gdje su mu ukrštene ruke, od čega me spopadne jeza jer bile su skroz ladne, a onda pretrčim preko sobe i sakrijem se iza vrata.

Ono je bila silazila Mary Jane. Došla je do lijesa, skroz tiho, i kleknula i pogledala unutra. Onda je izvadila svoju maramicu i vidio sam da je počela plakat, iako je nisam ništa čuo. Bila mi je okrenuta leđima. Zbrišem ja van, a kad sam prolazio pored blagovaone, sjetim se da bi trebao provjerit je li me vidio neko od onih šta su trebali bdjet, pa provirim kroz onu pukotinu, al sve je bilo u redu. Nisu se ni mrdnuli.

Uvučem se gore u krevet, osjećajući se nekako tužno, zbog razloga toga šta su stvari ispale ovako kako su ispale, nakon sve muke koju sam podnio i rizika kojemu sam se izložio. Mislim si ja, ako lova može ostati di je sad, onda dobro, jer kad se spustimo niz rijeku još sto il dvjesta milja, pisat ću Mary Jane, pa ga ona može otkopat i uzet pare. Al neće to tako ispast. Dogodit će se to da će se lova pronać kad budu išli zašarafit lijes. Onda će je opet dobit kralj, pa će onda to potrajat dok on opet ne dade nekome priliku da mu je drpi. Naravno, htio sam se opet dolje odšuljat i izvadit pare otamo, al nisam se usudio. Svakim se časom bližilo jutro i uskoro će se oni koji su trebali bdjet početi buditi, pa me mogu uvatit – uvatit me sa šest iljada dolara u rukama za koje me niko nije zadužio da ih čuvam! Ne želim se uvalit u takvu rabotu, reko' ja sebi.

Kad sam se ujutro spustio niza stube, dnevna soba bila je zatvorena, a ljudi su bili otišli. Nije bilo nikog osim familije i udovice Bartley, i naše družbe. Zagledo sam im se u lica da vidim jel se šta događa, al nisam mogao ništa dokućit.

Nešto prije podneva došo je pogrebnik sa svojim ljudima, pa su stavili lijes na sredinu sobe na nekoliko stolica, a onda posložili sve naše stolice u redove, pa ih posudili još od susjeda, dok se i hodnik i dnevna soba i blagovaona nisu napunili stolicama. Vidim ja da poklopac lijesa stoji isto ko i prije, al ne usudim se otić pogledat ispod njega dok su svi ti ljudi tu.

Onda ljudi počnu dolazit, a one dvije propalice i cure sjednu na mjesta u prvom redu uz pokojnikovo uzglavlje. Kroz oko pola sata ljudi su polako, u redu jedan po jedan, prilazili i pogledavali načas u pokojnikovo lice, neki bi pustili i suzu, i sve je bilo jako tiho i svečano, jedino su cure i one propalice držali maramice na očima, pognutih glava, i malo jecali. Ništa se nije čulo nego samo struganje nogu po podu, a i brisanje nosova – jer ljudi više brišu nosove na sprovodima nego igdje drugdje, osim u crkvi.

Kad se soba dupkom napunila, pogrebnik se provuče okolo, u svojim crnim rukavicama, na svoj način, lagano i obzirno, pa krene obavljat zadnje pripreme i raspoređivat ljude i stvari, dok sve nije bilo tip-top i kako spada, a sve nečujno ko mačka. Nije ni u jednom času progovorio ni riječi. Razmještao je ljude naokolo, uguravao one koji su kasnili, pravio prolaz, al sve to samo klimanjem glave i dajući znakove rukama. Onda je zauzeo svoje mjesto pored zida u dnu sobe. Bio je to najtiši, najobzirniji, najneprimjetniji čovjek kojeg sam ja ikad vidio, a na licu mu nije bilo osmijeha nit koliko ima na šunki.

Posudili su nekakav harmonij – pokvareni – i kad je sve bilo spremno neka mlada žena sjedne za njega i počne svirat, al zvučalo je skroz škripavo i kruljavo, i svi joj se pridruže i počnu pjevat, a meni se čini da je Peter bio jedini koji je tu dobro prošo. Onda ustane velečasni Hobson, polako i svečano, pa počne držat govor. Al odjednom se iz podruma prolomi najstrašnije zavijanje koje je iko ikad čuo. Bio je to samo jedan pas, al se dao u takvu strašnu dreku, i nikako da prestane, da je župnik moro stat tu pokraj lijesa i čekat – nisi mogo čut ni samog sebe kako razmišljaš. Bilo je nekako baš neugodno, a niko nije znao šta da se učini. Al uskoro su svi vidjeli kako onaj dugonogi pogrebnik daje znak župniku ko da mu želi reć: »Ne brinite – samo to prepustite meni«. Onda se sagne i krene klizit uza zid, samo su mu se ramena vidjela iznad glava ljudi koji su sjedili. I tako on otkliže, a onaj cvilež i zavijanje bili su sve nesnosniji. I napokon, kad je prošo dva zida sobe, nestane u podrum. A onda za oko dvije sekunde začujemo udarac, a pas još jednom-dvaput užasno zacvili, a onda zavlada mrtva tišina, a župnik nastavi svoj svečani govor tamo di je bio stao. Za minut-dva eto ti nazad i pogrebnika, ramena mu opet kliznu uza zid, pa je tako klizo i klizo uz tri zida sobe, a onda se ispravio, zaklonio usta rukama, ispružio vrat iznad glava ljudi koji su sjedili prema svećeniku, i reko, nekakvim hrapavim šaptom: »Ulovio je štakora!« Onda se opet pognuo i otklizo uza zid natrag na svoje mjesto. Moglo se vidit da je ljudima to bilo veliko olakšanje, jer su, prirodno, htjeli znat šta je. Ovakva sitnica ništa ne košta, a baš radi sitnica ljudi nekoga poštuju i vole. Nije bilo popularnijeg čovjeka u gradu od tog pogrebnika.

Posmrtna propovijed bila je vrlo dobra, al grozno dugačka i dosadna, a onda se umiješo još i kralj i stao drobit svoje uobičajeno smeće, i konačno je sve bilo gotovo, pa se pogrebnik počne prikradat lijesu sa svojim šrafčigerom. Tad sam se sav preznojio i

napeto u njega zurio. Al on ništa nije zagledo, samo je povuko poklopac mekano ko kaša, pa ga čvrsto i brzo zašarafio. I eto ti ga na! Sad nisam znao jel lova još uvijek tamo il nije. Dobro, reko' ja sebi, recimo da je neko potajno digo vreću! Kako da sad znam oću li pisat Mary Jane il neću? Šta ako ga iskopaju pa ništa ne nađu – šta će ona onda mislit o meni? Kvragu, rekнем ja, mogli bi za mnom poslat potjeru i strpat me u zatvor! Najbolje će bit da se pritajim i da sve zamračim, i da joj uopće ne pišem. Sad se sve užasno zapetljalo. Probo sam popraviti stvari, al sam ih samo sto puta pogoršo. Nek sve đavo nosi šta nisam sve pustio i šta sam se uopće išo petljat!

Pokopali su ga, pa smo se vratili natrag doma, a ja sam krenuo opet promatrat ljudima lica – nisam ništa mogo protiv toga, nisam imo mira. Al ništa nisam zaključio, lica mi ništa nisu govorila.

Kralj je uvečer krenuo u posjete svima redom, i svima se ulagivo, i sa svakim se htio sprijateljiti, pa je svima davo na znanje da njegova pastva preko u Engleskoj jedva čeka da se on vrati, pa da se mora požurit odmah riješiti ostavštinu, pa otići kući. I da mu je baš žao šta je u takvoj strci, al žao je bilo i svima drugima, svi bi htjeli da ostane duže, al rekoše da vide da se to ne može. I on reče da će, naravno, on i William povest cure kući sa sobom, i to je svima bilo drago, jer će cure biti zbrinute i među svojtom, a bilo je to drago i curama – tolko ih je to zagolicalo da su naskroz zaboravile sve svoje nevolje na ovom svijetu, i rekle su mu da sve rasproda šta prije želi, one će bit spremne za put. Te su jadne sirotice bile jako vesele i sretne, a mene je srce bolilo šta vidim da ih se tako vara i laže, al nije mi padalo na pamet kako bi se mogo na siguran način umiješati i promijeniti opći ton.

I vrag mene odnio, al kralj je istog časa oglasio dražbu za kuću i za crnje i svu drugu imovinu – prodaja dva dana nakon sprovoda! A moglo se kupiti i izravno, prije tog roka, ako neko oće.

I tako je već sutradan nakon sprovoda, negdje oko podne, radost djevojaka doživjela prvi udarac. Dođe par trgovaca crnjama, a kralj im proda crnje po razumnoj cijeni, na trodnevnu mjenicu,¹¹⁴ kako to oni zovu, i crnje odoše, dva sina gore uzvodno u Memphis, a njihova majka nizvodno u Orleans. Mislio sam da će i sirotim curama i crnjama srce puknut od žalosti, plakali su jedni oko drugih i tolko tugovali da mi je skoro došlo zlo dok sam to gledao. Cure su rekle da nikad nisu ni u snu pomišljale da će se ta familija razdvojiti il prodat izvan grada. Ne mogu si to nikako izbaciti iz sjećanja, kako su se te sirote jadne cure i crnje grlili i plakali, a mislim da ja to ne bi' mogo podnijeti nego da bi bio bio puko i izdo našu bandu, samo da nisam znao da ta prodaja nije valjana i da će se crnje vratiti kući za tjedan-dva.

Ovo je osim toga izazvalo veliko komešanje u cijelom gradu, i puno ljudi je bilo potišteno i rekli su da je skandal tako odvajati mater i djecu. To je donekle naštetilo našim varali-

¹¹⁴ Mjenica koja se može unovčiti s odgodom od tri dana; nešto slično kao ček.

cama, al ona je stara budala htjela i dalje tvrdoglavo tjerat svoje, ma šta da vojvoda reko il učinio, a mogu vam reć da je i vojvoda bio jako uznemiren.

Sutradan je bila dražba. Već je bio bijeli dan kad su kralj i vojvoda došli na tavan i probudili me, a po njihovom sam izgledu znao da nešto ne valja. Kralj reče:

– Jesi l' ti bio u mojoj sobi pretprošle noći?

– Ne, vaše visočanstvo –tako sam ga zvao uvijek kad s nama nije bilo nikoga drugoga osim članova naše bande.

– A jesi l' bio jučer il sinoć?

– Ne, vaše visočanstvo.

– Časna riječ, sad – bez laži!

– Časna riječ, vaše visočanstvo, govorim vam istinu. Nisam bio ni blizu vašoj sobi otkad je ono gospojica Mary Jane vas i vojvodu dovela i pokazala vam je.

Vojvoda reče:

– Jesi li vidio da neko drugi ulazi?

– Ne, vaša milosti, bar koliko se sjećam.

– Stani i razmisli.

Malo sam se zamislio, i ugledam ja svoju priliku pa rekнем:

– Pa, vidio sam da crnje ulaze nekoliko puta.

Obadvojica malo poskoče, izgledali su mi ko da to nisu očekivali, a onda su izgledali ko da jesu. Vojvoda onda reče:

– Šta, svi?

– Ne – barem ne svi odjednom. Oću reć, nisam ih vidio da izlaze svi odjednom, osim možda jedanput.

– Aha! A kad je to bilo?

– To je bilo onog dana kad je bio sprovod. Ujutro. Nije bilo rano, jer sam ja to jutro malo duže zaspo. Baš sam se spuštao niz ljestve kad sam ih vidio.

– I? Nastavi, nastavi! Šta su radili? Kako su se ponašali?

– Nisu radili ništa. I nisu se nikako posebno ponašali, bar ja nisam vidio. Otišli su na prstima. Po tome sam shvatio da su tamo bili da srede sobu vašeg veličanstva, il tako nešto, misleći da ste vi već ustali, al vi *niste* bili ustali, pa su se valjda nadali da će tako izbjeć da ne nadrapaju i da vas neće probudit, ako vas već nisu probudili.

– Svih mi topova, *ovo* je nešto! – reče kralj, a obojica su izgledali malo smučeno i prilično glupo. Stajali su i razmišljali koju minutu, češkali se po glavama, a onda se vojvoda nekako promuklo zacereka, pa rekne:

– Ne moš vjerovat, kako li su samo te crnje odigrale svoje! Prave se da im je žao šta odlaze iz ovog kraja! A i ja sam povjerovo da im je zbilja žao. A i ti si, i svi su. Da mi više niko nikad nije reko da crnje nemaju glumačkog talenta. Jer kako su ovo odglumili,

svakog bi prevarili. Po mom mišljenju, u njima se krije pravo bogatstvo. Da ja imam nešto kapitala i svoje kazalište, ne bi' tražio bolji ansambl od nji' – a mi ti ih ovde prodali za ništa. Da, a sad još to ništa ne možemo nit unovčit. Reci, gdje je to ništa – ona mjenica?

– Na banci, čeka naplatu. Pa di bi drugo bila?

– Dobro, bar to je u redu, Bogu hvala.

Ja upitam, ko nešto plašljivo:

– Šta nešto nije u redu?

Kralj se okrene prema meni i odbrusi:

– To se tebe ne tiče! Ti drž jezik za zubima i gledaj svoja posla – ako uopće imaš ikakvog posla. To nemoj zaboravit dokle smo god u ovom gradu – jel čuješ? – Onda reče vojvodi:

– Ovo sad moramo samo progutat i ništa ne smijemo reć. Moramo bit kuš ko zaliveni.

Dok su se spuštali niz ljestve, vojvoda se ponovo zaceri, pa reče:

– Brza prodaja i mala zarada, to je pravi poso¹¹⁵ – da!

Kralj mu zarezži:

– Ja sam imo najbolju namjeru kad sam ih prodo tako brzo. A to šta je zarada na kraju nikakva, šta se poso izjalovio i nije donio ništa, jesam li ja za to kriv išta više nego ti?

– Pa, *oni* bi sad još bili u ovoj kući, a mi više *ne bi* bili, da si poslušo moj savjet.

Kralj mu nešto oštro odbrusi, koliko je mislio da smije, a onda se okrene i opet se okomi na *mene*. Ispsova me na pasja kola zato što nisam odma došo i *reko* mu da sam vidio kako crnje izlaze iz njegove sobe i tako se ponašaju – reko mi je da bi svaka budala odma vidila da se nešto kuva. A onda otpleše on dalje i krene malo psovat *samog sebe*, i reče da se sve ovo dogodilo zato što nije osto duže u krevetu i propisno se naspavo toga jutra, i da je proklet ako to ikad opet učini. I tako njih dvojica odoše prepirući se, a meni je bilo strašno drago šta sam sve svalio na crnje, a da crnjama time nisam nimalo naškodio.

¹¹⁵ Vojvoda sarkastično navodi uobičajeni savjet kojega su u 19. stoljeću često davali poduzetnicima, da se najlakše obogatiti ako se trguje što brže i uz veliki broj transakcija, premda uz malu dobit, nego ako se čeka priliku za nekakvu veliku dobit odjednom.

Poglavlje XXVIII.

Putovanje u Englesku. – »Životinja!« – Mary Jane odlučuje otići. – Huck ide s Mary Jane. – Zaušnjaci. – Opozicijska stranka.

I dođe vrijeme za ustanak, pa se ja spustim niz ljestve i krenem silazit niza stube, al kad sam došo do sobe od cura, vidim da su vrata otvorena i vidim kako Mary Jane sjedi pokraj svojeg starog putnog kofera, koji je bio otvoren, a ona je u njega pakirala stvari – spremala se za put u Englesku. Al sad je taman stala, sa složenom haljinom na krilu, pa stavila ruke na lice i zaplakala. Bilo mi je jako teško to gledat, naravno, svakom bi bilo. Ušao sam u sobu i reko:

– Gospojice Mary Jane, vama je teško gledat kad neko pati, a i meni je – skoro uvijek. Recite mi šta je.

I ona mi rekne. Bilo je to radi crnja – a to sam i očekivo. Rekla je da joj je to skoro skroz pokvarilo lijepo putovanje u Englesku. Nije znala kako tamo ikad može bit sretna ako zna da se mater i djeca nikad više neće vidit – a onda udre u plač gorči nego ikad, digne ruke, i reče:

– O, Bože, Bože, kad se samo pomislim da se oni više *nikad* neće vidjet!

– Al oće – i to za manje od dva tjedna – ja to *znam!* – rekнем ja

Jao, to sam izlanuo a da nisam ni razmišljo! I prije nego sam se stigo i mrdnut, ona me zagrlj oko vrata i rekne mi da to kažem *još* jednom, *još* jednom, *još* jednom!

Vidim ja da sam se zaletio preko reda i reko previše, i da sam u slijepoj ulici. Zamolim ja nju da me pusti minutu da razmislim, a ona tamo nastavi sjedit, jako nestrpljiva i uzrujana i lijepa, al je izgledala nekako sretno i ko da je doživila olakšanje, ko neko kome su upravo izvadili zub. I dadem se ja na razmišljanje. Kažem ja sam sebi, čini mi se da kad neko ustane i kaže istinu kad je u škripcu, onda jako puno riskira, iako ja u tome baš i nemam puno iskustva, pa ne mogu bit siguran, al mi se svejedno tako čini, a ovo je bio slučaj u kojemu mi se, kvragu sa mnom ako nije, činilo da je istina bolja i zapravo *sigurnija* od laži. Moram to sačuvat u pameti i o tome razmislit neki drugi put, jer je to baš nekako čudno i neobično. Nikad nisam vidio ništa slično. Pa dobro, rekнем ja sebi na koncu, idem ja to probat. Stat ću i reć istinu ovaj put, iako mi sve to skroz slični na ono kad sjedneš na bure baruta pa ga zapališ samo da vidiš kuda ćeš odletit. I onda ja rekнем:

– Gospojica Mary Jane, jel ima negdje malo van grada neko mjesto di vi možete otić i ostat tamo tri-četri dana?

– Ima. Kod g. Lothrop. Zašto?

– Nemojte me još pitat zašto. Ako vam kažem kako to da znam da će se crnje opet vidit za manje od dva tjedna – i to ovdje u ovoj kući – i ako vam *dokažem* kako to znam – oćete li onda otić kod g. Lothrop i ostat tamo četri dana?

– Četiri dana! – reče ona. – Ostat ću cijelu godinu!

– U redu – reko' ja. – Od vas ne tražim ništa više nego samo vašu riječ – to mi vrijedi više nego da neko drugi poljubi Bibliju. – Ona se nasmijala i zacrvenila skroz nekako slatko, a ja rečem: – Ako nemate ništa protiv, ja bi zatvorio vrata – i stavio zasun.

Onda se vratim i opet sjednem, pa rečem:

– Nemojte sad cmizdrit. Samo mirno sjedite i primite ovo ko muško. Ja sad noram reć istinu, a vi se, gospojice Mary, pripremite, jer je ta istina gadna, i bit će vam teško je prihvatit, al tu se ništa ne može. Ovi vaši stričevi nisu nikakvi stričevi, oni su dva obična prevaranta – obični muljatori. Eto, sad smo najgore već prošli, sve ćete drugo moć puno lakše podnit.

Nju je to, naravno, potpuno prenerazilo, al ja sam sad već pregazio preko plićaka, pa nastavim ja pravo dalje, dok su njezine oči sve više i više sijevale, pa joj ispričam svaku vražju sitnicu, od onoga kad smo prvo sreli onu mladu budalu koja je išla na parobrod, pa sve do onoga kad se bacila kralju na grudi na ulaznim vratima, a on ju je poljubio šesnajst il sedamnaajst puta – a ona onda skoči, lice joj usplamti ko zalazak sunca, pa reče:

– Životinja jedna! Hajde, nemojmo gubit ni minutu – ni *sekundu* – uvaljat ćemo ih u katran i perje, pa bacit u rijeku!

Ja rekнем:

– Naravno! Al misliš li to prije nego šta odeš kod g. Lothrop, ili...

– Oh – reče ona – o čemu ja to razmišljam! – reče ona, pa odmah opet sjedne. – Zaboravi to što sam rekla – molim te – hoćeš li, odmah sad, hoćeš li? – I stavi svoju svilenkastu ruku u moju ruku na takvi neki način da sam odma reko da ću radije umrijet nego je ne poslušat. – Nisam mislila, toliko sam se uzrujala – reče ona – a sad nastavi, a ovo se više neće ponoviti. Reci mi šta da radim, i šta god mi kažeš ja ću to i učiniti.

– Pa – kažem ja – gadna je to banda, ta dva prevaranta, al ja sam vezan i moram s njima još putovat, tio il ne tio – radije vam ne bi pričo zašto – a kad bi vi njih sad razotkrili pred cijelim gradom, onda bi se i ja izvuko iz njihovi' šapa i sa mnom bi bilo sve dobro. Al ima neko drugi koga vi ne poznate, ko bi bio u gadnom sosu. A toga *nekoga* mi moramo spasit, jel tako? Naravno! Onda, dakle, nećemo ih za sad još razotkrit.

Dok sam joj to govorio, u glavi mi se pojavi dobra ideja. Povezo sam kako bi se i ja i Jim mogli riješit varalica: spremi ih ovdje u zatvor, pa otić. Al nisam htio da plovimo u splavi po danu i da na njoj nema niko treći osim mene ko može odgovarat na pitanja, pa zato nisam htio počet s tim planom dok se skroz ne spusti noć. I onda ja rekнем:

– Gospojica Mary Jane, sad ću vam reć šta ćemo, a vi čak ni nećete morat ostat tolko dugo kod g. Lothrop. Kolko je to daleko?

- Malo manje od četiri milje – ravno prema unutrašnjosti, dalje od rijeke.
- Dobro, to nam odgovara. Ajte sad tamo i stojte tamo do devet – pola deset večeras, a onda neka vas vrata doma – recite im da ste nešto zaboravili. Ako stignete amo prije jedanaest, na ovaj prozor stavite svijeću, a ako se ja ne pojavim onda čekajte do jedanaest, pa ako se ni *onda* ne pojavim, to znači da sam otišao i da je sa mnom sve u redu. Onda izađite i svima sve otkrijte, pa nek ovu dvojicu lupeža strpaju u zatvor.
- Dobro – reče ona – tako ću učiniti.
- Al ako se slučajno potrefi da ja ne odem, nego ako me uvate zajedno s njima, onda morate doći i reći da sam vam sve već ranije ispričao, i morate se zauzeti za mene koliko god možete.
- Zauzet se za tebe? Naravno da hoću! Neće ti past ni dlaka s glave! – reče ona, a ja primijetih da su joj se, dok je to govorila, nosnice raširile a oči bljesnule.
- Ako odem, onda neću bit ovdje – rekne ja – da dokažem da te dvije bitange nisu vaši stričevi, al ne bi to moglo ni da *jesam* ovdje. Mogo bi se zaklet da su oni propalice i skitnice, to je sve što bi moglo, mada i to nešto vrijedi. Al ima drugi ljudi koji to mogu bolje nego šta ja mogu, i to ljudi u koje se neće odmah sumnjati ko šta bi se sumnjalo u mene. Reći ću vam kako ih možete pronaći. Dajte mi olovku i komad papira. Evo – »Niko ko kralj, Bricksville«. Spremite to i nemojte izgubiti! Kad sud bude htio doznati nešto o onoj dvojici, recite im da pošalju nekoga gore u Bricksville da kaže da su uvatili ljude koji su igrali »Niko ko kralj«, i da potraže nekoliko svjedoka – ma cijeli će taj grad bit amo dok okom trepnete, gospojica Mary. I svi će doći ljuti ko pasi.
- Pomislili smo da smo se sad sve lijepo dogovorili, pa rekne:
- Samo pustite da dražba ide dalje i ne brinite. Niko ne mora ništa platiti za ono šta kupi do dan poslije aukcije, zato šta je takav rok, a ona dvojica neće nikud otići dok ne pokažu pare, a zbog svega ovoga šta smo se dogovorili prodaja neće vrijediti, pa njih dvojica neće dobiti nikakve pare. Bit će isto onako ko i sa crnjama – to nije bila valjana prodaja, pa će crnje uskoro bit vraćene. Zapravo, oni još nisu podigli ni one pare za crnje – u najgorem su sosu, gospojica Mary.
- Dobro – reče ona – trčim ja sad dolje na doručak, a onda ću se uputiti ravno prema g. Lothropu.
- E pa nismo se tako dogovorili, gospojica Mary Jane – rekne ja – nismo se nipošto tako dogovorili. Otiđite *prije* doručka.
- Zašto?
- A zašto mislite da uopće tražim da odete, gospojica Mary?
- Pa, nisam o tome razmišljala – a sad kad razmislim, ne znam. Zašto?
- Zašto? Pa zato jer vi niste od onih ljudi kamenog lica. Nema knjige koja se lakše čita od vašeg lica. Svako može stat i pročitati ga ko da je sve napisano velikim štampanim slovima. Jel vi mislite da možete doći i mirno se suočiti sa svojim stričevima kad vas dođu poljubiti za dobrojutro, i da nećete...

– Stani, stani, nemoj! Da, otić ću prije doručka – sa zadovoljstvom ću to napraviti. A da svoje sestre ostavim s njima?

– Da, ne brinite za njih. One će morat to još malo izdržat. Ona dvojica bi mogli nešto posumnjat ako sve tri odete. Nemojte se vidjet ni s njima, ni sa svojim sestrama, niti s ikim u gradu. Ako vas neki susjed pita kako su vam jutros stričevi, vaše će mu lice nešto odat. Ne, otiđite odma, gospojica Mary Jane, a ja ću sredit sve sa svima njima. Reć ću gospojici Susan da stričevima kaže da ih volite i da ste otišli na nekoliko sati da se malo odmorite i radi promjene, ili da obidete neku prijateljicu, i da ćete se vratit večeras ili rano ujutro.

– To da sam otišla obić prijateljicu je u redu, al neću im poručivat da ih volim.

– Dobro, onda nećemo. – Mogo sam joj to slobodno *reć* – nikakve štete od toga. To je samo sitnica, nikakva frka. A baš sitnice ljudima na zemlji najbolje poravnavaju put. Mary Jane će se zbog toga osjećat bolje, a ništa ne košta. Onda rečem: – Ima još jedna stvar – ona vreća s novcima.

– Pa, kod njih je, a ja se osjećam skroz glupo kad se samo sjetim *kako* su je dobili.

– Vidite, tu se varate. Nije kod njih.

– Nego? Kod koga je?

– Da bar znam. Al ne znam. *Bila* je kod mene, jer sam je od njih bio ukro, a ukro sam je da je dam vama, i znam gdje sam je sakrio, al bojim se da više nije tamo. Užasno mi je žao, gospojica Mary Jane, žao mi je ko nikom, al učinio sam najbolje što sam mogo. Jesam, iskreno. Malo je falilo da me uvate, pa sam je moro sakrit na prvom mjestu di sam mogo, pa uteć – al to nije bilo baš najbolje mjesto.

– O, pa prestani krivit sebe – to nije dobro, i ja ti to neću dopustit – ti tu ništa nisi mogao, nije tvoja pogreška. Gdje si je sakrio?

Nisam joj tio dat razloga da se opet sjeti svoje žalosti, a i usta mi se nekako nisu htjela otvorit da joj kažu to da mrtvac leži u kovčegu s tom vrećom para na stomaku. Tako da za minut nisam reko ništa, a onda rekнем:

– Radije vam *ne bi'* reko di sam je stavio, gospojica Mary Jane, ako mi dopustite. Al napisat ću vam di je na komadu papira, pa to možete pročitat putem prema g. Lothropu, ako oćete. Je li tako u redu?

– O, da.

Pa sam napiso: »Stavio sam je u lijes. Bila je tamo dok ste vi tamo plakali, kasno te noći. Ja sam bio iza vrata i bilo mi vas je jako žao, gđica. Mary Jane.«

Oči su mi se malko ovlažile kad sam se sjetio nje kako je tamo plakala, sama usred noći, a ona su dva vruga ležali baš pod njenim krovom, sramotili je i pljačkali. A kad sam papir presavio i dao joj ga, vidim da su se i njoj oči ovlažile, i ona mi stisne ruku, čvrsto, pa mi reče:

– Zbogom! Napraviti ću sve kako si mi rekao, pa ako te više nikad ne vidim, znaj da te nikad neću zaboravit i da ću uvijek, uvijek mislit na tebe, i molit ću se za tebe! – pa ode.

Molit se za mene! Da me je dobro poznavala, latila bi se nekog posla koji joj je lakši. Al kladim se da je to poslije svejedno i činila – ona je bila takva. Ona bi bila u stanju molit se i za Judu, ako bi tako naumila – za nju ne postoji odustajanje, siguran sam. Možete vi reć šta očete, al po mom mišljenju ona je imala više petlje nego ijedna druga cura koju sam ja ikad sreo, ona je bila sve sama petlja. Ovo možda zvuči kao laskanje, al nije to nikakvo laskanje. A šta se tiče ljepote – o Bože, i u tome je iznad svih. Nisam je poslije nikad više vidio, nakon šta je tada izašla kroz ona vrata, ne, otad je nikad više nisam vidio, al sam na nju puno mislio, puno milijuna puta, i na to kako je rekla da će se molit za mene. A da sam ikad pomislio da ima ikakve valjde od toga da se i ja pomolim za nju, e proklet ja bio ako to ne bi' učinio il crko!

I tako, Mary Jane šmugne kroz stražnja vrata, barem mislim, jer je niko nije vidio kako odlazi. Kad sam zatim sreo na Susan i Zečju Usnu, rekнем ja njima:

– Kako se zovu oni ljudi s druge strane rijeke koje nekad odete posjetit?

One reknu:

– Ima ih više. Al najčešće idemo kod Proctorovih.

– Jest, to je to prezime – rekнем ja – malo sam zaboravio. E pa gospojica Mary Jane mi je rekla da vam kažem da je otišla tamo u strašnoj žurbi – neko je od njih bolestan.

– Ko?

– Ne znam. Zapravo sam zaboravio, al mislim da je...

– O, Bože dragi, nadam se da nije *Hanner*?

– Žao mi je – rečem ja – al jest, baš *Hanner*.

– Za Boga dragog, pa bila je skroz dobro još prošli tjedan! Jel joj jako loše?

– To se ne da ni ispričat. Bdjeli su uz nju cijelu noć, rekla mi je gospojica Mary Jane, i ne misle da će još dugo.

– Ma ko bi to i pomislio! A šta joj je?

Nisam se mogo sjetit ničeg pametnog, tako na prepad, pa rekнем:

– Zaušnjaci.

– Zaušnjaci tvoje babe! Ne bdije se noćima uz nekoga ko ima zaušnjake.

– Ne bdije, ma jel? Budi sigurna da se kod *ovih* zaušnjaka bdije! To su neki drugačiji zaušnjaci. Neka nova vrsta, rekla je gospojica Mary Jane.

– Po čemu je to nova vrsta?

– Po tome šta uz nju uvijek idu i neke druge stvari.

– Kakve druge stvari?

– Pa, ospice, i hripavac, i erzipela, i sušica, i žutica, i upala mozga, i šta ja znam šta sve ne.

– Bože sačuvaj! I oni to zovu *zaušnjaci*?

– Tako je gospojica Mary Jane rekla.

– Pa za kojeg vruga onda *to* zovu zaušnjaci?

- Zato šta to *jesu* zaušnjaci. S tim sve počinje.
- Ovo nema nikakvog smisla. To je ko da se neki čovjek udari u prst, pa popije otrov, pa padne u bunar, pa slomije vrat, pa si prospe mozak, pa ako neko dođe i pita šta ga je ubilo, neki mu tikvan kaže: »Kako šta, pa udario se u prst!« Jel bi to imalo ikakvog smisla? *Ne!* Pa tako ni *ovo* nema smisla. Jel se ta bolest lako zakači?
- Jel se zakači? Ej, još i pitaš! Jel se možeš na drljaču zakačiti – i to u mraku? Ako ne zapneš na jedan zubac, zapet ćeš na drugi, jel tako? A s tim zupcem ne možeš tek tako otić dalje a da sa sobom ne povučesh i cijelu drljaču, jel tako? Eto, ti su ti zaušnjaci baš ko neka drljača, moglo bi se reć – al ne nekakva kilava drljača, jer kad ih skupiš, ne puštaju te tek tako.
- Pa to je strašno, mislim. –reče Zečja Usna. – Idem ja do strica Harveya i...
- O, da – rekнем ja. – I ja bi' otišo. *Naravno* da bi i ja. Ne bi' gubio vrijeme.
- A zašto ne bi?
- Pa pogledaj u to još malo, pa ćeš možda i uvidjet. Jesu li se vaši stričevi obavezali da odu doma u Englesku šta je brže moguće? I jel misliš da će bit toliko zli da odu a da vas ostave, pa da poslije same morate prevalit sav taj put? Dobro znaš da će vas čekat. I s tim je zasad sve u redu. Tvoj stric Harvey je svećenik, jelda? I sad, reci: oće li jedan *svećenik* prevarit službenika na parobrodu? Svećenik da će prevarit službenika na preocean-skom brodu? – samo zato da puste gospojicu Mary Jane da se ukrca? Pa znate da neće! Šta će on onda napraviti? Pa, reć će: »To je zbilja velika šteta, al moji će se crkveni poslovi morat snać kako najbolje znaju i bez mene, jer moja je nećakinja bila izložena strašnim pluribus-unum¹¹⁶ zaušnjacima, pa je moja sveta dužnost ostat ovde i čekat tri mjeseca, kolko treba da se bolest na njoj pokaže ako ju je dobila.« Al nema veze, ako ti misliš da je najbolje da sve rekneš svom stricu Harveyu...
- Ajoj svašta, pa da onda ovdje tratimo vrijeme dok čekamo da vidimo jel ih Mary Jane uvatila il nije, kad se možemo lijepo zabavljat u Engleskoj? Ej, pa ti pričaš ko zadnja budala.
- Dobro, al možda bi ipak bilo dobro da kažete nekom od susjeda.
- Slušaj ti ovo! Ti si zbilja prvak u urođenoj gluposti! Pa zar ne shvaćaš da će *oni* onda doć i reć im? Nema druge nego nikom ništa ne govorit.
- Pa, valjda si u pravu – da, mislim da si *zbilja* u pravu.
- Al ja mislim da bi svejedno morali reć stricu Harveyu da je nakratko otišla, tako da se ne brine za nju?
- Da, gospojica Mary Jane je tako i rekla. Rekla je: »Reci im da stričevima Harveyu i Williamu kažu da ih volim i da im šaljem poljubac, i da sam skoknula preko rijeke vidit

¹¹⁶ Geslo Sjedinjenih Američkih Država, ispisano na grbu i na dolarskim novčanicama: *E pluribus unum* (lat.) – Od mnogih jedno. Huck ga koristi jer je to prva latinska fraza koja mu je pala na pamet.

gospodina – gospodina« – kako se ono preziva ta bogata obitelj koju je vaš stric Peter jako cijenio? Oću reć, ona koja...

– Sigurno misliš na Apthorpove, jel da?

– Ma da, naravno, baš je muka s tim imenima, čovjek nikako da ih zapamti, svako drugi put ne mogu ih se sjetiti. Je, rekla je da kažete da je otišla preko napomenut Apthorповi-ma da svakako dođu na dražbu i kupe ovu kuću, jer misli da bi stric Petar volio da je oni kupe više nego iko drugi, pa će ona ostat kod njih sve dok ne kažu da će doć, a onda, ako ne bude previše umorna, vratit će se kući. A ako bude, vratit će se kući sigurno sljedeće jutro. Rekla je da ne spominjete Proctorove, nego samo Apthorpove – a to će zapravo i bit istina, jer će ona zbilja otić do njih popričat o kupnji kuće, znam to, sama mi je rekla.

– U redu – rekoše one, pa nestanu potražiti svoje stričeve, i dat im ljubav i poljupce, i prenijet im poruku.

Sad je sve bilo u redu. Djevojke neće odat ništa, jer žele ić u Englesku, a kralju i vojvodi će bit draže da se Mary Jane bavi stvarima oko dražbe nego da je u dohvat u onog doktora Robinsona. Baš sam se dobro osjećo, bio sam siguran da sam sve dobro izveo – mislim da ni Tom Sawyer ljepše ne bi mogo. Naravno, on bi u to sve ubacio malo više stila, al ja u tome baš nisam nešto spretan, jer nisam ja baš od toga.

I onda, dražba se održala na gradskom trgu, kasno popodne, i trajala je, i trajala, a stari je stajo gore odmah do aukcionara i izgledo je skroz ljigavo, pa je svako tolko ubacivo nešto iz Svetog pisma, il bi reko neku malu dobru izreku, a vojvoda je naokolo gugutao ne bi li izmamio samilost, kako je on to najbolje znao, i općenito se samo šepirio.

Napokon je i tome došo kraj, i sve je prodano – sve osim jednog malog grobnog mjesta na groblju. Pa su htjeli i to riješit – nisam nikad vidio nekog tako pohlepnog ko što je kralj, jer je taj tio ama baš sve požderat. I dok su se oni time bavili, pristao je parobrod, i za par minuta stigne gomila ljudi, cičući i vičući, smijuć se i galameć, i urlajuć:

– Evo vam stiže i opozicijska stranka! Evo sad imate dva para nasljednika staroga Petera Wilksa – platite pa birajte koji vam se više sviđa!

Poglavlje XXIX.

Osporeno srodstvo. – Kralj objašnjava gubitak. – Pitanje rukopisa. – Iskopavanje mrtvaca. – Huck bježi.

Sa sobom su vodili jednog jako pristalog starog gospodina, i drugog pristalog mlađeg gospodina, kojem je desna ruka bila u zavoju. Duše mi moje, kako su ljudi samo vikali i smijali se, bez kraja! Al meni u tome nije bilo ništa smiješno, a činilo mi se i da će vojvoda i kralj teško u tome vidit išta smiješno. Mislio sam da će probljedit. Al ne, nisu oni probljediti ni malo. Vojvoda ničim nije pokazao da razumije šta se zbiva, nego je samo i dalje guguto uokolo, sretan i zadovoljan, ko vrč koji guguce kad se iz njega lijeva mlaćenica. A šta se kralja tiče, on je samo s visoka sažalno buljio i buljio u ove pridošlice, ko da su ga u srcu spopali želučani bolovi čim je samo pomislio da na ovom svijetu ima takvih varalica i lopuža. O, krasno je to on izvodio! Oko kralja se okupilo mnogo uglednih mještana, da mu daju do znanja da su na njegovoj strani. Onaj stari gospodin koji je maločas stigao izgledo je nasmrt zbunjen. Uskoro je počeo govoriti, pa sam odma vidio da govori ko *pravi* Englez – ne onako ko kralj, iako je i kralj dosta dobro imitiro engleski govor. Ja vam ne mogu prenijeti riječi starog gospodina, nit ga mogu imitirat, al on se okrenuo prema svjetini i reko nešto otprilike ovako:

– Ovo je za mene iznenađenje koje nisam očekivao, a priznajem, otvoreno i iskreno, da se nisam baš najbolje pripremio da se s njim suočim i na njega reagiram. Jer moj smo brat i ja doživjeli nesreće. On je slomio ruku, a naša je prtljaga noćas zabunom iskrcana u nekom gradu uzvodno odavde. Ja sam brat Petera Wilksa, Harvey, a ovo je njegov brat William, koji je gluhonijem, niti čuje niti govori – a sad se nije baš u stanju sporazumijevati ni znakovima, jer mu je u funkciji ostala samo jedna ruka. Mi smo oni koji kažemo da jesmo, a za dan-dva, kad nam stigne prtljaga, to ću moći i dokazati. Al do tada ništa više neću reći, nego idemo u hotel i tamo ćemo čekati.

I onda on i novi mutavac odoše, a kralj se nasmije i krene blebetat:

– Slomio ruku – ma baš, *skroz* vjerojatno, zar ne? Vrlo zgodno, zbilja, kad je neko varalica koja se mora sporazumijevati znakovima, a ne zna kako se to radi. Izgubili prtljagu! Ma izvrsno! Genijalno – u datim *okolnostima*!

I onda se opet nasmijao, a nasmijali su se i svi ostali, osim trojice ili četvorice, ili možda šestorice. Jedan od njih bio je onaj doktor, drugi neki gospodin kicoškog izgleda s nekakvom staromodnom putnom torbom napravljenom od materijala za tepihe, koji je upravo stigao parobrodom i s njim razgovarao ispod glasa, pa bi obadvojica tu i tamo pogledavali prema kralju i klimali glavama – bio je to Levi Bell, onaj advokat koji je otišo

čak gore u Louisville, a treći je bio neki krupni grubijan, koji je došao s ostalima i slušao je sve što je onaj stari gospodin govorio, a sada je slušao kralja. A kad je kralj završio svoj govor, taj grubijan stane i upita ga:

- Slušaj ti amo! Ako si ti zbilja Harvey Wilks, kad si stigo u ovaj grad?
- Dan prije sprovoda, prijatelju moj – rekne kralj.
- Al u koje doba dana?
- Navečer – oko sat il dva prije zalaska sunca.
- A kako si stigao?
- Parobrodom *Susan Powell* iz Cincinnatija.
- Dobro, al kako si onda mogo bit gore u Pintu isto to jutro – u kanuu?
- Nisam bio u Pintu tog jutra.
- To je laž.

Nekolicina ih poskoči prema njemu i zamole ga da ne razgovara tako sa starijim čovjekom i svećenikom.

- Svećenik za objesit ga, on je zapravo prevarant i lažov. Bio je on gore kod Pinita tog jutra. Ja tamo živim, jel tako? E pa, ja sam bio gore, a i on je bio gore. Vidio sam ga tamo. Došao je u kanuu, s Timom Collinsom i nekim dječakom.

Doktor istupi i reče:

- Bi li mogao prepoznati tog dječaka ako ga opet vidiš, Hines?
- Mislim da bi', al nisam skroz siguran. Al evo ga, tamo je! Nije mi ga teško prepoznat.

I pokazao je na mene. Doktor onda reče:

- Susjedi, ne znam jesu li ova nova dvojica varalice ili nisu, ali ako ova dvojica nisu varalice, onda sam ja idiot, i to je to! Ja mislim da je naša dužnost pobrinut se za to da njih dvojica ne odu odavde dok dobro ne ispitamo stvar. Ajde, Hines! Ajte i vi svi drugi. Odvest ćemo ovu dvojicu u gostionu i suočit ih s drugom dvojicom. Mislim da ćemo *bar nešto* doznat, dok se sve ne razjasni.

Svjetini je to bilo u redu, iako možda ne i kraljevim prijateljima, pa smo svi krenuli prema gostioni. Bližio se zalazak sunca. Doktor me je poveo držeći me za ruku, i bio je baš ljubazan, ali mi ni jednog časa nije puštao ruku.

Ušli smo u veliku salu hotela i zapalili nekoliko svijeća, pa su otišli po onu novu dvojicu. Doktor najprije reče:

- Ne želim bit grub prema ovoj dvojici, ali mislim da su oni varalice, a možda imaju i pomoćnike o kojima mi ništa ne znamo. Ako ih imaju, zar neće ti pomoćnici uteći s onom vrećicom zlata koju je ostavio Peter Wilks? To nije isključeno. Ako ovi ljudi nisu varalice, neće imat ništa protiv toga da se nekoga pošalje po taj novac i da ga mi čuvamo dok ne dokažu da su u pravu – je li tako?

Svi se s tim slože. A ja shvatim da su se naši razbojnici našli u škripcu odma na početku. Ali kralj samo napravi žalostan izraz lica i reče:

– Gospodo, i ja bi' rado htio da novac bude tu, jer nemam nikavu namjeru ometat jednu poštenu, otvorenu i temeljitu istragu o ovom žalosnom slučaju. Ali, na žalost, novac nije tu. Pošaljite nekog pa vidite, ako oćete.

– Nego di je onda?

– Pa, kad mi ga je moja nećakinja dala da joj ga čuvam, uzeo sam ga i sakrio u slamaricu na mome krevetu, jer ga nisam htio stavljat na banku za ovih nekoliko dana kolko ćemo još bit tu, a ocijenio sam da je krevet dovoljno sigurno mjesto jer mi nismo navikli na crnje i mislili smo da su i oni poštenu ko naše sluge u Engleskoj. Crnje su ga ukrade već sljedećeg jutra, čim sam sišao dole na doručak, a kad sam ih onda prodao još nisam bio primijetio da su pare nestale, pa su ih tako oni fino odnijeli sa sobom. Moj vam sluga, gospodo, sve to može potvrdit.

Doktor i još nekoliko njih rekoše »Svašta!«, i vidio sam da mu niko zapravo nije baš povjerovao. Neki me čovjek upita jesam li ja vidio kako crnje krađu novac. Ja rekнем da nisam, ali da sam ih vidio kako se iskradaju iz sobe i žurno odlaze, a ja nisam ništa posumnjo, samo sam pomislio da se boje da su probudili mog gospodara pa da se pokušavaju izvuć prije nego što im napravi frku. To je bilo sve šta su me pitali. Onda se doktor naglo okrene prema meni pa me zapita:

– Jesi li i *ti* Englez?

Ja rekнем da jesam, a on i još nekoliko drugih se nasmiju, pa reknu: – Ma baš!

I onda su se prihvatili općeg ispitivanja, koje je trajalo i trajalo, satima i satima, a niko ni riječi da prozbori o ručku, činilo se da na to ni ne misle – i tako su oni pričali i pričali, i ispala je to najgora zavrzlama za koju ste ikad čuli. Tražili su od kralja da ispriča svoju priču, pa od onog starog gospodina da ispriča svoju, pa bi baš *svako* osim nekoliko zatucanih tikvana vidio da stari gospodin kaže istinu, a da drugi laže. Onda konačno dođe red i na mene, da kažem šta znam. Kralj me je iskosa, krajičkom oka ošinuo pogledom, pa sam odma znao šta trebam govorit. Počeo sam pričat o Sheffieldu, i kako smo tamo živili, i sve o Wilksovima u Engleskoj, i tako dalje. Al nisam daleko stigao, kad se doktor počne smijati, a Levi Bell, advokat, reče:

– Sjedni, dječaće, ja se na tvom mjestu ne bih toliko upinjao. Čini mi se da nisi navikao lagat, to ti nikako ne ide. Treba ti malko vježbanja. Loše ti to radiš.

Nije me baš bila briga za taj kompliment, al mi je zapravo bilo drago šta su me pustili na miru.

Doktor počne nešto pričat, pa se okrene i reče:

– Da ste otpočetak bili u gradu, Levi Bell...

Kralj ga prekine, pruži mu ruku, pa reče:

– Šta, pa vi ste taj stari prijatelj mog jadnog pokojnog brata, o kojemu nam je stalno pisao?

Advokat i on se rukuju, pa mu se advokat nasmiješi, izgleda je ko da mu je drago, pa su malko razgovarali, a onda su se povukli ustranu i pričali nešto ispod glasa. Na kraju advokat podigne glas i reče:

– To će riješiti stvar. Uzet ću nalog i poslat ga, skupa s nalogom tvog brata, pa će onda ondje znat da je sve u redu.

I onda su uzeli papir i pero, pa je kralj sjeo i nakrivio glavu u stranu, žvako jezik, pa nešto nažrvljo. Onda je dao pero vojvodi – a tada se po prvi put moglo vidjet da vojvodi nije dobro. Al uzme on pero i krene pisat. I onda se advokat okrene prema onoj novoj dvojici gospode i reče:

– Molim vas da i vi i vaš brat napišete par redaka i potpišete se.

Stari gospodin krene pisat, al niko ništa nije mogo pročitati. Advokat se skroz zbuni, pa reče:

– Sad više *ništa* ne razumijem – i izvadi iz džepa hrpu starih pisama, pa ih krene proučavati, a onda stane proučavati starčev rukopis, pa onda *opet* ona pisma, pa onda reče: – Ovo su stara pisma od Harveya Wilksa, a evo ovdje i ova dva rukopisa. Svako može viditi da ih nije pisao ni jedan od *ove* dvojice – (kralj i vojvoda su izgledali pokunjeno i glupavo, kažem vam, kad su shvatili kako ih je advokat prešo), – a evo i rukopisa *ovog* starog gospodina, pa svako može razlučiti, sasvim lako, da ih *ni on* nije napisao – pravo rečeno, žvrljotine koje je on načrčkao teško se uopće mogu nazvat rukopisom. A evo sad i nekoliko pisama od...

Novi gospodin reče:

– Ako mi dopustite, objasnit ću. Nitko ne može čitati moj rukopis osim ovog mog brata ovdje – pa mi on sve učisto prepisuje. To je tu *njegov* rukopis, ne moj.

– *Krasno!* – reče advokat. – Tako znači stvari stoje! Imam i neka Williamova pisma. Pa ako nam napiše par redaka, možemo uspo...

– Ali on ne zna pisati lijevom rukom – reče stari gospodin. – Kad bi mogao koristiti desnu ruku, vidjeli biste da je on pisao i svoja i moja pisma. Pogledajte oba, molim vas – napisala ih je ista ruka.

Advokat to učini, pa reče:

– Vjerujem da je tako – a i da nije tako, sličnost je kudikamo veća nego što sam ranije primijetio. Dobro, dobro, dobro! Pomislio sam da smo na tragu pravog rješenja, al se taj trag malko izgubio u travi. Al svejedno, *jednu* smo stvar dokazali – ni jedan od *ove* dvojice *nije* Wilks – pa mahne glavom prema kralju i vojvodi.

I zamislite sad! Onaj se stari glupi mazgov ni *sada* nije htio predat! Zbilja nije. Veli da taj test nije u redu. Veli da je njegov brat William najveća prokleta šaljivdija na svijetu, pa da zato nije ni probo pisat – vidio je on da se William sprema izvest jednu od tih svojih šala isti čas kad je stavio pero na papir. Pa se sve više zagrijavo u svojem blebetanju, dok zbilja nije počeo i *sam* vjerovat u ono šta je govorio. Ali uskoro ga onaj novi gospodin prekine:

– Sjetio sam se nečeg! Ima li ovdje neko ko je pomagao oko pripreme mog br... pomagao oko pripreme pokojnog Petera Wilksa za sahranu?

– Da – reče netko. – Ja i Ab Turner. Obadvojica smo ovdje.

Starac se onda okrene prema kralju, pa reče:

– Možda mi ovaj gospodin može reći što je bilo istetovirano na njegovim prsima?

Vrag neg me nosi, al kralj se sad morao ili isti čas snać, ili se urušit ko strma obala koju je rijeka podlokala, tako ga je ovo pitanje zateklo. A, molim vas lijepo, bilo je to nešto zbog čega bi se *svako* odma srušio, da ga se tako iznenada uvati, bez upozorenja, jer otkud će sad on znat šta je onaj čovjek imao istetovirano? Malo je pobijelio, šta će, nastao je strašan muk i svi su se malko nageli prema naprijed i buljili u njega. Reko' ja sebi, *sad* će bacit ručnik – više nema smisla. I, šta je napravio? Teško će iko povjerovat, ali nije se predo. Valjda je mislio zavlacit stvar dok se svi ljudi ne zamore, počnu lagano odlazit, pa će on i vojvoda uvatit priliku i zbrisat. U svakom slučaju, sjedi on i dalje mirno, uskoro se počne smješkat, pa reče:

– Hm! To je *baš* teško pitanje, jelda? Da, gospodine, mogu vam reći šta mu je istetovirano na prsima. Samo jedna mala, tanka, plava strelica – eto šta. I ako ne pogledate izbliza, nećete je ni vidjet. Eto, šta *sad* kažete – ej?

Ja u životu nikad nisam vidio da neko ima takav đon umjesto obraza.

Novi stari gospodin se žustro okrene prema Abu Turneru i njegovom pajdašu, oči mu sijevnu ko da je upravo shvatio da je ovaj put prešo kralja, pa reče:

– Eto – čuli ste što je reko! Je li na prsima Petera Wilska bio takav znak?

Obadvojica u glas reknu:

– Takav znak nismo vidili.

– Dobro! – reče stari gospodin. – Recite sad, ono što *jeste* vidjeli na njegovim prsima bilo je malo nejasno P, i B (što je inicijal srednjeg imena kojim se od mladosti više nije služio), i W, s crticama između, dakle: P-B-W – pa iscrta ta slova na takav način na komadu papira. – Recite, jeste li to vidjeli?

Njih obadvojica opet u glas odgovore:

– Ne, nismo ni to vidili. Nismo *uopće* vidili nikakve znakove.

Na to se svi uznemire i počnu galamit:

– Ovo su *sve odreda* prevaranti! Bacimo ih u rijeku! Utopimo ih! Ajmo ih provozat na gredi! – pa su svi zajedno udarili u dreku, i nastao je pravi urnebes. Ali advokat skoči na stol, vikne, pa reče:

– Gospodo! *G-o-o-ospodo!* Poslušajte samo još riječ – samo jednu riječ – *molim* vas! Ima samo jedno rješenje – idemo otkopat tijelo i pogledat!

To se svima svidilo.

– Hura! – poviču svi, pa se odmah sprema da krenu, al advokat i doktor viknu:

– Čekajte! Čekajte! Ugrabite i ovu četvoricu ljudi i dječaka, pa i njih povedite!

– Da, tako je! – poviču svi. – A ako ne nađemo te znakove, linčovat ćemo cijelu bandu!

E sad sam se zbilja prepo, kažem vam. Ali više nije bilo izlaza, znate. Sve su nas pograbili i povelili nas sa sobom ravno na groblje, koje je bilo oko jednu i po milju nizvodno, i cijeli nam je grad bio za petama, jer se graja nadaleko čula, a bilo je tek devet sati navečer.

Kad smo prolazili pokraj naše kuće, požalio sam što sam Mary Jane poslao izvan grada, jer kad bi' joj sad mogao samo namignut, ona bi sigurno odma istrčala i spasila me, a onu dvojicu ništarija raskrinkala.

I tako se gomila valjala cestom uz rijeku, ko čopor divljih mačaka, a da sve bude još strašnije, i nebo se natmurilo, počele su sijevat i bljeskat munje, a lišće počne treperit od vjetra. Bila je to najstrašnija i najopasnija nevolja u kojoj sam se ikad u životu našo, bio sam nekako ko ošamućen, sve se dogodilo skroz drugačije nego šta sam bio predvidio. Umjesto da sam sve lijepo sredio tako da mogu na miru sa strane gledat cijelu ovu komediju, i umjesto da iza leđa imam Mary Jane koja će me spasit i oslobodit u presudnom trenutku, sada nije više bilo ničeg između mene i skore smrti osim tih istetoviranih znakova. Ako ih ne nađu...

Nisam mogao o tome ni mislit, al ipak, isto tako, nisam mogao mislit ni na šta drugo. Bilo je sve mračnije i mračnije, sad je bilo pravo vrijeme da zbrišem iz gomile, al onaj veliki grubijan držo me je za ruku – Hines – čovjek bi se prije istrgo Golijaru¹¹⁷ nego njemu. Vuko me je za sobom, bio je tako uzbuđen, moro sam trčat da s njim držim korak.

Kad su stigli, nahrupili su na groblje i razlili se po njemu ko poplava. A kad su došli do groba, odjednom se našlo sto puta više lopata nego šta im je trebalo, al niko se nije bio sjetio uzet lampu. Al svejedno su se bacili na kopanje uz bljeskove munja, i poslali nekog do najbliže kuće, oko pola milje daleko, da posudi lampu.

I tako su kopali i kopali ko ludi, i strašno se smračilo, pa je počela kiša, a vjetar je počeo hujat i zujat, a munje su počele sve češće i češće sijevat i gromovi tutnjat. Al niko od ovih ljudi to nije ni primijetio, tolko su se zadubili u svoj poso. Jedan si časak mogo vidit baš sve i sva lica u toj ogromnoj gomili, i zemlju kako leti na sve strane iz groba, a sljedeći časak sve bi obavio mrak, pa nisi mogo vidit baš ništa.

Konačno su izvadili lijes i počeli odšaraflijvat poklopac, a onda nastade takva gungula i naguravanje ramenima kakvo nikad niste vidili, svi se stanu tiskati ne bi li pogledali. Tako u mraku, sve je bilo užasno. Hines me je tako strašno vuko i potezo za ruku da me zabolio zglob, pa mi se čini da je bio skroz zaboravio da ja i postojim, tolko se bio uzбудio i uspuho.

Odjednom munja tako bljesne da nas je obasjala pravom bujicom bijelog svjetla, pa neko poviče:

– Života mi moga, pa evo vreće sa zlatom na njegovim prsima!

¹¹⁷ Pogrešno umjesto Golijatu.

Hines drekne, ko i svi ostali, pa ispusti moj zglob i navali svom snagom da se probije i pogleda. A kako sam ja tada, u tom mraku, šmugnuo i zbriso prema cesti, e to se ne može ni ispričat!

Cijela je cesta bila samo za mene, samo šta nisam letio – točnije, nije bilo nikog osim mene i gustog mraka, i tu i tamo bljeskova i zujanja kiše i mlataranja vjetra i praskanja gromova, al budite sigurni ko šta ste živi da sam ja kroza sve to samo prošišo!

Kad sam stigo do gradića, vidio sam da nikog nema vani po oluji, pa nisam ni trebo ić po sporednim uličicama, nego sam projurio glavnom ulicom, a kad sam se približio našoj kući, upravim ja oči prema njoj. Nije bilo svjetla, kuća skroz u mraku – zbog toga sam bio tužan i razočaran, nisam znao zašto. Al na kraju, baš kad sam jurio pokraj kuće, *bljes!* – sine svjetlo na prozoru Mary Jane, a srce mi se odjednom uzlupa ko da će mi iskočit, a u istom času i kuća i sve ostalo iza mene nađe se u mraku, da ništa od toga više nikad ne vidim dok sam živ. To je *zbilja* bila najbolja djevojka koju sam ikad sreo, a i imala je petlje ko niko.

Čim sam odmako od mjesta dovoljno da se mogu prebacit do onog spruda, počeo sam pažljivo na sve strane tražit čamac kojeg bi mogo posudit, pa čim mi je svjetlo munje pokazalo jedan čamac koji nije bio prikovan lancima, zgrabim ga ja i otisnem se od obale. Bio je to kanu, i bio je privezan samo konopcem. Onaj je sprud bio strašno daleko, skroz na sredini rijeke, al ja nisam gubio vrijeme, a kad sam napokon stigo do splavi, bio sam tolko krepan da bi se najrađe bio samo izvalio da se ispušem i uvatim zraka, samo da sam si to mogo priuštiti. Ali nisam. Čim sam skočio na splav, poviknem:

– Izlazi van, Jime, i driješi konopce! Slava Bogu na visini, riješili smo ih se!

Jim izleti iz šatora i krene prema meni ispruženih ruku, tako mi se bio obradovo. Al kad sam ga ugledo pri svjetlu munje srce mi skoči u grlo i padnem na leđa u vodu. Jer bio sam zaboravio da je on stari kralj Lear i utopljeni Arabljanin u jednom, pa sam se prepo do kosti. Al Jim me upeca i izvuče iz vode, pa me stane grlit i blagoslivljat, i tako to, bilo mu je tolko drago šta sam se vratio i šta smo se otarasili kralja i vojvode, al mu ja rekнем:

– Ne sad. To za doručak! To za doručak! Driješi konope i puštaj splav niz vodu!

I tako smo već za dvije sekunde klizili niz rijeku, a bilo je tolko dobro šta smo opet slobodni i sami na velikoj rijeci, bez ikog da nas gnjavi. Nisam mogo a da malo ne zaplešem i da ne poskočim i udarim petama nekoliko puta – nisam mogo izdržat da to ne napravim. Al kad sam treći put lupio petama, začujem zvuk kojega sam dobro poznavo, pa zadržim dah i krenem slušat i čekat. I naravno, čim je sljedeća munja bljesnula nad vodom, evo ti njih! – baš su se navalili na vesla tako da im je čamac letio ko strijela! Bili su to kralj i vojvoda.

Onda se skljkam na daske i prepustim se sudbini. Bilo je to jedino što sam mogo učinit da ne zaplačem.

Poglavlje XXX.

Kralj ga napada. – Kraljevska svađa. – Moć pića.

Čim su se prebacili na splav, kralj navali na mene, dovati me za okovratnik, i reče:

– Mislio si nam uteć, je li, psiću? Dodijalo ti je naše društvo, a?

Ja rekнем:

– Ne, vaše veličanstvo, nismo. Nemojte, molim vas, vaše veličanstvo!

– Onda brzo, reci nam šta si bio naumio, il ću ti izvadit utrobu!

– Poštenja mi, sve ću vam ispričat kako se dogodilo, vaše veličanstvo! Onaj čovjek koji me je držo bio je jako dobar prema meni, i stalno mi je pričo kako je imao dečka mojih godina koji je umro prošle godine, i bilo mu je žao što vidi dječaka u takvom opasnom škripcu, pa kad su se svi iznenadili zato šta su pronašli zlato, i pojurili prema lijesu, on me je pustio šapnuo mi: »A sad daj petama vjetra, il će te objesit, to budi siguran!«, pa sam zbriso. Činilo mi se da nema valjde da ostanem – nisam ništa mogo napraviti, a nisam baš htio visit, ako se već mogu izvuć. I nisam presto trčat dok nisam našo kanu, a kad sam stigo do splavi, reko sam Jimu da požuri, il da će me uvatit i objesit, i reko sam su da se bojim da ste ti i vojvoda već mrtvi, i da mi je strašno žao, a i Jimu je bilo žao, i bilo mi je strašno drago kad sam vas vidio kako dolazite. Evo, možete pitat Jima jel tako bilo.

Jim reče da je tako bilo, a kralj mu rekne da umukne, pa reče: – O, da, *baš* je tako bilo! – pa me ponovo zatrese i reče da mu se čini da je najbolje da me utopi. Al vojvoda reče:

– Pušt' dječaka, stari idiote! Jel bi *ti* bio napravio išta drugačije? Jesi li se ti naokolo raspitivo di je *on* kad si se uspio oslobodit? Ja se toga ne sjećam.

I kralj me pusti, pa stane psovati onaj grad i sve u njemu. Al vojvoda reče:

– Bilo bi bolje da *samog sebe* ispsuješ, jer si baš ti to najviše zaslužio. Od samog početka sve šta si radio nije imalo nikakvog smisla, osim šta si onako mrtav-ladan drsko izmislio onu plavu strelicu. To ti je bilo jako pametno – ma genijalno, i baš nas je to spasilo. Da nije bilo toga, strpali bi nas u zatvor dok ne stigne prtljaga onog Engleza – a onda – robijašnica, nego šta! Al taj ih je tvoj štos odveo na groblje, a zlato nam je učinilo još veću uslugu, jer da nas one uzbuđene budaletine nisu pustile iz ruku i navalile da ga vide, noćas bi spavali s kravatom oko vrata – i to s kravatom zajamčene trajnosti – koja traje duže nego što bi nama trebalo.

Načas je zavladała tišina – nešto su razmišljali, a onda kralj, nekako odsutno, reče:

– Hm! A mi smo mislili da su ga *crnje* ukrali!

Ja sav protrnem!

– Da – reče vojvoda, nekako usporeno i proračunato i zajedljivo. – *Mislili smo.*

Nakon oko pola minute, kralj otegnuto reče:

– Barem sam ja mislio.

Vojvoda na isti način reče:

– Naprotiv, *ja* sam mislio.

Kralj se sav nekako naroguši, pa reče:

– Slušaj amo, Brišvodurino, na šta ti to zapravo ciljaš?

Vojvoda odgovori, nekako skroz oštro:

– Šta se toga tiče, dopusti mi da te pitam – na šta *ti* zapravo ciljaš?

– Svašta! – reče kralj, skroz zajedljivo. – Al ja ne znam – možda si ti spavo pa nisi znao šta zapravo radiš.

Vojvoda se sad nakostriješi, pa reče:

– O, ostavi se ti ovih prokletih besmislica! Jel ti mene smatraš za neku budaletinu? Misliš da ja ne znam ko je sakrio lovu u onaj lijes?

– Da, gospodine! Ja znam da *ti* znaš, zato jer si ti to napravio!

– To je laž! – i vojvoda krene na njega. Kralj poviče:

– Mič' ruke! – Puštaj mi vrat! – Povlačim sve!

A vojvoda reče:

– Al prvo priznaj da si *ti* tamo sakrio pare, misleć mi zbrisat ovih dana, pa se vratit i iskopat ga, i sve uzet sebi!

– Ček samo časak, vojvodo – odgovori ti meni samo na jedno pitanje, časno i pošteno. Ako nisi ti tamo stavio lovu, samo reci, i ja ti vjerujem, i povlačim sve šta sam reko.

– Ti stara lopino, nisam, i ti znaš da nisam. Eto ti sad!

– Onda dobro, vjerujem ti. Al daj mi odgovori samo još na ovo – sad se nemoj naljutit. Nisi ni *pomislio* na to da drpiš pare i sakriješ ih?

Vojvoda neko vrijeme ništa ne odgovori, a onda reče:

– Pa, šta ima veze jesam li ili nisam pomislio, kad nisam to *učinio*. A ti ne samo da si pomislio, nego si i *učinio*!

– Dabogda nikad ne crko ako jesam, vojvodo, časna riječ. Neću reć da nisam mislio to učinit, jer *jesam*. Al si me ti – oću reć, *neko* me je preduhitrio.

– Lažeš! Ti si to učinio, i priznaj da si ti to učinio, ili...

Kralj počne krkljat i jedva procijedi:

– Dosta! – *Priznajem!*

Bilo mi je jako drago to čut. Odma mi je laknilo. Vojvoda tad makne ruke s kralja i reče:

– Ako to ikad opet porekneš, utopit ću te! To je baš za tebe, da tu sjediš i cmizdriš ko beba – to ti taman pristaje, nakon svega šta si napravio. Nikad još nisam vidio takvog starog noja koji bi sve sam poždero – a ja sam ti sve vrijeme vjerovo, ko da si mi rođeni otac. Trebaš se sramit samog sebe što si samo stajo i slušo kako se sva krivnja svaljuje na one jadne crnje, a ti ni riječi nisi reko njima u obranu. Smijem se samom sebi kad pomislim da sam bio tolko glup da povjerujem u te budalaštine. Vrag te odnio, sad vidim zašto si tako navaljivo da podmirimo onaj manjak – htio si se dočepat i para koje sam ja zaradio za *Kralja* i za druge poslove, pa sve sam zdipit!

Kralj plašljivo i šmrcajući reče:

– Al vojvodo, *ti* si reko da treba nadoknadit manjak, ne ja.

– Šut'! Ne želim više čut ni riječi! – rekne vojvoda. – Sad vidiš šta si dobio od svega toga. Njima su ostale sve njihove pare, a uz to i sve *naše* pare, osim par novčića. A sad marš u krevet, i nemoj da mi ikad više radi tebe uzmanjkaju ikakvi defisiti, dok si živ!

I kralj se zavuče u vigvam i dograbi svoju bocu, za utjehu. Nije prošlo dugo pa se i vojvoda maši svoje boce, i tako su za oko pola sata opet bili ko dva najbolja pajdaša, ko pravi lopovi, i šta su više cugali, to su se više voljeli, pa su na kraju zahrkali jedan drugom u naručju. Obadvojica su se dobrano nacugali, al primijetio sam da se kralj nije baš toliko nacugao da zaboravi da ne smije i dalje poricat da je on sakrio vreću s lovom. Zbog toga mi je laknulo. Naravno, čim su oni zahrkali, Jim i ja smo se nadugo i naširoko razbrbljali, i ja sam mu sve ispričo.

Poglavlje XXXI.

Sudbonosni planovi. – Novosti od Jima. – Stare uspomene. – Priča o ovnu. – Vrijedne informacije.

Danima i danima nismo se zaustavili ni u jednom gradu, samo smo plovili niz rijeku. Sad smo se već spustili na Jug, u tople krajeve, jako, jako daleko od kuće. Počeli smo vidat stabla obrasla španjolskom mahovinom,¹¹⁸ visila je s grana ko duga, sijeda brada. To mi je bilo prvi put da je vidim kako raste, a zbog nje je šuma izgledala nekako ozbiljno i sumorno. Oni su prevaranti mislili da su sad izvan svake opasnosti, pa su opet počeli obrađivat sela.

Najprije su održali predavanje o trezvenjaštvu, al nisu zaradili dovoljno ni da se obadvajica napiju. Onda su u nekom drugom selu osnovali plesnu školu, al nisu znali plesat ništa bolje od klokana, pa je nakon prvog plesa publika skočila i natjerala ih da otplešu iz grada. Jednom drugom zgodom probali su s govorništvom, al nisu dugo držali govorancije kad se publika digla na noge, dobrano ih ispsovala, pa ih natjerala u bijeg. Probali su i s misionarenjem, i s hipnozom, i s liječenjem, i s gatanjem, sa svime pomalo, al ni sa čim nisu imali sreće. I tako su na kraju ostali skroz švorc, pa su se po cijeli dan izležavali na splavi, dok je ona plutala dalje, i razmišljali i razmišljali, po pola dana ne bi progovorili ni riječi, i bili su strašno utučeni i očajni.

Na kraju su ipak okrenuli list i počeli se nešto dogovarati u vigvamu, pričati povjerljivo ispod glasa po dva-tri sata. Jim i ja smo se uznemirili. Nije nam se to baš sviđalo. Zaključili smo da smišljaju neku gadnu psinu, goru od svih prije. Raspravljali smo i raspravljali, i na kraju zaključili da planiraju provaliti u nečiju kuću ili dućan, ili da se misle dati u posao s krivotvorenjem love, il tako nešto. Jako smo se tada prepali, pa smo se dogovorili da s tim djelatnostima nećemo imati ama baš nikakve veze, a ako nam se ukaže bilo kakva prilika lijepo ćemo se pozdraviti pa se počistiti i ostaviti ih. I tako, rano jednog jutra mi sakrijemo splav na dobrom i sigurnom mjestu oko dvije milje ispod jednog malko otrcanog sela koje se zove Pikesville, a kralj ode na obalu i rekne nam da se svi sakrijemo dok on ne ode gore do grada i malo pronjuška, da vidi jel vjetar dovde već donio glase o *Niko ko kralj*. (»Oćeš reć, da nađeš neku kuću za opljačkat«, kažem ja u sebi, »al kad obaviš tu pljačku vratit ćeš se 'vamo pa 'š se pitat šta je bilo sa mnom i s Jimom i sa splavi

¹¹⁸ Suptropska biljka (lat. *tillandsia usneoides*) koja raste na granama drveća i ima oblik visećih niti, tipična za toplije dijelove juga Sjedinjenih Država. Počinje rasti južno od okuke na rijeci Mississippi koja se upravo zove *Spanish Moss Bend*, pokraj grada Columbia u Arkansasu. Uzgaja se i kao kućna ukrasna biljka.

– pa 'š se nać malko u čudu.«) I on reče da ako se ne vrati do podneva, neka vojvoda i ja onda znamo da je sve u redu, pa neka dođemo za njim.

I tako smo ostali tu di smo bili. Vojvoda se sve nešto uzvrpoljio i preznojavo i bio je skroz kisel. Grdio nas je za svaku sitnicu i činilo nam se da ništa ne možemo napraviti kako treba. U svakoj i najmanjoj sitnici nalazio je nešto šta ne valja. Nešto se tu kuvalo, sigurno. Osjećó sam se dobro i bilo mi je drago kad je došlo podne, a kralja nema. Mogli smo nešto promijeniti, napokon – a možda se također ukaže kakva prilika i za *glavnu* promjenu. I tako smo ja i vojvoda otišli do sela, pa tamo potražili kralja, i napokon ga nađemo u stražnjoj prostoriji neke bijedne krčmetine, skroz nacvrčanog, a hrpa danguba s njim se sprdala radi zabave, a on je psovo i prijetio se koliko je god mogo, a bio je tolko nacvrčan da nije mogo ni hodati, pa im ništa nije mogo napraviti. A i vojvoda mu kaže da je stara budaletina, a kralj počne vraćati uvrede, i kad su se njih dvojica skroz uživali, ja zapalim vani i dam petama vjetra i poletim niz cestu pored rijeke ko jelen, jer sam vidio da nam se ukazala šansa, i čvrsto sam odlučio da će proć puno, puno vremena prije nego šta oni mene i Jima ponovo vide. Došo sam dolje skroz bez daha al pun radosti, pa dreknem:

– Driješi konopce, Jime! Sad je sve dobro!

Al odgovora nije bilo i niko nije izašo iz vigvama. Jim je nesto! Zaderem se ja jednom, pa drugi put, pa još jednom, trčem amo pa trčem tamo prema šumi, urličem i vrištím, al nikakve valjde – starog Jima nema! Onda sam sjeo i počeo plakat, nisam ništa drugo mogo. Al nisam dugo mogo sjediti na miru. Odem ja uskoro na put i probam smisliti šta bi sad bilo najbolje učiniti, pa naletim na nekog dečka koji je tuda hodo i pitam ga jel vidio jednog čudnog crnju koji je obučen tako i tako, a on mi rekne:

– Da.

– A di, molim te? – rekнем ja.

– Dolje kod Silasa Phelpsá, dvije milje niže. To je odbjegli crnjo, a oni su ga uvatili. Ti ga tražiš?

– Naravno da ne! Naletio sam na njega u šumi pred sat-dva, i reko mi je da ako samo pisnem da će mi izvaditi jetra – i reko mi je da legnem i stojim di jesam, pa sam ga poslušó. Stajo sam tamo sve od tada, bilo me strah izać.

– Dobro – rekne on – ne moraš se više bojat, jer ovi su ga uvatili. Uteko je negdje skroz doli s Juga.

– Onda je odlično šta su ga uvatili.

– Pa naravno! Za njega je raspisano dvjesto dolara nagrade. To je ko da si našo lovnu cestu.

– Da, baš tako – a da sam ja dovoljno velik mogo sam ja dobit tu lovnu, ja sam ga *prvi* vidio. Ko ga je otkuo?

– Neki stariji čovo – stranac – i prodo je svoje pravo na nagradu za četrdes' dolara, jer da mora otputovat uzvodno i da nema vremena. Ma zamisli ti to! Ja bi čeko, pa makar i sedam godina.

– A i ja bi, sigurno – rekнем ja. – Al možda to njegovo pravo na nagradu ništa ne vrijedi, kad je tako jeftino prodo. Možda tu nešto ne štima.

– Ma sve štima, sigurno – ko violina. Ovim sam očima vido potjernicu. Na njoj piše sve o njemu, do zadnjeg slova – ko da je naslikan, i kaže s koje je plantaže, ispod Njurlinza¹¹⁹. A, ne, ne, moj gospon, nema s tim poslom *nikake* frke, bud' ti siguran. Nego, daj ti meni žvak duvana, može?

Nisam imo ništa, pa je otišo. Ja sam otišo na splav i sjeo i vigvam da razmislim. Al ništa pametno nisam mogo smislit. Razmišljo sam dok me glava nije zabolila, al nikakav izlaz iz ove nevolje nisam vidio. Nakon cijelog ovog putovanja, i nakon svega šta smo učinili za one dvije bitange, evo je sad sve otišlo u propast, sve se razlupalo i srušilo, jer su oni imali srca Jimu napraviti takvu psinu i učinit ga opet robom za cijeli život, i to još među strancima, za prljavih četrdes' dolara.

U jednom sam momentu reko sam sebi da bi za Jima bilo iljadu puta bolje da je rob doma, di mu je familija, kad već mora bit rob, pa da će bit najbolje da ja napišem pismo Tomu Sawyeru i rekнем mu da kaže gospojici Watson di je Jim. Al brzo sam odusto od te ideje, radi dvije stvari: ona će poludit i zgadit će joj se njegov nitkovluk i nezahvalnost zato šta je tako otišo od nje, pa će ga onda možda odma opet prodat dolje niz rijeku. A ako neće, normalno je da svi preziru nezahvalnog crnju, pa će to Jimu stalno stavljat pod nos, pa će se on osjećat jadno i obrukano. A pomislite samo na *mene*! Svud će se govorit da je Huck Finn pomogo crnji da pobjegne u slobodu. Pa kad god sretnem nekoga iz tog grada onda će mi bit da se bacim na pod i ližem mu čizme od sramote. To tako ide: kad neko napravi nešto zlo a onda nije spreman snosit posljedice. Misli da dokle god to može sakrivat da to onda nije sramota. E baš tako je bilo i sa mnom. Šta sam više razbijo glavu oko ovoga, to me je sve više morila savjest i sve sam se više osjećo zločesto i nisko i pokvareno. Kad me odjednom ošine da se ovde zapravo radi o ruci same Providnosti koja me je ošamarila po faci i dala mi do znanja da se moja zloća stalno nadzirala ozgo s nebesa, dok sam ja jadnoj starici koja mi nikad ništa nije napravila krao njezinog crnju, i sad mi je pokazivala da postoji Onaj koji je stalno na straži, i da On neće dopustit da takve gadarije pređu svaku granicu, i tolko sam se prepo da sam skoro otego papke. Dobro, učinio sam sve što sam mogo da to nekako sebi omekšam, pa sam si govorio da sam krivo odgojen, pa da me se ne može tolko ni krivit. Al neki unutrašnji glas mi je i dalje govorio: »A nedjeljni vjeronauk? Mogo si ić tamo! A da si to učinio, naučilo bi te tamo da onaj ko se ponaša ko šta sam se ja ponašo s tim crnjom ide u vječnu vatru.«

Počeo sam se od toga trest. I onda samo odlučio da ću se molit, pa da vidim jel mogu prestat bit ovakav momak kakav sam sada i postat bolji. Pa sam kleknuo. Al riječi nisu

¹¹⁹ Dječak tako nekako izgovara New Orleans – u izvorniku stoji *NewrLEANS*.

htjele izać. Zašto nisu? Nema valjde pokušavat to sakrit od Njega. A ni od *mene samoga* isto. Znao sam ja dobro da riječi neće izać. To je bilo zato šta moje srce nije bilo kako treba, zato jer nisam bio pošten, zato jer sam igro duplu igru. Pokušavao sam prekinut s grijesima, al u dubini sebe još sam se držo najgoreg od svih grijeha. Pokušo sam natjerat svoja usta da *kažu* da ću učinit ispravnu stvar i čistu stvar, da ću napisat pismo vlasnici tog crnje i reć joj di je on, ali duboko u sebi znao sam da je to laž, a i On je znao. Ne moš se molit za laž – eto to sam naučio.

Bio sam u groznoj mucu, najgoroj mucu, i nisam znao šta da napravim. I konačno mi padne jedna ideja na pamet, i reknem ja sebi: napisat ću pismo – pa ću vidit mogu li se onda pomolit. Zbilja, bilo je to pravo čudo kako sam se odjednom osjećo lak ko perce, a sve su moje muke nestale. Pa sam uzeo komad papira i olovku, sav sretan i uzbuđen, pa sam sjeo i napiso:

Gospojice Watson, vaš odbjegli crnja Jim je ovdje dvije milje ispod Pikesvillea, a g. Phelps ga je uvatio i spreman vam ga je dat, ako mu pošaljete nagradu.

HUCK FINN.

Sad sam se osjećo dobro i oprano od sviju grijeha, prvi put sam se tako osjećo u cijelom svom životu, i znao sam da se sad mogu molit. Al nisam to učinio odma, nego sam spustio papir i sjeo i razmišljo – razmišljo je li dobro šta se sve ovo dogodilo kako se dogodilo, i kolko sam bio blizu da izgubim dušu i završim u paklu. I tako sam i dalje razmišljo. I razmišljo sam o našem putovanju niz rijeku, i cijelo to vrijeme vidim ja Jima ispred sebe: i po danu i po noći, nekad po mjesecini, nekad po oluji, i plovimo mi plovimo, pričamo i pjevamo i smijemo se. Al nekako nisam mogo nać ništa šta bi me učvrstilo u uvjerenju protiv njega, nego sve suprotno. Vidio sam ga kako drži i moju stražu nakon svoje, umjesto da me zove, pa da ja mogu nastavit spavat, i vidio sam kolko mu je bilo drago kad sam se vratio iz magle, i kad sam ono opet došo do njega u močvari, tamo gdje je bila krvna osveta, i sve takve stvari, i on me uvijek zvao dušo, i mazio me i činio je za mene sve čega se mogo sjetit, i uvijek je bio dobar, i onda sam se sjetio kako sam ga onda spasio tako šta sam onom čovjeku reko da na splavi imamo boginje, a on je bio tako zahvalan, i reko je da sam ja najbolji prijatelj koje ga je stari Jim ikad imo na svijetu, i da sam mu *jedini* prijatelj kojega ima sada, i onda sam spustio glavu i vidio onaj papir.

Bila je to bezizlazna situacija. Uzeo sam papir i držo ga u rukama. Treso sam se, jer sam se moro odlučit, i to zauvijek, između te dvije stvari, i to sam znao. Još minut sam razmišljo, skoro sam zaustavio dah, a onda reko' sam sebi:

– Dobro, onda idem u pakao! – i podero sam ga.

Bila je to grozna misao i grozne riječi, al eto, izreko sam ih. I neka stoje. I nikad više nisam razmišljo o tome da se preobratim. Cijelu sam tu stvar izbio sebi iz glave i reko sebi da ću opet bit zločest, jer mi je to u krvi, za to su me odgojili, a za drugo nisu. A za

početak ću se dat na poso i opet ukrast Jima iz ropstva, a ako mi na pamet padne nešto još gore, i to ću učinit, jer kad sam već toliko u sve to zabrazdio, i to zauvijek zabrazdio, e onda mogu ić skroz do kraja.

Počnem ja onda razmišljat o tome kako da sa svim tim krenem, i prevrtim u glavi baš puno toga, i napokon složim plan koji mi se činio dobar. I onda odmjerim pravac prema šumovitom otoku koji je bio nešto niže niz rijeku, pa čim se dovoljno smrklo ispužem sa svojom splavi i krenem prema njemu, pa splav tamo sakrijem, i onda legnem. Prespavo sam cijelu noć i probudio se prije nego se razdanilo, pa sam doručkovo, pa sam obuko svoju robu iz dućana, pa sam zavezo nešto druge odjeće i raznorazne druge stvari u zavežljaj, pa sam uzeo kanu i zaprašio prema obali. Pristao sam tamo gdje sam računao da se nalazi Phelpsova kuća, i sakrio svoj zavežljaj u šumi, pa onda napunio kanu vodom, pa ga natrpao kamenjem i potopio na mjestu gdje ga mogu opet nać ako mi bude zatrebao, oko četvrt milje ispod male parne pilane koja je bila na obali.

Onda udarim uz cestu, a kada sam stigo do pilane vidim na njoj znak »Phelpsova pilana«, a kad sam došo do farme, dvjesto-tristo jardi dalje, otvorim četvore oči, al nisam tamo nikog vidio, iako je do sada već bilo dobrano svanulo. Al nije me bilo briga, jer za sada ionako nisam još nikog htio vidit – htio sam samo upoznat teren. Prema mom planu, trebao sam tamo doć iz smjera sela, ne odozdo. I tako sam samo malo pogledo i udario dalje, ravno prema gradiću. I onda, prvi čovjek kojega sam ugledo kad sam tamo došo bio je vojvoda. Postavljio je plakat za *Niko ko kralj* – tri predstave – sve isto ko i onaj put. Imali su obraza te varalice! Bio sam ravno kraj njega prije nego šta sam ga uspio izbjeć. On je izgledao zabezeknuto, pa je reko:

– Ohoho! Otkud s' ti stigo? – Onda je reko, ko nekako veselo i zainteresirano: – Di je splav? Jesi li je sakrio na nekom dobrom mjestu?

Ja rekнем:

– Pa baš sam to isto ja htio pitat vašu milost.

Onda više nije izgledo tako vesel, pa reče:

– Pa zašto si to mislio pitat *mene*? – rekne on.

– Pa – reko' ja – kad sam jučer vidio kralja u onoj krčmetini, reko sam sebi da ga nećemo moć dovest doma satima, dok se ne otriježni. Pa sam onda otišo promovat se po gradu da ubijem vrijeme i pričekam. Došo mi je neki čovjek i ponudio mi deset centi da mu pomognem da se prebaci čamcem preko rijeke i nazad i da preveze nekog ovna, pa sam pošo s njim. Al kad smo ga vukli u brod i kad mi je taj čovjek dao da držim konop i otišo ovnu iza leđa da ga pogura, ovan je bio prejak za mene i istrgo se i pobjego, pa smo ga onda lovali. Nismo imali psa, pa smo ga morali ganjat po polju dok ga nismo izmorili. Nismo ga ulovili prije mraka. Onda smo ga uvatili i pošli prema splavi. Kad sam došo tamo i vidio da je nema, reko sam sâm sebi: »Oni su upali u neku nevolju i morali otić, i uzeli su mog crnju, koji je jedini crnja što ga ja imam na svijetu, i sad sam u stranom kraju, i nemam više nikakve imovine, nit išta drugo, i nemam od čega živit«, pa sam sjeo i

zaplako. Cijelu sam noć spavo u šumi. Al šta se onda stvarno dogodilo sa splavi? I sa Jimom? – Jadni Jim!

– Proklet bio ako znam – oću reć, ako znam šta je bilo sa splavi. Ona je stara budala napravila neki poso i dobio je četrdes' dolara, a kad smo ga našli u toj krčmetini, one dangube su s njim igrale po pola dolara i dobili su mu sve do zadnjeg centa, osim onog šta je potošio na viski. I kad sam ga kasno prošle noći doveo doma i vidio da splavi nema, rekli smo: »Ona je mala bitanga ukrala našu splav i ostavila nas na cjedilu, pa pobjegla niz rijeku.«

– Al ne bi ja ostavio svog *crnju* na cjedilu, jel tako? – Jedinog crnju kojeg imam na svijetu i jedinu svoju imovinu.

– To nam nije palo na pamet. Zapravo, kontam da smo ga počeli smatrat *našim* crnjom. Da, tako smo mislili – Bog zna da smo se dovoljno namučili oko njega. I onda kad smo vidili da splavi nema i da smo ostali bez prebite pare, nismo ništa drugo mogli nego još jedan put probat s *Niko ko kralj*. I ja ti od tada rintam bez prestanka, suv ko barut. Di je tih deset centi? Daj ih 'vamo!

Ja sam imo dosta love, pa sam mu dao deset centi, al sam ga prekinjo da ih potroši na nešto za jest, i da meni da nešto, jer da je to sva lova koju ja imam, a nisam ništa pojeo još od jučer. On nije reko ništa. Sljedećeg časa se obrne prema meni i rekne:

– Jel ti svaćaš da će nas taj crnja otkucat? Odrat ćemo ga ako je to napravio!

– Kako nas može otkucat? Šta, zar nije uteko?

– Ne! Ona ga je stara budala prodala i nije podijelila lovu sa mnom, a love više nema.

– *Prodo* ga je? – rekнем ja i počnem plakat. – Al to je *moj* crnja, i to je moja lova. Di je on?

– Oću svog crnju!

– Pa ne moš dobit svog crnju, to ti je tako – pa prestani tu cmizdrit. Paz' amo – ti sad razmišljaš da bi nas *ti* mogo otkucat? Proklet ja bio ako ti vjerujem. Nego, ako nas *ti* misliš otkucat...

Presto je, a ja nikad nisam vidio vojvodu da tako gadno gleda. Počeo sam cvilit i reko:

– Neću ja nikoga otkucat. A ionako nemam vremena za otkucavanje. Moram odma potražiti svog crnju.

Izgledo je ko nešto zabrinut i stajo tu sa svojim plakatima preko ruke, razmišljo i mrštio čelo. Na kraju on rekne:

– Reć ću ja tebi nešto. Moramo ovde bit tri dana. Ako obećaš da nas neš otkucat, i ako neš pustiti crnji da nas otkuca, reć ću ti di ga možeš nać.

I ja obećam, a on rekne:

– Farmer koji se zove Silas Ph... – i onda stane. Jer vidite, počeo mi je govorit istinu, a onda je samo tako stao i počeo se premišljat i malo bolje razmišljat, i shvatio sam da se predomislio. A tako je i bilo. Nije mi vjerovo, htio je bit siguran da ću im se sklonit s puta cijela tri dana. I malo potom on reče:

– Čovjek koji ga je kupio zove se Abram Foster – Abram G. Foster – I živi četres' milja odavle u unutrašnjosti, na cesti prema gradu Lafayette.

– Dobro – rekne ja. – Do tamo mogu doć pješice u tri dana. A krenit ću odma ovo popodne.

– Ne, nećeš, krenit ćeš *sad*, i ne gubi ni sekunde vremena, i ne blebeći svašta putem. Drži čvrsto jezik za zubima i hodaj, pa onda neš imat nikakvi' problema s *nama*, jes' čuo?

E baš sam takvu naredbu i htio čut, na to sam i računao. Htio sam da me se ostavi na miru da se mogu baviti svojim planovima.

– Ajde, čisti se – rekne on – i reci g. Fosteru šta te god volja. Možda ga i moš uvjerit da je Jim tvoj crnja – neki idioti ne traže papire – bar sam čuo da je tako ovdje na Jugu. A ako mu rekneš da su tjeralica i nagrada lažni, možda će ti i povjerovat ako mu objasniš zašto smo je napravili. Ajde sad, i reci mu šta te god volja, al paz' da gubicu držiš začepljenu na putu do tamo.

I ja odem, i udarim putem od rijeke prema unutrašnjosti. Nisam se osvrto, al nekako sam imo osjećaj da me on gleda. Znao sam da ga u vezi toga mogu izmorit. Uputio sam se ravno prema zaleđu skoro oko jedne milje prije nego šta sam stao. Onda sam zakrenuo kroz šumu prema Phelpsovoj farmi. Konto sam da je najbolje da se smjesta bacim na svoj plan i da ne dangubim, jer sam htio Jimu začepit usta dok ova dvojica ne uspiju uteć. Nisam se htio zakačit s nekim ko što su oni. Već sam se dovoljno toga nagledo od njih i htio sam ih se samo riješit jednom zauvijek.

Metodički instrumentarij

dr. sc. Vladimira Velički

Razmisli i stvaraj

- Kakvim je pripovjednim stilom napisano djelo?
- Odredite temu ovoga djela?
- Koji su glavni likovi ovoga romana?
- Koji su sporedni likovi u ovome romanu?
- Gdje se odvija radnja ovoga romana? Možete li zamisliti te predjele?
- Odredite vrijeme radnje. Pogledajte autorovu napomenu na početku knjige.
- Zašto se Huckleberry Finn odupirao školovanju?
- Koja je pouka ovog djela?

Rad u skupinama

- Nacrtajte kartu Huckleberryjevog putovanja rijekom Mississippi. Kartu možete pripremiti i u reljefnom obliku.

- Podijelite se u skupine od po tri učenika. Svaka skupina neka odabere i riješi jedan od ovih zadataka.
 1. Zamislite da je svatko od vas neki lik iz knjige. Napišite pismo svom čitatelju ili mu se obratite putem videa. Podijelite s njime i ono što nije mogao saznati o vama dok je čitao knjigu.
 2. Izaberite lik koji vam se najviše svidio. Opišite jednu njegovu pustolovinu u kojoj biste i sami rado sudjelovali. Opis možete pripremiti u pisanom i usmenom obliku (možete, na primjer, pripremiti radio emisiju).
 3. Izdvojite pet zanimljivosti iz knjige. Jesu li i drugi učenici označili isto? Usporedite međusobno izdvojene zanimljivosti i nađite one koje su izabrali svi učenici iz skupine.
 4. Prisjetite se jednog lika iz knjige koji se vrlo malo spominje. Zamislite da ste vi taj lik i opišite kako se osjećate kao taj lik, što radite, gdje živite itd.
 5. Koji bi lik iz priče mogao biti vaš dobar prijatelj? Navedite ime lika i objasnite zašto tako mislite.
 6. Gdje i kada se odvija radnja ovoga romana? Što mislite koja su dva najvažnija događaja u romanu? Zašto su ta dva događaja važna?
 7. U romanu Huck donosi razne odluke. Koja je njegova odluka za vas bila najznačajnija? Zašto? Kako biste vi postupili?
 8. Razmislite što biste izmijenili u knjizi da bude još zanimljivija. Izmijenjeni dio knjige možete napisati ili prepričati i snimiti.

Učenici se udružuju u parove ili u skupine od po tri učenika, ovisno o zadatku koji su dobili te uspoređuju svoje uratke. Skupinu, dakle, čine učenici koji su rješavali isti zadatak. Zadatke mogu rješavati u školi ili kod kuće, ali se prezentacija uradaka organizira u školi, na satu lektire.

*Učenici se u skupine mogu podijeliti uz pomoć digitalnog alata **Instant Classroom**.*

*Dostupan je na stranici **Super Teacher Tools**:*

<http://e-laboratorij.carnet.hr/super-teacher-tools-mrezo-sjediste-super-nastavnike/>

NAUČI, TO JE VAŽNO

ROMAN je duga ili vrlo duga priča s mnogo događaja i likova.

PUSTOLOVNI ILI AVANTURISTIČKI ROMAN posebna je vrsta romana. Osnovne značajke ove vrste romana su: poseban, zanimljiv prostor, nesvakidašnje mjesto radnje te junaštvo i posebnost likova. U pustolovnom romanu junak ili junaci savladavaju određene teškoće kako bi izvršili važan zadatak i iz zadane situacije izišli kao pobjednici.

GLAVNI LIK je onaj o kojem se u djelu najviše govori.

SPOREDNI LIK se spominje manje, možda tek jedanput. U romanu je obično više sporednih likova.

Poticaji za daljnji rad

1. Ovaj je roman zapravo nastavak knjige [Pustolovine Toma Sawyera](#) na koju, na početku ovoga romana, Huck podsjeća, spominjući njezin završetak. Tom i Huck pronašli su blago koje su razbojnici sakrili u šumi...

Ako već niste, pročitajte u slobodno vrijeme i ovu uzbudljivu pustolovinu dvojice dječaka.

2. Istražite koje podvrste pustolovnog romana postoje.

Odlike pustolovnih romana pronalazimo u djelima koja su davno napisana, na primjer [Homerova Odiseja](#) i [Cervantesov Don Quijote](#). Prvim pravim pustolovnim romanom smatra se [Robinson Crusoe Daniela Defoea](#). Napisan je 1719. godine, a tijekom školovanja ćete ga također čitati. U hrvatskoj književnosti odlike pustolovnog romana pronalazimo, na primjer, kod [Ivane Brlić-Mažuranić](#) u romanu [Čudnovate zgode šegrta Hlapića](#), te kod [Mate Lovraka](#), u romanu [Vlak u snijegu](#). Najpoznatiji suvremeni hrvatski pisci pustolovnog romana za djecu su Ivan Kušan, [Anto Gardaš](#), Zlatko Krilić, Hrvoje Hitrec, Milivoj Matošec, Dubravko Jelačić Bužimski i drugi.

S kojim ste pustolovnim romanima već dosad upoznali? Koje odlike pustolovnog romana u tim djelima pronalazite?

3. Film *Pustolovine Huckleberryja Finna* snimljen je 1993. godine.

Ovdje možete pogledati njegovu najavu:

<https://www.youtube.com/watch?v=cS9-HeIUa-M>

Film je režirao Stephen Sommer, a nastao je u studiju Walt Disney Motion Pictures i Buena Vista Pictures. U glavnim ulogama su Elijah Wood, Courtney B. Vance, Jason Robards i Robbie Coltrane. Film prikazuje drugi dio knjige, putovanje odbjeglog roba Jima i Huckleberryja Finna rijekom Mississippi.

Izvor: imdb.com

4. Izvorni tekst romana *Adventures of Huckleberry Finn* potraži na ovoj poveznici:

[https://en.wikisource.org/wiki/Adventures_of_Huckleberry_Finn_\(1885\)](https://en.wikisource.org/wiki/Adventures_of_Huckleberry_Finn_(1885))

Uključene su i poznate ilustracije iz prvog izdanja Edwarda Windsora Kemblea iz 1885. godine.

Istraži kako u izvorniku govore različiti likovi, primjerice Huckleberry ili Jim, te kako kreativno Twain njihov govor prenosi u engleski *spelling* (način pisanja). Usporedi te ulomke s prijevodom.

5. Engleski izvornik romana na portalu Librivox dostupan je i kao zvučna knjiga, u čak sedam različitih verzija:
https://librivox.org/search?q=Adventures%20of%20huckleberry%20finn&search_form=advanced
Svakako poslušaj kako Huck i drugi likovi zvuče u izvorniku.
6. Na portalu e-Lektire dostupan je i Twainov povijesni roman [*Kraljević i prosjak*](#) koji je na popisu lektire u 6. razredu.
7. Poznata pjesma *Moon River* koju je u filmu *Doručak kod Tiffanyja* 1961. godine otpjevala Audrey Hepburn inspirirana je ovim romanom! Dobila je Oskara za najbolju pjesmu i nagradu Grammy. Autor glazbe je Henry Mancini, koji se proslavio temom iz Pink Panthera, a autor stihova Johnny Mercer.
https://www.youtube.com/watch?v=Q7SI7N22k_A
8. U zanimljivosti [*Twain i Nikola Tesla*](#) doznaj više o prijateljstvu velikog američkog pisca i našeg slavnog znanstvenika i izumitelja.

Impresum

Naručitelj:**Hrvatska akademska i istraživačka mreža – CARNET**

Josipa Marohnića 5, 10000 Zagreb
tel.: +385 1 6661 500
www.carnet.hr

Nakladnik:**Bulaja naklada d.o.o**

Radnički dol 8, 10000 Zagreb
tel/fax: +385 1 4822 154
info@bulaja.com
www.bulaja.com

Urednik: Zvonimir Bulaja

Oblikovanje: Luka Duplančić, Zvonimir Bulaja

Na naslovnici: ilustracija E. W. Kemblea (1861.–1933.),
iz prvog izdanja knjige iz 1884. godine

Bilješka o autoru i djelu: dr. sc. Diana Zalar

Metodička obrada: dr. sc. Vladimira Velički

Tumač: Zvonimir Bulaja

Tehnička realizacija: Bulaja naklada d.o.o.

Za nakladnika: Zvonimir Bulaja

Pri pripremi ove elektroničke knjige uloženi su maksimalni mogući trud i pažnja, te su svi uključeni materijali pažljivo kontrolirani, korigirani i testirani. Međutim, Bulaja naklada d.o.o., CARNET i autori ne mogu biti odgovorni za bilo kakve štete, izravne i neizravne, prouzročene upotrebom ove elektroničke knjige, odnosno pogreškama u tekstovima (nekompletni, netočni ili oštećeni podaci, greške pri unosu i slično).

Sva autorska prava na knjigu su pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, kopirati niti na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova dopuštenja.

ISBN: 978-953-328-406-4

Za prijevod: © Zvonimir Bulaja

Zagreb, 2018.